

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
STRATEGINIO VALDYMO KATEDRA**

GIEDRĖ BUJANAUSKAITĖ

**SVEIKATOS TURIZMO PLĖTROS PERSPEKTYVOS
LIETUVOJE**
Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
prof. Alvydas Baležentis**

VILNIUS, 2010

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
STRATEGINIO VALDYMO KATEDRA**

**SVEIKATOS TURIZMO PLĖTROS PERSPEKTYVOS
LIETUVOJE**

**Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62603S204**

**Vadovas
prof. Alvydas Baležentis
2010 11**

Recenzentas

**Atliko
TTkmn8-01 gr. stud.
Giedrė Bujanauskaitė
2010 11**

VILNIUS, 2010

TURINYS

IVADAS	4
1. SVEIKATOS TURIZMO TEORINIAI PAGRINDAI	10
1.1. Sveikatos turizmo samprata	10
1.2. Sveikatos turizmo raida	12
1.3. Sveikatos turizmas pasaulyje ir Lietuvoje.....	13
1.4. Sveikatos turizmo produktas.....	19
1.5. Sveikatos turizmo paslaugos.....	23
2. LIETUVOS SVEIKATOS TURIZMO SEKTORIAUS ANALIZĖ	32
2.1. Lietuvos kurortai	32
2.2. Kurortinės teritorijos	38
2.3. Sveikatingumo, sveikatinimo centrų pasiūla Lietuvoje	41
2.4. Sveikatos turizmo paslaugų vartotojai	45
2.5. Sveikatos turizmo sektoriaus statistinė analizė.....	46
3. SVEIKATOS TURIZMO PLĖTROS PERSPEKTYVŲ LIETUVOJE TYRIMAS	58
3.1. Tyrimo metodika	58
3.2. Sveikatos turizmo paslaugų vartotojų tyrimas	61
3.3. Sveikatos turizmo plėtros perspektyvų Lietuvoje ekspertinis vertinimas	77
3.4. Interviu rezultatų analizė.....	100
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	105
LITERATŪRA	110
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	116
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	118
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	119
PRIEDAI	121

IVADAS

Temos aktualumas: Norint pagerinti Lietuvos padėtį, Lietuvos įvaizdį bei sukurti puikias sąlygas žmonių sveikatinimui įgyvendinti ypatingai yra svarbu skatinti bei tobulinti turizmo sritį plečiant sveikatos turizmo galimybes. Sveikatos turizmo programa Lietuvoje šiuo metu nėra aktyviai plėtojama – turizmo, infrastruktūros ir žmogiškieji ištekliai yra nepakankamai efektyviai panaudojami. Didžiausia problema, stabdanti sveikatos turizmo plėtrą – valstybės abejingumas, sukeliantis spragas įstatyminėje bazėje. Sveikatos turizmas turi būti plėtojamas panaudojant visus esamus natūraliuosius gamtos išteklius, maksimaliai juos panaudojant. (NTPP, 2007).

Ištirtumas, naujumas. Sveikatos turizmo verslas šiuo metu yra greičiausiai augančių sveikatos turizmo sektorių, todėl ypatingai svarbu yra tobulinti šią sritį atliekant tyrimus bei vykdant sveikatos turizmo programos užduotis. Sveikatingumo turizmo plėtros galimybes labiausiai nagrinėjo „Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikių ir plėtros Lietuvoje studija“ UAB „BGI Consulting“ vadovaujama projektų vadovės Aidos Mačerinskienės bei direktorės Rasuolės Andrulienės. Ši studija plačiai ir išsamiai nagrinėjo sveikatingumo ir poilsio kompleksų problemas dėl nepakankamo turizmo išteklių potencialo panaudojimo bei nepakankamos kokybės bei paslaugų įvairovės spa centruose bei sveikatos turizmo sektoriuje neišvystyta infrastruktūra. Nacionalinė turizmo plėtros programa (paminėjo siekį veiksmingiau išnaudoti Lietuvos kurortų potencialą ir spręsti kurortų plėtros ir veiklos sezoniškumo problemas. Lietuvos kurortų neefektyvus rekreacinių išteklių panaudojimas bei pakankamai neišplėtotą infrastruktūrą stabdo sveikatingumo turizmo pažangą. „Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studija“, Nacionalinė turizmo plėtros programa nagrinėjo sveikatingumo turizmo plėtros klausimą 2007- 2010 metų tarpe. Apžvelgiant ne tik Lietuvos bet ir užsienio turizmo rinkos tendencijas, reikėtų atkreipti dėmesį į pasaulyje vis didesnį populiarumą įgyjantį SPA statusą bei į sparčiai augantį aukštos kokybės SPA centrų populiarumą, didėjantį susidomėjimą spa centrų veikla. Deja, Lietuvoje, SPA reikšmingumas tik įgyja gilesnę prasmę, steigiasi nauji spa centrai, bet kol kas ši sritis tik pradedama sparčiau plėtoti. Pagrindinės priežastys dėl SPA centrų nepakankamai išvystyto lygio - valdžios nepakankamos investicijos sveikatingumo plėtrai vystyti.

Sveikatinimo (medicininis turizmas) Lietuvoje tik pradedamas plėtoti. Lietuva turi geriausius gydytojus specialistus, medicininis turizmas turi visas galimybes būti vystomas. Medicininio turizmo plėtrai tikslinga sukurti rinkodaros programą su tikslu labiau išpopuliarinti medicininio turizmo teikiamas paslaugas Lietuvoje. Tikslinga užsiimti medicininio turizmo paslaugų vartotojų importu.

Turizmo sektorius gavo Europos Sąjungos finansavimą kurortų sveikatingumo projektams įgyvendinti, kas skatina ne tik tarptautinį bendradarbiavimą, turizmo plėtrą, bet ir sveikatos bei socialinės gerovės stiprinimą.

Anksčiau sveikatingumo plėtros problema nebuvo plačiai nagrinėjama, nebuvo sprendžiamos pastaruoju metu sprendžiamos problemos, susijusios su sveikatingumo plėtros galimybėmis Lietuvoje. Mokslinė literatūra buvo apžvelgta moksliniuose tyimuose - VŠĮ Lietuvos kurortologijos tyrimų centro VŠĮ Lietuvos kurortologijų studija (2007), „Mineralinio vandens naudojimo Lietuvos kurortuose sveikatinimo, profilaktikos, gydymo ir reabilitacijos tikslais standartinės metodinės rekomendacijos”(2008). Lietuvos kurortų tyrimų nuo 1990 m. beveik nebuvo atlikta, buvo apžvelgti keli moksliniai tyrimai, atlikti pastaraisiais metais, kur aptariamos kurortų infrastruktūros plėtros galimybės panaudojant turimus gausius gamtos išteklius, skatinama labiau išnaudoti gamtinį turimų išteklių potencialą. Apžvelgta Turizmo plėtros instituto „SPA paslaugų klasifikavimo metodinės rekomendacijos” dr. Aidos Mačerinskienės, (2008 m.) pateiktos metodinės sveikatingumo kompleksų klasifikavimo rekomendacijos remiantis Europos rinkos pavyzdžiu. „Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studija“ UAB “BGI Consulting”, moksliniame tyrime apžvelgta sveikatingumo kompleksų pasiūla, konkurencingumas, ištirta sveikatingumo kompleksų poreikio Lietuvoje galimybės. Remtasi „Sveikatos turizmo reglamentavimu“ pasiūlymu į Turizmo įstatymą, Jurgita Kazlauskienė, Lietuvos kurortų asociacijos narė parengė pasiūlymus sveikatos reglamentavimui Lietuvos turizmo įstatyme. Iš tikrųjų Lietuvoje šiuo metu situacija tokia, kad Lietuvos turizmo įstatyme trūksta sveikatos reglamentavimo. Neapibrėžtos sveikatingumo, sveikatinimo bei kitos paslaugos susijusios su sveikatingumu. Galima aptikti tik sanatorijos bei kurorto sąvoką. Tuo tikslu kurortų asociacijos direktorė siūlo išsamų sveikatos reglamentavimą pateikiant pasiūlymus. (2010).

Tyrimo objektas - sveikatos turizmo plėtros galimybės Lietuvos bei užsienio rinkose

Darbo problema - nepakankamai ištirta sveikatos turizmo sritis.

Darbo tikslas - ištirti sveikatos turizmo plėtros galimybes Lietuvoje.

Darbo uždaviniai:

- 1) Atskleisti sveikatos turizmo – sveikatingumo, SPA, sveikatinimo (medicininio turizmo) sampratas.
- 2) Apžvelgti sveikatos turizmo situaciją Lietuvoje.
- 3) Ištirti potencialių vartotojų poreikius sveikatos turizmo paslaugoms.
- 4) Ištirti sveikatos turizmo plėtros galimybes Lietuvoje.

Tyrimo metodai:

Siekiant ištirti sveikatos turizmo esamą situaciją Lietuvoje bei atskleisti sveikatingumo turizmo plėtros galimybes Lietuvoje, taikomi įvairūs moksliniai metodai:

Teoriniai tyrimo metodai:

- mokslinės literatūros šaltinių apžvalga, analizė;
- *analitinis metodas*, taikomas atliekant sveikatingumo, SPA ir sveikatinimo turizmo statistinių duomenų analizę išanalizuojant 2001 – 2010 metų situaciją.

Empiriniai tyrimų metodai:

- ekspertų apklausa;
- anketinė apklausa.

Darbo struktūra. Darbą sudaro: turinys, įvadas, keturios pagrindinės dalys, išvados, siūlymai, sudaro anotacijos lietuvių ir anglų kalbomis, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, literatūros sąrašas.

Pagrindiniai darbo rezultatai: Pirmoje darbo dalyje aptariama sveikatos turizmo kilmė ir samprata, išskiriamos sveikatos turizmo sritys: sveikatingumo turizmas, sveikatinimo turizmas, sveikatos turizmo objekto aprašymas. Antroje darbo dalyje, siekiant išnagrinėti sveikatos turizmo dabartinę situaciją prieš atliekant tyrimus sveikatos turizmo perspektyvų analizei pateikti. Trečiojoje darbo dalyje atliekama statistinė sveikatos turizmo analizė. Ketvirtojoje darbo dalyje atliekamas sveikatos turizmo sektoriaus vartotojų tyrimas su tikslu ištirti sveikatos turizmo paslaugų vartotojų poreikius sveikatos turizmo paslaugoms. Penktoje dalyje atliekamas sveikatos turizmo tyrimas remiantis ekspertiniu vertinimu. Darbas baigiamas išvadomis ir pasiūlymais.

Darbo apimtis. Viso: 113 puslapių: 4 priedai., 53 paveikslai, 17 lentelių.

LENTELĖS

1 lentelė. Populiariausių užsienio procedūrų sąrašas.....	30
2 lentelė. Sveikatingumo turizmo situacijos Lietuvoje ekspertinis vertinimas.....	78
3 lentelė. Medicininio turizmo situacijos Lietuvoje ekspertinis vertinimas.....	81
4 lentelė. Sveikatingumo turizmo SPA srityje Lietuvoje ekspertinis vertinimas.....	82
5 lentelė. Kurortų dabartinės būklės ekspertinis vertinimas.....	85
6 lentelė. Lietuvos kurortų individualus ekspertinis vertinimas.....	86
7 lentelė. Didžiausias perspektyvas turinčių kurortų ekspertinis vertinimas.....	87
8 lentelė. Sveikatingumo turizmą stabdančių veiksnių ekspertinis vertinimas.....	87
9 lentelė. Sveikatinimo turizmą stabdančių veiksnių ekspertinis vertinimas.....	89
10 lentelė. Sveikatingumo (SPA) turizmą stabdančių veiksnių ekspertinis vertinimas.....	91
11 lentelė. Sveikatingumo turizmą skatinančių veiksnių ekspertinis vertinimas.....	93
12 lentelė. Sveikatinimo turizmą skatinančių veiksnių ekspertinis vertinimas.....	94
13 lentelė. Tikslinės rinkos, į kurias reikėtų orientuotis vystant sveikatos turizmą ekspertinis vertinimas	94
14 lentelė. Sveikatingumo turizmo plėtros galimybių ekspertinis vertinimas.....	95
15 lentelė. Sveikatinimo turizmo plėtros galimybių ekspertinis vertinimas.....	96
16 lentelė. Sveikatingumo (SPA) turizmo plėtros galimybių ekspertinis vertinimas.....	97
17 lentelė. Pasiūlymai Lietuvos sveikatos turizmo plėtrai.....	99

PAVEIKSLAI

1 pav. Sveikatos turizmo klasifikacija.....	16
2 pav. SPA paslaugų klasifikacija.....	25
3 pav. SPA centrų išsidėstymas Lietuvoje.....	43
4 pav. Sanatorių išsidėstymas Lietuvoje.....	44
5 pav. Apgyvendinta svečių sveikatinimo įmonėse Lietuvoje 2007 m. 04 – 06 mėn.....	47
6 pav. Apgyvendinta Lietuvos gyventojų sveikatingumo įmonėse 2009- 2010 m.....	48
7 pav. . Apgyvendinta užsieniečių sveikatingumo įmonėse 2009- 2010 m Lietuvoje.....	49
8 pav. Sveikatinimo įstaigų pajamų ir sąnaudų palyginimas 2001-2006 metais, mln. Lt. Lietuvoje.....	50
9 pav. Apgyvendinimo įstaigų veikla Lietuvoje 2007 m. balandis-birželis.....	50
10 pav. Apgyvendintų svečių sveikatinimo įstaigose pagal šalis 2007 balandžio- birželio mėnesiais....	51
11 pav. Apgyvendintų svečių sveikatinimo įstaigose pagal šalis 2007 sausio- birželio mėnesiais.....	52
12 pav. Vietinių vienadienių lankytojų kelionės pagal kelionės tikslą Lietuvoje.....	53
13 pav. Sveikatingumo įmonių skaičius pagal metus nuo 2003- 2009 m.....	54
14 pav. Lietuvos gyventojų vidutinis nakvynių skaičius sveikatingumo įstaigose vieno vizito metu 2000- 2005.....	54
15 pav. Užsienio turisto vidutinis nakvynių skaičius sveikatingumo įstaigose vieno vizito metu.....	55
16 pav. Kurortų sveikatingumo įstaigose apgyvendintų Lietuvos gyventojų skaičius 2004-2005 m.....	56
17 pav. Lietuvos kurortų sveikatingumo įstaigose apgyvendintų turistų iš užsienio skaičius 2004-2005 m.....	56
18 pav. Sveikatingumo ir poilsio įstaigų dirbančiųjų skaičiaus dinamika, 2003 – 2005 m Lietuvoje.....	59
19 pav. Sveikatingumo ir poilsio įstaigų vidutinės metinės pajamos, 2003 – 2005 m Lietuvoje.....	60
20 pav. Informacijos šaltinis sužinant apie sveikatingumo paslaugas.....	62
21 pav. Respondentų apsilankymo tikslas sveikatingumo įstaigoje.....	63
22 pav. Respondentų, apsilankymo dažnumas SPA centruose.....	63
23 pav. Lietuvių ir užsieniečių apsilankymo kartų skirtumas SPA centruose.....	64
24 pav. Respondentų, apsilankiusių sanatorijoje dažnumas.....	65
25 pav. Užsieniečių ir lietuvių apsilankymo sanatorijoje kartais skirtumas sanatorijose.....	65
26 pav. Užsieniečių ir lietuvių sezoniškumo svyravimų skirtumas sanatorijoje.....	66
27 pav. Lietuvių ir užsieniečių sezoniškumo svyravimų skirtumas.....	66
28 pav. Sezoniškumas Lietuvos medicinos įstaigoje.....	67

29 pav. Respondentų apsistojimo Lietuvos sanatorijoje trukmė.....	68
30 pav. Respondentų išrinkti patraukliausi Lietuvos kurortai.....	69
31 pav. Populiariausios procedūros, kurias renkasi užsieniečiai ir lietuviai respondentai.....	70
32 pav. Užsieniečių ir lietuvių išlaidų per dieną sanatorijoje skirtumas.....	71
33 pav. Lietuvių ir užsieniečių išlaidos per dieną SPA centre.....	72
34 pav. Lietuvių ir užsieniečių pagrindinės priežastys, kodėl respondentai nesilanko dažniau sveikatingumo įstaigoje.....	73
35 pav. Respondentų poilsio kokybės suvokimas.....	74
36 pav. Respondentų lietuvių ir užsieniečių poilsio suvokimas.....	74
37 pav. Lietuvių ir užsieniečių papildomų paslaugų prioritetai renkantis sveikatos įstaigą.....	75
38 pav. Lietuvių ir užsieniečių respondentų prioritetai renkantis sveikatos įstaigą.....	75
39 pav. Dabartinės sveikatingumo turizmo situacijos ekspertinis vertinimas.....	79
40 pav. Sveikatinimo turizmo situacijos Lietuvoje ekspertinis vertinimas.....	80
41 pav. Sveikatos turizmą įtakančių veiksnių ekspertinis vertinimas.....	82
42 pav. Veiksnių stabdančių sveikatingumo (SPA) turizmo plėtrą vertinimas.....	84
43 pav. Kurortų dabartinės būklės ekspertinis vertinimas.....	86
44 pav. Sveikatingumo turizmą stabdančių veiksnių ekspertinis vertinimas.....	88
45 pav. Sveikatinimo turizmą stabdantys veiksniai. Ekspertinis vertinimas.....	90
46 pav. Sveikatingumo (SPA) turizmą stabdantys veiksniai. Ekspertinis vertinimas.....	91
47 pav. Sveikatos turizmą stabdančių veiksnių palyginimas remiantis ekspertų vertinimu.....	92
48 pav. Tikslinių rinkų ekspertinis vertinimas.....	95
49 pav. Sveikatingumo turizmo plėtros galimybių ekspertinis vertinimas.....	96
50 pav. Sveikatinimo turizmo plėtros galimybių ekspertinis vertinimas.....	97
51 pav. Sveikatingumo (SPA) turizmo plėtros galimybės Lietuvos perspektyvoje.....	98
52 pav. Sveikatos turizmo galimybių palyginimas.....	98
53 pav. Ekspertų pasiūlymai sveikatos turizmo plėtrai Lietuvoje.....	99

1. SVEIKATOS TURIZMO TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Sveikatos turizmo samprata

Sveikatingumo turizmo organizacijos bei įvairūs autoriai sveikatingumo turizmą apibrėžia skirtingai. Pasaulio sveikatos organizacija angl. (WHO definition of Health) sveikatą apibrėžia kaip: „**Sveikata** yra visiška fizinė, protinė ir socialinė gerovė, o ne tik ligos arba negalios nebuvimas“. Saracci (1997) nesutiko su šiuo apibrėžimu, kadangi jo nuomone šis apibrėžimas labiau tinka laimei apibrėžti nei sveikatos apibrėžimui. Jis nesutiko su tuo, kad egzistencinės problemos susijusios su emocijomis, aistromis, asmenine verte bei gyvenimo prasmės klausimas- suteikia laimės. Sweeney and Witmer (2005) sveikatingumą apibrėžia kaip: „gyvenimo būdą, orientuotą tarp optimalaus sveikatos bei geros savijautos būklę kur kūnas, siela, mintys susilieja į natūralią žmogiškąją vienybę, kuri padaro individo gyvenimą pilnavertiškesnį. Lietuvoje sveikatos definicija pateikiama kaip visapusiškos gerovės išraiška“ **Sveikata** – asmens ir visuomenės fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė. (LR sveikatos sistemos įstatymas, 2 str. 1 d.) Iki šiol minėta sveikatingumo sąvoka turi kitų panašių sąvokų. Į sveikatos sąvoką įeina ir kiti apibrėžimai kaip: „**Sveikatos turizmas (Health tourism)** – turizmo rūšis, kai pagrindinis tikslas yra žmonių keliavimas į kitą šalį ar šalies viduje, siekiant padidinti holistiniu požiūriu subalansuotą fizinį, dvasinį ir socialinį sveikatos potencialą, gaunant sveikatinimo, sveikatingumo ir kitų turizmo paslaugų.“ (LR turizmo įstatymas: bendrosios nuostatos). Sveikata – neatsiejama sveikatingumo koncepcijos dalis, siejanti su sveikatingumo turizmo rūšimi. Sveikatos nebuvimas ar laikinas negalavimas bet kuriuo atveju teikia tiesioginę ekonominę naudą sveikatingumo turizmo verslui. LR turizmo įstatymas „**Sveikatingumo paslaugą apibrėžia** - sveikatos stiprinimo ir ligų profilaktikos paslauga, atliekama specialisto, įgijusio teisės aktų nustatyta tvarka kvalifikaciją ir turinčio sertifikatą šiai veiklai bei teikiama tam specialiai įrengtose patalpose“. Taigi, galima teigti, kad sveikatos ir sveikatingumo definicijos yra labai glaudžiai tarpusavyje susijusios. Dar viena neatsietina sąvoka - tai sveikatinimas. Sąvoka aplinkos sveikatinimas plačiąja prasme siejasi su tais žmogaus sveikatos ir ligų aspektais, įskaitant ir gyvenimo kokybę, kuriuos lemia fizikiniai, cheminiai, biologiniai, socialiniai, psichologiniai ir estetiški aplinkos veiksniai, turintys tiesioginį ar netiesioginį poveikį žmogaus sveikatai ir gerovei, taip pat su aplinkos veiksniais, kurie gali neigiamai paveikti dabartinės kartos ir kitų populiacijos kartų sveikatą, su įvertinimo, koregavimo ir prevencijos teorija bei praktika (PSO, 1993 – 1995). Sveikatinimo sąvoka apibrėžiama ne tik kaip asmens, bet ir visuomenės sveikatos priežiūra LR Sveikatos sistemos įstatyme (patv. 1994 m. liepos 19 d. Nr. I-552) yra pateikta

sveikatinimo veiklos sąvoka – tai „asmens sveikatos priežiūra, visuomenės sveikatos priežiūra, farmacinė ir kita sveikatinimo veikla, kurios rūšis ir reikalavimus ją vykdantiems subjektams nustato Sveikatos apsaugos ministerija“. Sveikatingumo atšakos SPA definicija yra apibrėžta kaip kvalifikuotų specialistų atliekama sveikatingumo ar sveikatinimo paslauga. Šios definicijos papildymas Lietuvos turizmo įstatyme siūloma papildyti kaip galimų susirgimų prevenciją, suvokiamą ne tik kaip paslaugas atliekamas su vandeniu kaip atsipalaidavimo priemonė, bet ir galimų susirgimų prevencija.

SPA (sanitas per aqua, sveikata per vandenį) paslauga – tai kvalifikuotų specialistų specialiai įrengtose patalpose atliekamos ir/ar prižiūrimos procedūros, kurių atlikimui turi būti naudojamas vanduo ir kurios skirtos fizinės ir psichinės sveikatos gerinimui, galimų susirgimų prevencijai, atsipalaidavimui, geros savijautos skatinimui, kūno gražinimui ir lepinimui.

Kadangi SPA sektorius Lietuvoje yra pakankamai jaunas, Lietuvos turizmo teisiniuose dokumentuose, pvz.: medicininis/sveikatos turizmas – „medical/health tourism“ „tikslinė vietovė“ – angl. destination, gyvenimo kokybė – angl. „well being“, ir pan. dar pakankamai neįsitvirtinę ir nėra plačiai vartojamos šios sąvokos, iš jų svarbiausios ir jau patvirtintos yra: SPA, aukštos kokybės SPA (angl. wellness/SPA), sveikatinimas (angl. healthness, health treatment). (Lietuvos Turizmo Įstatymas). SPA paslauga apibrėžiama kaip sveikatingumo ar sveikatinimo atšaka: „**SPA paslauga** – sveikatinimo ar sveikatingumo paslauga, kuri teikiama naudojant natūralius gamtinius veiksnius. (LR turizmo įstatymas: bendrosios nuostatos).“ Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studija SPA apibrėžia kaip protą, kūną ir sielą puoselėjantį turizmo sektorių: SPA – tai protą, kūną ir sielą puoselėjantis sektorius ir žmonės renkasi SPA siekdami pagerinti fizinę būklę, mažinti stresą, minties ramybės, pasilepinimo ir malonumų, poilsio ir relaksacijos paslaugų. („Sveikatingumo.., 2007 m.). Sveikatingumo įstaiga apibrėžiama kaip sanatorijų ir reabilitacijos centrų objektas, apima apgyvendinimo paslaugas teikiančias sveikatos stiprinimo ir sveikatos priežiūros įstaigas, pvz.: mineralinių vandenų kurortus, terminių vandenų kurortus, sanatorijas, kalnų sanatorijas, reabilitacijos įstaigas, sveikatingumo ūkius ir kitas panašias įstaigas. Ligoninių veikla neįskaitoma“.

SPA definicijos problematika. Lietuvoje kol kas yra painiojami šie terminai ir sveikatinimo turizmo paslaugą dažnai supainioja su sveikatingumo paslauga, ir tik neseniai pradedama teikti SPA įmonėms sveikatingumo paslaugas atitinkančius sertifikatus. Kongrese bus pristatyti du ESPA patvirtinti sertifikatai: „EUROPESPA med“ – skirtas sanatorinėms gydykloms ir „EUROPESPA wellness“ – orientuotas į bendrąsias sveikatingumo paslaugas teikiančias įstaigas. Šie sertifikatai ateityje galėtų tapti Europos sveikatinimo įstaigose teikiamų paslaugų kokybės garantais.” (NKO). „Įstaigos, kurios tvirtina teikiančios SPA paslaugas, šiuo metu Lietuvoje skaičiuojamos dešimtimis, tačiau Luko Mackevičiaus, SPA asociacijos vadovo, teigimu, tik kelios jų atitinka tarptautinius

reikalavimus.”(www.vz.lt , 2007 05 09 “Neaiškios paslaugos klaidina vartotojus. Gauti SPA vardą bus sunkiau”). 2007-aisiais metais buvo kalbėta apie SPA paslaugų skaidrumą, tada dar nebuvo steigiami SPA paslaugas reglamentuojantys sertifikatai, buvo tik apibrėžta sveikatingumo sąvoka tikslu suteikti daugiau skaidrumo bei aiškumo sveikatingumo paslaugas teikiančioms įmonėms. Šiuo metu vis labiau orientuojamasi į SPA paslaugų užtikrinimo kokybę siekiant atitikti Europos kriterijus. „Šiuo metu vienas iš svarbiausių ESPA uždavinių – užtikrinti aukštą kurortinio gydymo ir SPA paslaugų kokybę, Europos Sąjungos gyventojams ir svečiams suteikti galimybę rinktis paslaugas pagal objektyvius, visose šalyse vienodus kriterijus.“ (NKO).

Reikia tik tikėtis, kad ateityje atsiras vis daugiau sveikatingumo paslaugas teikiančių objektų, ir nebebus įmonių, teikiančių sveikatingumo paslaugas kaip SPA paslaugas teikiančios, bet neturinčios teisiškai sveikatingumo paslaugas patvirtinančio dokumento. Tokiu atveju viešbučiai bei kiti sveikatingumo paslaugas teikiantys objektai sveikatingumo turizmo rinkai galės pasiūlyti daugiau SPA paslaugų, vietiniams viešbučiams bei sveikatingumo centrams reikės labiau pasistengti siūlant kokybiškas paslaugas. Tai, beabejo, turėtų paskatinti ir inovacijų kūrimą bei vietos konkurencingumą tarp sveikatingumo centrų. Ne tik vietos vartotojai turės galimybę rinktis iš didesnės pasiūlos, bet ir užsienio turistai turėtų labiau susidomėti teikiamų paslaugų įvairove bei SPA centrų teikiamų paslaugų aukšta kokybe.

1.2. Sveikatos turizmo raida

Sveikatingumo sąvoka pagal sveikatingumo filosofiją buvo išrasta amerikiečio daktaro Halberto Dunno 1959 m.kai jis rašė pirmą kartą apie specifinę sudėtinę sveikatingumo būklę, apie visa apimančią geros savijautos jausmą, kuris susideda iš kūno, sielos ir minčių priklausomai nuo gamtos.Dunn vadino šią būseną didžiulio individualaus pasitenkinimo „aukštos kokybės“ sveikatingumas.

Vienas įdomesnių aspektų istorijoje tai buvo SPA kurortų raida.XVIII a. SPA kurortai tapo labai populiariu bei madinga tarp kilmingosios klasės romėnų atstovų ne tik dėl gydomųjų paslaugų bet ir dėl visuomeninių renginių:žaidimų, šokių ,azartinių lošimų. SPA vonios Anglijoje tapo vienu sėkmingiausių sveikatos bei socialinių kurortų. Maudymasis jūroje ilgainiui tapo taip populiariu, kad pranoko SPA kurortus, esančius toliau nuo jūros, žmonės tikėjo, kad gydymas jūros vandeniu yra labai sveika. (Ch.Goeldner, Ritchie 2006, 54 p.).

Spa apylinkėse esantys karštieji šaltiniai buvo žinomi nuo romėnų laikų. Nuo XIV a. Spa vystėsi komercinė gydymo karštųjų šaltinių vandeniu veikla, Spa pamažu tapo įžymiu kurortu, į kurį žmonės atvyksta gydytis karštųjų srovių vandeniu.(SPA, www.wikipedia.lt). SPA tapo kurortu, kuriame gydoma vandeniu.

Spa pavadinimas kildinamas iš valonų kalbos (prancūzų kalbos tarmės Belgijoje) žodžio *Espa*, reiškiančio „fontanas“, arba iš su juo susijusio lotyniško žodžio *spagere*, reiškiančio „purkšti, drėkinti“.

Antroji kilmės teorija byloja, kad žodis SPA kilęs nuo Belgijos miesto Spa, kuris dar nuo Romos laikų garsus savo karštaisiais šaltiniais. Miestas įsikūręs Ardėnų kalnų slėnyje, jame 2006 m. duomenimis gyvena 10 543 gyventojai. Populiariojoje kultūroje *Spa* dažnai pateikiamas kaip įvairių lotyniškų frazių, pvz., *Salus Per Aquam* arba *Sanitas Per Aquam* („sveikata per vandenį“) sutrumpinimas. Tačiau šitos frazės sugalvotos ne anksčiau kaip XX amžiuje.

Medicinos turizmo samprata žinoma jau seniai. Pirmasis medicininio turizmo pavyzdys užfiksuotas prieš tūkstantį metų, laikomas piligrimų kelionėmis. Graikų piligrimai keliaudavo iš vienos vietos į kitą –Epidauriją sveikatinimosi tikslais. Ši teritorija buvo šventovė, kurioje buvo gydomi dievai ir tapo medicininio turizmo kelionės tikslu. SPA miestai ir sanatorijos buvo laikoma ankstesne medicinos turizmo forma.

1.3. Sveikatos turizmas pasaulyje ir Lietuvoje

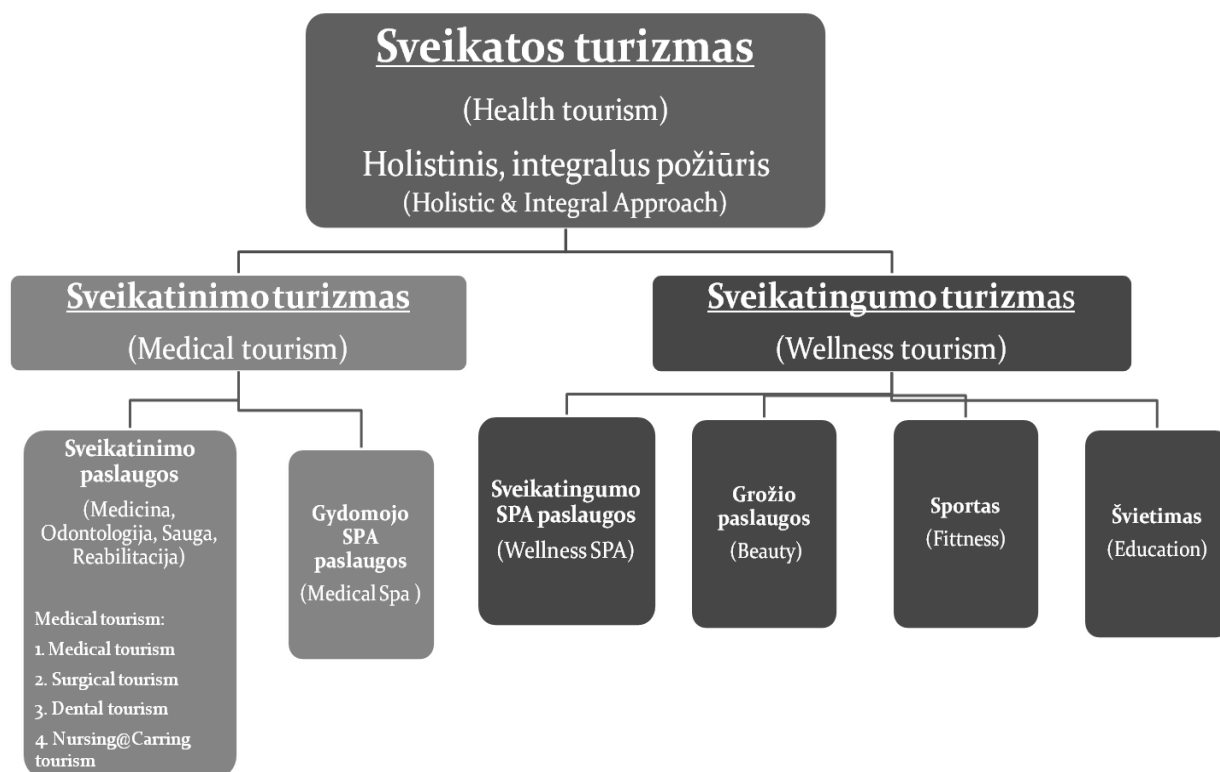
Visame pasaulyje sveikatos turizmas – viena prioritetinių šakų, turinti didžiulį potencialą bei sparčiai auganti turizmo šaka. Pagal sveikatos organizacijos definiciją „**sveikatos turizmas**“ apibrėžiamas (*angl. Health tourism*) – turizmo rūšis, kai pagrindinis tikslas yra žmonių keliavimas į kitą šalį ar šalies viduje, siekiant padidinti holistiniu požiūriu subalansuotą fizinį, dvasinį ir socialinį sveikatos potencialą, gaunant sveikatinimo, sveikatingumo ir kitų turizmo paslaugų. (Lietuvos turizmo taryba, 2010). Sveikatos turizmas Lietuvoje dar visai neatrasta ir neišnaudota niša. „Lietuvos kurortų asociacijos direktorė teigia, kad Lietuva konkurencinga užsienio atžvilgiu mažomis kainomis ir pakankamai aukštu higienos lygiu“. (Taikomės, 2010). Lietuva- konkurencinga ir gali plėtoti sveikatos turizmą kasmet pritraukiant daugybę turistų, tačiau vis dar nėra įteisintas ir reglamentuotas sveikatos turizmas, sveikatos turizmo sąvoka.“ Ketverius metus kurortų asociacija beldėsi į valdininkų duris, kad būtų įteisintas sveikatos turizmas ir patvirtintos gamtinių veiksnių higienos normos“. (Lietuvos, 2010). „Lietuvos kurortų asociacijos ir Lietuvos privačių sveikatos priežiūros įstaigų asociacijos vadovai Seime per Sveikatos reikalų komiteto posėdį pabrėžė, kad nė viena Baltijos šalis nėra pasiskelbusi sveikatos turizmo centru, todėl Lietuvai reikėtų pasistengti užimti šią nišą“. (Specialistai, 2010). „Turime infrastruktūrą, šimtametes tradicijas, bet nesutvarkyta įstatyminė bazė“, – tvirtino Nacionalinės spa asociacijos prezidentas Lukas Mackevičius. Taigi, turime visas sąlygas plėtoti sveikatos turizmą, tačiau nėra sveikatos turizmo reglamentavimo, be kurio tolimesnis plėtojimas yra

neįsivaizduojamas. Sveikatingumo paslaugos atitinka kainos ir kokybės santykį, turi išplėtotą kurortų infrastruktūrą, tačiau be reglamentavimo nėra paslaugų teikimo skaidrumo. Užsienio turistai nepasitiki teikiamų paslaugų kokybe. Sveikatingumo paslaugų sertifikavimas suteiktų daugiau pasitikėjimo ir nekeltų abejonės užsienio turistams, taip pritraukiant daugiau užsienio turistų. Sveikatos turizmo veiklą taip pat stabdo vizų režimas Rusijos piliečiams bei spraga rinkodaros srityje. Valstybė mažai skiria lėšų Lietuvos įvaizdžiui gerinti tuo pačiu stabdydama sveikatos turizmo plėtrą. Galime daryti prielaidą, kad Lietuvoje trūksta valstybės indėlio į sveikatos turizmo plėtrą. Sveikatos turizmo plėtra – tai sveikatingumą ir sveikatinimą apimanti sąvoka, todėl būtina įvardinti šių abiejų atšakų svarbą ne tik Lietuvos bet ir užsienio atžvilgiu. Sveikatinimo sąvoka, įvairiuose šaltiniuose įvardijama kaip medicininis turizmas (angl. medical tourism). Medicininis turizmas turi ne vieną definiciją. Viena iš jų: „medicininis ar sveikatos turizmas – tai požiūris, sudarytas žiniasklaidos – nukreipti žmones, kurie keliauja į kitas šalis rūpindamiesi savo sveikata bei norėdami pailsėti.“ (A Chillibreeze publication, 3 p. 2006). Kitas apibrėžimas labiau apibūdina medicininio turizmo objektus. „Ši sąvoka reikalinga apibrėžti keliavimo aktyvumą, kur į keliavimo sąvoką įeina medicininės procedūros ar veikla, palaikanti turistą gerą savijautą.“ (Dr. Christine Lee, Medical., 2007). Medicininio turizmo subjektai – turistai, kurie vyksta į kitą šalį gydymo tikslais su tikslu pagerinti savo savijautą. Medicininio turizmo objektai: medicininės paslaugos, kurios suteikiamos turistams su tikslu išgydyti ar pagerinti turistą savijautą. Tai pagrindinis medicininio turizmo tikslas – suteikti medicininę paslaugą turistui, atvykusiam gydytis. Dažniausiai žmonės keliauja gydytis į kitą šalį, nes kitoje šalyje pigesnės medicinos paslaugos arba sveikatos priežiūros sistema efektyviau veikia. „Nusivylę savo šalies medicininį paslaugų augančiomis kainomis labiausiai išsivysčiusiose šalyse, laikas praleistas laukiant gydymo pagal viešą sveikatos sistemą, draudimo schemas nepadengia pasirinktų procedūrų kaip kosmetinis gydymas, nevaisingumo gydymas, klientai atranda medicininį turizmą.“ (A Chillibreeze publication, 3 p. 2007). Medicininės paslaugos, kuriomis naudojasi atvykęs į kitą šalį yra skirstomos pagal ligas: „medicininė patikra, sveikatos apžiūra, dantų gydymas, sąnario pakeitimas, širdies gydymas, vėžio gydymas, neurochirurgija, transplantacija ir kitos procedūros, reikalaujančios kvalifikuotos medicininės intervencijos.“ (Monash University, Medical., 2007). Pagal Christine Lee yra kelios rūšys medicininį paslaugų, viena iš rūšių jau aptarta, kita rūšis – ne ligų pagrindu grįstos medicininės paslaugos, o estetinio pagrindo medicininės paslaugos: kosmetinė chirurgija, krūtinės chirurgija, plastinės veido operacijos. (Medical, 2007). „Medicininis turizmas kitaip vadinamas medicininio keliavimu ar globaliu sveikatos susirūpinimu iš pradžių susideda iš kelionių agentūrų, ir masinės žiniasklaidos aprašant sparčiai augančią praktiką, keliaujant iš vienos šalies į kitą su tikslu gauti sveikatos priežiūrą.“ (Medical tourism an emerging., 2006). Turistai keliauja į kitą šalį norėdami

gauti dantų, chirurginį ar medicininį gydymą, medicininio turizmo sąvoka apima kelionių agentūras, per kurias vyksta medicininis turizmas bei žiniasklaidą, kuri populiariai bei informuoja apie medicininio turizmo ypatumus. Turistai keliauja į kitas šalis ne tik gydytis, bet ir atostogauti tuo pačiu metu. Medicininio turizmo vartotojai turi galimybę ne tik pasigydėti bet ir pasimėgauti atostogų malonumais. Pagal Nicolas P. Terry medicininis turizmas ir sveikatos turizmas apima sveikatos gydymą bei sveikatos priežiūrą, iš anksto suplanuojant išvykimą iš gyvenamosios vietos. (Under – regulated, 2007). Galima teigti, kad medicininio turizmas yra iš anksto suplanuota kelionė į kitą šalį, kur medicininis turizmas yra patrauklus savo paslaugų kokybe bei kainų santykiu. Deja, medicininis turizmas turi ne tik teigiamą bet ir neigiamą pusę. Vykstant į kitą šalį, ypač į Rytų Azijos šalis, yra didelė tikimybė užsikrėsti vietinėmis ligomis, potenciali nepakankama kvalifikuotos jėgos kompetencija neužtikrina medicininių paslaugų kokybės. Važiavimas į kitą šalį, kurioje nėra įgyto imuniteto tai šaliai yra infekcijos rizika, trumpa priežiūra po operacijos, kai grįžtama namo, nelieta jokios priežiūros, gali užtrukti teisiniai reikalai, abejonių gali kelti kvalifikuotos jėgos trūkumas ar medicininės veiklos licenzijavimas, sertifikavimas,- teigia užsienio internetinės svetainės straipsnis apie medicininį turizmą. (Christine Lee, Medical., 2007). Anot Connell'io „tai gali būti labai rizikinga ir pavojinga.“ (2006). Keliavimas namo po trumpos priežiūros gali sukelti labai skaudžias pasekmes, gali būti reikalinga greitoji pagalba, kurią suteikti ne visi ir ne visur galės. Kalbant apie medicininio turizmo privalumus, tai ypač svarbu tai, kad nereikia ilgai laukti medicininių paslaugų eilėse. Ypač Amerikos piliečiai savo sveikatos sistema negali pasigirti. Reikia mėnesius laukti, kol padarys operaciją, o efektyvus reagavimas sveikatos srityje yra labai svarbus veiksnys. Kitas privalumas, kad atvykstant gydytis į kitą šalį, galima pasimėgauti ir šalutinėmis paslaugomis, taip pat papramogauti. Ypač svarbu – paslaugų kokybė, suteikiama Jungtinėse Amerikos Valstijose, neatsilieka nuo kitų išsivysčiusių šalių kaip Rytų Azijos šalių – Indijos, Malaizijos, Singapūro, Tailando. Šios šalys pasižymi paslaugų kokybe bei mažomis išlaidomis, aukštu darbuotojų kvalifikacijos lygiu bei geriausiais įrenginiais, nei kiek neatsiliekanti nuo JAV. Taigi, pasitaiko puiki proga sutaupyti – tai vienas didžiausių privalumų finansiniu atžvilgiu. Medicininis turizmas šiose šalyse yra prioritetinga šaka, kasmet pritraukia milijonus turistų iš viso pasaulio.

Jungtinių Emiratų, bei Rytų Europos – Dubajaus ir Turkijos planuose - medicininis turizmas. Šios šalys ateityje pasiruošusios greituojų būdu įeiti į medicininio turizmo rinką. (Medical tourism, 2008). Kalbant apie Lietuvos situaciją, kainos ir kokybės santykio privalumas neatsiejama medicininio turizmo viena iš svarbiausių dalių, maža kaina - didelis pranašumas konkurencingoje rinkoje. Deja, to

neužtenka, kad Lietuva sulauktų daugiau užsienio turistų. Lietuva turi labiau plėtoti rinkodaros programą.

Šaltinis: Turizmo taryba prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos 3p.

1 paveikslas. **Sveikatos turizmo klasifikacija pagal Turizmo tarybą, 2009m.**

Pateiktame pirmame paveiksle sveikatos turizmo šaka yra išskirstoma į kelias grupes, tai sveikatinimo (medical) bei sveikatingumo (wellness) turizmą. Sveikatinimo turizmas gali būti suvokiamas kaip sveikatos atstatymo būtinybė. Sveikatingumo turizmas (wellness) sveikatos prevencijos priemonė, paslaugų paketas teikiamas tikslu užkirsti kelią sveikatos sutrikimams. Hansruedi Muller, Eveline Lanz Kaufmann teigia, kad sveikatingumo turizmas yra prevencija, suteikiama sveikiems žmonėms kaip pirmoji pagalba, tuo tarpu žmonės su negalavimais nori išsigydyti kreipdamiesi į sveikatinimo įstaigą. (Wellness, 2000). Sveikatinimo turizmą sudaro gydomojo pobūdžio paslaugos siekiant suteikti gydymą ar reikalingą reabilitaciją po gydymo. Sveikatingumo turizmo paketas apima paslaugas, kur suteikiamos gydymo prevencijai teikti sveikatingumo, grožio puoselėjimui skirtos paslaugos.

Pastaruoju metu yra kuriamos įvairios sveikatingumo (wellness) programos, skirtos darbuotojų fizinės bei emocinės būklės terapijai. Šios programos skatinami dalyviai, įmonių darbuotojai gali žymiai efektyviau bei našiau dirbti. Ši programa efektyvi, nes jaučiama tiesioginė nauda ir darbdaviui ir darbuotojui. Kinger, Nalbandian manymu sveikatingumas- yra prevencijos programa, kuri paskatina savarankiškiems gyvenimo pasikeitimams, tuo tarpu darbuotojų paramos programa sukoncentruota ties darbuotojų sveikatos prevencija. (315 p. 1998). Janice T.S Ho straipsnyje apie kolektyvines darbdavių rengiamas sveikatingumo programas rašo, kad kolektyvinė sveikatingumo programa yra ilgai trunkanti veikla, sukurta skatinti adaptaciją tarp organizacinių užsiėmimų bei asmeninio elgesio, padedanti palaikyti ar pagerinti darbuotojų psichologinę, fizinę bei socialinę būklę. (Corporate, 1997). Taigi, galima būtų teigti, kad bendros sveikatingumo programos atneša abipusę naudą, patenkintos lieka abi – paslaugos vartotojo- įmonės darbuotojo ir paslaugos teikėjo- įmonės vadovo pusės, tai sąlygoja abipusis interesų patenkinimas. Paslaugos vartotojas - įmonės darbuotojas, gali atsipalaiduoti bei atstatyti jėgas, sugrįžti į darbą ir našiau dirbti. Ši užsienio praktika parodo, kad sveikatingumo turizmo programos tiekimas yra svarbus faktorius didinant darbo našumą, potencialiai paveikiant ir turizmo sektorių. Deja, Lietuvoje kol kas ši praktika netaikoma.

SPA sektorius – sparčiai bei dinamiškai augantis turizmo sektorius, teikiantis SPA paslaugas kartu su kitomis turizmo paslaugomis: apgyvendinimo, maitinimo ir kt.paslaugomis.Tai sudaro visą sveikatingumo paslaugų kompleksą, kuris reikalingas atvykstančiam klientui. Sveikatingumo paslaugas teikiančius subjektus įvardijo VŠĮ Turizmo plėtros institutas atlikdamas specialų tyrimą siekiant suskaičiuoti sveikatingumo paslaugas teikiančias įmones bei jas indentifikuoti kaip sveikatingumo turizmo paslaugas teikiančias įmones:

„Remiantis atlikta SPA paslaugas Lietuvoje teikiančių subjektų inventorizacija, identifiukuota, kad SPA ir su SPA susijusias paslaugas teikia sveikatinimo įstaigos (sanatorijos), viešbučiai, sveikatingumo, SPA ir poilsio centrai.“ (Taikomasis mokslinis tyrimas „SPA paslaugų klasifikavimo metodinės rekomendacijos“, VŠĮ TPI 2008.)

Sąvoką „sveikatingumo įstaiga“ Statistikos departamentas apibūdina kaip: „apgyvendinimo paslaugas teikiančias sveikatos stiprinimo ir sveikatos priežiūros įstaigas, pvz.: mineralinių vandenų kurortus, terminų vandenų kurortus, sanatorijas, kalnų sanatorijas, reabilitacijos įstaigas, sveikatingumo ūkius ir kitas panašias įstaigas“. (2008). Sveikatingumo įstaiga įtraukta į apgyvendinimo paslaugų sąrašą, kaip viena iš apgyvendinimo paslaugas teikiančių įstaigų. LR turizmo įstatyme (2002) yra apibūdintos tik kurortų sanatorijos bei kurortų reabilitacijos centro sąvokos, panašiausia iš šių sąvokų į sveikatingumo paslaugas teikiančių būtų kurortų reabilitacijos centro sąvoka.“ Kurortų reabilitacijos centras – apgyvendinimo paslaugoms teikti skirtas (pritaikytas) pastatas ar jų grupė, kur

teikiamos sveikatingumo, fizinės kultūros, maitinimo ir kitos reabilitacijos paslaugos, tam tikslui naudojant rekreacinius išteklius.“ (LR t. I. 12 str. 2002). Priešingai **sveikatingumo** sąvokai- **sveikatinimo** sąvoką labiau atitinka kurortų sanatorijos apibrėžimas.“ Kurortų sanatorija – apgyvendinimo paslaugoms teikti skirtas (pritaikytas) pastatas ar jų grupė, kuriame taip pat teikiamos gydymo, antirecidyvinės, sveikatą grąžinančios, reabilitacinės, fizinės kultūros, dietinio maitinimo ir kitos paslaugos, tam tikslui naudojant gamtinius gydomuosius ir rekreacinius išteklius. Kurortų sanatorija privalo turėti Sveikatos apsaugos ministerijos išduotą licenciją teikti medicininės reabilitacijos paslaugas“. (LR t. I. 12 str. 2002). Šios paslaugos LR turizmo įstatyme įvardijamos kaip specialaus apgyvendinimo paslaugos. Kadangi sveikatinimo įstaigų funkcija yra priešinga sveikatingumo įstaigos funkcijai, kai kur sanatorijose - sveikatinimo įstaigose bandoma suderinti šias skirtingas funkcijas, siekiant pritraukti daugiau klientų padidėjusia paslaugų pasiūla. Sveikatinimo įstaigos, teikiančios SPA paslaugas galėtų vadintis sveikatingumo - gydomuoju SPA centru, kur teikiamos ir sveikatingumo ir sveikatinimo paslaugos kartu. Toks SPA reglamentavimas labiau populiarus užsienio turizmo rinkoje indentifikuojant SPA tipą kaip gydomasis - sveikatingumo SPA . „Gydomasis- sveikatingumo SPA- įstaiga, kurioje dirba ir gydytojai, ir SPA specialistai, kartu atliekamos medicininės priežiūros ir SPA procedūros.“ (SPA, 2007).

Pastaraisiais metais sveikatinimo įstaigos (sanatorijos) be tradicinių gydomųjų procedūrų, komerciniams klientams pradėjo teikti ne tik gydomąsias procedūras, bet ir paslaugas, skirtas atsipalaidavimui, galimų susirgimų prevencijai, geros savijautos skatinimui, kūno gražinimui ir lepinimui. Lietuvos sveikatinimo įstaigoms yra būdingi bruožai:

- *gydomosios (sveikatinimo) procedūros;*
- *naudojami gamtiniai gydomieji ištekliai (mineralinis vanduo, gydomasis purvas);*
- *teikiamos gydytojų konsultacijos;*

dirba kvalifikuotas medicininis personalas; (Taikomas mokslinis tyrimas „SPA paslaugų klasifikavimo metodinės rekomendacijos“, 2008 VŠĮ Turizmo plėtros institutas.)

Turizmo plėtros instituto atliktas tyrimas parodė, kad Lietuvoje SPA paslaugos dažniausiai teikiamos 3–4 žvaigždučių viešbučiuose. Tipinės viešbučiuose teikiamos sveikatingumo paslaugos yra baseinas, pirtys, masažai ir grožio procedūros.

Šiais laikais pasaulyje opėjant užterštumo problemai, prastėjant maisto kokybei kaip ir gyvenimo kokybei, pavargstant nuo miesto triukšmo žmonės vis labiau pradeda ieškoti atsipalaidavimo bei norėdami užkirsti kelią ligoms ieško užuovėjos sveikatingumo centruose. Pasak Altman (2000) žmonės ieško saugių, efektyvių, nebrangių bei natūralių metodų, kurie užtikrintų prevenciją gydymui bei patį gydymą. Užsienio SPA rinkoje, kad pritraukti kuo daugiau klientų dauguma SPA išvystė

dviejų, trijų dienų programas, kur siekiama numesti svorio, sumažinti stresą taip pat remiant grožio plėtrą. Dauguma SPA yra įsikūrę gražiose vietose, apsuptose sodų, miškų, ežerų bei jodinėjimo trąsų. Altman (2000 m.) nuomone, kai kurie SPA kurortai Europoje ir Amerikoje siūlo įvairų paslaugų spektrą, rekreacinių bei kultūrinių paslaugų kaip vandens sportas, dviračių sportas, plaukiojimas valtimis, jodinėjimas žirgais, kazino lošimas, slidinėjimas, kinas, teatras, įvairūs koncertai. Lietuvoje kol kas dar nėra tokios paslaugų įvairovės, SPA paslaugų rinka dar nėra pakankamai išvystyta, todėl mes šiuo atžvilgiu dar stipriai atsiliename nuo užsienio šalių. To rezultatas visų pirma yra nepakankamas gamtinio potencialo išnaudojimas, dėl pakankamai jauno sveikatingumo sektoriaus.

1.4. Sveikatos turizmo produktas

Sveikatingumo, sveikatinimo bei sveikatos paslaugas svarbu išskirti siekiant tiksliai apibūdinti kiekvienos paslaugos atliekamą funkciją bei skirtingas paslaugas teikiančių objektų vietą.

Kaip jau minėjau, sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugos yra dažnai painiojamos tarpusavyje, teisiniuose dokumentuose SPA paslaugos apibrėžiamos kaip:

„SPA paslaugos – tai kvalifikuotų specialistų specialiai įrengtose patalpose atliekamos ir/ar prižiūrimos procedūros, kurioms atlikti gali būti naudojamas vanduo ir kurios skirtos fizinės ir psichinės sveikatos gerinimui, atsipalaidavimui, geros savijautos skatinimui, kūno grąžinimui ir lepinimui“. Sveikatos paslaugas teikiančių įmonių klasifikacija yra skirstoma į :

- Sveikatingumo Spa
- Gydomąjį Spa
- Sveikatingumo ir gydomąjį Spa (NSA, 2007).

Nacionalinė SPA asociacija savo veiklą pradėjo 2007 metais. Asociacijos veiklą paskatino SPA temos aktualumas bei nepakankamas dėmesys iš kitų organizacijų bei teisiniuose dokumentuose SPA neapibrėžtumas. NSA siekia ginti SPA interesus bei plėtoti efektyvią SPA veiklą turizmo versle. Dėl to tiksliausiai SPA paslaugas apibrėžia Nacionalinė SPA asociacija.

Įvairiuose sveikatingumo turizmą reglamentuojančiuose šaltiniuose galima sutikti tiek sveikatingumo ir gydomojo turizmo sugretinimo tiek šių dviejų sąvokų išskyrimą. Nacionalinė SPA asociacija ir išskiria sveikatingumo bei gydomąjį turizmą, bet taip pat ir pateikia kaip atskiros rūšies gydomojo ir sveikatingumo SPA egzistavimą. Sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugas LR turizmo taryba LR turizmo įstatyme siūlo pradžia išskirti kaip kelias skirtingas paslaugų rūšis:

Statistikos departamentas apibrėžia sveikatingumo įstaigą, kuri „apima apgyvendinimo paslaugas teikiančias sveikatos stiprinimo ir sveikatos priežiūros įstaigas, pvz.: mineralinių vandenų

kurortus,terminių vandenų kurortus, sanatorijas, kalnų sanatorijas, reabilitacijos įstaigas, sveikatingumo ūkius ir kitas panašias įstaigas. Ligoninių veikla neįskaitoma“. (Statistikos departamentas 2009 Turizmas Lietuvoje 2008). Kadangi minėtosios rūšys yra skirtingo pobūdžio ir atlieka skirtingas funkcijas, tikslinga pabrėžti sveikatos paslaugų išskirtinumo svarbą palyginant jas tarpusavyje. LR turizmo įstatyme Turizmo taryba (2010) siūlo išskirti šias skirtingas paslaugas:

- *SPA paslauga – kvalifikuotų specialistų specialiai įrengtose patalpose atliekamos ir (ar) prižiūrimos procedūros, kurioms naudojamas vanduo ir kurios skiriamos fizinei ir psichikos sveikatai gerinti, gerai savijautai skatinti.*
- *Sveikatingumo paslauga - sveikatos stiprinimo ir ligų profilaktikos paslauga, atliekama specialisto, įgijusio teisės aktų nustatyta tvarka kvalifikaciją ir turinčio sertifikatą, šiai veiklai bei teikiama tam specialiai įrengtose patalpose.*
- *Sveikatinimo paslauga - sveikatos stiprinimo, ligų profilaktikos, diagnostikos, ligonių gydymo, reabilitacijos, odontologijos, slaugos, paslaugos, kurias apibrėžia ir jų teikimo tvarką nustato sveikatinimo veiklą reglamentuojantys LR teisės aktai.*

Dažnai šios sąvokos yra painiojamos tarpusavyje, ypatingai sveikatinimo ir sveikatingumo paslauga ir SPA paslauga su sveikatingumo paslauga. SPA ir sveikatingumo paslaugos yra iš dalies susijusios, turi ryšį kaip sveikatos ir savijautos gerinimas- fizinės ir psichologinės būklės gerinimas bet tuo pačiu ir skiriasi paslaugų pobūdis. Sveikatingumo paslauga yra daugiau gydomojo bei ligų profilaktikos priemonė. Sveikatinimo paslauga atliekama žmonėms, turinčių problemų su sveikata ir profilaktikos priemone būti negali, pagrindinis dėmesys sutelkiamas pacientų gydymui.

Reikšmingą vaidmenį SPA, sveikatingumo bei sveikatinimo paslaugų atlikimui atlieka darbuotojų kvalifikacija. Nuo darbuotojų kvalifikacijos lygio priklauso paslaugų kokybė, kuri ypatingai svarbi plėtojant sveikatingumo turizmą ne tik vietiniu, nacionaliniu bet ir tarptautiniu mastu.

Sveikatingumo paslaugas Turizmo taryba prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos (2010) siūlo reglamentuoti LR turizmo įstatyme, kuriame būtų nurodoma sveikatingumo paslaugas galintys teikti objektai bei įvardinti sveikatingumo paslaugas teikiantiems objektams nustatyti reikalavimai:

LR turizmo įstatyme ketinami įteisinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos bei Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos suderinti teisės aktai sveikatingumo įmonėms suteiktų daugiau skaidrumo bei leistų geriau suprasti kas būtent iš jų yra reikalaujama ir kokius reikalavimus reikia įvykdyti norint gauti teisiškai patvirtintus dokumentus, kad sveikatingumo įmonės galėtų teisėtai vykdyti savo veiklą. Teikiamų paslaugų kokybę galima patvirtinti remiantis teisinių dokumentų nurodytų reikalavimų įvykdymu už tai gaunant teisinio dokumento pvz.sertifikato dokumentą. Tai savo ruožtu sveikatingumo paslaugas gaunantiems klientams suteikia daugiau pasitikėjimo teikiama

paslauga bei suteikia prestižinį įspūdį užsienio turistams. „Nereglamentuojama sveikatingumo paslaugų teikimo tvarka ar neapibrėžti kokybės valdymo standartai sukelia rinkoje nepatikimumą ir riboja vartotojams pasirinkimo galimybes, prarandami Lietuvos konkurenciniai pranašumai.“ (Nacionalinė turizmo plėtros agentūra 2007- 2010 m. programa: bendrosios nuostatos 2007). Statistikos departamentas 2008- aisiais metais užfiksavo 25-ias sveikatingumo paslaugas teikiančias įstaigas. Alytaus apskrityje – 7, Kauno- 5, Klaipėdos apskrities Palangos savivaldybėje- 6, Panevėžio- 1, Utenos- 1, Šiaulių- 1, Tauragės-1, Vilniaus apskrityje- 3. Kaip matome, daugiausia sveikatinimo centrų įrengta Alytaus apskrityje, kadangi net šeši centrai įkurti Druskininkų savivaldybėje- tai vienas didžiausių Lietuvos kurortų, pasižyminčiu gamtinių išteklių gausa, bei sveikatinimo bei sveikatingumo paslaugų teikiama įvairove. Taip pat nemažai sveikatinimo įstaigų įsteigta Klaipėdos apskrityje, Palangos savivaldybėje. Palanga- nuostabus kurortas, kasmet pritraukiantis tūkstančius turistų ne tik iš Lietuvos, bet ir visos Europos. Nenuostabu, kad Palangos miesto savivaldybėje įsteigta net šeši sveikatinimo bei sveikatingumo centrai. Kaip jau minėta, Lietuvos kurortuose apsilanko turistų ne tik iš Lietuvos bet ir visos Europos, daugiausia turistų iš Europos šalių apsilankė iš Vokietijos. Galima daryti prielaidą, kad Vokietija yra gerai informuota apie Lietuvos kurortų patrauklumą, be to metai iš metų vokiečiai keliauja i Nidos kurortą, tai ypatingai vokiečių pamėgta poilsiavietė. Baltarusija bei Lenkija – mūsų kaimynės, kaip ir Vokietija, dėl to daugiausiai ir susilaukiame turistų iš savo kaimyninių šalių. „Sveikatinimo įstaigose ilsėjosi ir gydėsi 132,7 tūkst. žmonių, iš jų 26,3 tūkst. užsieniečių. Daugiausia užsieniečių buvo iš Vokietijos – 30,9 procento, Baltarusijos – 29,9, Lenkijos – 15,4 procento.“(Statistikos departamentas 2009, “Turizmas Lietuvoje 2008”).

SPA paslaugų tiekėjų klasifikaciją bei tipų klasifikaciją tiksliausiai apibūdina Nacionalinė SPA asociacija, remdamasi Tarptautinės SPA asociacijos (ISPA) klasifikavimu.

Nacionalinė SPA asociacija, atsižvelgdama į įmonių siūlomų paslaugų asortimentą ir paskirtį, veiklos principus bei jų dydį, teikiančias SPA paslaugas įmones skirsto į šias kategorijas:

SPA paslaugų tiekėjų klasifikacija:

- *sporto klubo SPA;*
- *dienos SPA;*
- *mini dienos SPA;*
- *salonai su SPA zona;*
- *vandens parkai;*

- užmiesčio SPA;
- viešbučio SPA.

Užsienio reglamentavime išskiriami **SPA tipai**:

Sporto klubo SPA – tai įmonės / organizacijos, kurių pagrindinė veikla yra sporto klubas, tačiau, šalia treniruoklių savo klientams papildomai siūlo baseiną ar/ir pirčių kompleksą ir/ar gali suteikti vieną ar kitą kūno priežiūros procedūrą.

Dienos SPA – tai SPA, siūlantis platų SPA paslaugų spektrą. Tokiuose SPA klientas gali rinktis vieną procedūrą ir/ar, pasirinkęs procedūrų kompleksą, praleisti jame visą dieną.. Tačiau šie SPA neteikia svečiui apgyvendinimo paslaugos. Dienos SPA turi būti ne mažiau kaip 3 kabinetai SPA procedūroms atlikti. Dienos SPA kategorijai priklausanči įmonė turi ne mažiau kaip 70 proc. darbo vietų skirti SPA procedūroms atlikti.

Mini dienos SPA – tai dienos SPA, turintys mažiau nei 3 SPA procedūroms skirtus kabinetus.

Salonai su SPA zona – tai įvairios paskirties grožio salonai (kirpyklos, soliariumai ir kt.), kurie turi specialiai įrengtą patalpą SPA procedūroms atlikti. Juose tik ne daugiau kaip 30 proc. visų salono įrengtų darbo vietų gali būti skirtos SPA procedūroms..

Vandens parkai – tai įmonės, kuriose didelė dalis paslaugų yra aktyvaus poilsio ir vandens pramogos baseinuose ir pirtyse.

Užmiesčio SPA – tai SPA, pagrindinį dėmesį skiriantis sveiko gyvenimo būdo skatinimui ir sveikatos gerinimui/gydymui. SPA klientams siūlo įvairias specialiai parengtas programas kartu su apgyvendinimu. Šiuose SPA atliekamos įvairios SPA procedūros (gali būti ir gydomojo pobūdžio), organizuojami fizinio aktyvumo užsiėmimai, sveikos gyvensenos kursai. Didelis dėmesys skiriamas sveikai ir teisingai mitybai. Pagrindinis tikslas, dėl kurios svečiai važiuoja į šios rūšies SPA – tai SPA filosofija. SPA centras stengiasi keisti žalingus žmonių įpročius/gyvensenos būdą naujais ir mokyti, kaip šiuos pokyčius sėkmingai puoselėti namų aplinkoje.

Viešbučio SPA – tai prie viešbučių jų gyventojams įkurta papildoma SPA paslauga. Čia gali būti siūlomos visos paslaugos, kurias galima rasti dienos ir/ar sporto klubo SPA. Svečiai gali pirkti vieną procedūrą, bet gali čia praleisti ir visą dieną.

Skirtingai nei dienos SPA, kurorto arba viešbučio SPA tiksliniai klientai – turistai, dažniausiai būna verslo klientai. Pagal ISPA, kurorto/ viešbučio SPA (Resort/ Hotel SPA). Veikia viešbutyje arba kurortinėje vietovėje. SPA procedūros - ne pagrindinė, o papildomai teikiama paslauga viešbučio svečiams, dažniausiai - verslo turistams. SPA terapija derinama su mankšta, restorane galima užsiskyti tradicinių SPA virtuvės patiekalų. Daugiausia Lietuvoje galima rasti viešbučio/kurorto tipo SPA,

kadangi daugiausia SPA centrų įrengta kurortuose, tiek Palangos tiek Druskininkų kurortuose. Dienos SPA, club SPA (sporto klubas su SPA procedūromis) galima būtų priskirti antrai vietai. Medicininės paskirties SPA įsikūrę terminius šaltinius teikiančiuose sveikatingumo centruose.pvz. Druskininkuose- „Eglės sanatorija“, kur teikiama 131 procedūra, balneoterapija, mineralinis vanduo bei gydomasis molis. SPA VILNIUS SANA- medicinos ir sveikatingumo centras, įkurtas Druskininkuose siūlo net 250 įvairiausių procedūrų. Natūralūs resursai: natūralus mineralinis vanduo, terapinis purvas, žolelės. Išskirtina paslauga: žiemos sodas su biblioteka.

Papildomai, atsižvelgiant į naudojamus gamtinius išteklius, Spa gali būti skirstomi į:

➤ *Jūrinį Spa*

➤ *Mineralinį Spa*

Jūrinis Spa: tai Spa, kuris turi priėjimą prie jūros vandens ir savo procedūrose naudoja jūros vandenį.

Mineralinis Spa: tai Spa, kuris turi mineralinio vandens gręžinį ir jį naudoja savo procedūrose. (NSA, 2007).

SPA paslaugos gali būti skirstomos ne tik pagal šaltinį, naudojamą atlikti SPA procedūrai, bet ir pagal procedūrų tipą, Spa tipą, vartotojai turi galimybę rinktis kokį SPA tipą pasirinkti.

1.5. Sveikatos turizmo paslaugos

SPA teikiamos paslaugos. Spa paslauga – sveikatingumo ar sveikatinimo paslauga, kurią atlieka SPA paslaugų specialistai. Gali būti ir sveikatingumo ir sveikatinimo pobūdžio, Lietuvoje dažniausiai atliekama gydomojo pobūdžio SPA centruose arba sveikatinimo įstaigose. Kitaip SPA paslauga apibrėžiama:

SPA paslauga – tai kvalifikuotų specialistų tikslingai įrengtose patalpose atliekamos ir/ar prižiūrimos procedūros, kurioms dažniausiai reikalingas vanduo. Procedūros skirtos fizinei ir psichinei sveikatai gerinti, atsipalaiduoti, gerai savijautai skatinti, kūnui gražinti ir lepinti. (SPA, 2009). Šis apibrėžimas apibūdina SPA paslaugą daugiau kaip sveikatingumo paslaugą, kai atstatoma žmogaus fizinė bei emocinė būklė, profilaktika bei sveikatinimo procedūros neminimos. Sveikatingumo ir sveikatinimo paslaugų sąvokas apjungė Turizmo plėtros institutas. *Pastaraisiais metais sveikatinimo įstaigos (sanatorijos) be tradicinių gydomųjų procedūrų (gydytojų konsultacijos, tyrimai, gydomojo purvo vonios bei aplikacijos, masažai, dušai, kineziterapija, fizioiterapija ir kitos procedūros), komerciniams klientams pradėjo teikti ne tik gydomąsias procedūras, bet ir paslaugas, skirtas atsipalaidavimui, galimų susirgimų prevencijai, geros savijautos skatinimui, kūno gražinimui ir lėpinimui (mineralinio vandens baseinai, garinės pirtys, mineralinės perlinės – sūkurinės, vaistažolių*

perlinės – sūkurinės, jūros druskų perlinės vonios, relaksaciniai ir klasikiniai masažai).(VŠĮ TPI, 2009). Lietuvos kurortuose bei sanatorijose teikiamos ne tik gydomosios bet ir sveikatingumo paslaugos, skirtos atgauti fizinės jėgas bei pasikrauti gerų emocijų. Viena iš efektyviausių bei populiariausių SPA procedūrų yra balneoterapija. „Balneoterapija kitaip vadinama kaip medicininis gydymas maudantis voniose, bei panirdimas vandenyje, ypatingai į mineralinį vandenį, yra vienas seniausių gydymo būdų, žinomų žmonių ir šiandieną tapo atradimu modernaus SPA statusui“. (Jane Crebbin-Bailey et.al.,2005). *Balneoterapija-tai vandens naudojimas įvairiose procedūrose, siekiant atkurti gyvybines organizmo jėgas arba jų suteikti organizmui. Nuo seniausių laikų gydymas vandeniu gerina kraujotaką, stiprina imuninę sistemą, atjaunina, lengvina fizinius skausmus ir šalina stresą. Balneoterapija yra veiksminga profilaktinė įvairių ligų gydymo priemonė.*(www.spatravel.lt).

Balneoterapija [balneum + 7 terapija], gydymas miner. vandeniu. (Tarptautinių žodžių žodynas, Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985).

SPA paslaugos: Masažai, grožio procedūros:

- Masažai: medaus, gintariniai
- Veido grožio procedūros
- Kūno puoselėjimo grožio procedūros (Žr. pr.1).

Natūralių gydymo priemonių pasirinkimas yra platus: mineralinės vonios, druskų vonios, terminės vonios, peloidai, jūros vandens vonios, Kneipp ir sveikatos gydymas klimato veiksniais.(BGI Consulting,2007).

Hidroterapija

Vichy dušas

37-39°C horizontalus šiltas dušas (gali būti pridėta aromaterapinių medžiagų), suteikia lengvą limfodrenažinį poveikį.

Šarko dušas

Masažas aukšto slėgio vandens srove iš 3,5-5 m atstumo.

Šiluminė terapija

Garinė pirtis: (60 °C)

Drėgna garinė pirtis su šalto vandens šaltiniu, kuriuo rekomenduojama periodiškai perlieti savo kūną.

Kaldariumas (42-45°C; drėgmė 90-100%)

Šios pirties poveikis yra sustiprinamas kvapų ir muzikos terapija.

Lakoniumas (60-65 °C)

Sausa pirtis su šildomais keraminiais gultais.

Sauna: (suomiška pirtis 95 iki 110 °C)

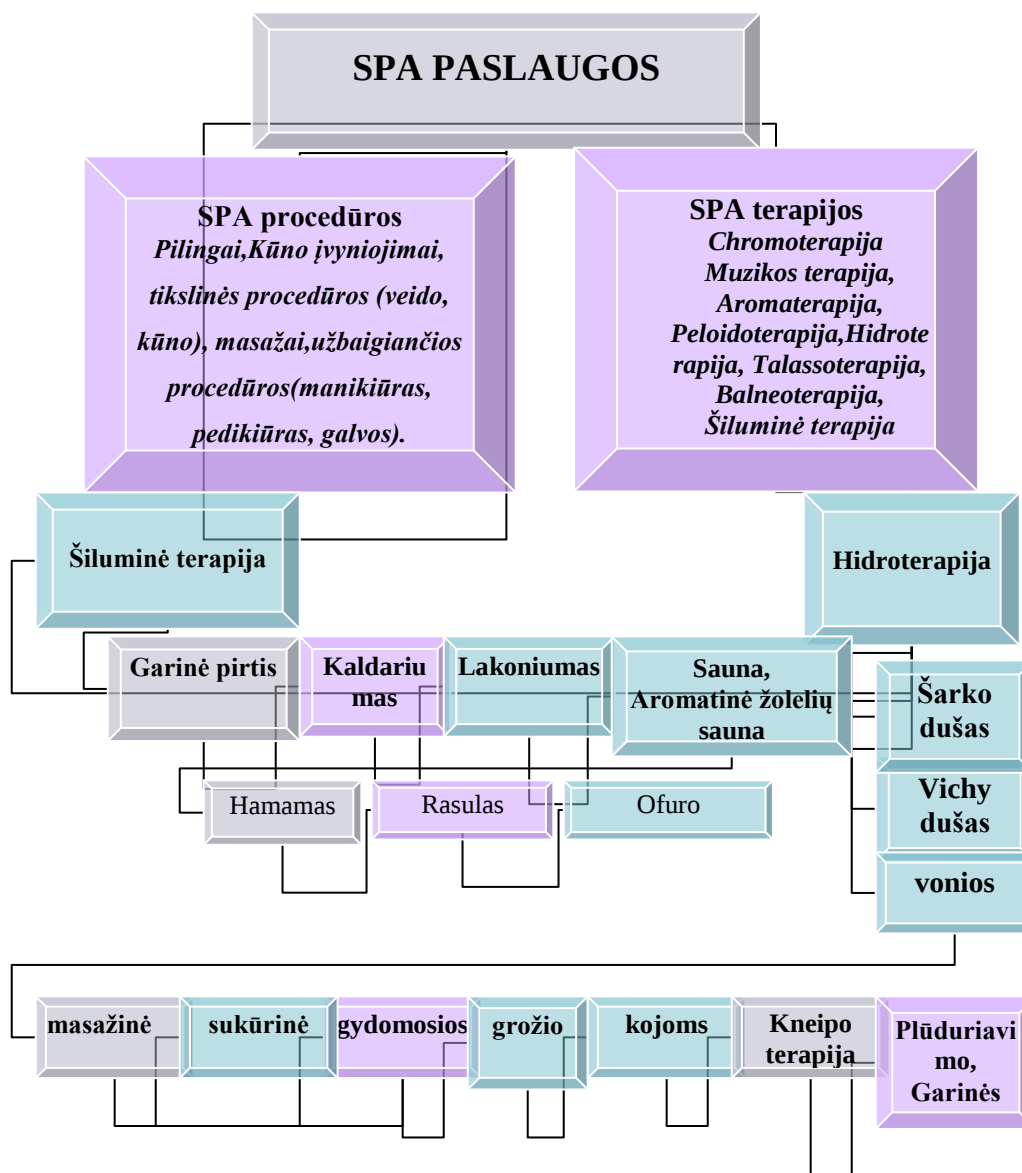
Medinė patalpa su sausu garu, kuris susidaro užpylus vandens ant įkaitintų akmenų.

Aromatinė žolelių sauna (50-60 °C, drėgmė 60%)

Pirtis su pašildomais gultais, kurios centre įrengta metalinė konstrukcija ant kurios padėtas metalinis padėklas su žolelėmis ir medinis kibiras su vandeniu.

Hamamas: (turkiška pirtis 60 iki 80 °C)

Drėgna pirtis, kurioje sienos, suolai, prausimosi stalas nukloti marmuru bei šildomi.

Šaltinis: Ispado plius.SPA terminologijos žodynėlis. Žurnalas apie SPA.

2 paveikslas: SPA paslaugų klasifikavimas pagal Ispado klasifikaciją, 2010 m.

Rasulas (42 °C)

Drėgna pirtis su aromatizuotu garu, specialiu apšvietimu ir garso efektais. Pradžioje oras turi būti sausas, po to automatiškai paduodamas garas, palaipsniui keliant temperatūrą iki 42 °C.

Ofuro. Tradicinė japoniška sausa pirtis. (50-70°C)

Tai griežtos kvadrato formos gili dėžė su karštomis pjuvenomis.

Ofuro ritualas dalijamas į šiuos etapus:

- 1. 39-40 °C temperatūros vandens vonioje gulima iki 15 minučių.*
- 2. Furako - gerokai aukštesnės temperatūros (apie 50 °C) qžuolinėje statinėje būnama iki 15 minučių. Klientui atliekamas lengvas klasikinis veido, galvos ar kaklo ir pečių zonos masažas*
- 3. Klientas paguldomas į sausą vonią pripildytą karštų kedro ar liepos pjuvenų, ir įvairių aromatinių aliejų.*
- 4. Furako pripildytas įkaitintų iki 40 °C jūros akmenukų.*

Šalčio terapija

- *Ledo kambarys*
- *Ledo fontanas*
- *Sniego kambarys (Altman, 25-28 p. 2000).*

Lietuvos sveikatingumo įstaigose atliekamos beveik visos SPA terapijos, bei visos SPA procedūros. Kaldariumas bei lakoniumas nėra labai populiarios pirčių rūšys sveikatingumo centruose, bet sauną bei garinę pirtį galima aptikti. Ofuro – tradicinė japoniška pirtis Lietuvoje taip pat nėra populiari. Labiau paplitęs šalčio terapijos ledų kambarys. Viena iš populiariesnių pirčių yra hamamas, kitaip vadinama turkiška pirtimi yra siūloma sveikatingumo kompleksuose, tokiose kaip TRASALIS, SPA VILNIUS DIA, EAST ISLAND, IMPULSE. *Hamamas – tai arabiškos pirties tradicijos, siekiančios Osmanų imperijos laikus. Jose ant šildomo marmurinio gulio atliekamos pačios maloniausios kūnui procedūros: odos paviršiaus šveitimas ir plovimas. Prausimo procedūra derinama su masažu. Po hamamo procedūrų jaučiamas teigiamas poveikis organizmui - kraujotakos, limfotakos, kvėpavimo ir nervų sistemoms. Jos tinkamos ir svorio reguliavimui, todėl Jūsų kūnas taps lengvas, o oda - šilkinio švelnumo.* (Trasalis, sveikatingumo ir verslo centras). Dar viena iš SPA paslaugų, tai chromoterapija- Lietuvoje nėra plačiai taikoma, labiau populiari užsienyje, Lietuvoje tai dar tik puiki perspektyva, bus taikoma kai vaistai nebus reikalingi. Lietuvoje tokio tipo SPA paslaugų teikimas išgelbėtų daugybę pacientų nuo vaistų vartojimo. Mano nuomone, Lietuvoje tiesiog būtina plėtoti SPA paslaugų pasiūlą užkertant kelią ligoms ir vaistų vartojimui. Kol kas chromoterapiją atlieka vienas iš salonų- SANABELA ir keletas kitų SPA centrų. **Chromoterapija** - tai spalvų panaudojimas siekiant

subalansuoti protinę ir dvasinę būsenas. Skirtingos spalvos daro įvairų poveikį sūmonei ir smegenų sistemos veiklai, natūraliai aktyvindamos tam tikras organizmo reakcijas. (Ispado, 2007).

„Wikipedia“ paaiškinta, kad chromoterapija, dar kartais vadinama spalvų terapija arba kolorologija, yra „alternatyvus medicinos metodas. Teigiama, kad chromoterapiją išmanantis terapeutas pasinaudodamas šviesomis ir spalvomis gali subalansuoti kūno energetiką, ar ji būtų fizinė, emocinė, dvasinė ar psichinė.“ (Vandens, 2009). Kita dažnai užsienyje vartojama terapijos rūšis, Lietuvoje taip pat praktikuojama, tai - „**Aromaterapija (kvapų terapija)** - tai metodas, kurio metu naudojami eteriniai aliejai, išgauti iš augalų lapų, žiedų, vaisių ir šaknų. Masažas su kvapiaisiais aliejais yra rekomenduojamas norint pagerinti odos tonusą, atpalaiduoti kūną ir atkurti emocinę būseną“.(Ispado, 2007). Aromaterapija Lietuvoje žymiai plačiau paplitusi ir taikoma ne tik SPA salonuose, bet ir pirtyse, labiau paplitę specializuotuose masažo salonuose – masažas su įvairiais kvapais. Šios SPA paslaugos ne tik atpalaiduojančios paslaugos, bet ir profilaktiką teikiančios paslaugos, ateityje turėsiančios sulaukti vis daugiau dėmesio. Esti ir kitokios nuomonės – žurnalo „Sveikata“ straipsnyje apie aromaterapiją rašoma, kad aromaterapija tiesioginės įtakos žmogaus sveikatai neturi, žmogaus ji neveikia, tai tik įtaigos efektas.(Fedotova, 2009). Yra atlikti mokslininkų tyrimai, kurie įrodo, kad aromaterapija neturi jokio poveikio žmogaus sveikatai, nei teigiamo, nei neigiamo. Buvo išbandyta įvairių kvapų terapija, jų teigiamas poveikis žmogui, jų metu nebuvo pastebėtas.

Vokietijos Heiligendamo kurortas yra vienas iš *talasoterapijos* pradininkų Europoje. „Talasoterapija [thalassa + λ terapija], gydymas jūriniu klimatu ir maudymusi jūroje.“ (TŽŽ, Vyriausioji enciklopedijų redakcija 1985). *Šiuolaikinė talasoterapija susideda iš daugelio natūralių gydymo būdų ir neapsiena be jūros vandens bei pajūrio klimato. Talasoterapija galima išgydyti tam tikras ligas, priklausomybes. Ji taip pat padeda atsikratyti streso, senatvinių skausmų, bei pagerinti kūną. Nors pagrindinė talasoterapijos priemonė – jūros vanduo, jos metu taip pat naudojami įvairūs jūros augalai, turintys antibakterinių, antibiotinių bei antivirusinių savybių, kūnui pagerinti, sąnarių skausmams numalšinti ir paskatinti kraujo apytaką naudojamas ir jūros purvas.*(anonsas.lt,1996).

2008 m. spalio 13 d. Palangoje Nacionalinė kurortų asociacija kartu su Europos kurortų asociacija (ESPA) surengė tarptautinį seminarą „Talasoterapija – naujas pasiūlymas Baltijos šalių sveikatos turizmui“, kur specialistai dalinosi patirtimi siūlydami pritaikyti talasoterapiją taikyti Lietuvoje.

„Thalassa“ iš graikų kalbos išvertus reiškia jūra. Jūra tai – kur prasideda gyvenimas, tai dangaus ir žemės susitikimo taškas, tai druskingas jūros oras...tai harmonija, gyvybingumas, relaksacija, atgimimas... natūrali žmogaus ir jūros jungtis...Baltijos jūros pakrantėje žmogus visada jaučia vandenynu kvepiantį orą, kvėpavimas tampa lengvas, o jūros vanduo atgaivina kūną ir teigiamai

veikia sielą. Europos pajūrio kurortuose relaksacijai, sveikatai stiprinti, grūdinti, ligų prevencijai, gydymui ir reabilitacijai efektyviai taikoma talasoterapija.(“Krašto vitrina“ 2008).Talasoterapija plačiai naudojama Palangos kurorte, kadangi tai vienas iš keleto esančių pajūrio kurortų, turintis visas sąlygas vystyti talasoterapijos paslaugas.

Druskų vonios - Negyvosios jūros druskų vonia puikiai atpalaiduoja bei sugeria į save neigiamą energiją, tad labai tinka po įtemptos darbo dienos. Pagal senovės Rytų išmintį druska švelnina odą ir praturtina ją naudingaisiais mineralais, o šiluma skatina natūralius organizme vykstančius procesus, ramina ir mažina nuovargį.

Kneipp terapija – Kneipp terapija, gydymas apima penkis gydomuosius veiksnius: „aplinkos“ terapija (holistin÷ medicina), mitybos terapija, hidroterapija, gydomoji mankšta ir pratimai, fizioterapija.

Mineralinės vonios - natūralaus gydomojo mineralinio vandens voniose išsiplečia periferinės kraujagyslės, intensyvėja periferinė ir vidaus organų kraujotaka, pagilėja kvėpavimas, gerėja deguonies įsisavinimas, aktyvėja medžiagų apykaita.

Terminės vonios – šiltieji vandenys, naudojami sveikatingumo procedūroms.

Jūros vandens vonios - Negyvosios jūros mineraliniai šaltiniai yra žinomi visame pasaulyje dėl daugelio procedūrų, kurių metu naudojamas Negyvosios jūros vanduo, mineralai ir juodasis purvas.

Peloidai - medžiagos, kurios susidaro natūralių geologinių procesų metu. Gydomieji purvai (gr. *pelos* – molis, purvas) skirstomi į:

- Gėlųjų vandens telkinių dumblo;
- Sūriųjų vandens telkinių dumblo;
- Durpės.

Sveikatinimo (medicinos paslaugos). Medicinos turizmas – kelionė gydymosi tikslais suteikiant gydomąsias paslaugas keliaujančiam vietos gyventojui. Vietos gyventojai keliauja medicinos tikslais su tikslu gauti medicinos paslaugą pigesniu ir efektyvesniu būdu gaunant puikų kainos ir kokybės santykį.

Medicinos paslaugos, kurias gali gauti kitos šalies gyventojas:

- Odontologija;
- plastinė chirurgija;
- kosmetinė chirurgija;

- ortopedija;
- akių chirurgija.

Pasaulio sveikatos turizmo rinkoje medicinos turizmas Indijoje užima geriausią poziciją, kadangi kainos ir kokybės santykis tenkina kitų šalių gyventojus, atvykusius gydytisi tikslais. Nors švara ir higiena Indijos šalis nepasižymi, bet sulaukia daugybe turistų iš viso pasaulio, ypač iš Amerikos. Deja, Lietuvoje medicinos turizmas tik pradamas vystyti. Nors šiuo metu medicininis turizmas tik „žengia pirmuosius žingsnius“, ateities prognozės žada medicininio turizmo plėtrą Lietuvoje, teigia Lidiya Lukšytė, Lietuvos valstybinio turizmo departamento atstovė. (Medicinos, 2004).

Svarbu plėsti medicinos turizmo sritį pozicionuojant Lietuvą kaip medicinos turizmo paslaugų tiekėją. Užsienio turistai turi mažai informacijos apie mūsų šalį, apie Lietuvą sužino tik iš draugų, pažįstamų. Gydytis į Lietuvą atvyksta emigrantai lietuviai, iškeliavę į užsienį, tai dažniausia būna Airijoje ar Anglijoje gyvenantys lietuviai, kurie atvyksta pasinaudoti būtiniausiomis medicininėmis paslaugomis, tokiomis kaip odontologija. Toks užsieniečių dėmesys Lietuvos sveikatos rinkai yra nepakankamas, todėl aktualu yra išspręsti šią problemą bei iškelti sau naujus iššūkius.

Sveikatingumo paslaugos. Sveikatingumo paslaugos teikiamos sanatorijose:

Gydomosios paslaugos:

- Gydomojo purvo procedūros
- Druskų kambarys
- Psichoterapija
- Pirtys
- Kineziterapija, Ergoterapija
- Kontrastinės vonios
- Fizioterapija
- Perlinės, angliarūgštės, mineralinės vonios
- Povandeninis, klasikinis, medaus masažai
- Gydomosios mikrokлизmos su medikamentais ir gydomosiomis žolelėmis.
- Gydomasis geriamasis mineralinis vanduo.
- Žarnyno dušas.

- Mineralinio vandens baseinas su povandeninėmis oro ir vandens masažo srovėmis, kaskada, sūkurine vonia, vertikalaus stuburo tempimo mechanizmu. (pr. 2).

1 lentelė. Populiariausių užsienio procedūrų sąrašas

	Australija	Austrija	Kanada	Prancūzija	Vokietija	Italija
Pirmas	Veido pr.	Sauna/garinė pirtis	Veido pr.	Sauna/garinė pirtis	Sauna/garinė pirtis	Sauna/garinė pirtis
Antras	Viso kūno masažas	Viso kūno masažas	Manikiūras	Kūno pilingas/įvyniojimai	Viso kūno masažas	Veido pr.
Trečias	Sauna/garinė pirtis	Veido pr.	Pedikiūras	Škotiškas dušas	Veido pr.	Pedikiūras
	Japonija	Singapūras	Ispanija	Tailandas	D.Britanija	JAV
Pirmas	Sauna/garinė pirtis	Veido pr.	Sauna/garinė pirtis	Refleksologija	Veido pr.	Viso kūno masažas
Antras	Shiatsu masažas	Sauna/garinė pirtis	Škotiškas dušas	Tajų masažas	Pedikiūras	Manikiūras
Trečias	Aromaterapija	Kūno pilingas ar įvyniojimai	Hidroterapija	Veido pr.	Manikiūras	Pedikiūras

Šaltinis: Laisvalaikis ir sveikata. Paskaita Lietuvos kūno kultūros akademijos NS SOP-4 grupės studentams 2009 10 16 penktadienis. Saulius Kavaliauskas. 15p.

Kaip matome 1 lentelėje pateikta labiausiai užsienio turistų mėgstamos procedūros. Deja, pas mus Lietuvoje ne visos procedūros yra išvystytos, bet pradedamos taikyti, tokios procedūros kaip tajų masažas, Shiatsu japoniškas masažas- į šiuos masažus labiau orientuojasi specializuoti masažo salonai kaip IDZUMI ir kiti masažo bei grožio salonai. **Tajų masažas** - tai viena populiariausių procedūrų, kurios siūlomos šiuolaikiniuose SPA centruose. Šis masažas buvo pradėtas taikyti budistų vienuolių Tailandė kaip gydymo metodas prieš 2500 metų. Tajų (Thai) masažas atliekamas naudojant pasyvių tempimo ir švelnaus spaudimo judesius visoms kūno energijos linijoms. Jis gerina lankstumą, šalina raumenų įtampą ir sąnarių skausmą, subalansuoja kūno energinę sistemą. Tajų masažas tuo pat metu stipriai atpalaiduoja ir suteikia energijos. Tradiciškai jis atliekamas lengvais drabužiais apsirengusiam klientui, kuris guli ant grindų. Tai viso kūno masažas, kuris apima pasyvių, į jogą panašius tempimus ir taškinį masažą per svarbiausius kūno energijos kanalus, siekiant išlaisvinti užblokuotą energiją ir pasiekti atsipalaidavimą ir ramybę. **Shiatsu masažas** - japonų masažo technika. Masažistas

stimuliuoja ir atblokuoja meridianus. Pirštų galais lengvai spaudžia specialius gulinčio ant grindų žmogaus ir dėvinčio lengvus drabužius kūno taškus”. (Ispado, 2007).

Teorinės dalies apibendrinimas: Sveikatos turizmo sąvoką sudaro sveikatingumo (SPA) ir sveikatinimo sąvokos. Sveikatos turizmo produktas susideda iš sveikatingumo (SPA) ir sveikatinimo paslaugų. **Sveikatingumo paslaugos** - sveikatos stiprinimo ir ligų profilaktikos paslauga, atliekama specialisto, įgijusio teisės aktų nustatyta tvarka kvalifikaciją ir turinčio sertifikatą šiai veiklai bei teikiama tam specialiai įrengtose patalpose“. Pvz. sanatorijoje ar SPA centre. **Sveikatinimo paslaugos** – tai medicinos teikiamos paslaugos, atliekamos medicinos išsilavinimą turinčių specialistų tam skirtose specialiose patalpose. Pvz. medicinos centre. **Sveikatingumo (SPA)** paslauga apibrėžiama kaip sveikatingumo ar sveikatinimo paslauga, kuri teikiama naudojant natūralius gamtinius veiksnius.

SPA paslaugos yra skirstomos į:

- Sveikatingumo Spa
- Gydomąjį Spa
- Sveikatingumo ir gydomąjį Spa.

Sveikatos turizmo raida: SPA miestai ir sanatorijos buvo laikoma ankstesne medicinos turizmo forma. Nuo XIV a. Spa vystėsi komercinė gydymo karštųjų šaltinių vandeniu veikla, Spa pamažu tapo įžymiu kurortu, į kurį žmonės atvyksta gydytis karštųjų srovių vandeniu. (SPA, www.wikipedia.lt). SPA tapo kurortu, kuriame gydoma vandeniu. Spa pavadinimas kildinamas iš valonų kalbos (prancūzų kalbos tarmės Belgijoje) žodžio *Espa*, reiškiančio „fontanas“, arba iš su juo susijusio lotyniško žodžio *spagere*, reiškiančio „purkšti, drėkinti“. Antroji kilmės teorija byloja, kad žodis SPA kilęs nuo Belgijos miesto Spa, kuris dar nuo Romos laikų garsus savo karštaisiais šaltiniais. Populiariojoje kultūroje *Spa* dažnai pateikiamas kaip įvairių lotyniškų frazių, pvz., *Salus Per Aquam* arba *Sanitas Per Aquam* („sveikata per vandenį“) sutrumpinimas. Medicinos turizmo samprata žinoma jau seniai. Pirmasis medicininio turizmo pavyzdys užfiksuotas prieš tūkstantį metų, laikomas piligrimų kelionėmis. Graikų piligrimai keliaudavo iš vienos vietos į kitą – Epidauriją sveikatinimosi tikslais. Taigi, sveikatos turizmo užuominos matomos jau seniai, nuo pat romėnų ir piligrimų laikų.

Sveikatos turizmo paslaugų SPA centrų ir sanatorijų procedūrų klasifikacija panašaus gydomojo ir grožio procedūros gali būti teikiamos abiejuose įstaigose. Gydomojo pobūdžio procedūros gali būti atliekamos gydomajame SPA ir sanatorijoje. Sveikatingumo (SPA) procedūros gali būti atliekamos sanatorijoje ir SPA centre. Taigi, sveikatos turizmas skirstomas į sveikatingumo ir sveikatinimo atšakas, o sveikatingumo sritis skirstoma į sveikatingumo ir sveikatingumo (SPA) atšakas. Sveikatinimo (medicininis) turizmas skirstomas į medicinos paslaugas.

2. LIETUVOS SVEIKATOS TURIZMO SEKTORIAUS ANALIZĖ

2.1. Lietuvos kurortai

Lietuvos kurortai pasižymi giliomis istorinėmis ištakomis, savo istorija, įžymiais lankytojais, mitais bei legendomis, unikalia gamtine aplinka bei traukos objektais.

Lietuvos kurortai – išskirtinės reikšmės Lietuvos Respublikos teritoriniai vienetai, teikiantys rekreacines paslaugas žmonių sveikatos atgavimui bei poilsiui ir turintys didelę pridėdamąją vertę, formuojantys šalies įvaizdį. (Lietuvos kurortų plėtros koncepcija, parengta 2003–2004 metams). Tarptautinių žodžių žodyne (1985, 278 psl.) **kurortas** apibūdinamas kaip vieta, kurioje yra gamtinių gydymųjų veiksnių (palankus klimatas, mineralinio vandens versmių, gydomojo purvo), specialiųjų įstaigų bei įrengimų ligoniams gydyti. Organizmo grūdinimas, ligų prevencija, sveikatos stiprinimas, gydymas bei rehabilitacija neįmanoma be gamtinių gydymųjų veiksnių, t.y. pagrinde naudojamas, iš Lietuvos gręžinių išgaunamas gydomasis mineralinis vanduo, bei gydomasis durpinis purvas (kol kas nesertifikuotas), mikroklimatas, bei gamtovaizdis. Lietuva negali pasigirti labai ypatingu mikroklimatu, tuo labiau, kad Lietuvos mikroklimato galimybės yra neišnaudojamos. Trūksta mikroklimato potencialiai teikiamų paslaugų įvairovės.

Lietuvos kurortų natūrali gamta turi puikų gamtos potencialą, bei gali būti konkurencinga Europos atžvilgiu. „Šiuo metu Lietuvos kurortuose veikia per 20 mineralinio vandens gręžinių, iš kurių tiekiamas įvairios mineralizacijos ir cheminės sudėties vanduo“. (NTP 2010–2013). Remiantis Kurortų statuso reglamentavimo studija, **kurortu** gali būti miestas ar miestelis, kuriame yra mokslškai ištirti gamtiniai gydomieji ištekliai (mineralinis vanduo, gydomasis purvas ar klimatas) ir infrastruktūra, užtikrinanti gydymųjų veiksnių pritaikymą sanatoriniam gydymui ir rehabilitacijai bei išvystytas turizmo paslaugų teikimas. (2007). Šią kurorto definiciją papildė platesnė Lietuvos Respublikos vyriausiojo nutarimo definicija, įtraukianti gydomuosius veiksnus. **Kurortas** – įstatymo suteiktas statusas gyvenamajai vietai, kurioje yra mokslškai ištirtų ir pripažintų gamtinių gydomaisiais gamtinių gydymųjų veiksnių (mineralinių vandenų, gydomojo purvo, sveikatai palankus mikroklimatas, rekreacinių teldinių, vandens telkinių) bei išplėta speciali infrastruktūra naudoti šiuos veiksnus gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms (LR v.n. Nr. 350, 2006 04 12). Kurortų veiklą kuruoja, bei kurortų tyrimus atlieka kurortologijos asociacija, įkurta Druskininkuose. Pagrindinė mokslo apie kurortus definicija, pabrėžianti kurortų tyrimų svarbą, kurorto gydymųjų veiksnių svarbą žmogaus sveikatai apibrėžiama tarptautinių žodžių žodyne. **Kurortologija** – mokslas, tiriantis gamtinius gydomuosius veiksnus (klimatą, mineralinius vandenį, gydomąjį purvą), jų poveikį

sveikam ir sergančiam organizmui, naudojimą profilaktikai, gydymui ir rehabilitacijai. (TŽŽ, Vilnius, 1985).Šiuo metu kurortų Lietuvoje įregistruota- keturi. Anot A.Skerstonienės - **kurortais** (vokiškai Kur- gydymas, Ort- vieta) vadinamos vietovės, kuriose yra gamtinių veiksnių ir priemonių tiems veiksams naudoti.(2002). Tai pati trumpiausia kurortus apibūdinanti definicija, kurioje nurodomi pagrindiniai kurortų bruožai.

Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo (Žin., 1994, Nr. 60-1183; 2001, Nr. 41-1420) 3 straipsniu kurorto statusas suteiktas Birštonui, Druskininkams, Neringai ir Palangai (toliau vadinama – kurortai). Kitoms gyvenamosioms vietovėms šį statusą gali suteikti Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės teikimu.

Lietuvos kurortai ėmė kurtis XIX a. pradžioje.Lietuvos kurortai pasižymi mineraliniais vandenimis bei gydomuoju purvu. Deja, Lietuvoje šiuo metu pasyviai vykdomi kurortologijos tyrimai, labiausiai remiamasi anksčiau atliktais tyrimais bei kitų šalių,pvz.Rusijoje atliktais tyrimais.Nors mūsų kurortai ir turi didžiulį gamtinį potencialą, bet kol kas jis nėra pakankamai panaudojamas. „Dabar Lietuvoje yra kelios vietovės: Birštonas, Druskininkai, Palanga (**Likėnų** statusas šiuo metu dar neaiškus) laikomi kurortais.“ (Skerstonienė A., 2002). Anot A.Skerstonienės šie kurortai pasižymi nuostabia gamta, gydomaisiais ištekliais, turi mineralinių šaltinių, gydomojo purvo bei pasižymi tinkamu klimatu gydymui. Kurortuose veikia balneoterapijos gydyklų, plaukimo baseinų, veikia nemažai sanatorijų, bei yra įrengtos specialiai gydomosios fizinės aikštelės, parkai ir.t.t. Sanatorijose įrengti diagnostikos ir gydymo kabinetai, kurortologai atlieka mokslinius tyrimus.(Skerstonienė A., 107 p.). Prižiūrimos ir profesionaliai tvarkomos bei tausojančiai naudojamos saugomos teritorijos padeda išlaikyti gamtinių ir kultūrinių vertybių unikalumą, didina kurorto patrauklumą ir savitumą. (Nacionalinis tyrimų institutas, 2004). Atsižvelgiant į kurortų teritorijų tvarkingą būklę, kurortų patrauklumą, tikslinga yra plėtoti kurortų infrastruktūrą, tvarkyti kurortų teritorijų aplinką, gražinti kurortų aplinką, bei atskleisti kiekvieno kurorto unikalumą bei savitumą. Siekiant užtikrinti kurortų stabilų funkcionavimą, būtina apibrėžti kurortų funkcijas.Pagrindinės kurortų funkcijos yra teikti sveikatos ir turizmo paslaugas tiek Lietuvos gyventojams, tiek užsienio turistams, kurti palankų šalies įvaizdį ir steigti naujas darbo vietas.

Visame pasaulyje kurortai pasižymi ir išsiskiria funkcinėmis savybėmis ir yra skirstomi į gydomuosius kurortus ir kurortus. **Gydomieji kurortai**, tai gydomąja ir reabilitacine veikla užsiimantys kurortai. (Druskininkai, Birštonas). **Kurortai** – kurortai, užsiimantys rekreacine ir profilaktine veikla, skirta tiek Lietuvos gyventojams, tiek užsienio turistams pritraukti bei aptarnauti. Lietuvoje dauguma gydomųjų kurortų yra puikiai išvystyti, įkurti gražiose vietose, teikia platų rekreacinių paslaugų spektrą. Šio tipo kurortų prioritetinga funkcija – sanatorinis gydymas naudojant

natūralius gamtinius gydomuosius išteklius: mineralinį vandenį, gydomąjį purvą, palankius sveikatai klimato veiksnius ar jūros vandenį. Minėtieji kurortų gamtiniai gydomieji veiksniai (gydomasis mineralinis vanduo, gydomasis durpinis purvas, mikroklimatas, bei gamtovaizdis. Šie gamtiniai gydomieji kurortų veiksniai toliau apibrėžiami. Vienas iš svarbiausių gamtinių gydomųjų veiksmų, tai:

Mineraliniai vandenys – požeminiai vandenys, turintys daugiau negu paprastai mineralinių (rečiau organinių) komponentų ir/arba pasižymintys specifinėmis fizikinėmis, cheminėmis ir biologiškai aktyviomis savybėmis (temperatūra, rūgštingumu, radioaktyvumu). Mineraliniuose vandenyse būna ištirpusių įvairių dujų (azoto, anglies dioksido, sieros vandenilio, metano, fluoro), mikroelementų (vario, mangano, cinko, ličio, geležies, stroncio, kobalto, arseno, bromo, jodo). (LKTC, 2007).

Birštonas – tarptautinis integruoto turizmo ir modernaus **kurortinio gydymo kurortas**, esantis Nemuno kilpų regioniniame parke. Šis kurortas plėtojamas, jame esantys **gamtiniai gydomieji ištekliai** naudojami pagal Nemuno kilpų regioninio parko planavimo schemas sprendinius. Po ilgų tyrinėjimų ir biurokratinių procedūrų 1854 metų pabaigoje Rusijos vidaus reikalų ministras pasirašė leidimą steigti Birštono kurortą. Jau kitais metais buvo pastatyta pirmoji gydykla, o XIX a. 6 dešimtmetyje Birštonas, kaip **balneologinis kurortas**, buvo jau gerai žinomas visoje Rusijos imperijoje. Labai graži yra kurorto erdvė: tarp medžių išsibarstę namai, elegantiškos XIX a. pabaigos — XX a. pradžios vilos, bokštu dangų remianti neogotikinė bažnyčia, mineralinio vandens biuветė, Vytauto paminklas, Dainų kalnelis, dirbtiniai ežerėliai. Birštonas darosi ir žiemos kurortu. Čia įrengta kalnų slidžių trasa. Na, o po baltus miškus galima keliauti slidėmis, žirgų traukiamomis rogėmis. Birštonas – puiki ir konferencijų ar seminarų vieta, kur intensyvių užsiėmimų nuovargį greitai pašalins **relaksacinės procedūros** ar laisvalaikis darnioje ir gaivioje gamtoje. (VTD, 1994) „Birštono kurortas išgarsėjo mineraliniais vandenimis ir durpiniu purvu, naudojamu gydymo tikslams.“ (Skerstonienė A., 2002). “Vienas seniausių balneologijos kurortų Lietuvoje šiandien siūlo įvairias gydymo programas, kurių istorija siekia XIX a., kada vietiniai mineraliniai vandenys ir gydomosios durpės pradėtos naudoti žmonių gydymui. Mineralinis vanduo, trykštantis iš žemės gelmių, yra svarbiausias kurorto gyvavimo bei augimo skatintojas.”(NKA, 2009). Anot A.Skerstonienės garsiausios sanatorijos “Tulpė”ir “Versmė” siūlo reabilitacinio ir sanatorinio gydymo paslaugas, mineralinio vandens gydymas voniomis, bei ypatingai populiarius gydomasis purvas ne tik Lietuvos, bet ir užsienio turistams. (Skerstonienė A., 109 p.). Birštono kurorto savivaldybė šiuo metu aktyviai užsiima Birštono plėtra, Birštonas turi kurorto plėtros koncepciją ir įkurtą Lietuvos regioninių tyrimų institutą, kurio pagrindinis tikslas yra kurortų plėtra. Birštono kurorto plėtros vizija apibrėžiama kaip “integruoto turizmo ir modernaus kurortinio gydymo kurortas; Lietuvos pietvakarių turizmo verslo centras, Nemuno ir Kauno marių vandens

turizmo ir sporto centras”. Taigi, Birštono kurorto vizija plačiai apima Birštono kurorto plėtrą visais aspektais. Pagrindinės Birštono kurorto plėtros strateginės kryptys siekia sukurti turizmo infrastruktūrą, atstatyti miesto patrauklumą ir toliau jį vystyti, turimų gamtinių, architektūrinių bei kultūrinių išteklių pritaikymas vietos rekreacijai bei atvykstantiems lankytojams, turimų sanatorijų išsaugojimas, modernizavimas ir plėtra, kurorto teikiamų paslaugų ir prekybos įmonių tinklo sukūrimas, taip teigia regioninių tyrimų institutas. (LRTI, 2001). Lietuvos regioninių tyrimų institutas parengęs tik vieno iš kurortų koncepciją, t.y. Birštono, nors Lietuvos Respublikos Vyriausybė įpareigojo „Lietuvos regioninių tyrimų institutą“ sukurti kurortų plėtros koncepciją. Vienas populiariausių ir labiausiai išvystyta infrastruktūra pasižymintis kurortas – Druskininkai.

Druskininkai – tarptautinis rekreacijos centras, skirtas poilsiui, **kurortiniam gydymui** ir turizmui, pasižymintis šiuolaikine infrastruktūra, maksimaliai panaudojantis **gamtinius gydomuosius išteklius**, kultūrinį ir istorinį potencialą, kitas šio regiono galimybes. Druskininkuose veikia **9 sanatorijos** ir viena **balneologinė gydykla**, kurios vienu metu gali aptarnauti apie 6000 žmonių. Sanatorijose taikomos naujausios diagnostikos ir gydymo technologijos, platus procedūrų spektras - povandeninis masažas, džiakuzi, mineralinės, perlinės, deguonies, vertikalios bei gydomųjų žolelių ir purvo vonios. Visose gydyklose yra baseinai, saunos, treniruoklių salės, grožio kabinetai. Mieste yra **sveikatingumo centras**, trykšta **7 mineralinio vandens šaltiniai**. Prie lankomiausių vietų galime priskirti Druskininkų vandens parką – moderniai rekonstruotas apie 25000 kv. m. kompleksas, kurį sudaro penki korpusai (A, B, C, D, E). Lankytojų patogumui po vienu stogu - įspūdinga pirčių erdvė „ALITA“, vandens pramogų dalis su nusileidimo kalnelių bokštu, viešbutis, restoranas, kavinės, boulingas, konferencijų salės. (LKTC ,2007). Druskininkuose pirmiausiai buvo išgręžtas mineralinis gręžinys.

Neringa – prestižinis tarptautinis pajūrio kurortas, esantis Kuršių nerijos nacionaliniame parke. Čia plėtojamas kurortinis ir pažintinis turizmas, racionaliai naudojami gamtiniai ir kultūros ištekliai. Kurortas plėtojamas, jame esantys **gamtiniai gydomieji ištekliai** naudojami pagal Kuršių nerijos nacionalinio parko planavimo schemas sprendinius ir UNESCO rekomendacijas. Neringa visuomet buvo nuošalus, gana uždaras prestižinis kurortas, skirtas ramiam poilsiui. Išskirtinės šio kurorto savybės lemia unikali gamta. Pastaruoju dešimtmečiu susiformavo nuostata, kad Neringa – tai didesnes pajamas turinčių Lietuvos gyventojų ir užsienio turistų poilsio vieta.

Palanga – tarptautinis aktyvios rekreacijos pajūrio kurortas, orientuotas į plataus spektro pramogų industriją ir **kurortinį gydymą**, pasižymintis išplėtotą paslaugų infrastruktūra. Pastaraisiais metais Palanga įgijo universalaus, demokratiško kurorto įvaizdį, ji pamažu susigrąžina šalies ir užsienio turistų srautus. Mėgstantiems aktyvų poilsį - vandens motociklai, dviračiai, žirgai, teniso

kortai, baseinas, pirčių kompleksas ir t.t. Pasivaikščiojimui ar pasivažinėjimui dviračiu – daugybė takų. O kiek toliau į pietus, į Klaipėdos pusę - Pajūrio regioniniame parke įspūdingi laukinės ir rūsčios gamtos vaizdai.

Išvados: Labiausiai iš keturių įteisintų kurortų – sveikatingumo ir sveikatinimo paslaugas teikiančių, galima įvardinti Birštono ir Druskininkų kurortus. Birštonas- balneologijos karalystė, pasižyminti mineralinių vandenų gausa. Druskininkai pasižymi sanatorijų gausa: net devynios sanatorijos teikia sveikatinimo paslaugas, įrengtas didžiulis vandens parkas, teikiantis sveikatingumo paslaugas, kur galima visiškai atsipalaiduoti. Druskininkai ir Birštonas naudojami tais pačiais gydymaisiais šaltiniais, pasižyminčiais mineraliniais vandenimis bei durpiniu gydomuoju purvu, priešingai nei Druskininkai ir Birštonas, Palanga išvysčiusi talasoterapijos galimybes. „Druskininkai pasižymi mineralais praturtintu ir gydymui naudojamu mineraliniu vandeniu, mineralinio vandens šaltinių gausa ir įvairove, gydymosiomis durpėmis, gydymui tinkančiu oru (aeroterapija) bei sveikatingumo parku, kuris anksčiau garsėjo kaip gydymosi fizikultūros ir klimato terapijos (Dineikos) parkas, unikaliomis atrakcijomis, lankytinomis vietomis.“ (LKTC, 2007).Taigi, Druskininkai labiau koncentruojasi ties sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugomis, tuo tarpu Birštonas laikomas labiau gydomuoju kurortu.

„Birštonas pasižymi gydomuoju mineraliniu vandeniu bei gydymosiomis durpėmis. Be to, šiame kurorte Nemuno kilpų suformuotas unikalus kraštovaizdis, kuris išskiria Birštoną iš kitų kurortų“ (LKTC, 2007). Palangos kurortas labiau orientuojasi į pramogų pasiūlą, poilsį derina su aktyvia veikla, bet sanatorijų skaičiumi yra antroje vietoje – Palanga turi penkias sanatorijas, dešimt sveikatingumo įstaigų. „Palanga unikali tuo, kad įsikūrus Baltijos jūros pakrantėje. Jūra, jodo prisotintas oras nustelbia mineralinio vandens ir purvo naudingąsias savybes, tačiau sukuriamas visavertis gydomųjų veiksmių kompleksas, kurį galima plačiai pritaikyti sanatoriniam gydymui ir sveikatinimui. Palangoje yra plačiai išplėtos turizmo paslaugos.“ (LKTC, 2007). Neringos kurortas orientuojasi į ramų bei prabangų poilsį. „Neringa išsiskiria pakrante ir gamta, įtraukta į pasaulio paveldo objektų sąrašą.“(LKTC, 2007).

Siekiant ištirti kurortų plėtros galimybes Lietuvoje, tikslinga įvertinti kurortų plėtrą įtakojančius veiksnius, kuriuos galima sugrupuoti į 10 grupių:

Socialinis prieinamumas. Labai svarbu, kad kurortų paslaugos būtų prieinamos finansine prasme. Tam reikia sureguliuoti kurortinių paslaugų valstybinį finansavimą.

Demografinis. Regiono plėtros mastus įtakoja ir kai kurie demografiniai kintamieji: gyventojų skaičius, gimstamumas, mirtingumas, vietinė migracija ir gyventojų amžius.

Gamtiniai ištekliai. Vertingi gamtiniai ištekliai yra labai svarbus akcentas regionų plėtros kontekste: palankus klimatas, puikus kraštovaizdis, mineraliniai ištekliai ir t.t.

Geografinis prieinamumas. Kaip taisyklė, teritorijos ekonominis lygis priklauso nuo rinkų prieinamumo, kai kiti kintamieji lieka pastovūs.

Žmogiškieji ištekliai. Tai vienas iš svarbiausių ekonominės plėtros determinantų: žinios, įgūdžiai, idėjos, supratimas, išsilavinimas. Minėtų kintamųjų visuma išplečia plėtros horizontus.

Finansiniai ištekliai. Vyriausybės arba privataus sektoriaus finansavimo dydis, tipas ir lokalizacija gali turėti svarbių regioninių pasekmių. Šiuo atveju reikia skirti strategines ir bazines investicijas. Strateginės investicijos skatina specifinių teritorijų plėtrą, o bazinės investicijos – tai regiono socialinių poreikių bazė.

Teisiniai aktai. Įstatyminė bazė tiesiogiai bei netiesiogiai reguliuoja kurortų plėtros koncepciją per įstatyminius apribojimus ir skatinimus. (Kurortų, Bagdzevičienė, Navackaitė, Miliukaitė, 2001).

Aptarti **Lietuvos kurortai**, visi yra skirtingi, savaip unikalūs ir kartu panašūs. Panašūs pagal skirstomą užsienio klasifikaciją, visi Lietuvos kurortai priklauso tarpiniam gydomajam -poilsio (pajūrio) kurortų paslaugos koncepcijos modeliui. Dėl to nesijaučia tokios konkurencijos tarp kurortų. Unikalūs savo kraštovaizdžiu, bet panašūs gamtiniais ištekliais, landšaftas, klimatas tas pats, nes atstumas tarp kurortų minimalus, skiriasi infrastruktūra plėtros lygiu bei paslaugų įvairove. Vertinant pagal vartotojų poreikį, vartotojai turi skirtingų poilsio tikslų ir renkasi kurortą poilsui, gydymo tikslais, ar norėdami aktyvių paslaugų, ar aktyvių pramogų suderinant su poilsio tikslais.

Svarbiausi veiksniai įtakojantys kurortų plėtrą – sveikata, suprantama kaip sveikatinimo ir sveikatingumo reikšmė, technologijos, infrastruktūra, ekologinė aplinka, tarptautiniai įvykiai – bendradarbiavimas. (ISPA).

Deja, daugelyje Lietuvos kurortų, galima teigti, beveik visuose kurortuose jaučiamas **sezoniško svyravimai**. Vienintelis Lietuvos kurortas sezoniškumui mažinti įkūrė slidinėjimo trąsą, Druskininkai turi puikiai išvystytą infrastruktūrą ir visais metų laikais turistus traukiantį Druskininkų vandens parką. Šiai problemai turi būti pateikiamas adekvatus sprendimas.

Visi iš minėtų kurortų gali visiškai patenkinti vartotojų poreikius atsižvelgiant į vartotojų kelionės tikslą. Skiriasi kurortų savivaldybių išlaidos sveikatingumui (sportui), rekreacijai ir kultūrai. Birštone jos sudaro 13,3 procento, Neringoje – 10 procentų, Druskininkuose – 4,4 procento, Palangoje – 3,6 procento visų metinių savivaldybės biudžeto išlaidų. Birštono savivaldybė daugiausiai skirdama lėšų daugiausiai dėmesio skiria Birštono plėtrai, ypatingai sveikatingumui, rekreacijai ir kultūrai.

Lietuvos kurortai gali būti skirstomi:

- 1) Pagal klimato pobūdį:

- Kontinentiniai (Birštonas, Druskininkai)
- Jūriniai (Palanga, Neringa).

2) Pagal gydomuosius išteklius:

- Balneologinius (Druskininkai, Birštonas)
- Durpinius (Druskininkai, Birštonas)
- Klimatinius (visi Lietuvos kurortai).(NKĮ).

Pagal NTPP (2007) kurortų gamtiniai ištekliai yra pakankami tolimesnei turizmo plėtrai vystyti. Druskininkuose ir Birštone tinkami rekreaciniai miškai bei vidaus vandenys (mineraliniai vandenys), Palanga kaip ir Neringa gali didžiuotis Baltijos jūra, rekreaciniais miškais, jūros paplūdimiais ir kopomis, Palanga išsiskiria savo botanikos sodu, Neringa įžymiomis kopomis bei Kuršių mariomis. Į pajūrio kurortus- Palangą ir Neringą turėtų būti labiau atkreipiamas dėmesys dėl paplūdimių erozijos bei negerėjančios paplūdimių infrastruktūros.

Išvados: nepakankamai panaudojami gamtiniai natūralūs ištekliai - rekreaciniai miškai bei vandens telkiniai. Lietuvos kurortų plėtros problemoms spręsti iškeliami pagrindiniai uždaviniai, kurie turi būti sprendžiami pradžia valstybės lygmeniu. Vienas iš pagrindinių **uždavinių** yra sanatorinio gydymo paslaugų kainodaros politikos pakeitimas, iš valstybės lygmens investicijų pakeitus į privačių fondų ar kitų finansavimo šaltinių sukūrimą. Kitas labai svarbus uždavinys yra aktyvinti bei plėtoti tarptautinio lygio poilsinio – gydomojo turizmo rinkodarą. Turi būti vykdomas gamtinių – rekreacinių išteklių apsaugos ir sanitarinės problemos sprendimas, kurortologijos tyrimų vykdymas, rekreacijos specialistų ruošimas. Labai svarbu vystyti tarptautinį turizmą skatinant atvykstantįjį turizmą, orientuojantis į tikslines rinkas bei kaimynines šalis– Rusijos Federaciją, Ukrainą, Baltarusiją ir tartis dėl tarpusavio sanatorinio kurortinio gydymo, išspręsti senovės kultūrinių išteklių racionalų panaudojimą. Skatinti ne tik tarptautinio lygio turizmą, bet ir vietinį gydomąjį – poilsinį turizmą bei įteisinti kurortinį turizmą Lietuvos įstatyminėje bazėje, nacionaliniame plėtros plane vienas iš prioritetų turėtų būti kurortų plėtra. Svarbiausias uždavinys, nuo kurio priklauso visa kurortų plėtra ir tolimesnis vystymasis – kurortų įstatymo parengimas ir suderinimas su įstatymine baze.

2.2. Kurortinės teritorijos

Kurortinė teritorija skirtingai nei kurortas gali neatitikti visų bendrų bei specifinių reikalavimų, pateikiamų kurorto statusui įgyti, turizmo infrastruktūra gali būti pakankamai neišvystyta, sveikatingumo, sveikatinimo bei poilsio tikslai gali būti ribojami. Kurortinės teritorijos tikslingiausia definiciją pateikia Lietuvos Respublikos Vyriausybė. **Kurortinė teritorija** – Lietuvos Respublikos

Vyriausybės suteiktas statusas gyvenamajai vietai arba jos daliai (gyvenamosioms vietovėms arba jų dalims), kurioje yra gamtinių išteklių, galinčių turėti gydomųjų savybių, ir speciali infrastruktūra naudoti šiuos išteklius sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms.(LR Turizmo įstatymas 2002).

1. Ignalinos miesto, Palūšės ir Strigailišio kaimų dalių kurortinės teritorijos statusas suteiktas 2007 m. liepos 4 dieną.
2. Anykščių miestui kurortinės teritorijos statusas suteiktas 2007 m. liepos 19 dieną.
3. Kurortinės teritorijos statusas Zarasų miestui buvo suteiktas 2008 m. rugsėjo 10 dieną.
4. Trakų miestui kurortinės teritorijos statusas oficialiai buvo patvirtintas 2008 m. spalio 4 dieną.

Kurortinės teritorijos statuso dar siekia Kulautuva (dokumentai pateikti LR Ūkio ministerijai). Gali pateikti dokumentus Liškiava, Likėnai, Smiltynė.

Zarasai. Kurortinės teritorijos statusas Zarasų miestui buvo suteiktas 2008 m. rugsėjo 10 dieną. Zarasų miestas išsidėstęs ežerų apsuptoje kalvotoje vietoje, čia teikiamos kurortinio bei aktyvaus poilsio paslaugos ne tik vasarą, bet ir žiemą. Čia vaizdingas kraštovaizdis, sutvarkyta rekreacinė aplinka, sveikatai palankus mikroklimatas. Gamtinių išteklių gausa sudaro realias galimybes naudoti juos pažintiniam, aktyviam, kultūriniam ar tiesiog **rekreaciniam (poilsiniam) turizmui**. Zarasuose veikia dviejų žvaigždučių kempingas „Zarasai“, yra kitų apgyvendinimo įstaigų, restoranų ir kavinių.

Trakai. Nors Trakų miestui kurortinės teritorijos statusas oficialiai buvo patvirtintas tik 2008 m. spalio 4 dieną, neoficialus žmonių pripažinimas šiam miesteliui yra suteiktas nuo senų laikų. Įvairių rūšių turizmui ir rekreacijai tinkančių gamtinių išteklių pagrindą Trakuose sudaro gamtiniai ir kai kurie antropogeninės kilmės ar tik antropogenizuoti kraštovaizdžio elementai (tvenkiniai, parkai ir pan.) bei jų deriniai: želdiniai, vandens telkiniai, estetiškai vertingi kraštovaizdžio kompleksai, kuriuos formuoja įvairaus raiškumo minėtų kraštovaizdžio komponentų deriniai. Visų minėtų išteklių grupės gausa sudaro realias galimybes naudoti juos profesiniam, pažintiniam, aktyviam, kultūriniam ar tiesiog rekreaciniam turizmui. Vienu svarbiausių gydomųjų veiksmų Trakuose laikomi miškai, kurių net 87 proc. sudaro spygliuočiai. Miestas iš visų pusių apsuptas miškais ir ežerais, oras mieste yra itin švarus, nes turi „žaliuosius plaučius“. Trakų mieste yra įkurtas valstybinės reikšmės Vidaus reikalų ministerijos reabilitacijos centras, suformuota reabilitacijos komanda, galinti teikti **kurortinio gydymo paslaugas**. Taip pat veikia vandens atrakcionų parkas, kuriame teikiamos **sveikatingumo, vandens procedūrų (SPA) paslaugos** (gydomųjų žolelių, Negyvosios jūros druskos vonios ir kt.), apgyvendinimo paslaugos.

Anykščiai. Anykščių rajonas šalyje laikomas svarbiu nacionalinės reikšmės turizmo rajonu, po didžiųjų Lietuvos miestų ir žymiausių istorinių vietovių, tokių kaip Kernavė ir Trakai. Rajonui 2007 m. liepos 19 dieną suteiktas kurortinės teritorijos statusas. Pagrindiniai turizmo ištekliai rajone – gamtos, istorijos, kultūros, architektūros, technikos paminklai. Kasmet auga lankytojų domėjimasis įvairiais turizmo objektais. Tai lemia turizmo verslo plėtra rajone, nuolat intensyvėjanti turizmo informacijos sklaida. Turizmo plėtos požiūriu Anykščių rajonas išskiriamas kaip regionas, turintis itin geras turizmo plėtos galimybes, ypač vandens, turizmo ir automobilių sporto srityse. Apgyvendinimo paslaugas Anykščių rajone teikia 2 viešbučiai – „Punktukas“ ir „Keturi kalnai“ – bei apie 30 kaimo turizmo sodybų.

Ignalinos miestas, Palūšės ir Strigailiškio kaimų dalys. Ignalinos savivaldybė – pirmoji šalyje, kuriai suteikiamas kurortinės teritorijos statusas. Tai įvyko 2007 liepos 4 dieną. Rytų Lietuvoje esantis Ignalinos rajonas nuo seno garsėja vaizdingomis savo vietovėmis. Kraštą puošia daugiau nei 200 ežerų, kelios dešimtys upių ir tvenkinių. Trečdalį rajono teritorijos užima miškai, ketvirtadalį – saugomos teritorijos. Rajone yra didžioji dalis Aukštaitijos nacionalinio parko teritorijos, taip pat net keturiolika regioninių parkų ir įvairių draustinių. Populiarios pažintinio, laisvalaikio, sportinio, ekologinio, kaimo turizmo rūšys. Ignalinos sporto ir pramogų centre galima ne tik pasportuoti, bet ir pasimėgauti **SPA** paslaugomis. Šalia Ignalinos įsikūręs skraidybos mokymo centras laukia ekstremalių įspūdžių mėgėjų. Rajone veikia virš 50 kaimo turizmo sodybų, kurių didelė dalis teikia gana aukšto lygio paslaugas. Atliekami parengiamieji darbai golfo laukams įrengti. Šie poilsio ir pramogų objektai dalyvauja Ignalinos miesto, Palūšės ir Strigailiškio kaimų dalių, turinčių kurortinės teritorijos statusą, veikloje.

Išvados: Šios kurortinės teritorijos pretenduoja į kurorto statusą. Kol kas šis statusas yra nepatvirtintas, tik paduotas svarstyti. Visos šios kurortinės teritorijos turi galimybę tapti kurortais, kadangi turi visus duomenis (savitą architektūrą, unikalią gamtą, išvystytą kaimo turizmą, sporto, kultūros bei SPA paslaugų įvairovę. Anykščiai išsiskiria architektūros, istorijos, technikos paminklais bei puikiomis galimybėmis sporto srityje, ypatingai vandens, turizmo, automobilių sporto srityse, kas be abejonės pritrauktų didelį srautą turistų. Kalbant apie Anykščius iš pramogų pusės, Trakai turi puikias galimybes ne tik aktyvaus poilsio, bet ir ramaus poilsio SPA centruose bei gydomojo pobūdžio reabilitacijos centrą. Trakai pasižymi ne tik savo giliomis istorijos šaknimis, bet ir atpalaiduojamojo bei gydomojo pobūdžio paslaugomis, kas beabejo tik paskatintų turistų srautus. Zarasai – ežerų kraštas, pasižymintis nepakartojama gamta bei gamtos ištekliais. Zarasai turi visas galimybes pažintiniam,

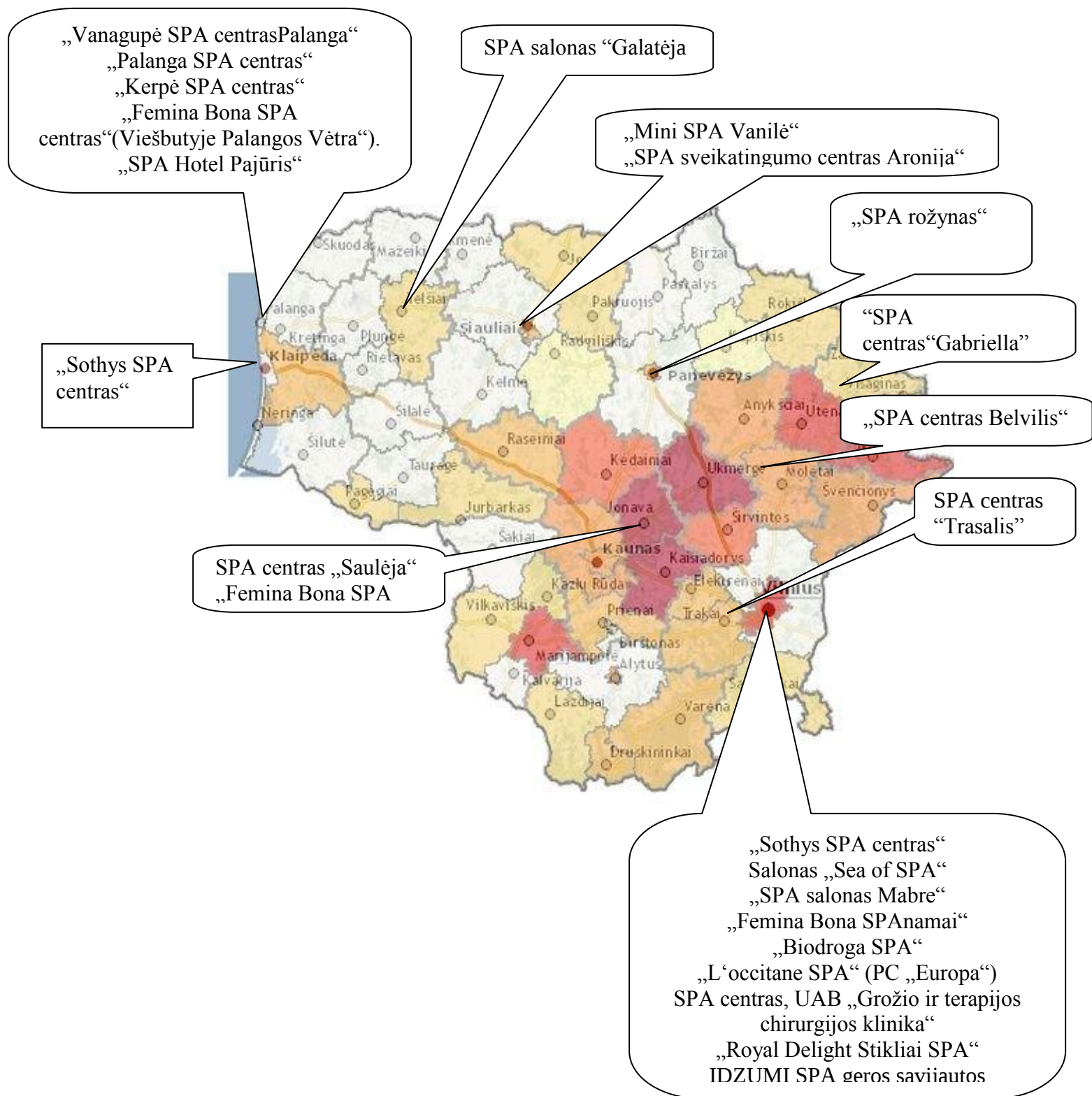
aktyviam, kultūriniam ar tiesiog rekreaciniam (poilsiniam) turizmui. Taigi, visos šios kurortinės teritorijos turi didelį potencialą vadintis kurortais, tik reikia investuoti į šias kurortines teritorijas vystant infrastruktūrą, išsaugojant bei plėtojant gamtinius išteklius bei pagrindinį dėmesį skirti miestų gražinimui ir rekreaciniam – poilsiniam, gydomajam turizmui vystyti, aktyviai tobulinant kvalifikuotos jėgos kompetenciją.

2.3. Sveikatingumo, sveikatinimo centrų pasiūla Lietuvoje

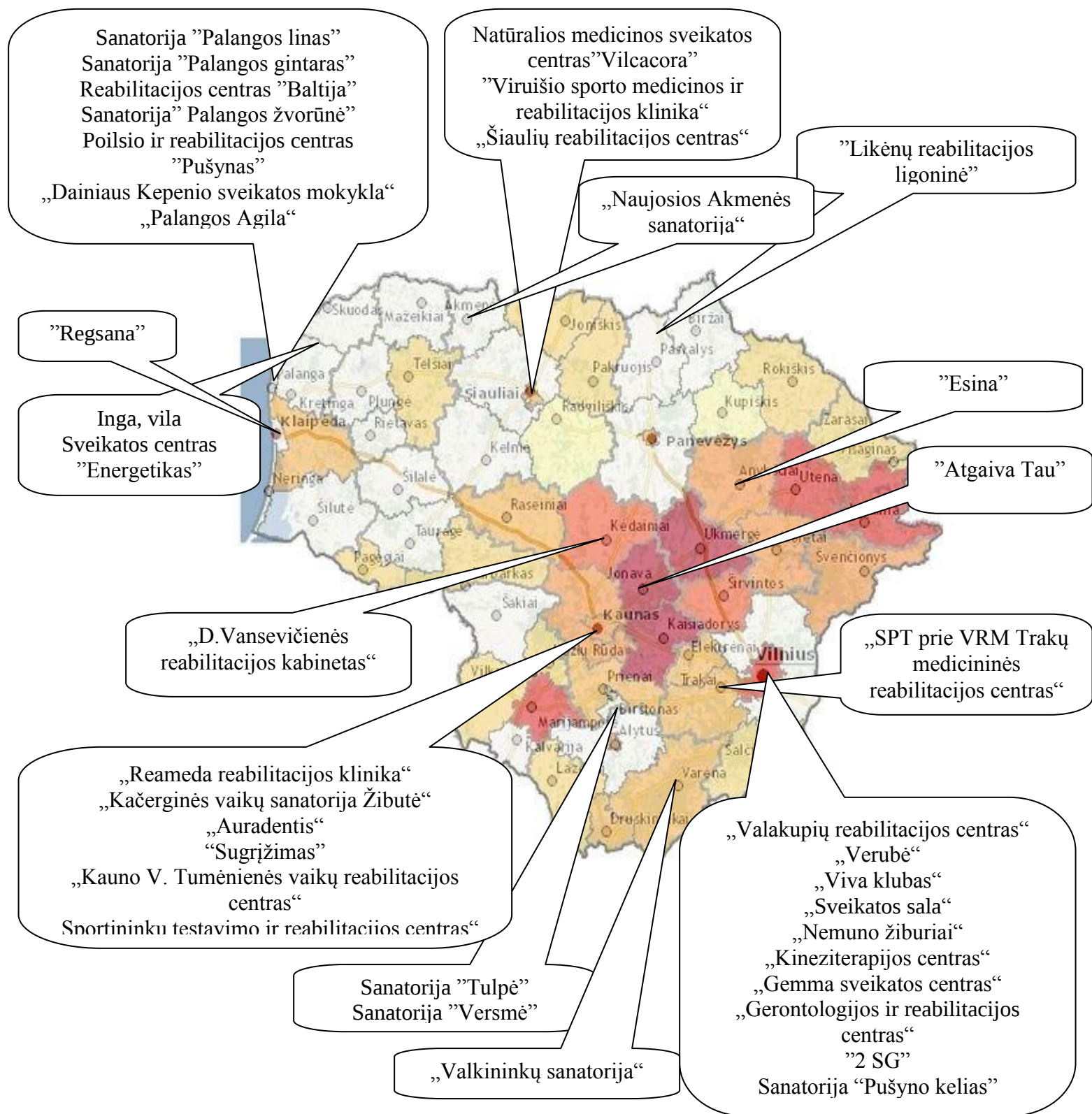
Sveikatingumo turizmo klientams yra siūlomas visas sveikatingumo kompleksas: *sporto klubas kartu su SPA procedūromis*, tai *EOLA* sporto klubas su SPA centru Klaipėdoje, *IMPULS* sporto klubas Vilniuje su SPA kompleksu, sveikatingumo ir sporto centras Šilutėje - *OAZIS*, sporto ir sveikatingumo centras *AŽUOLYNAS* Kaune ir t.t. Šiuose sveikatingumo ir sporto centruose ne tik galima pasportuoti, bet ir pasilepinti SPA procedūromis, kai kur taikoma ir dietinė mityba, taigi sveikatingumo ir sporto klubų pasiūla Lietuvoje nors ir nepakankamai didelė, bet tokie centrai egzistuoja ir kuriasi.

Dienos SPA, priešingai nei grožio salonuose, duodamas chalatas, rankšluostis, šlepetės. Tokiuose salonuose atliekami įvairūs sveikatinimo masažai, kūno ir veido priežiūros procedūros, įvairūs terapijos seansai atliekami naudojant vandenį. Turi būti siūloma bent viena iš tokių paslaugų: aromaterapija, hidromasažai, sauna ar garinė vonia. Taip pat – mitybos programa, svorio reguliavimo paslaugos, meditacija, SPA virtuvė. Turi būti galimybė apsikirpti, pasidaryti manikiūrą, pedikiūrą, depiliaciją. (Tarptautinė SPA asociacija (ISPA). “Tokių centrų pasaulyje yra daugiausia, jie yra populiariausi.” (Wikipedia. The article of SPA therapeutic.). Erika Miller teigia (1996) - tokie centrai yra ateities perspektyva skubantiems žmonėms, kurie nori atsipalaiduoti, atgauti jėgas, nuimti stresą, patirti dvasinį pasitenkinimą ir visa tai padaryti per vieną dieną- idealus variantas žmonėms, neturintiems daug laiko skirti poilsiui. (Sallovations’ day SPA operations, 19 p.) Jie savo paslaugų pasiūla panašūs į aukšto lygio grožio salonus, bet SPA dienos centruose yra galimybė praleisti visą dieną bei mėgautis aukščiausios klasės aptarnavimu gaunant aukščiausio lygio paslaugas ne tik pasilepinant grožio procedūromis, bet ir suderinant mitybą bei svorio reguliavimo programą, tai galima interpretuoti kaip aukšto lygio SPA paslaugų pasiūla suderinant mitybos, grožio, svorio reguliavimo, visiško atsipalaidavimo, dvasinio bei fizinio kompleksas. *Dienos SPA* centrai Lietuvoje ne tokie populiariūs kaip pasaulyje, bet Lietuvoje *DIENOS SPA* centrų įsikūrusių nemažai. Daugiausiai *DIENOS SPA* įsikūrusių didžiuose miestuose, tokiuose kaip Vilnius. Tai *EAST ISLAND SPA CENTRAS*, teikiantis virš šimto procedūrų, gamtiniai resursai: žolelės. Teikiamos ypatingos papildomos procedūros tokios kaip hamamas, SPA su Kingalo žuvimis, vakuminis masažas, mezoterapijos gydymas be adatų. *SPA VILNIUS DIA* dienos SPA centras, įsikūręs Vilniuje siūlo 125-ias procedūras, labiau orientuojasi į

grožio paslaugas bei sveikatingumo paslaugas, įdomūs SPA ritualai plaukams. *FEMINA BONA SPA namai* - įkurtas Kaune, siūlo 91 procedūrą, įrengtas poilsio kambarys, yra SPA parduotuvė. Pvz. *TRASALIS Trakai & SPA* - pripažintas vienu geriausių SPA Lietuvoje savo paslaugų pasiūlos įvairove bei kokybe aplenkiantis ne vieną SPA centrą, bet galėtų vadintis kurorto/viešbučio SPA, kadangi SPA ir sveikatinimo centras įsikūręs viešbutyje ir siūlomos kaip papildomos paslaugos, suderinamos su specialia mityba bei mankšta. *SPADiDO* - dienos SPA Vilniuje siūlo įvairių sveikatingumo paslaugų, bet siūlomų paslaugų kiekybe neprilygsta *TRASALIO* sveikatingumo centrui, vadinasi dienos SPA. *TRASALIO* sveikatingumo centro gamtiniai resursai: negyvosios jūros vanduo bei purvas. *MARGIS* taip pat priskiriamas viešbučio/kurorto tipui, bet paslaugų kiekiu negali konkuruoti su *TRASALIO* sveikatingumo, pramogų ir biznio centru, tačiau *MARGIS* siūlo didesnę pasirinkimą aktyvių lauko pramogų, tuo tarpu *TRASALIS* siūlo daugiau vidaus pramogų, kaip grožio salonas, boulingas, fitneso klubas, SPA parduotuvė, vandens pramogų parkas, VIP vonios ir t.t. *MARGIO* verslo ir pramogų centras teikia 40 procedūrų. Natūralūs gamtiniai resursai: mineralinė druska, terapinis purvas bei žolelės. Skirtingai nei dienos SPA, kurorto arba viešbučio SPA tiksliniai klientai – turistai, dažniausiai būna verslo klientai. (3 pav.). Pagal ISPA, kurorto/ viešbučio SPA (Resort/ Hotel SPA). Veikia viešbutyje arba kurortinėje vietovėje. SPA procedūros - ne pagrindinė, o papildomai teikiama paslauga viešbučio svečiams, dažniausiai - verslo turistams. SPA terapija derinama su mankšta, restorane galima užsiskyti tradicinių SPA virtuvės patiekalų. Daugiausia Lietuvoje galima rasti viešbučio/kurorto tipo SPA, kadangi daugiausia medicininės paskirties ir viešbučio tipo SPA centrų įrengta kurortuose, tiek Palangos tiek Druskininkų kurortuose. Dienos SPA, club SPA (sporto klubas su SPA procedūromis) galima būtų priskirti antrai vietai. Medicininės paskirties SPA įsikūrę terminius šaltinius teikiančiuose sveikatingumo centruose.pvz. Druskininkuose- „Eglės sanatorija“, kur teikiama 131 procedūra, balneoterapija, mineralinis vanduo bei gydomas molis. *SPA VILNIUS SANA* - medicinos ir sveikatingumo centras taipogi įkurtas Druskininkuose siūloma net 250 įvairiausių procedūrų. Natūralūs resursai: natūralus mineralinis vanduo, terapinis purvas, žolelės. Išskirtina paslauga: žiemos sodas su biblioteka. (4 pav.).

3 pav. SPA centrų išsidėstymas Lietuvoje.

4 pav. Sanatorių išsidėstymas Lietuvoje.

2.4. Sveikatos turizmo paslaugų vartotojai

Sveikatingumo paslaugų vartotojai gali būti kelių tipų, kitaip vadinamos kelios kartos: X ir Y kartos, kurios skirtingai mėgaujasi spa malonumais. Kartos X (gimę nuo 1965 iki 1980) ir kartos Y (gimę nuo 1981 iki 1995) mėgaujasi SPA malonumais skirtingai, kadangi prioritetai su laiku keičiasi. Jaunesnio amžiaus atstovams svarbios šiuolaikinės technologijos, be kurių šiuolaikinis gyvenimas tiesiog neįsivaizduojamas. Tuo tikslu viena iš numatomų tendencijų kaip ir neišvengiama rekomendacija būtų šiuolaikinių technologijų pritaikymas dabartinės kartos poreikiams. Spa paslaugos – tai ne prabanga, o būtinybė, tačiau didelė dalis vartotojų yra gaunantys aukštas pajamas. Šių kartų atstovai dažniau renkasi vykti į SPA grupelėmis, nei atskirai ir vadinama socialiniu SPA. Pirmenybę teikia ne medicininėms paslaugoms, o prevencinėms paslaugoms – sveikatingumo, sveikatinimo tikslais, daugiau naudojasi kosmetinėmis, grožio, geros savijautos atstatymo procedūromis, nei medicininėmis, gydomosiomis paslaugomis.

2008 metais atlikta ISPA vartotojų apklausa „Įžvalga apie pasaulinį SPA lankytoją“, analizuojanti 15 šalių SPA lankytojų įpročius, per pastaruosius 10 metų ištyrė, kad SPA lankytojai dažniausiai lankosi SPA centre norėdami numalšinti stresą, tai ir yra pagrindinė apsilankymo SPA centre priežastis, o masažai buvo pati populiariausia paslauga. Ši tendencija pasitvirtina visame pasaulyje. SPA paslauga vartotojams dažniausiai susideda iš masažo ir kūno ar odos priežiūros procedūros. 20 % ir daugiau sudaro neaktyvūs vartotojai, kurie per pastaruosius 12 mėn. nesilankė SPA centre. Nustatyta, kad SPA rinkoje SPA vartotojas lankosi aktyviai, vidutiniškai keturis kartus per metus. Pagrindinė nesilankymo SPA centre priežastis buvo neįkandamos kainos ir kita priežastis – laiko trūkumas. Nesilankantieji SPA centre žmonės pagrindine nesilankymo priežastimi įvardijo „netikrumo“ faktorių. Krizės laikotarpiu žmonės lankosi SPA centruose, tik naudojasi pigesnėmis, trumpesnėmis procedūromis. SPA centrai prisitaikydami prie krizės laikotarpio siūlo suasmenintas SPA paslaugas, šeimos, pusės dienos, laiko patikrintas, trumpesnes procedūras. (pr. SPA tendencijos).

Pagrindinės SPA paslaugų vartotojos – moterys. Tačiau Tarptautinė SPA asociacija neseniai paneigė šiuos įsitikimus. Pavyzdžiui, JAV daugiau kaip trečdalis visų SPA klientų yra vyrai. Rusijos ekspertų duomenimis, čia 60% klientų sudaro moterys, o 40% vyrai. Šiais metais Rusijoje SPA centruose besilankančių vyrų skaičius išaugo dvigubai (lyginti su praėjusiais metais).

SPA centrų pasirinkimą sąlygoja ir tokie veiksniai kaip dizainas, interjeras, ne tik paslaugų pasiūla ir kokybė, bet ir personalo bendravimo įgūdžiai. Malonus darbuotojų bendravimas visada suteikia labai didelių privilegijų SPA centrui. Ypatingai svarbu šiuolaikinių technologijų pritaikymas

SPA centruose bei užsakymo sistemoje bei kiti rinkodaros sprendimai, susiję su šiuolaikinėmis technologijomis.

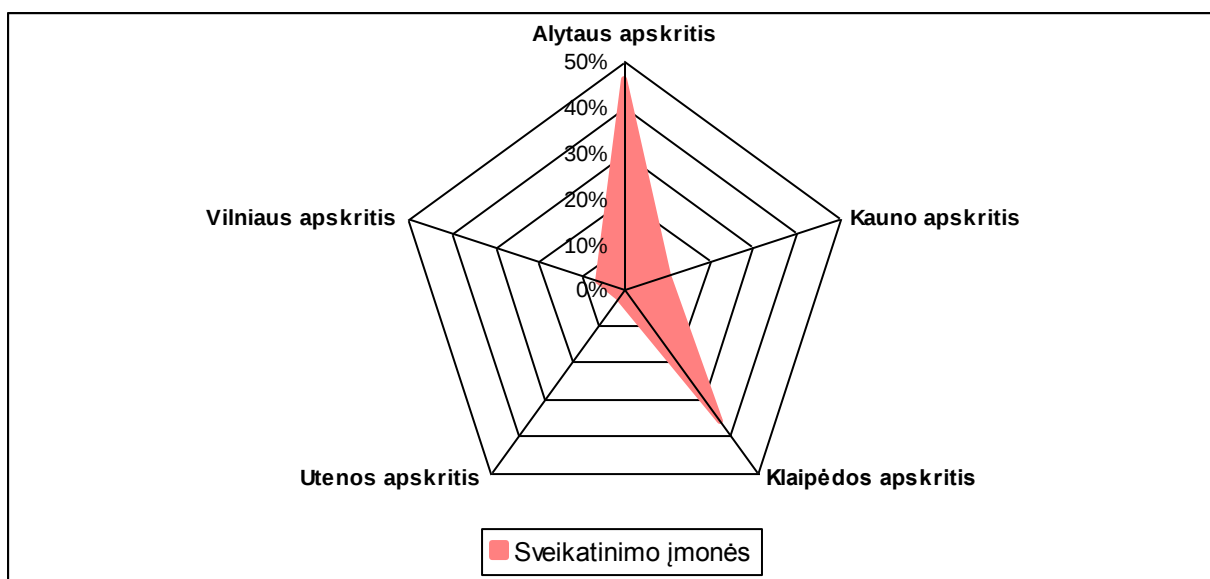
2.5. Sveikatos turizmo sektoriaus statistinė analizė

Siekiant išsiaiškinti sveikatinimo turizmo plėtros perspektyvas, pirmiausia reikia išsiaiškinti sveikatinimo sektoriaus dabartinę situaciją ir atlikti lyginamąją statistinę analizę. Remiantis statistikos duomenimis šiame skyriuje siekiama ištirti sveikatinimo įstaigų apgyvendintų asmenų skaičių sveikatinimo įstaigose, apgyvendinimo įstaigų skaičių bei išsiaiškinti dirbančiųjų skaičių sveikatinimo įstaigose įskaitant ir pajamų, gautų iš sveikatinimo sektoriaus. Palyginimui išanalizuotas sveikatingumo sektorius Lietuvos bei užsienio turistų kontekste. Lyginamoji sveikatinimo ir sveikatingumo statistinių duomenų analizė atskleidžia dabartinę Lietuvos sveikatos turizmo situaciją.

Žinant dabartinę sveikatos turizmo situaciją Lietuvoje, bei lyginant dabartinius duomenis su ankstesnių metų duomenimis, matyti pagrindinės sveikatos turizmo problemos, trūkumai, silpnosios vietos, veiksniai stabdantys sveikatos turizmo veiklą tiek Lietuvos, tiek užsienio mastu. Matyti ir sveikatos turizmo stipriosios pusės, kurias aktualu toliau plėtoti atrandant naujų nišų sveikatingumo bei sveikatinimo turizme. Ši informacija bus reikalinga tolimesniam tyrimui atlikti, susumavus rezultatus pateikti aktualias išvadas tolimesniam sveikatos turizmo plėtojimui.

Norint išsiaiškinti sveikatinimo turizmo dabartinę situaciją, tikslinga suskaičiuoti sveikatinimo įstaigas, pirmiausia pagal Lietuvos apskritis. Remiantis Lietuvos Statistikos Departamento duomenimis, viso 2007 metais veikė 25 sveikatinimo įstaigos, o tai viena įstaiga mažiau nei 2006 metais. Galima daryti prielaidą, kad sveikatinimo įstaigų veiklą riboja mokesčiai valstybei ar kiti ekonominiai veiksniai. Net 14 sveikatinimo įstaigų įsteigtų Lietuvos kurortuose. Tai Druskininkuose (6), Birštone (2) ir Palangoje (6). Birštone įkurtos savivaldybėms priklausančios sanatorijos, tai „Versmė“ ir „Tulpė“. 3 paveiksle matyti, kad Alytaus apskrityje yra daugiausia sveikatinimo įstaigų, tai beveik pusė visų sveikatinimo įstaigų. Nieko stebėtina, kadangi Alytaus apskrčiai priklauso Alytaus savivaldybė ir Druskininkų savivaldybė. Tiksliau galima įvardinti, kad daugiausia sveikatinimo įstaigų yra Druskininkuose, tai (6) sveikatinimo įstaigos, Alytaus apskrityje viso (7). Didžiausios sanatorijos yra Druskininkuose, tai „Lietuvos“ sanatorija, „Eglės“ sanatorija, „Draugystės“ sanatorija, „Nemuno“ sanatorija, vaikų reabilitacinė sanatorija „Saulutė“, sanatorija „Belorus“. Antroje vietoje galima būtų įvardinti Klaipėdos apskritį, kurioje Klaipėdoje ir Neringoje nėra sveikatinimo įstaigų, yra (6) įstaigos, kurios priklauso Palangos miesto savivaldybei. Palangoje yra kelios sanatorijos, kurios priklauso valstybei, tai „Palangos gintaras“ ir „Baltijos poilsio namai“, visos kitos sanatorijos yra privačios. Vilniaus ir Kauno mieste, nors tai vieni didžiausių miestų, Vilniuje (3), Kaune (1). Iš to

galima daryti išvadą, kad daugiausia sveikatinimo įstaigų įsikūrę Lietuvos kurortuose, kur natūralu, kad gydosi ar reabilituojasi ne tik Lietuvos bet ir užsienio turistai. Sveikatinimo įstaigos – tai ne tik sveikatos stiprinimo, bet ir sveikatos priežiūros įstaigos, sanatorijos ar reabilitacijos centrai, daugiausia iš jų vadinamos sanatorijomis. Dar vienas pastebėjimas, kad visos šios sveikatinimo įstaigos dirba visus metus, todėl sezoniškumas jose neturėtų žymiai įtakoti turistų apsilankymą jose.

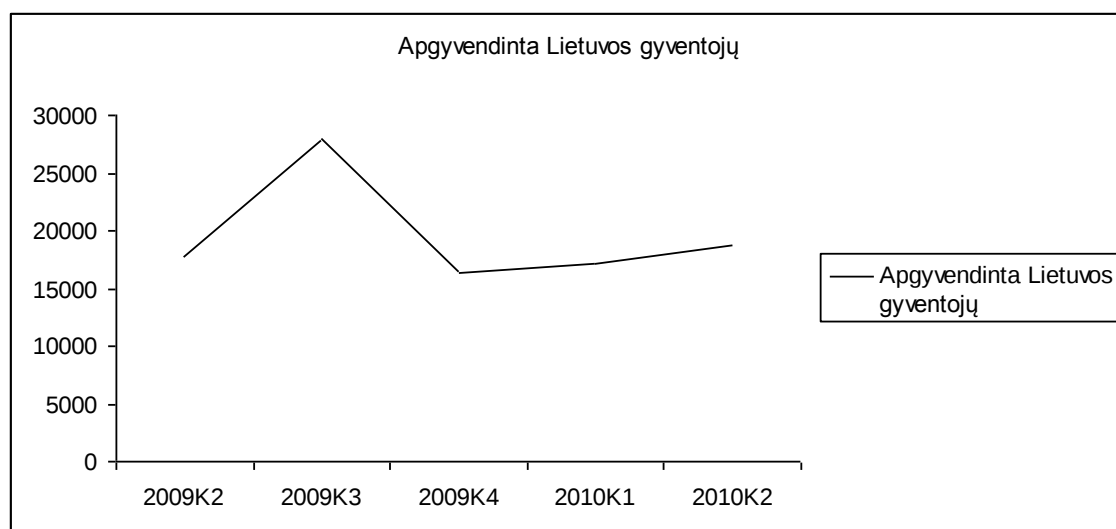
Šaltinis: Statistikos departamentas. 2007 m. leidinys “Viešbučių ir turizmo įmonių statistika 2007 m.”

5 pav. 2007 m. balandis-birželis. Apgyvendinta Lietuvos svečių sveikatinimo įmonėse.

Norint įvertinti sveikatingumo įmonių sezoniškumą, tikslinga įvertinti sveikatingumo įmonėse apsilankiusių turistų skaičių ketvirčių laikotarpyje.. Sveikatingumo įmonėse 2009- 2010 metais apsilankiusių Lietuvos gyventojų vidurkis siekia 20 000 .(**5 pav.**). Didžiausias vietinių gyventojų antplūdis matomas 2009 m. trečiąją ketvirtį. Iš to galima daryti išvadą, kad sezoniškumas vis dėl to yra ir įtakoja vietinių turistų apsilankymo priežastį. 2009 metų trečiąją ketvirtį vietinių gyventojų skaičius siekia 27980, mažiausias Lietuvos gyventojų apsilankymų skaičius matomas 2009 metų paskutinįją ketvirtį – 16333. Taigi, daugiausia Lietuvos gyventojų vyksta poilsiauti bei atstatyti savo jėgas, protinę būseną - vasaros laikotarpiu, t.y. liepos- rugsėjo mėn. Mažiausiai Lietuvos gyventojų keliauja pailsėti šaltuoju metų sezonu, t.y. spalio – gruodžio mėnesiais. Taigi, Lietuvos gyventojai vyksta poilsiauti daugiausiai vasaros metu, galbūt todėl, kad tai atostogų metas, kai yra laiko pasirūpinti savimi.

Sezoniškumo kaitos palyginimui tikslinga ištirti užsienio turistų pasiskirstymą pagal ketvirčius. Sezoniškumas užsienio turistams daro taip pat didelę įtaką užsienio turistų keliavimo motyvui.

Daugiausia užsienio turistų naudojami sveikatingumo paslaugomis 2009 metų trečiąją ketvirtį, matoma ta pati keliavimo tendencija, kaip ir **6 pav.** užsienio turistai taipogi mažiausiai keliauja šaltuoju metų sezonu. **7 pav.**

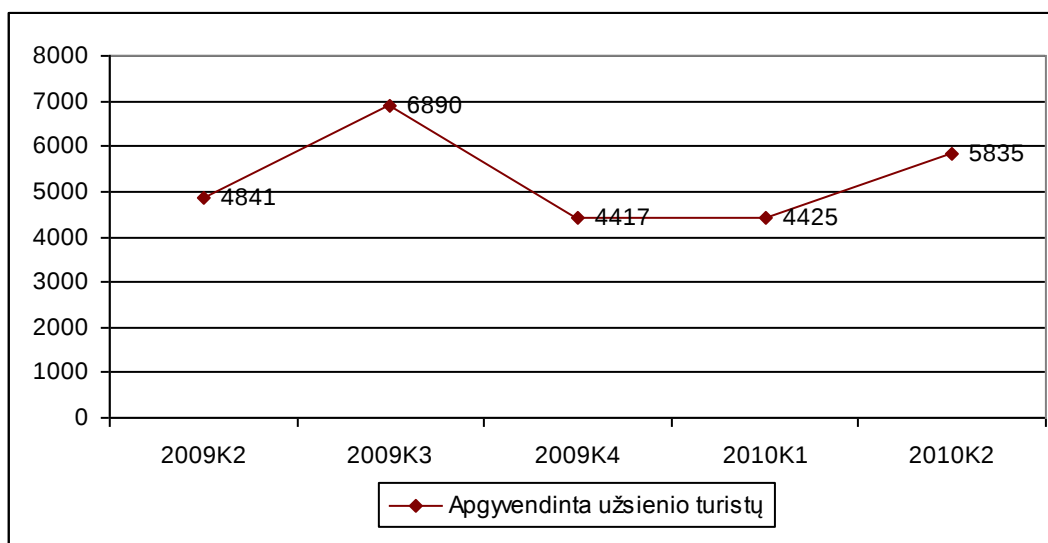

Šaltinis: Statistikos departamentas

6 pav. **Apgyvendinta Lietuvos gyventojų sveikatingumo įmonėse 2009- 2010 m.**

Lyginant Lietuvos gyventojų ir užsienio turistų kaitą, matomas ryškesnis paskutiniojo 2010 metų trečiojo ketvirčio kilimas. Nuo 2010 metų tiek prieš tai esančiame tiek šiame paveiksle matomas kilimas. Galima daryti išvadą, kad užsienio turistai sveikatingumo paslaugomis yra labiau linkę naudotis vasaros metu, kaip ir Lietuvos gyventojams – tai atostogų metas, kai galima sau leisti pasimėgauti sveikatingumo turizmo teikiamomis paslaugomis. Taigi, užsienyje taikoma tendencija, kad sveikatingumo turizmui mažiausiai gresia sezoniškumo problema, Lietuvoje nepasiteisina. Vasaros sezonas vis dar išlieka patraukliausiu ir aktyviausiu metų sezonu. Reziūme: reikia atkreipti dėmesį į sezoniškumo problemą ir ją kuo greičiau spręsti mažinant sezoniškumą. Šiai problemai spręsti reiktų didinti paslaugų įvairovę žiemos sezonu, pvz. įrengti daugiau slidinėjimo trąsų, kaip tai padarė Birštono savivaldybė bei didinti paslaugų kiekį. Tikslinga diferencijuoti paslaugas, suteikiant atvykstantiems turistams didesnę ir įvairesnę paslaugų pasirinkimą. Tokiu būdu, turistai turės galimybę pailsėti ir atgauti jėgas ne tik vasaros sezonu, bet ir žiemos ar rudens metu. Turistai turi turėti galimybę turėti kuo užsiimti bet kuriuo sezono metu, o tai beabejo tik paskatintų atvykstantįjį turizmą, kas paskatintų kasmetinį pajamų augimą.

Kitas ypatingai svarbus veiksnys turizmo plėtros rinkai, tai ekonomika. Norint išsiaiškinti sveikatinimo įmonių pelningumą, kas yra labai svarbu norint pakelti šalies ekonomikos lygį reikia ištirti koks sąnaudų ir pajamų santykis. (**8 pav.**).

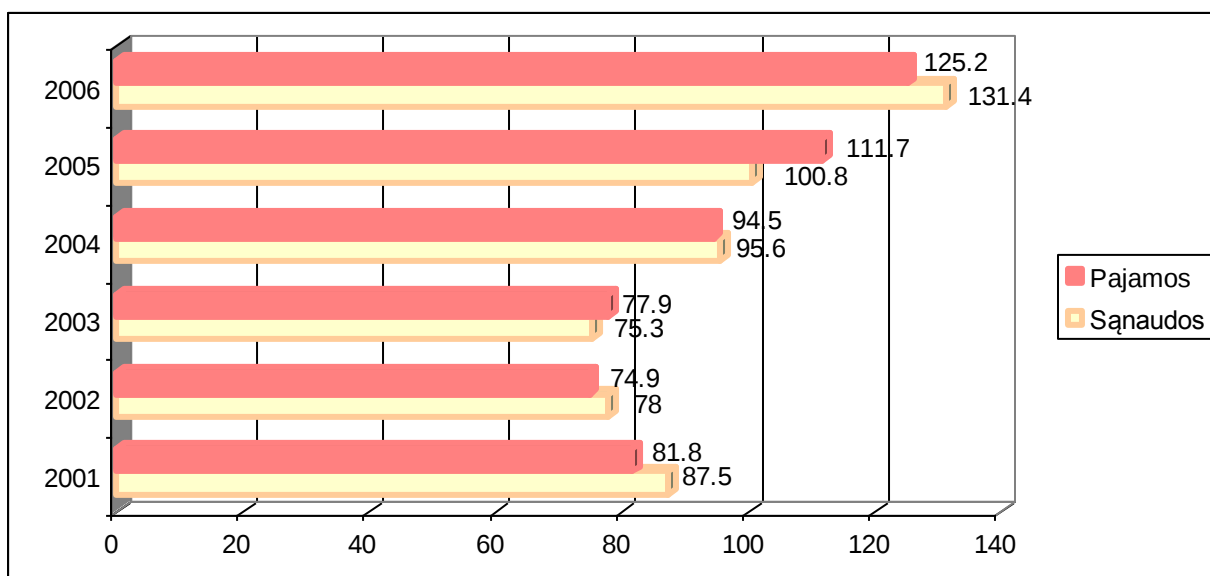
Šaltinis: Statistikos departamentas

7 pav. Apgyvendinta užsieniečių sveikatingumo įmonėse 2009- 2010 m Lietuvoje

Lietuvos statistikos duomenimis sąnaudos viršijo pajamas 2001, 2002, 2004, 2006 metais, ir tik 2003, 2005 dirbo nenuostolingai, kai pajamos viršijo sąnaudas. Nuo 2002 metų pajamos tik augo, nuo 74.9 iki 125.2 mln litų. Sąnaudos taip pat tendencingai augo nuo 2003 metų, tik nuo 2001 metų krito iki 2003 metų, nuo 2003 metų sąnaudos didėjo, ypatingai nuo 2003 iki 2004 metų. Deja, pastaruoju metu sveikatingumo įmonės dirbo nepelningai, nuostolingai. Didžiausias pajamų ir sąnaudų pokytis sveikatingumo įmonėse pastebimas 2005 metais. Didžiausias nuostolis buvo 2001 ir 2006 metais. Iš gautų rezultatų galima daryti prielaidą, kad situacija Lietuvoje blogėjo, o 2006 metais pasiekė maksimumą patirdama didžiausią nuostolį.

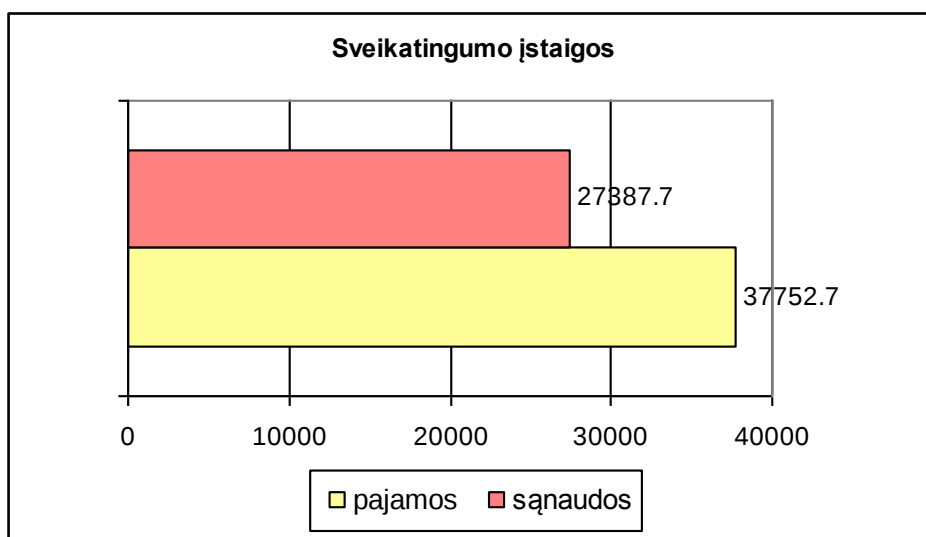
Sveikatingumo įstaigų veikla pagal 2007 metų balandį – birželį. 2007 metais sveikatingumo įstaigų veikla žymiai pelningesnė, nei sveikatinimo įstaigų 2006 metais. **(9 pav).** Pajamos visu tūkstančiu lenkia sąnaudas. Pelningą sveikatingumo įmonių veiklą gali lemti sveikatingumo įmonių populiarėjimas, sveikatingumo turizmo didėjanti paklausa ir sveikatingumo įmonių plėtra. Prieš krizę ypatingai augo susidomėjimas sveikatingumo įmonėmis.

Siekiant išsiaiškinti sveikatinimo turizmo plėtros perspektyvas, tikslinga išanalizuoti sveikatinimo įstaigų užimtumą pagal šalis. Svarbu, išanalizuoti tikslinę turizmo rinką, siekiant pritraukti daugiau užsienio turistų, būtina žinoti į ką reikia orientuotis ir plėsti turizmo rinką. **(10 pav.)** 2007 metais balandžio – birželio mėnesiais daugiausia svečių apgyvendinta iš Vokietijos, tai yra 2775 Vokietijos turistų.

Šaltinis: Statistikos departamentas

8 pav. Sveikatinimo įstaigų pajamų ir sąnaudų palyginimas 2001-2006 metais, mln. Lt. Lietuvoje

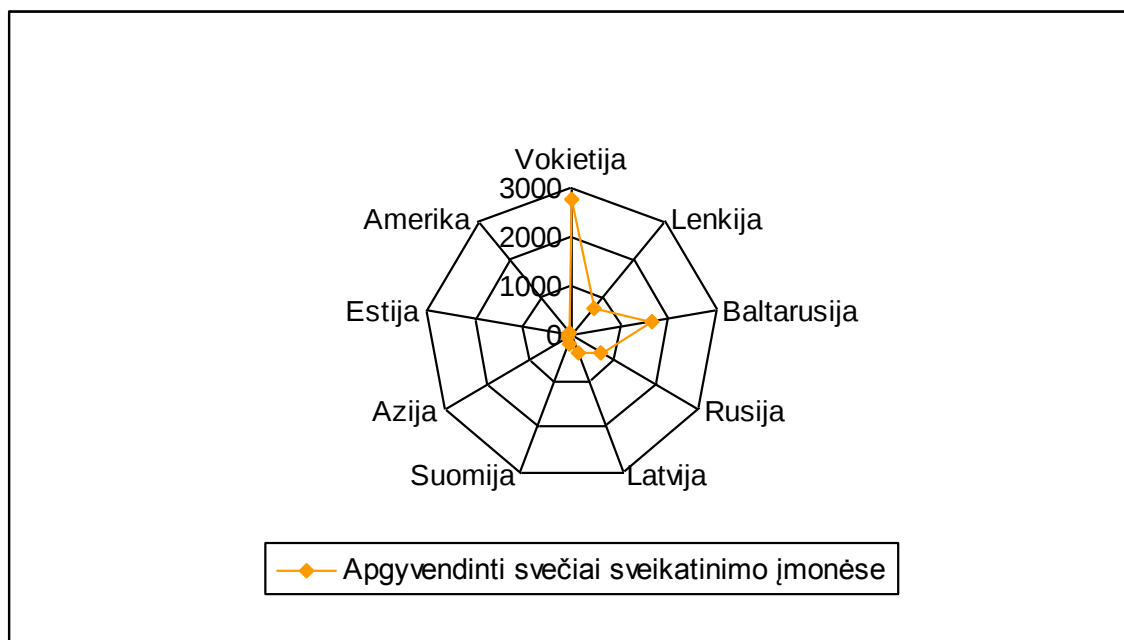
Šaltinis: Statistikos departamentas. 2007 m. leidinys "Viešbučių ir turizmo įmonių statistika 2007 m."

9 pav. Apgyvandinimo įstaigų veikla Lietuvoje 2007 m. balandis-birželis

Tai sudaro beveik tiek, kiek sudaro 15 Europos sąjungos šalių, t.y. 2973 (iš 15 Europos sąjungos šalių). Antroje vietoje yra Baltarusija, o tai yra 1702 turisto, trečioje vietoje Lenkija ir ketvirtoje – Rusija.

Išvada – daugiausia turistų atvyksta į sveikatinimo įstaigas iš didžiųjų ir turtingesnių šalių, tokių kaip Vokietija, Lenkija. Vokietijos turistai daug keliauja, o tokį didelį vokiečių srautą į Lietuvą įtakoja geografinė Lietuvos padėtis, vokiečiams yra lengvai prieinama, pigios ir kokybiškos paslaugos, kurias gali gauti netoli nuo namų. Sveikatingumo turizmo samprata ir teikiamų sveikatingumo paslaugų

kokybė yra panašaus, vokiečiams prienamo pobūdžio. Baltarusija – kaimyninė šalis, į Lietuvą traukia greičiausiai paslaugų kokybė, tuo pačiu galimas ir giminių lankymas. Iš Rusijos bei Latvijos taip pat sulaukiama turistų. Galima daryti išvadą, kad didžiausią potencialą kaip tikslinė rinka, į kurią reikia orientuotis teikiant ne tik sveikatinimo bet ir sveikatingumo paslaugas, yra Vokietija. Mažiausią potencialą turi tokios šalys kaip Airija, Jungtinė Karalystė, Austrija, Belgija, Slovakija, Kipras ir kitos šalys, kurioms sveikatinimo turizmas nėra populiarus arba renkasi kitą alternatyvą. Saulėtųjų šalių gyventojai labiau renkasi jiems priimtinesnę alternatyvą.

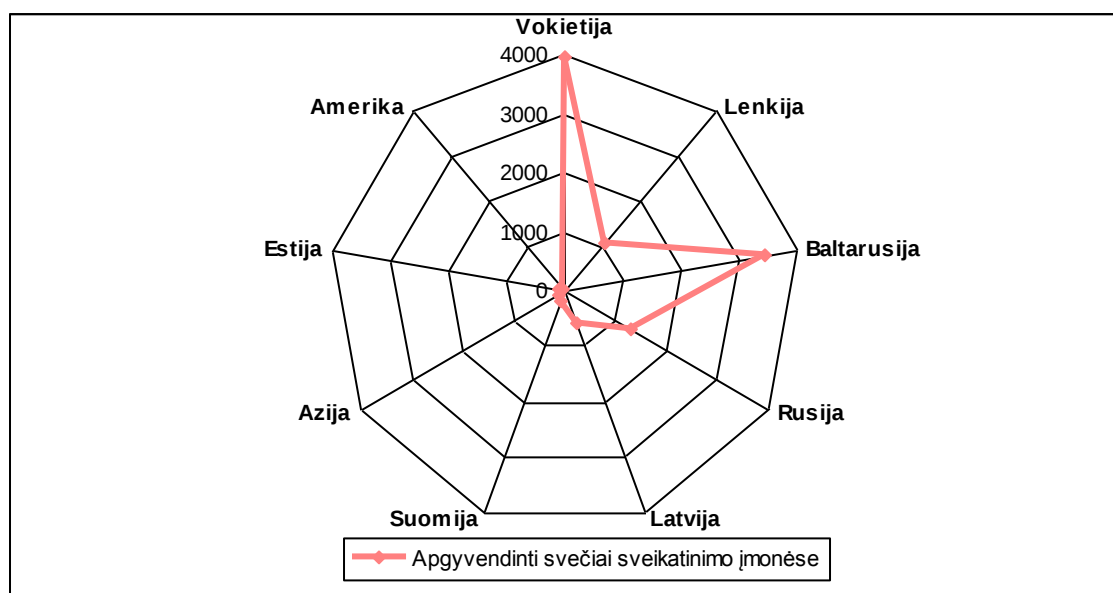
Šaltinis: Statistikos departamentas

10 pav: **Apgyvendintų svečių sveikatinimo įstaigose pagal šalis 2007 balandžio- birželio mėnesiais Lietuvoje.**

Sveikatinimo turizme mažas turistų skaičius gali turėti ir kitą reikšmę, t.y. rinkodaros trūkumas. Lietuva turi didelį potencialą kainų ir kokybės atžvilgiu. Didelį poveikį daro Lietuvos kaip nepatrauklios bei mažai žinomos šalies įvaizdis, kuris susiformavęs neigiamai taip pat dėl spragos rinkodaroje.

Prieš tai išanalizavus apgyvendintų svečių skaičių pagal šalis sveikatinimo įstaigose 2007 balandžio – birželio mėnesiais, matomas ryškus pokytis **11 pav.** Vokietijos, Baltarusijos šalių, beveik dvigubai padaugėjo turistų. Kitų šalių apgyvendintų svečių skaičius pasikeitė nežymiai, šiek tiek padidėjo. Pastebima sparti Baltarusijos ir Vokietijos augimo tendencija ilgesniu laikotarpiu. Tai pagrindinės sveikatinimo turizmo tikslinės rinkos, į kurias orientuojantis, pozicionuojant Lietuvos šalį

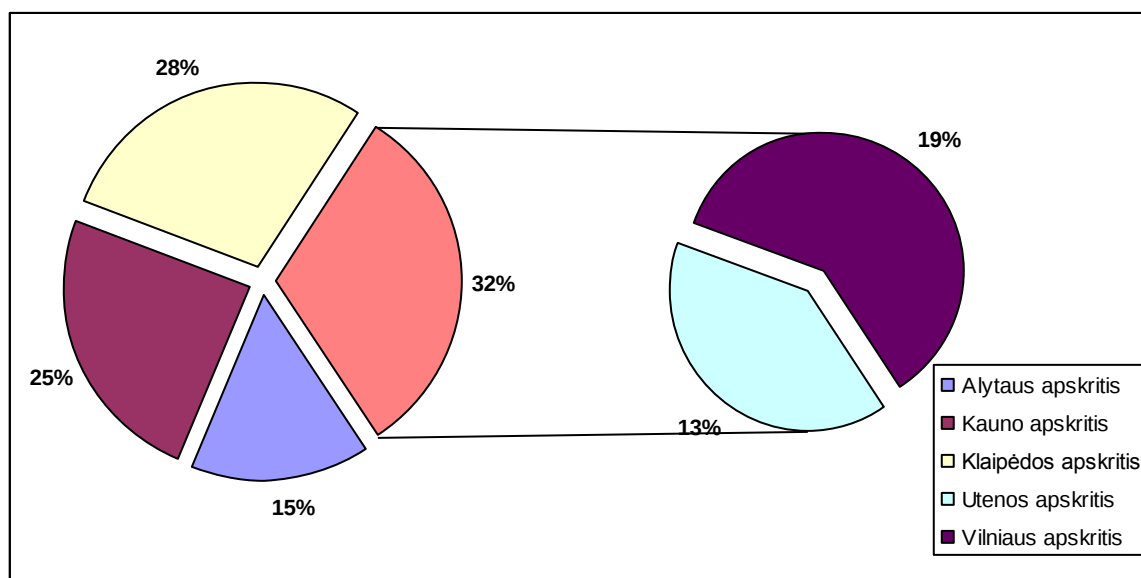
kaip sveikatos turizmui patrauklią šalį, atsižvelgiant į šias dvi pagrindines rinkas, rezultatai turėtų būti dar geresni. Taigi, sveikatingumo turizmo tikslinės rinkos yra Vokietija, Baltarusija ir Lenkija.

Šaltinis: Statistikos departamentas

11 pav. Apgyvendintų svečių sveikatinimo įstaigose pagal šalis 2007 sausio- birželio mėnesiais.

Norint išsiaiškinti ne tik užsienio, bet ir vietinę turizmo rinką, aktualu sužinoti kiek vietinių gyventojų apsilanko Lietuvos apskrityse. Daugiausia vietinių gyventojų vienai dienai lankosi Klaipėdos apskrityje, tai Klaipėdos miesto savivaldybėje, Neringos ir Palangos savivaldybėse. Klaipėda, Neringa, Palanga – miestai, esantys prie jūros, todėl natūralu, kad dauguma vietinių gyventojų važiuoja poilsiauti ar aplankyti giminių į Klaipėdos apskritį. (12 pav). Antroje vietoje – Kauno apskritis, t.y. Kauno ir Birštono savivaldybės. Birštonas – vienas iš kurortų, Kaunas – patrauklus miestas savita architektūra, turintis istorinių - kultūrinių paminklų. Trečioje vietoje – Vilniaus apskritis, traukia lankytojus vien tai, kad yra Lietuvos sostinė, vienas didžiausių Lietuvos miestų, žavus ne tik savo senamiesčiu, bet ir savo kultūra. Ir ketvirtoje vietoje Alytaus apskritis. Alytaus apskričiai priklauso Alytaus ir Druskininkų savivaldybės. Druskininkai – vienas didžiausių ir populiariausių Lietuvos kurortų, pasižymintis tvarka bei išvystyta infrastruktūra, klestintis sveikatingumo, SPA, sveikatinimo paslaugų pasiūla bei siūlomų paslaugų kokybe. Druskininkai paslaugų kainos ir kokybės atžvilgiu gali konkuruoti ir su Europos rinka. Taigi, galima daryti išvadą, kad vienadieniai vietiniai lankytojai daugiausia lankosi Klaipėdos apskrityje ne tik giminių lankymo tikslais, bet ir poilsio, jėgų atstatymo tikslais, nors trumpam atritrūkstant nuo kasdienių rūpesčių.

Šaltinis: Statistikos departamentas, 2007 balandis-birželis.

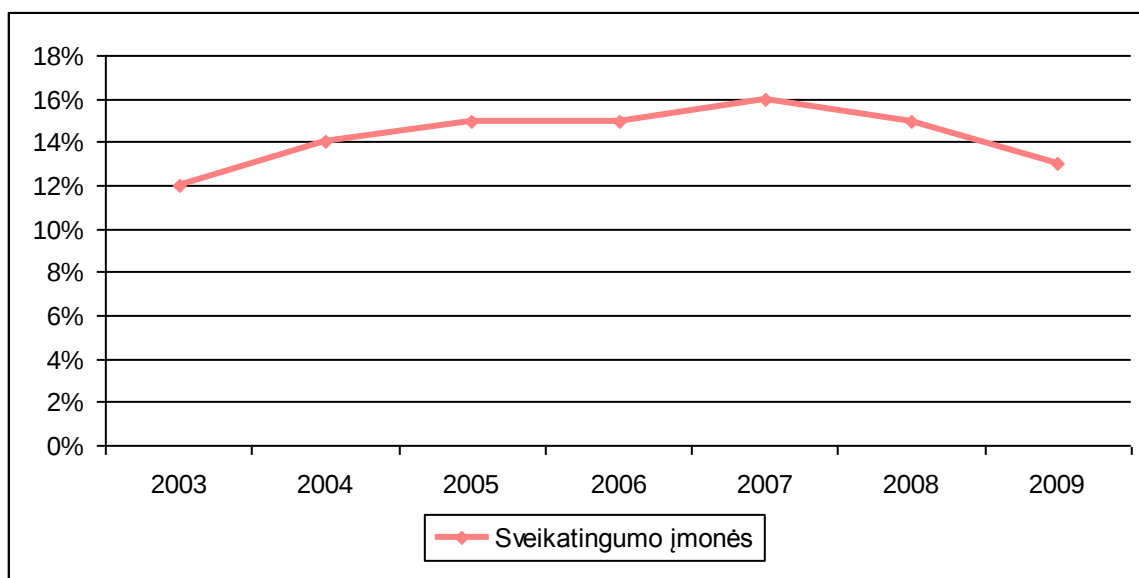
12 pav. Vietinių vienadienių lankytojų kelionės pagal kelionės tikslą Lietuvoje

Siekiant ištirti sveikatos turizmo sektorių, tikslinga ištirti sveikatinimo ir sveikatingumo sritis. Ištyrus sveikatinimo įmonių veiklą, pajamų ir sąnaudų santykį, sveikatinimo įmonių skaičių, bei pagrindines tendencijas, tikslinga ištirti lygiagrečią šaką sveikatinimui, tai kita turizmo sudedamoji dalis – sveikatingumas. Lietuvos statistikos duomenimis. Sveikatingumo įmonių viso 2010 metais - 22.(13 pav.).

Sveikatingumo įmonių skaičius 2003 metais buvo mažiausias, kaip ir 2009 metais, skiriasi tik 1%, 2003 – 12%, 2009 – 13 %. Didžiausias augimas buvo nuo 2003 – 2004 metų, 2%. Didžiausias įmonių sumažėjimas matyti nuo 2008 – 2009 metų. Tokiam įmonių sumažėjimui greičiausiai įtakos turėjo tik 2008 metais prasidėjusi krizė. 2005 – 2006 metais sveikatingumo įmonių skaičius išliko toks pats, 2007 metais padaugėjo įmonių, 2008 metais vėl krito sveikatingumo įmonių skaičius ir toliau tendencingai mažėjo iki pat 2009 metų.

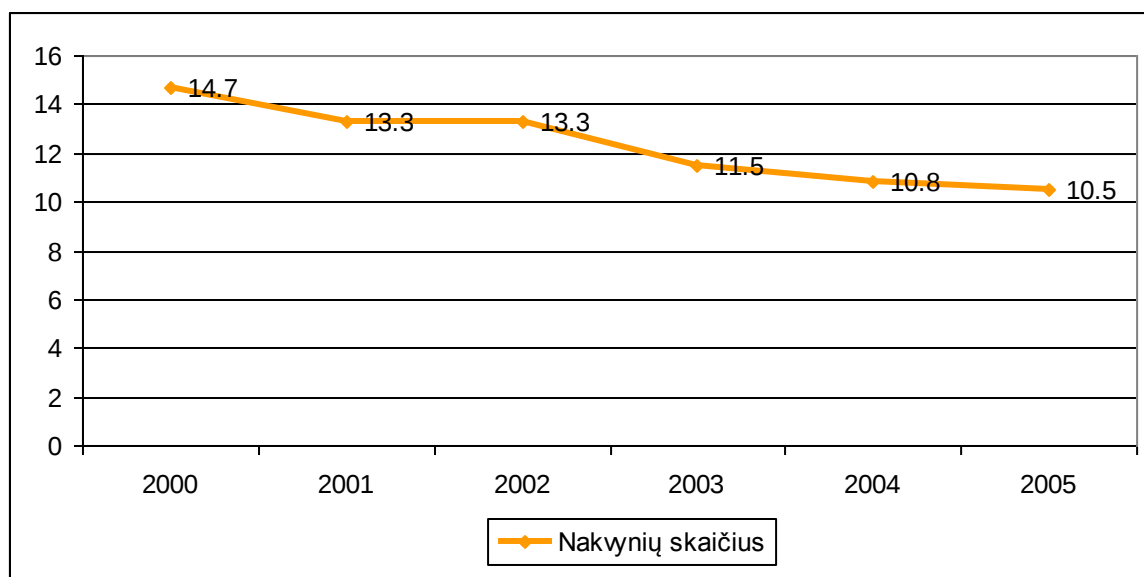
Norint kuo daugiau pritraukti užsienio turistų, būtina išanalizuoti ne tik ilgesniam laikotarpiui apsistojusių turistų trukmę, bet ir trumpesniam laikotarpiui apsistojusių turistų trukmę. Svarbūs yra tiek trumpam tiek ilgam laikotarpiui apsistoję turistai. Dėl to aktualu yra įvertinti ne tik ilgam laikotarpiui atvykusių turistų bet ir kiek vidutiniškai turistas apsistoja sveikatingumo įstaigose.

Iš 14; 15 pav. galima spręsti, kad tiek Lietuvos, tiek užsieniečio, apsistojusio sveikatingumo įstaigoje, vidutinė trukmė yra daugiau nei 10 dienų. Matyti, kad užsienio turistų apsistojimo sveikatingumo įstaigoje trukmė yra didesnė, nei Lietuvos gyventojų.

Šaltinis: Statistikos departamentas

13 pav..Sveikatingumo įmonių skaičius pagal metus nuo 2003- 2009 m.

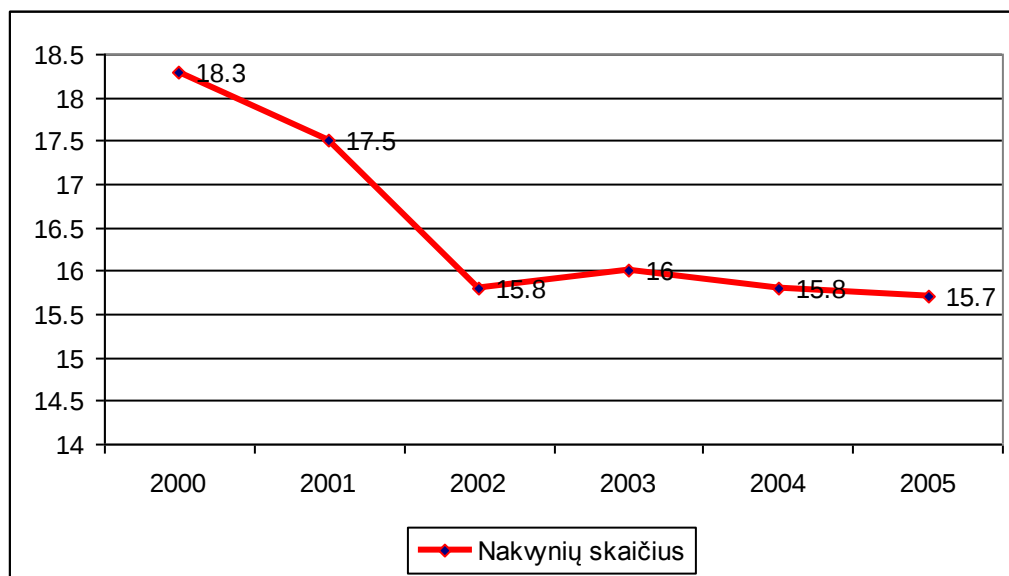

Šaltinis: Statistikos departamentas

14 pav. Lietuvos gyventojų vidutinis nakvynių skaičius sveikatingumo įstaigose vieno vizito metu 2000- 2005.

Tiek užsieniečio, tiek Lietuvos gyventojų vidutinė nakvynės trukmė sveikatingumo įmonėje turi tendenciją mažėti. Galima daryti išvadą, kad tiek Lietuvos, tiek užsienio turistai linkę apsistoti vis trumpesniame laikotarpiu, galbūt todėl, kad vyksta į sveikatingumo įmones ne tik gydytis, bet ir

relaksuoti, labiau poilsiauti, nei gydytis, dėl to trukmė ir trumpėja. O tai labai svarbu sveikatingumo turizmo plėtrai. Užsienio turistai po truputį užima ne tik sveikatinimo bet ir sveikatingumo rinką.

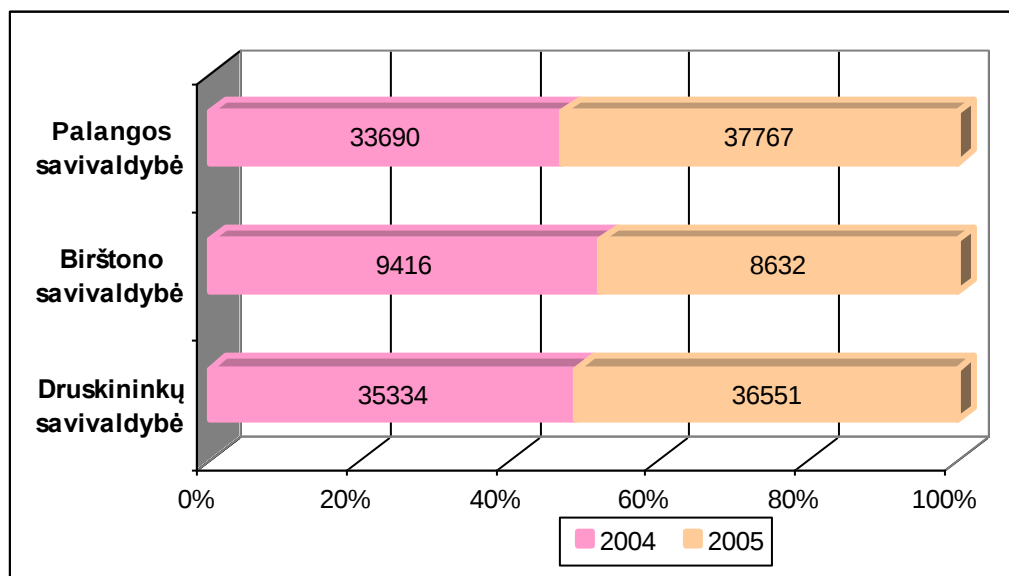

Šaltinis: Statistikos departamentas

15 pav. Užsienio turisto vidutinis nakvynių skaičius sveikatingumo įstaigose vieno vizito metu

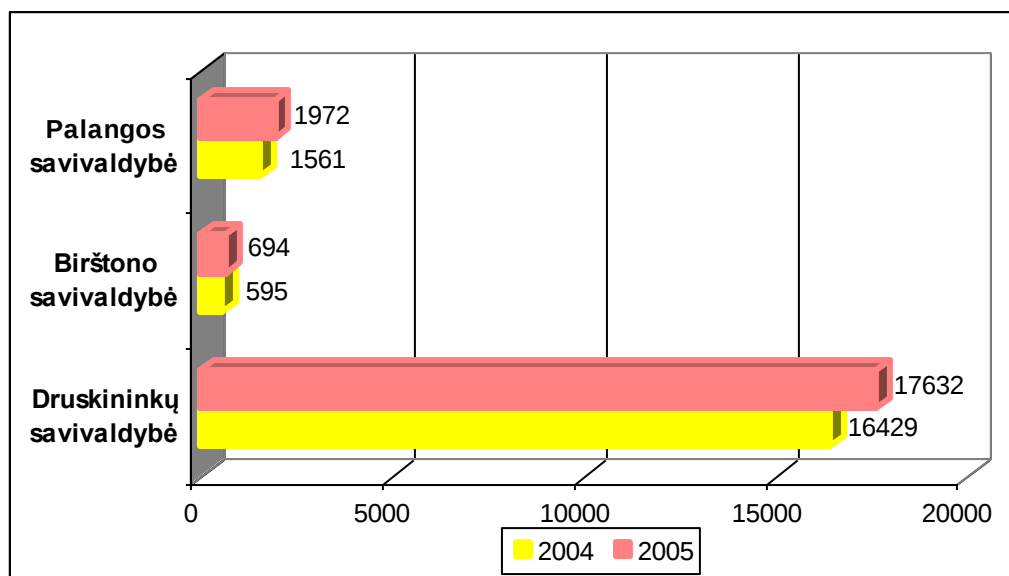
Lyginant sveikatinimo įstaigų klientų sudėtį, ryškėja tendencija, kad Lietuvos gyventojų daugiausia lankosi Druskininkuose ir Palangoje. **16 pav.** matyti – Druskininkuose daugiausia lankosi užsienio turistų, kadangi tai vienas populiariausių ir daugiausiai sveikatinimo bei kitų paslaugų teikiantis kurortas, tvarkingas bei sutvarkytas miestas kasmet pritraukiantis tūkstančius užsienio turistų. Skirtingų paslaugų spektrą Druskininkuose parodo siūlomų paslaugų, teikiamų sveikatingumo įmonėse, diferenciacija. Sveikatingumo įmonėse daugiau teikiama gydymo bei relaksacijos paslaugų. Tuo tarpu reabilitacijos paslaugų teikiama mažai, reabilitacijai skiriama daugiau dėmesio kituose kurortuose, tokiuose kaip Birštonas, Palanga. Druskininkai turi tik vieną vaikų reabilitacijos sanatoriją, visos kitos sanatorijos teikia daugiau relaksacines gydomąsias paslaugas. Galima teigti, kad iš gydomųjų kurortų Druskininkai užima pirmą vietą, tuo tarpu Palanga užima pirmą vietą iš pajūrio kurortų. Birštone kaip matyti **16** ir **17 pav.** lankosi mažiausiai tiek Lietuvos tiek užsienio turistų, bet daugiau lankosi Lietuvos gyventojų, nei užsienio turistų. Birštonas - nedidelis kurortas, kuris paklausa atsilieka nuo kitų didžiųjų kurortų kaip Palanga ir Druskininkai. Birštono kurorto savivaldybė, suprasdama realią padėtį, sprendžia sezoniškumo problemą, norėdama daugiau pritraukti ne tik užsienio, bet ir Lietuvos gyventojų. Tai vienintelis iš kurortų, kuriame įkurta slidinėjimo trasa. Be to Birštono “Tulpės” sanatorija vienintelė visoje Lietuvoje teikia savitarnos purvo terapijos procedūras bei yra vienintelis kurortas Lietuvos

pačioje širdyje, 40 km nuo Kauno. Tai galima būtų teigti, kad atstumo atžvilgiu didžiųjų miestų gyventojams – Vilniui, Kaunui tai artimiausias kurortas, į kurį turėtų plūsti didžiųjų miestų gyventojai. Deja, tai ne pats populiariausias Lietuvos kurortas.

Šaltinis: Statistikos departamentas

16 pav. Kurortų sveikatingumo įstaigose apgyvendintų Lietuvos gyventojų skaičius 2004-2005 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas

17 pav. Lietuvos kurortų sveikatingumo įstaigose apgyvendintų turistų iš užsienio skaičius 2004-2005 m.

Statistinės analizės rezultatai. 2007 metais daugiausia lankytojų sveikatinimo įstaigose lankėsi Alytaus apskrityje, kadangi daugiausia sveikatingumo įstaigų yra Alytaus apskrityje – net 7 sanatorijos – Alytaus apskrityje ir 6 sanatorijos – Druskininkuose.

2001 –2006 metais augantis pajamų ir sąnaudų santykis 2006 metais pastebimas sąnaudų ir pajamų ryškus skirtumas, kai sąnaudos viršija pajamas, sveikatingumo įmonės dirbo nuostolingai. Lietuvos statistikos duomenimis lankytojų skaičius sveikatingumo įstaigose 2010 metų pirmoje pusėje turi tendenciją augti, vadinasi Lietuvos turizmo rinka po truputį atsigauna, turėdama puikias perspektyvas sveikatos turizmo plėtrai.

Padaryta išvada – sezoniškumas sveikatingumo įstaigose egzistuoja, nors ir buvo manyta, kad sezoniškumas sveikatingumo įstaigose nejaučiamas, kadangi sveikatingumo įstaigos dirba visus metus. Tokia hipotezė nepasitvirtino, kadangi Lietuvos statistikos duomenimis didžiausias vietinių gyventojų antplūdis buvo 2009 metų trečiąjį ketvirtį – vasaros sezono metu – 27980, mažiausias vietinių gyventojų apsilankymo sveikatingumo įstaigoje skaičius – 2009 metų paskutinįjį ketvirtį – 16333.

Sveikatingumo įstaigoje apsilankusių sveikatingumo paslaugų vartotojų vidutinė apsilankymo trukmė – 10 dienų. Ryškėja tendencija – mažėja užsieniečių ir vietinių gyventojų apsilankymo trukmė sveikatingumo įstaigoje, tai skatina sveikatingumo turizmo plėtrą Lietuvoje.

Vietinių vienadienių lankytojų kelionės dažniausios Klaipėdos apskrityje (28 %), kadangi yra galimybė pabūti prie jūros gerai praleidžiant laiką pramogų tikslu. Kauno apskrityje – Kaunas, Birštonas, Rumšiškės ir kitos patrauklios lankytinos vietos. Alytaus apskrityje – daugiausia sveikatingumo įstaigų, bet vietinių vienadienių lankytojų nesilanko, nes sveikatingumo įstaigose vidutinė apsilankymo trukmė – 10 dienų.

2004, 2005 metų Lietuvos statistikos duomenimis – Palanga pritraukė daugiausiai Lietuvos gyventojų, 2005 m. – 37 767. Druskininkų savivaldybė atsiliko tik 1 tūkst. – 36551. Birštono savivaldybės sveikatingumo įstaigose apsilankė mažiausiai Lietuvos gyventojų – 8632.

Užsieniečių populiariausias sveikatingumo kurortas 2005 m.– Druskininkai (17632). Mažiausiai populiarius 2005 m. – Birštonas (694).

Pastebima tendencija, kad daugiausiai užsienio turistų atvyksta iš Vokietijos, Baltarusijos ir Lenkijos. Tai pagrindinės turizmo rinkos, į kurias reikėtų orientuotis vystant sveikatos turizmą. Kaimyninės šalys turi didžiulį potencialą būti tikslinėmis rinkomis, kuriose galimas sveikatos turizmo vystymas.

3. SVEIKATOS TURIZMO PLĖTROS PERSPEKTYVŲ LIETUVOJE TYRIMAS

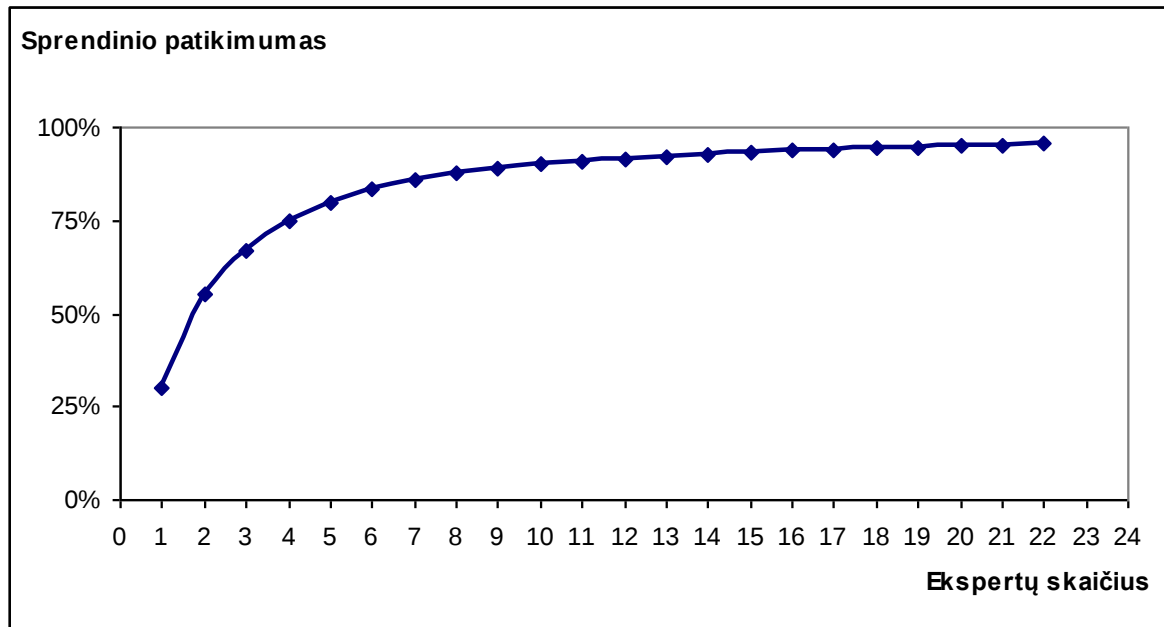
3.1. Tyrimo metodika

Sveikatingumo paslaugų vartotojų tyrimas Lietuvoje. Ištyrus sveikatingumo turizmo plėtros perspektyvas Lietuvoje iš profesionaliosios pusės, apklausiant ekspertus, tikslinga buvo ištirti sveikatingumo turizmo situaciją iš vartotojų pusės. Keli minėtieji pasirinkti tyrimo būdai buvo pasirinkti su tikslu kuo išsamiau ištirti sveikatingumo turizmo dabartinę situaciją bei sveikatingumo turizmo plėtros perspektyvas Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti Lietuvos vartotojų poziciją sveikatos paslaugų sferoje. Svarbu ištirti koks vartotojų santykis su sveikatos sferos **objektais** – sveikatingumo, sveikatinimo srityse, kokia dabartinė sveikatos sektoriaus situacija Lietuvoje. Lietuvos gyventojų ir užsieniečių požiūris į sveikatingumo paslaugas, padės atskleisti esamą sveikatos sektoriaus būklę ir padaryti išvadas, padėsiančias sveikatos sektoriaus tolimesnei plėtrai. Pagal pasirinktus kriterijus buvo pasirinkta apklausiamoji grupė, kurią sudarė 20 - 35 ; 35- 55; 55 – 75 amžiaus Lietuvos gyventojai ir užsieniečiai. **Tyrimo metodas:** apklausos metodas anketavimo būdu. Anketa buvo sudaryta iš 22 klausimų, iš kurių 18 klausimų buvo uždari ir 4 klausimai buvo atviri, į kuriuos atsakydami Lietuvos gyventojai ir užsieniečiai galėjo pareikšti savo nuomonę. Anketa buvo sudaryta lietuvių, anglų, rusų kalbomis. Labiausiai užsienio kalba sudarytos anketos buvo akcentuojamos į viešbutyje gyvenančius svečius, sanatorijų bei SPA centrų paslaugų vartotojus. Klausimai buvo susiję su sveikatos sektoriaus (sveikatingumo, sveikatinimo) sritimis, skirti išsiaiškinti respondentų nuomonę. Anketos buvo išdalintos sanatorijoje, viešbutyje, SPA centre ir pavieniams respondentams. Apklausa buvo vykdoma keliais būdais: anketos buvo pildomos raštu ir interviu metodu, kadangi ne visose įstaigose buvo tikslinga pildyti anketas vartotojams, į specialius klausimus atsakė telefonu. Telefonu buvo skambinta į Birštono, Palangos, Druskininkų sanatorijas, buvo skambinta į Neringos SPA centrą, įkurtą viešbutyje, kur maloniai sutiko atsakyti į anketos klausimus. Palangos sanatorijos direktorius nepanoro padėti ir leisti anketas palikti užpildymui šios sanatorijos klientams.

Socialinės - demografinės respondentų charakteristikos. Aptariant tyrimo rezultatus, svarbu aprašyti respondentų bendruosius duomenis. Respondentų, dalyvavusių tyrime amžius siekia nuo 19- 75 metų. Toks amžiaus skirtumas pasirinktas dėl skirtingų kartų savito suvokimo. Jaunosios ir vyresniųjų kartų skirtumai svarbūs tyrimo apibendrinimo išsamumui. Didžiausią dalį atsakiusiųjų

sudaro 46- 58 m. - 30 % , bet visos amžiaus grupės pasiskirsto daugmaž po lygiai – 19- 36 m. - 28% ,

Šaltinis. Mokslinių tyrimų analizė – ekspertiniai metodai.

18 pav. Ekspertų vertinimų standartinio nuokrypio priklausomybė nuo ekspertų skaičiaus

58 – 76 m. – 26%.nuo 36 - 46 m. sudaro 16% . Daugiausiai atsakiusiųjų sudarė Vilniaus miesto respondentai.

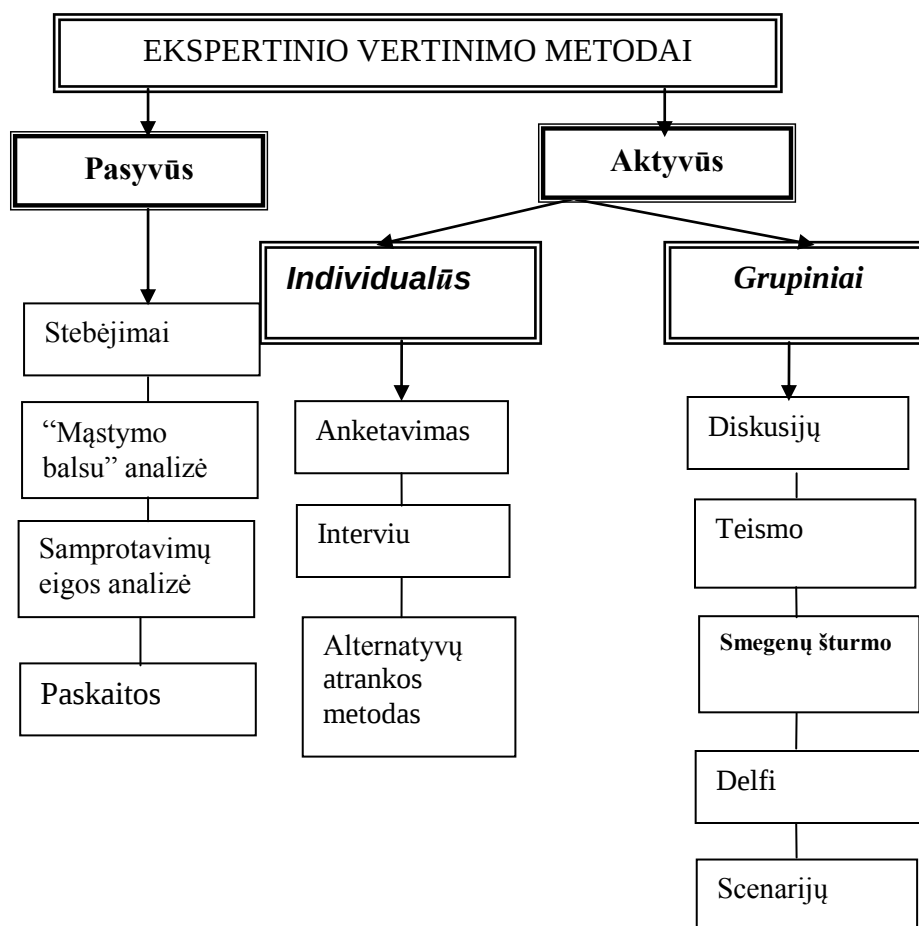
Sveikatos turizmo perspektyvų analizė. Siekiant ištirti sveikatos turizmo perspektyvas Lietuvoje, reikėjo ištirti esamą Lietuvos situacijos analizę. Šiam tyrimui atlikti buvo pasirinktas apklausos metodas anketavimo būdu apklausiant Lietuvos ekspertus, susijusius su sveikatos turizmu. **Tyrimo tikslas:** ištirti sveikatos turizmo galimybes Lietuvoje. **Tyrimo objektas:** sveikatos turizmo galimybės Lietuvos perspektyvoje (į sveikatos turizmo sąvoką įeina sveikatingumo ir sveikatinimo sąvokos, SPA sąvoka priklauso sveikatingumo ir sveikatinimo sąvokoms). **Tyrimo metodo pasirinkimą** įtakojo siekis išsamiai ištirti sveikatos turizmo galimybes. Pasirinktas pasyvus individualus ekspertinis metodas. **Ekspertų apklausa** galima išnagrinėti sveikatos turizmo galimybes iš profesionaliosios ekspertų pusės. Ekspertų kompetencija padės atskleisti sveikatos turizmo galimybes Lietuvos perspektyvoje kitu aspektu, įvertinant situaciją kaip iš gamintojų ar stebėtojų pusės. Pagal pasirinktus kriterijus buvo pasirinkta kompetentinga ekspertų grupė, kurie į klausimus atsakinėjo elektroniniu būdu. Toks būdas buvo pasirinktas įvertinus pagrindinius įvairių būdų privalumus ir trūkumus. Ekspertų grupė buvo sudaryta iš 60 ekspertų – iš Sveikatos ir apsaugos ministerijos, Turizmo departamento, Lietuvos kurortų asociacijos, Kurortologijos tyrimų instituto, Lietuvos SPA asociacijos,

Lietuvos Druskininkų sveikatingumo asociacijos Lietuvoje. Pagrindiniai reikalavimai, keliami apklausiamųjų ekspertų grupei buvo aukštasis išsilavinimas ir ryšys su turizmu.

Tyrimo anketa buvo sudaryta iš 16 klausimų, kurią sudarė 3 uždari ir likusieji 13 atviri klausimai. Į šiuos klausimus atsakydami ekspertai turėjo galimybę ne tik pasirinkti iš galimų variantų, nurodyti savo variantą ir suskirstyti atsakymus pagal 5 balų sistemą, bet ir išreikšti savo nuomonę apie sveikatos turizmo dabartinę būklę bei sveikatos turizmo galimybes Lietuvos perspektyvoje, įvertinant pagrindinius veiksnius, stabdančius bei skatinančius sveikatos turizmo plėtrą.

Anketų grįžtamumo statistika sudaro .15 %, todėl galima daryti prielaidą, kad ekspertai, savos srities specialistai - Sveikatos ir apsaugos ministerijos, Turizmo departamento, ir kitų asociacijų atstovai yra pernelyg užsiėmę.

Tyrimo imtis buvo pasirinkta apklausti 150 respondentų, iš jų į 100 anketas atsakė, užsieniečių, užpildžiusių anketas sudaro labai mažas procentas.

Šaltinis: Mokslinių tyrimų analizė- ekspertiniai metodai.

19 pav. Ekspertinių vertinimo metodai

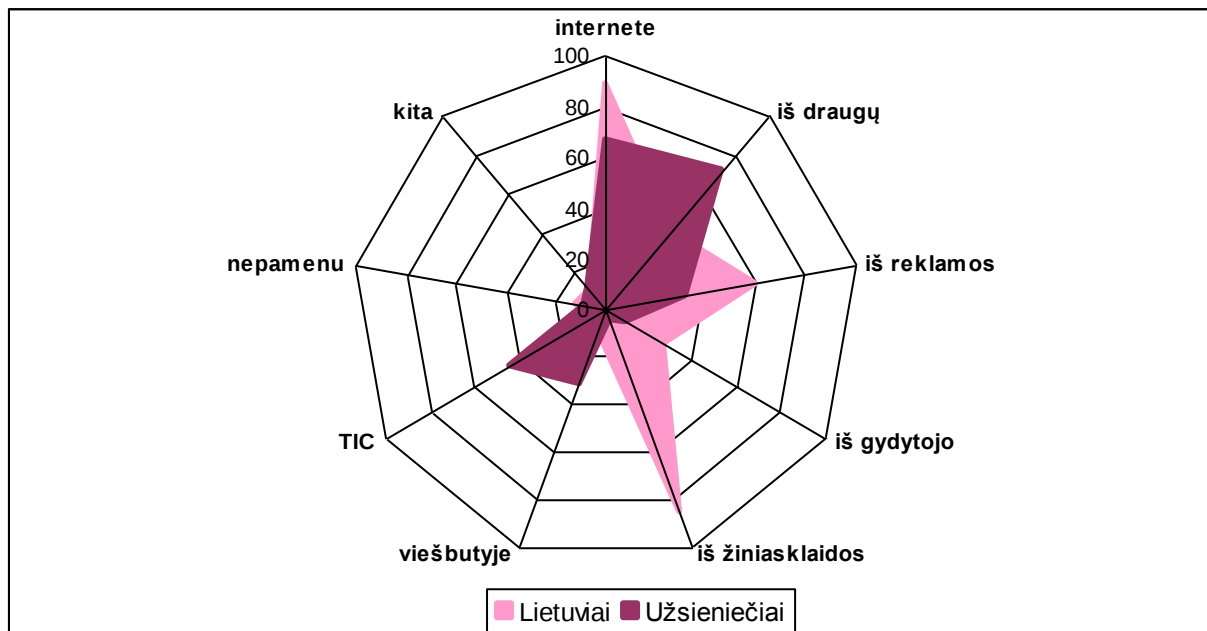
3.2. Sveikatos turizmo paslaugų vartotojų tyrimas

Informacijos šaltinis. Norint išsiaiškinti iš kur respondentai sužino apie sveikatos paslaugas, tikslinga buvo sužinoti informacijos šaltinį. Kaip matyti 20 paveiksle – net 26 % respondentų apie sveikatos paslaugas sužino iš interneto. Ir 24 % respondentų sužino iš žiniasklaidos, trečioje vietoje – iš reklamos. Pункte, kuriame reikėjo nurodyti kokioje reklamoje sužinojo apie sveikatos paslaugas, tai dauguma nurodė, kad sužinojo apie sveikatos paslaugas iš televizijos, žurnalų, laikraščių. Mažiausiai respondentų apie sveikatos paslaugas sužinojo gyvendami viešbutyje. Iš draugų ir gydytojų apie sveikatos paslaugas sužinojo ne tiek daug kiek iš interneto ar žiniasklaidos. Galima daryti prielaidą, kad naujausios technologijos, ne draugų rekomendacijos užima pirmą vietą. Anksčiau rekomendacijas apie paslaugų kokybę galima buvo sužinoti iš draugų, pažįstamų, šiuo metu situacija keičiasi ir vis labiau pasikliaujama šiuolaikinėmis technologijomis – internetu. Internetu šiais laikais gali gauti bet kokią aktualią informaciją, netgi kitų žmonių rekomendacijas, komentarus, atsiliepimus. Žiniasklaida ir reklama taip pat atlieka svarbų vaidmenį populiarinant sveikatos paslaugas, taip žmonės yra informuojami apie sveikatos paslaugas.

Apsilankymo tikslas. Respondentų tikslai pasirenkant sveikatos paslaugas labai skiriasi pagal respondentų amžių ir turimas pajamas. Mažiausias pajamas turintys respondentai ir vyresnio amžiaus renka gydymą procedūras, jaunesni respondentai renka poilsio, relaksacines procedūras ir mažiausiai respondentų renka aktyvias pramogas – kurias daugiausiai renka jaunimas. 21 paveiksle matyti – daugiausiai respondentų renka ne tik poilsui skirtas, relaksacines procedūras su tikslu pailsėti ir profilaktiškai atlikti sveikatingumo procedūras, bet ir gydymą procedūras – daugiau respondentai lietuviai vyksta gydymosi tikslais. Gydymosi tikslais dažniausiai vyksta vyresnio amžiaus respondentai su gydytojo siuntimu, pagal ligos pobūdį, paskiriama sanatorija su specifinėmis procedūromis.

Respondentai linkę apsilankyti ir sveikatingumo tikslais SPA centre, esančiame viešbutyje ar sveikatingumo centre. Tokiuose centruose, kur teikiamos sveikatingumo paslaugos, klientai lankosi tik poilsio ar relaksacijos bei pramogų tikslais. Pavyzdžiui Druskininkų vandens parke galima suderinti ir poilsį ir pramogas, kadangi Druskininkų vandens parkas siūlo ne tik vandens pramogas, bet turi ir kelis sveikatingumo – SPA centrus bei kavinių, barų kompleksą. Daugiausiai respondentų pasirinktų atsakymų buvo poilsio ir pramogų tikslai apsilankant sveikatingumo įstaigoje. Taigi, dažniausiai jaunesnioji karta 19 – 26 m. ir 26 – 36 m. renka sveikatingumo paslaugas poilsio ir pramogų tikslais,

36- 46 metų ir 46 – 55 metų karta prioritetą teikia poilsio ir gydymo tikslams, vyresnioji karta 55 –75 metų prioritetą teikia gydymosi tikslams.

20 pav. Informacijos šaltinis sužinant apie sveikatingumo paslaugas.

Pramogos vyresnio amžiaus respondentams neatrodo tokios aktualios, bet kaip papildoma paslauga yra neatmestina. Net 89 % užsieniečių atsakė, kad daugiausia klientų atvyksta gydytis, o ne sveikatos profilaktikos tikslais, poilsio, relaksacijos ir pramogų tikslais.

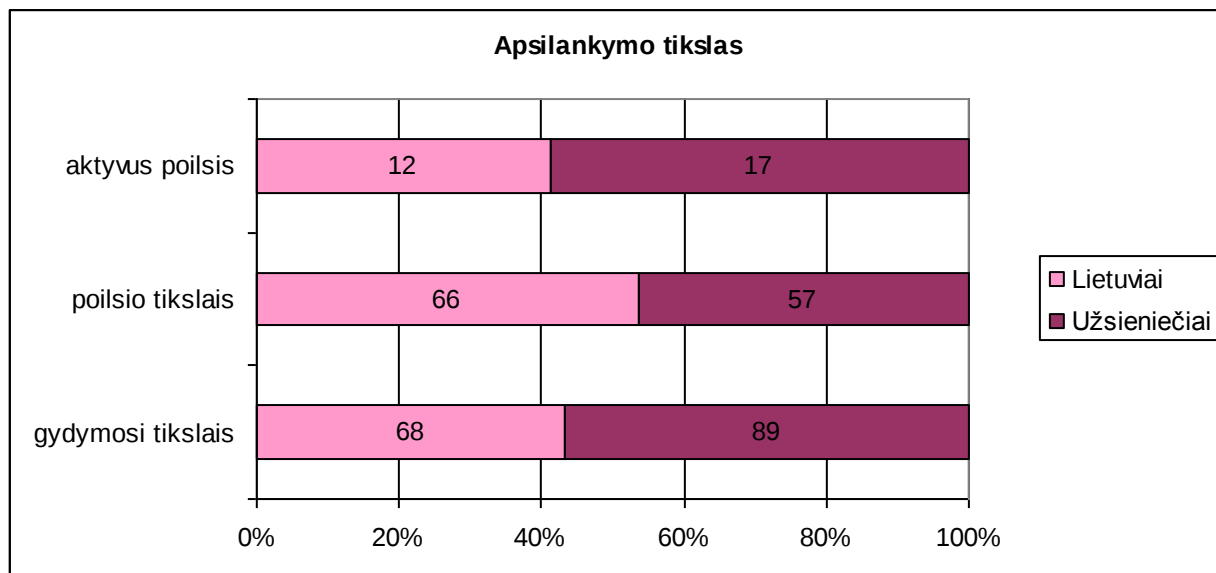
Akivaizdu, kad Lietuvos gyventojų ir užsieniečių tikslai ir panašūs ir skiriasi, poilsio tikslais daugiau linkę vykti lietuviai, kadangi užsieniečių pagrindinis tikslas vykimo į sanatoriją – gydymosi tikslas

Galima daryti išvadą, kad sveikatingumo turizmas su laiku darosi vis populiariau užsieniečių tarpe, kai galima suderinti gydymosi ir poilsio tikslus.

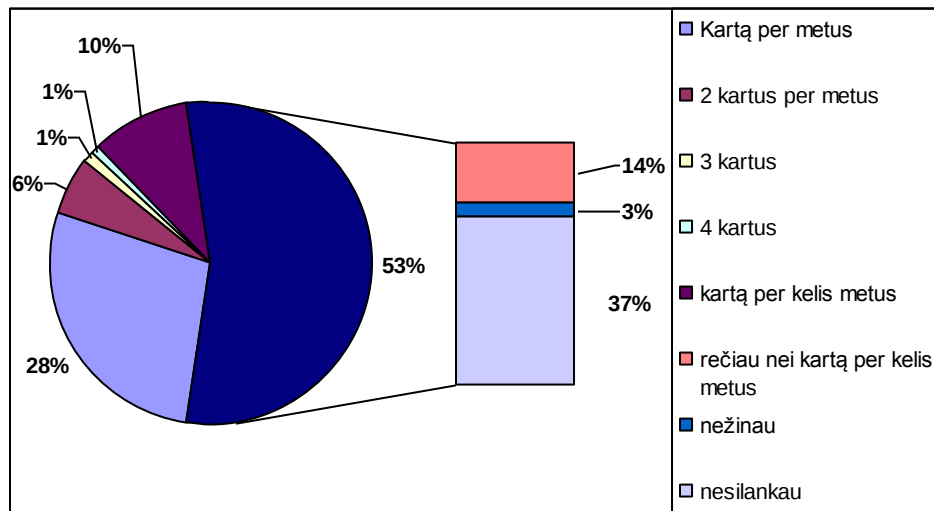
Apsilankymo SPA centre dažnumas. Kaip matyti 22 paveiksle daugiau nei pusė, atsakiusių respondentų, išvis neteko lankytis SPA centre. Galima daryti prielaidą, kad nesilankę SPA centre respondentai negali skirti pinigų brangioms sveikatingumo paslaugoms arba tiesiog nemato poreikio lankytis SPA centruose. Tolimesniuose atsakymuose bus matyti pagrindinės priežastys nesilankymo SPA centruose. Kita respondentų dauguma atsakė, kad lankosi bent kartą į metus SPA centre. Respondentų, kurie lankosi SPA centruose kelis kartus per metus ir dažniau sudarė mažumą.

Taigi, galima daryti išvadą, kad Lietuvos gyventojai nelingę lankytis SPA centruose. 23 paveiksle matyti –užsieniečių respondentų didžioji dauguma atsakymų, net 86 % lankosi SPA centruose – pagrinde Anglijos, Vokietijos, Rusijos piliečiai.

Skirtingai nei Lietuvos gyventojai, užsieniečiai labiau linkę naudotis sveikatingumo paslaugomis, kadangi gali sau leisti skirti pinigų atsipalaidavimo procedūroms.

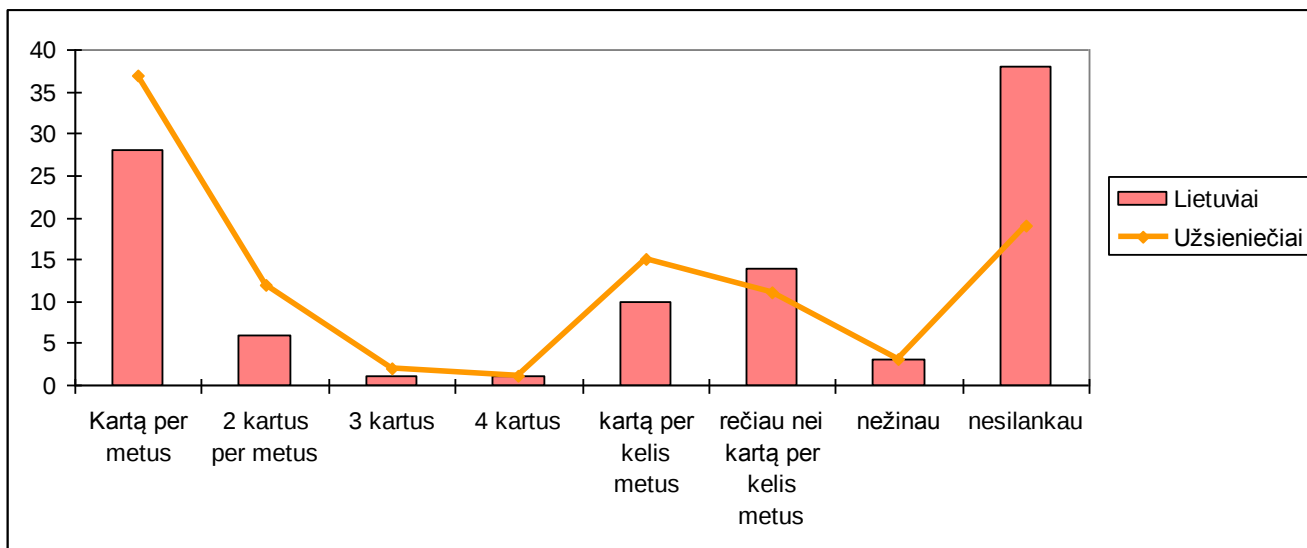

21 pav. Respondentų apsilankymo tikslas sveikatingumo įstaigoje.

22 pav. Respondentų, apsilankymo dažnumas SPA centruose.

Apsilankymo sanatorijoje dažnumas. 24 paveiksle – respondentų apsilankymo sanatorijoje dažnumas. Net 38 % respondentų išvis neteko lankytis sanatorijoje, didžiausia dauguma nesilankiusių sanatorijoje sudarė jaunimas nuo 19 – 26 metų ir 28 % respondentų atsakė, kad tenka lankytis kartą per metus sanatorijoje.

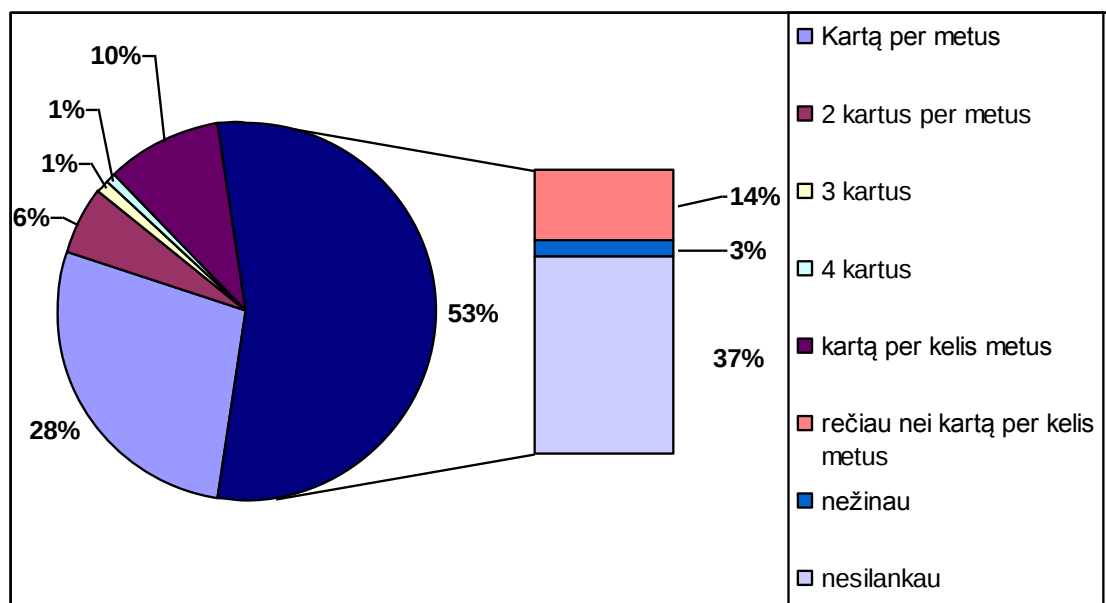
23 pav. **Lietuvių ir užsieniečių apsilankymo kartų skirtumas SPA centruose**

Tie, kurie lankosi sanatorijose kartą per metus, dažniausiai turi problemų su sveikata ir gaudami gydytojo siuntimą važiuoja į sanatoriją gydymosi tikslais, tai vyresnio amžiaus respondentai, o jų sudarė dauguma – 85 %, kurių amžius 55 – 75 metai. Rečiau nei kartą per metus ir rečiau nei kartą per kelis metus tenka lankytis sanatorijoje – daugiausiai atsakė jaunimas ir vyresnio amžiaus respondentai iki 55 metų. Užsieniečių – 19 % atsakė, kad neteko lankytis sanatorijoje, o tiems kuriems teko, tai rečiau nei kartą per kelis metus, o galbūt tik kartą. (25 pav.).

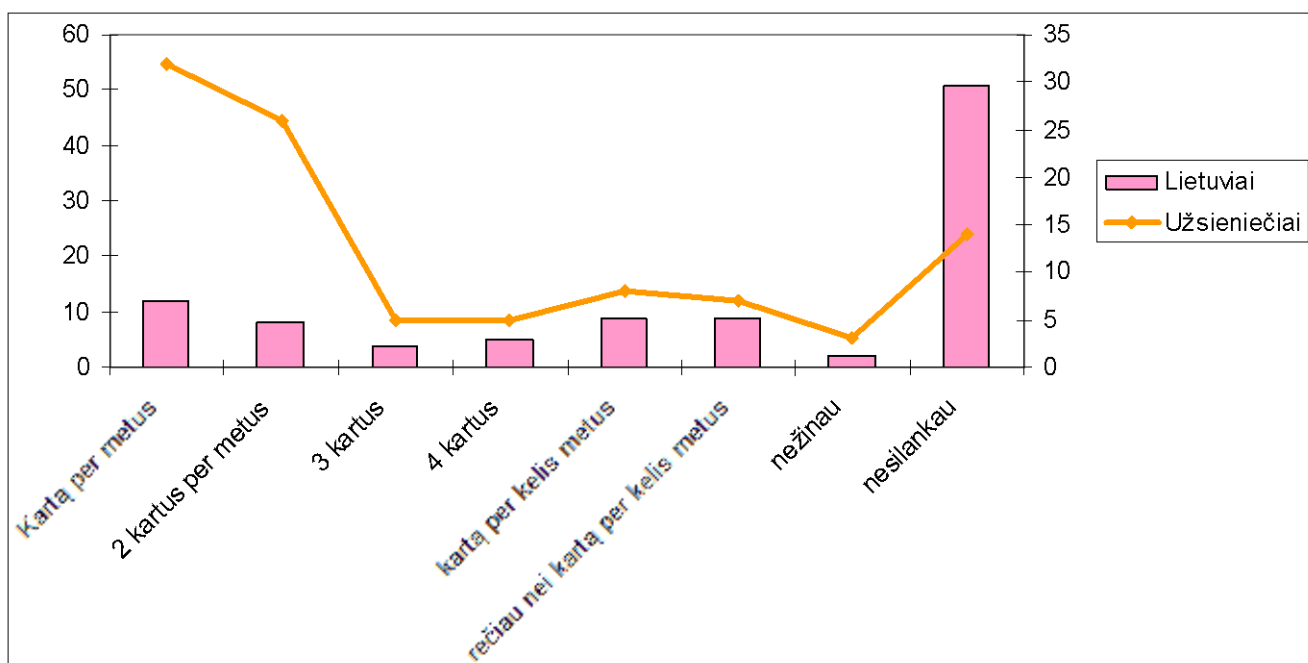
Sezoniškumas sanatorijoje. Sezoniškumas yra labai svarbus faktorius turizmo sektoriuje. Kaip matyti iš 26 paveikslo sezoniškumas sanatorijoje jaučiamas, priklausomai nuo sanatorijos. Daugiausiai respondentų atsakė, kad sanatorijoje lankosi vasarą – 44 % ir žiemą – 32 %, o mažiausiai rudenį – 13 % ir pavasarį – 11 %. Galima daryti prielaidą, kad rudens sezonu prasideda šildymas ir pavasarį, ir rudenį būna mažiausiai atostogų ir žmonės šio sezono metu daugiausiai dirba, dėl to ilsėtis ne gydymo tikslais gali daugiau skirti laiko atostogų metu. Respondentai, vykstantys į sanatoriją gydymosi tikslais, vyksta bet kuriuo sezono metu ir sezoniškumas nesijaučia, pastovių klientų ratas nesukelia sezoniškumo svyravimų. Jei ne ambulatorinis gydymas ar sanatorinis gydymas pagal gydytojo siuntimą – sanatorijų lankytojai patys renkasi sanatoriją ir laiką, priešingu atveju gydytojas paskiria laiką ir sanatoriją.

Jei pastovus sanatorijos klientas vykstantis gydymosi ir poilsio tikslais pats renkasi laiką, kada vykti į sanatoriją, tai labiau renkasi ramesnį sezoną – rudenį ar pavasarį.

Užsieniečių lankymosi sanatorijoje tendencija – daugiausiai užsieniečių lankosi vasarą – 69 % respondentų ir žiemos metu – 19 % , atostogų metu. (41 pav.).

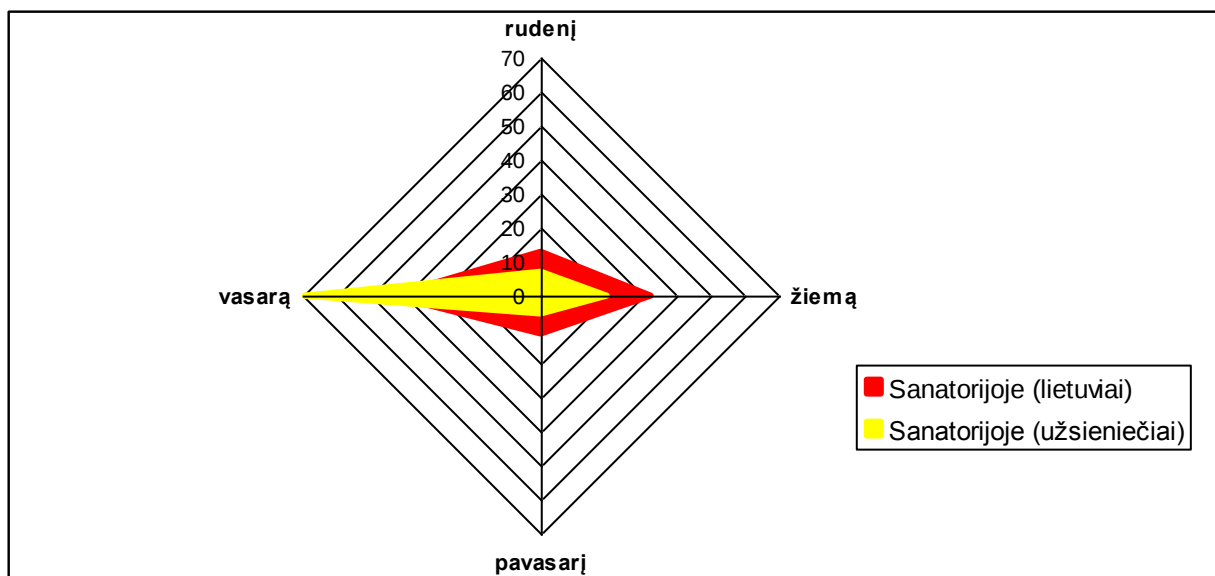
24 pav. Respondentų, apsilankiusių sanatorijoje dažnumas.

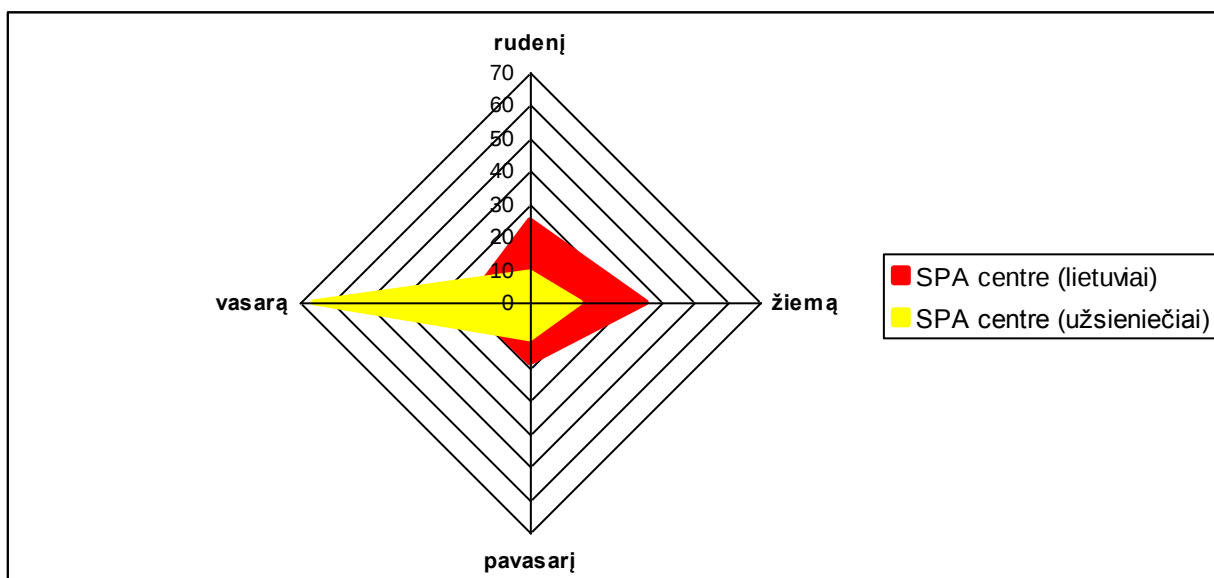
25 pav. Užsieniečių ir lietuvių apsilankymo sanatorijoje kartais skirtumas sanatorijose

Sezoniškumas SPA centre. Sezoniškumo kaita SPA centre – akivaizdi. 26 paveiksle matyti – net 35 % respondentų lietuvių atsakė, kad žiemą SPA centre lankosi dažniausiai. Šaltuoju metų sezonu žmonės lankosi SPA centre norėdami atgauti jėgas, pasilepinti atpalaidavimo procedūromis, mažiausiai SPA procedūromis naudojasi pavasarį –18% ir vasarą 19 %. (26 pav.). SPA centre apsilankyti užtenka

vienos dienos, todėl galima tai padaryti ir savaitgalio metu, todėl toks ryškus skirtumas tarp SPA ir sanatorijose apsilankymo laikas.

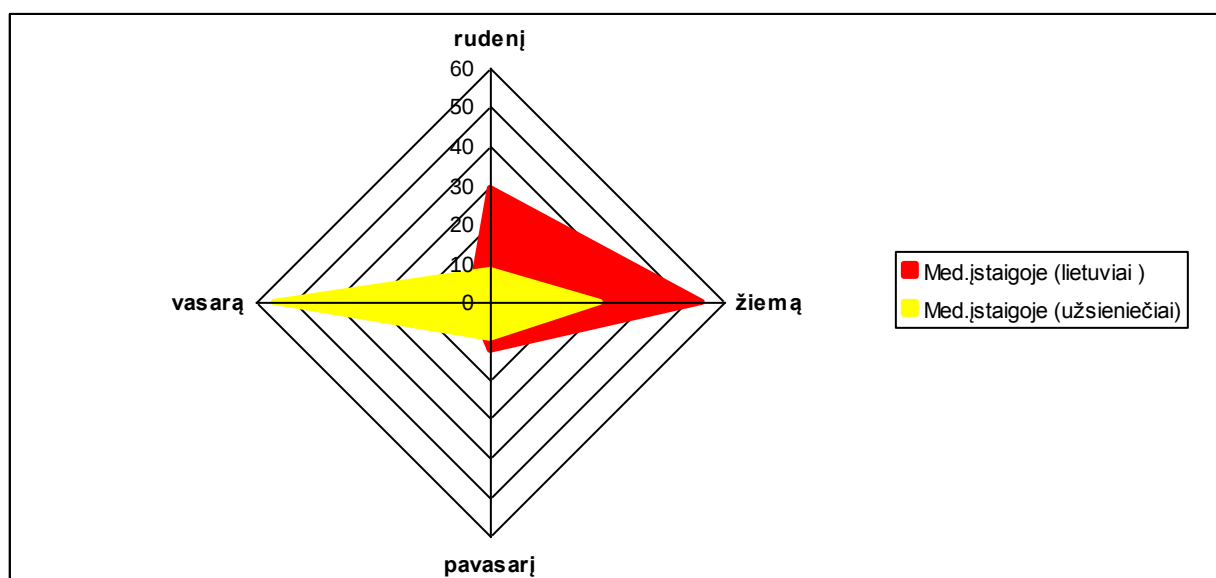
26 pav. Užsieniečių ir lietuvių sezoniškumo svyravimų skirtumas sanatorijoje.

27 pav. Lietuvių ir užsieniečių sezoniškumo svyravimų skirtumas SPA centre.

27 paveiksle matyti – užsieniečiai dažniausiai SPA centre apsilanko vasarą – tai sudaro net 65 % visų respondentų. Mažiau respondentų SPA centre apsilanko rudenį, pavasarį ir žiemą, kadangi sezono metu atvyksta daugiausiai užsieniečių, tuo pačiu apsilankydami ir SPA centre.

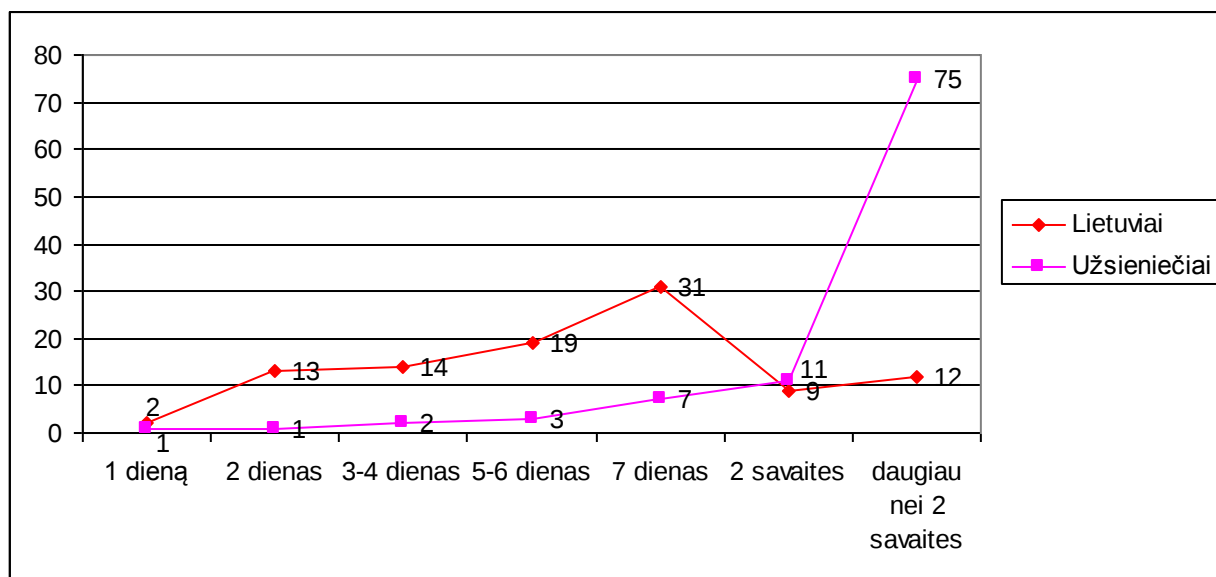
Sezoniškumas medicinos įstaigoje. Iš 28 paveikslo matyti respondentų lietuvių ir užsieniečių sezoniniai svyravimai. Esminis skirtumas – lietuviai medicinos įstaigoje linkę apsilankyti žiemos laikotarpiu, kadangi šiuo metų laiku daugiausiai pasitaiko susirgimų. Ne tik susirgimai, bet ir profilaktiniai patikrinimai dažniausiai atliekami žiemos ir rudens sezonais. Vasarą lietuviai daugiau linkę sveikatingintis, gydytis sanatorijose, nei gydytis medicinos įstaigoje. Užsieniečiai labiau linkę apsilankyti vasaros sezonu, o tai sudaro net 55 % visų respondentų, ir žiemos sezonu – 28 %. Iš gautų rezultatų galima daryti išvadą, kad užsieniečiai linkę gydytis Lietuvoje atostogų metu. Į užsieniečių skaičių taip pat įeina emigrantų lietuvių skaičius, atvykstantys į Lietuvą taisyti dantų ar profilaktiškai pasitikrinti, t.y. atvyksta gydymosi tikslais ir renkasi Lietuvą vien dėl puikios kainos ir kokybės santykio.

28 pav. Sezoniškumas Lietuvos medicinos įstaigoje

Apsistojimo sanatorijoje trukmė. Kaip ilgai respondentai apsistoja sanatorijoje (se), 29 paveiksle išvelgiamas ryškus skirtumas. Daugiausiai respondentai apsistoja 7 dienas, atsakė net 31 % respondentų, 5 - 6 dienas – 19 %, 3 – 4 dienas – 14 %. Ryškėja tendencija, kad žmonės vis trumpiau apsistoja sanatorijose ir daugiau nei dvi savaites apsistoja 12 % respondentų. Pagal respondentų amžių galima daryti išvadą, kad jaunesni respondentai, nuo 26 – 36 metų ir nuo 36 – 40 metų į sanatoriją keliauja trumpesniam laikui ne gydymosi tikslais, o sveikatingumo tikslais, pagerinti savijautą, atstatyti jėgas. Vis daugiau žmonių vyksta į sanatoriją kelioms dienoms, savaitgalio metu, pasimėgauti sveikatingumo procedūromis. Vidutinio amžiaus respondentai nuo 40 – 58 metų vyksta į sanatoriją savaitei laiko, tokių respondentų – dauguma, net 31 %. Vyresnio amžiaus respondentai, nuo 58 metų daugiau vyksta į sanatoriją gydymosi tikslais ir praleidžia sanatorijoje daugiau nei 2 savaites.

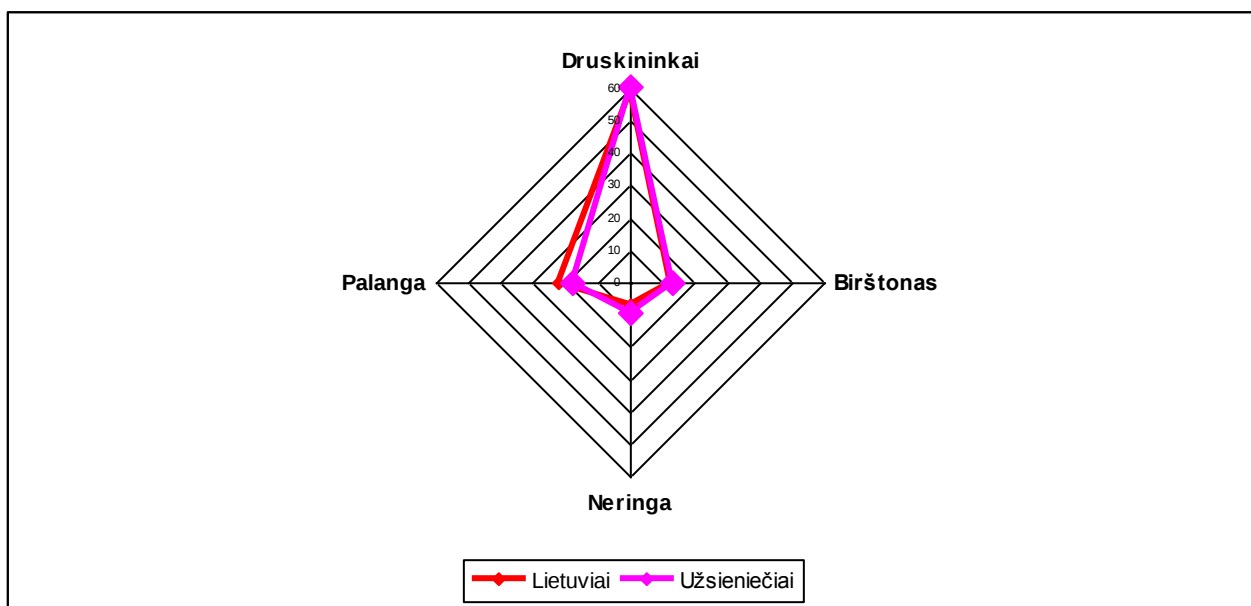
Užsieniečių dauguma - 75 % atsakė, kad į sanatoriją vyksta daugiau nei trims savaitėms gydymosi tikslais, mažiau nei trims savaitėms vykti nenaudinga, nes neatsiperka kelionė. Dalis respondentų užsieniečių keliauja trumpesniam laikui – 2 savaitėms ir trumpiau, jei turi giminių atvykstančioje šalyje ar vyksta tik poilsio tikslais, sanatorijos procedūras renkasi kaip sveikatingumo paslaugas ligų prevencijai.

29 pav. Respondentų apsistojimo Lietuvos sanatorijoje trukmė.

Patraukliausi Lietuvos kurortai buvo renkami iš teisiškai įtvirtintų, kurorto statusą turinčių Lietuvos miestų, tai Palanga, Druskininkai, Birštonas, Neringa. 30 paveiksle matyti, kad daugiau nei pusė visų respondentų, o tai sudaro 59 %, pasirinko Druskininkų kurortą. Druskininkų kurortas ištis patrauklus – sutvarkytas, ramus, švarus, su puikiai išvystyta infrastruktūra. Druskininkų kurorto savivaldybė ir privatūs asmenys žino kaip Druskininkų miestą padaryti patrauklų, pasitelkiant ir rinkodaros priemones. Sudarytoje anketoje prie klausimo: kuris kurortas Jums atrodo patraukliausias, reikėjo įvardinti priežastį, kuo šis kurortas yra patraukliausias. Atsakymų būta įvairių, bet daugiausiai atsakė, kad Druskininkai pasižymi sveikatos paslaugų kokybe, sveikatos paslaugų įvairove, įvairios specializacijos kvalifikuotais darbuotojais. Taip pat pastebėjo, kad Druskininkai – ramus, švarus kurortas, turintis daugybę poilsio centrų ir sanatorių, turingas kurortas savo gamtos išteklių – mineraliniais vandenimis ir pan. Palangos kurortą pasirinko – 22% respondentų. Dauguma respondentų pasirinko Palangos kurortą dėl jūros. Neringą pasirinko tik 7 % respondentų, dauguma savo pasirinkimą motyvavo tuo, kad Neringa – švarus, gražus, unikalus kampelis, nepaliesta gamta ir ramybė. Birštoną pasirinko 12 %, respondentų įvardindami Birštoną kaip unikalų, savitą, ramų, ypatingai gražų kampelį. Daugelį respondentų pasirinkimą galėjo įtakoti nebuvimas Birštone, tai mažas

miestelis, garsėjantis kaip ramus kurortas, bet Birštono, kaip kurorto rinkodara labai prasta. Birštono kurortą dažniausiai renkasi lenkai. Druskininkų kurorto vadovai pasitelkę rinkodaros priemones ypatingai išpopuliarino Druskininkų kurortą, todėl nenuostabu, kad didžioji dauguma pasirinko Druskininkų kurortą. 30 paveiksle matyti – net 60 % užsieniečių įvardijo taip pat Druskininkų kurortą – kaip patraukliausią Lietuvos kurortą, tai tik patvirtina, kad indėlis į Druskininkų kurorto sutvarkymą ir naujų statybų bumą bei išvystyta infrastruktūra kasmet pritraukia vis daugiau užsienio turistų. Neringos kurortas ypatingai mėgstamas vokiečių turistų, iš atsakiusių vokiečių turistų – net 68 % vokiečių turistų pasirinko Neringos kurortą, antroje vietoje – Druskininkai ir Palanga. Vokietijos 29 %, Rusijos 22 %, Lenkijos 15 %, Baltarusijos 12 % pasirinko Druskininkų kurortą, dalis baltarusų renkasi „Belorus“ sanatoriją nostalgijos ir pripratimo sumetimais, kadangi Druskininkų geografinė padėtis baltarusams yra dėkinga, kainų atžvilgiu dauguma baltarusų renkasi savo šalį, „Belorus“ sanatorija priklauso baltarusams.

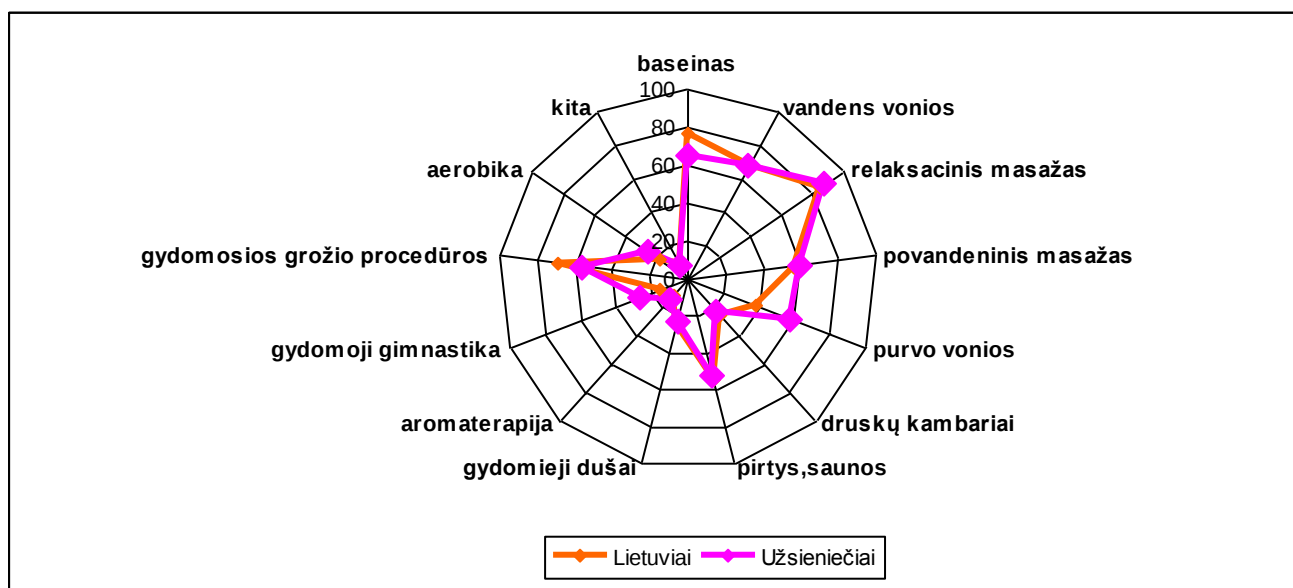

30 pav. Respondentų išrinkti patraukliausi Lietuvos kurortai.

Populiariausios procedūros. Įvardijant populiariausias procedūras, daugiausia respondentų pasirinko gydomąsias grožio procedūras – 14 %, kadangi daugiausiai atsakiusių respondentų sudaro moterys, o moterims grožio procedūros su gydomosiomis savybėmis ypatingai svarbu kuo ilgiau išlaikant natūralų grožį. Atkreiptas dėmesys į grožio procedūrų specifiką. Nemažai grožio paslaugų vartotojų anketoje prie grožio procedūrų prirašė grožio procedūras su gintaru, šiuo metu vis didesnį populiarumą įgyjanti grožio procedūra. 31 paveiksle matyti – kiek mažiau, bet populiarios procedūros – vandens vonios ir relaksacinis masažas sudaro 13 %. Šios pagrindinės procedūros, kurios įeina beveik į

kiekvieną gydymosi kursą, kurias rekomenduoja gydytojai. Komerciniai klientai taipogi dažniausiai renkasi šias procedūras, kadangi šios procedūros ir atpalaiduojančios ir gydančios. Pirtys, sauna sudaro 12 % visų pasirinktų procedūrų, matyti, kad dauguma Lietuvos gyventojų mėgsta pirčių, saunos procedūras. 31 paveiksle – užsieniečių pasirinkimas galima teigti analogiškas lietuvių respondentų pasirinkimui, didžiausią procentą sudaro vandens procedūros – 31 % ir masažai, rusai, vokiečiai pirtis taip pat labai noriai renkasi – net 29 % sudaro pirtys, sauna.

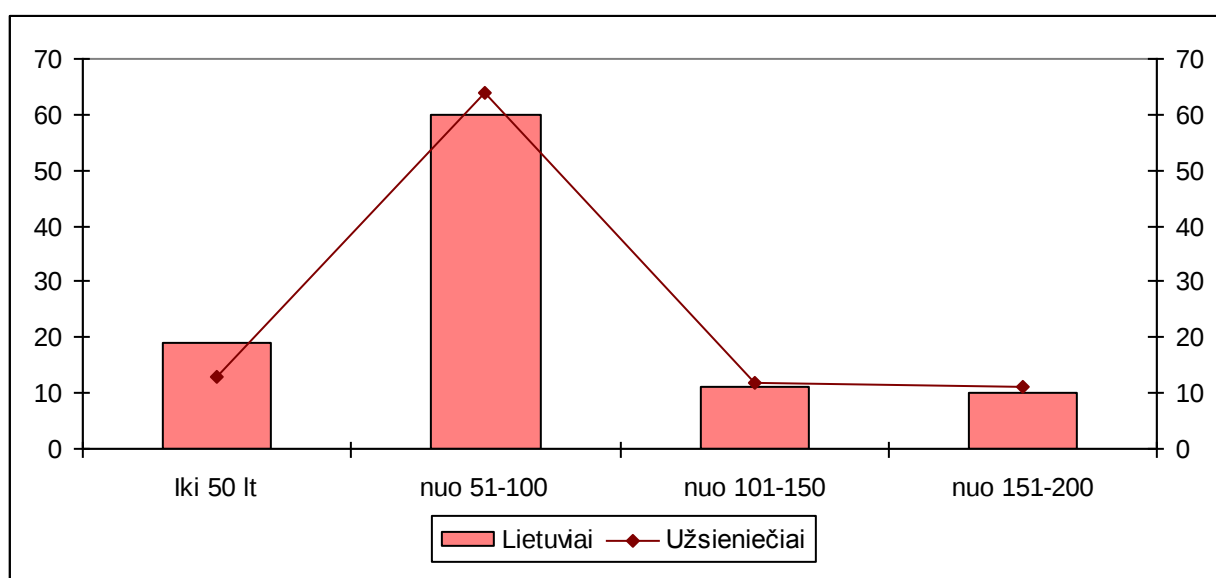
Į klausimą kodėl šias procedūras renkasi respondentai, dauguma atsakė, kad tai labiausiai atpalaiduojančios procedūros ir didžiausią malonumą teikiančios. Likusias procedūras pasirinkę respondentai atsakė, kad pasirinko šias procedūras dėl to, kad gydytojas skyrė šias procedūras, pasirinktos procedūros tinkamiausios respondentų ligai gydyti. Procedūrų pasirinkimą įtakoja ir respondentų amžius, kadangi ne visos procedūros yra tinkamos pagal amžių. Vyresnio amžiaus respondentai pasirinko vandens vonias, povandeninį masažą, gydomuosius dušus ir gydomąją gimnastiką.

31 pav. Populiariausios procedūros, kurias renkasi užsieniečiai ir lietuviai respondentai.

Išlaidos per dieną sanatorijoje. Patirtų išlaidų skirtumas sanatorijoje matomas 32 paveiksle. Net 60 % respondentų atsakė, kad per dieną sanatorijoje išleidžia nuo 51- 100 Lt, tokią išlaidų sumą galima būtų priskirti vidutinio dydžio išlaidomis per dieną. Anksčiau buvo įmanoma gauti nemokamą kelialapį pagal siuntimą iš gydytojo, šiais laikais nemokamų kelialapių neišduoda, už visas procedūras reikia mokėtis patiems, yra tik kai kurios išimties po tam tikrų operacijų ar rimtų ligų – sanatorinis

gydymas arba ambulatorinis gydymas, kai reikia mokėtis už apgyvendinimą ir maitinimą, ligonių kasos sumoka tik už procedūras. Daugiausiai išlaidų pagal amžių patiria 36 – 46 metų respondentai, kurie sau gali leisti daugiau išleisti nusiperkant papildomų procedūrų, iki 50 Lt išleidžiančių respondentų – 19 %, didžioji dauguma sudaro pensininkai nuo 65 iki 76 metų. Taigi, galima daryti išvadą, kad lietuviai linkę rinktis ir mokėti už būtiniausias ir reikalingiausias procedūras, paskirtas gydytojo, o papildomas, daugiau relaksacinio pobūdžio paslaugas renkasi rečiau, tik tie asmenys, kurie gali sau leisti daugiau išlaidų. Šią dalį sudaro ne pensininkai ar studentai, o vidutinio amžiaus respondentai. Vidutinio amžiaus daugumą sudaro net 64 % užsieniečių ir 60 % lietuvių. Tai vidutinės pajamas gaunantys asmenys, kurie procedūroms išleidžia vidutinę dalį pajamų.

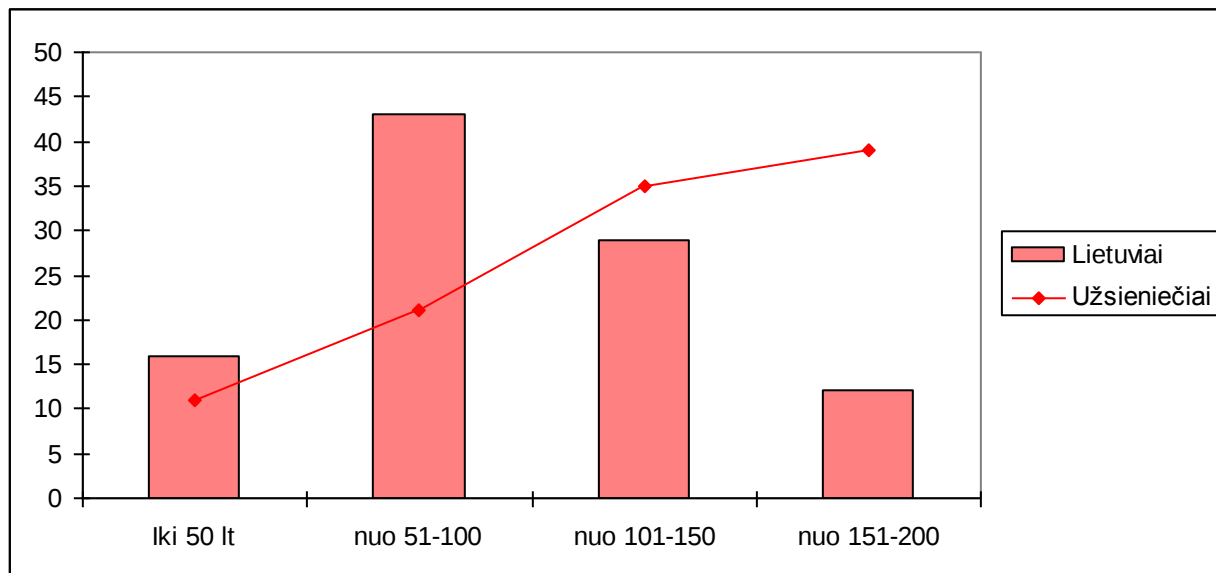

32 pav. Užsieniečių ir lietuvių išlaidų per dieną sanatorijoje skirtumas

Išlaidos per dieną SPA centre. Respondentų patirtos išlaidos SPA centre 33 paveiksle matyti, kad sudaro tolygų procentą – po 42 % tiek iki 50 lt patirtų respondentų išlaidų, tiek virš 50 lt – iki 100 lt patirtų išlaidų. Galima daryti išvadą, kad SPA paslaugų vartotojai užima vidutinę dalį pajamų gaunančių asmenų vietą rinkoje, kaip ir sanatorijos klientų sudėtis. Taigi, Lietuvos gyventojai negali sau skirti daugiau nei 100 lt per dieną ne tik sanatorijos paslaugoms, bet ir SPA paslaugoms. To pasekmė gali būti sunkmečio periodas Lietuvoje.

Kodėl sveikatingumo paslaugomis nesinaudojate dažniau? Pagrindinė respondentų įvardinta priežastis, kodėl sveikatingumo paslaugomis nesinaudoja dažniau – pinigų trūkumas. Iš 32 ir 33 paveikslo buvo matyti respondentų minimalios ir vidutinės išlaidos sveikatos paslaugoms sanatorijoje ir

sveikatingumo paslaugoms SPA centre, todėl nuostabos nekelia 34 paveiksle pirmoje vietoje nurodytas pinigų stygius – 33 %.

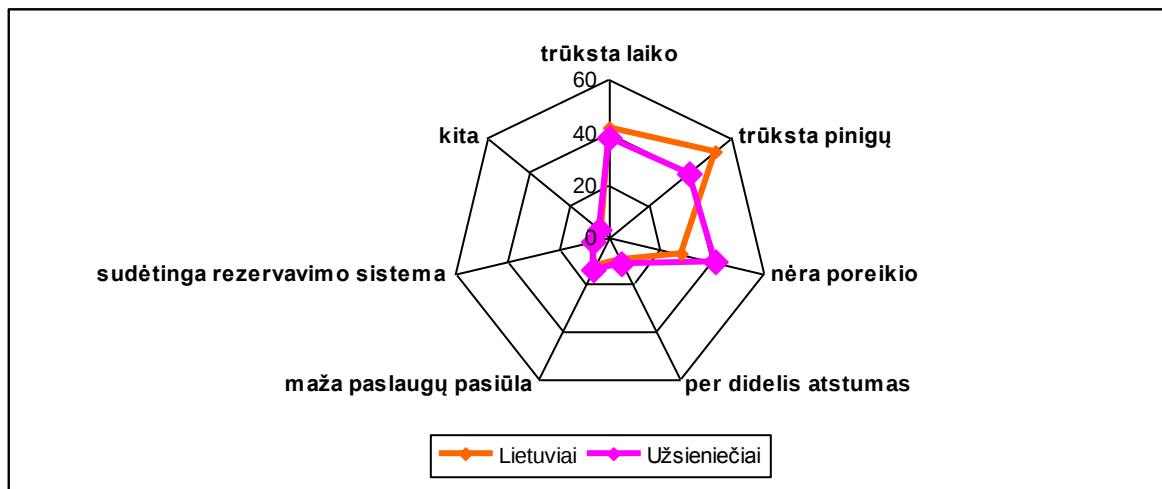

33 pav. Lietuvių ir užsieniečių išlaidos per dieną SPA centre

Respondentai lietuviai nemato poreikio dažniau negu naudojasi naudotis sveikatingumo paslaugomis, reiškias ši grupė respondentų naudojasi sveikatingumo paslaugomis pakankamai, o tai sudaro 18 % visų respondentų atsakymų. Net 27 % , nedaug atsilieka nuo respondentų pasirinkusių esmine priežastimi, laiko trūkumą . Ši grupė respondentų sudaro 26- 46 ir 46 - 55 metų grupės, kadangi tokio amžiaus grupėms būdingas didelis užimtumas. 34 paveiksle matyti užsieniečių pasirinktos pagrindinės priežastys užima pirmąsias tris vietas. Pirmoje vietoje – poreikio nebuvimas sudaro net 41 %, antroje – pinigų trūkumas, aktualu tiek Lietuvos gventojams, tiek užsieniečiams – 39 % ir trečioje vietoje – laiko trūkumas, sudaro 38 %. Didžiąją daugumą sudaro pinigų trūkumas ir laiko trūkumas, užsieniečiams daugiau imponuoja poreikio nebuvimas. Galima daryti išvadą, kad didžioji dauguma užsieniečių nemato poreikio dažniau naudotis sveikatingumo paslaugomis, kadangi naudojasi užtektinai arba išvis nemato poreikio naudotis sveikatingumo paslaugomis, jiems to paprasčiausiai nereikia. Lietuvių respondentams – trūksta pinigų ir laiko dažniau naudotis sveikatingumo paslaugomis. Taigi, lietuvių respondentai naudotųsi sveikatingumo paslaugomis dažniau, jei turėtų pakankamai pajamų ir laiko.

Poilsio kokybė. Įvertindami poilsio kokybę keliaudami vieni, su partneriu ar su vaikais, ar be vaikų, ar su draugais – daugiausiai respondentai atsakė, kad geriausiai pailsi su partneriu ir be vaikų ir su partneriu ir su vaikais, atsakė beveik po lygiai – su partneriu ir be vaikų 38 % ir 31 % pasirinko poilsį su partneriu ir su vaikais . Užsienyje vyraujanti tendencija, kad vis daugiau žmonių keliauja vieni

į sveikatos įstaigas, (36 pav.) nepasitvirtino, užsienyje vyraujantis socialinis turizmas Lietuvoje kol kas nepasiteisina. Po vieną ilsisi tik 19 % visų respondentų, o su draugais tik 12 %. (35 pav.).

34 pav. **Lietuvių ir užsieniečių pagrindinės priežastys, kodėl respondentai nesilanko dažniau sveikatingumo įstaigoje.**

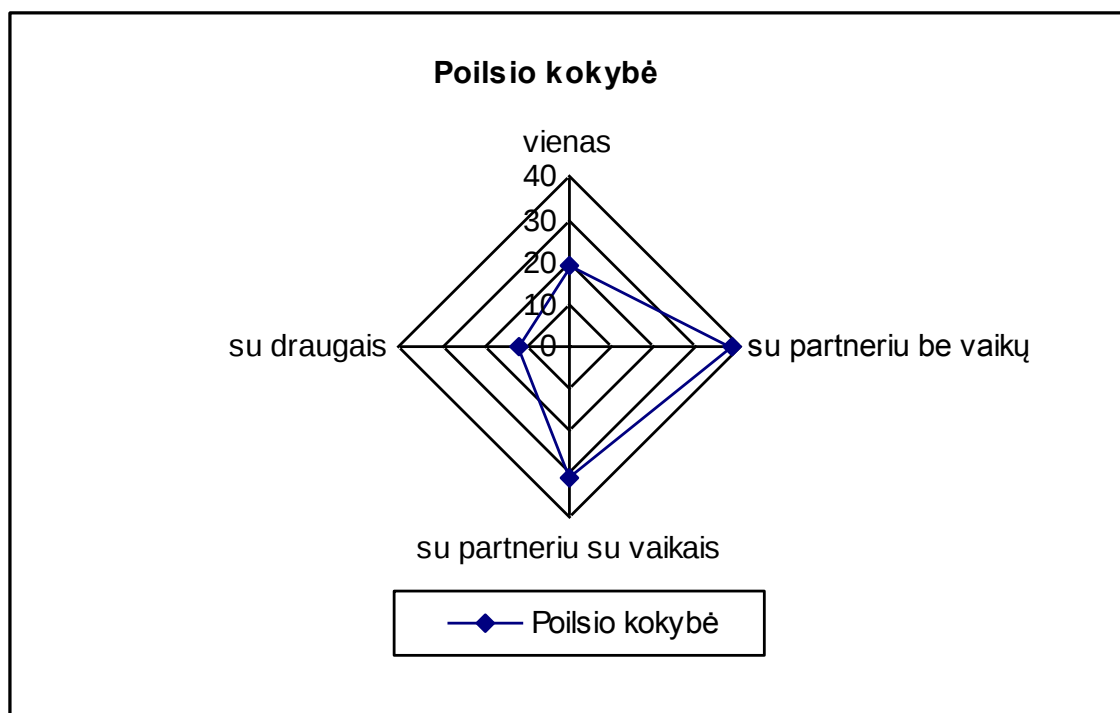
Didžioji dauguma užsienio respondentų renkasi poilsiauti vieni – net 39 %. Su partneriu su vaikais ir be vaikų – sudaro beveik po lygiai – 26 % be vaikų ir 24 % su vaikais. Iš gautų rezultatų galima daryti išvadą, kad daugiausiai respondentų linkę ilsėtis su partneriais, tik vieni supranta poilsį su vaikais, o kitiems geriau ilsėtis be vaikų.

37 paveiksle matomi papildomų paslaugų prioritetai – apgyvendinimas – 43 %, pramogos – 32 % ir maitinimas – 29 %. Didžiausias lietuvių respondentų prioritetas – apgyvendinimas ir pramogos. Maitinimą gali rinktis ne tik toje sanatorijoje, kurioje gyvena.

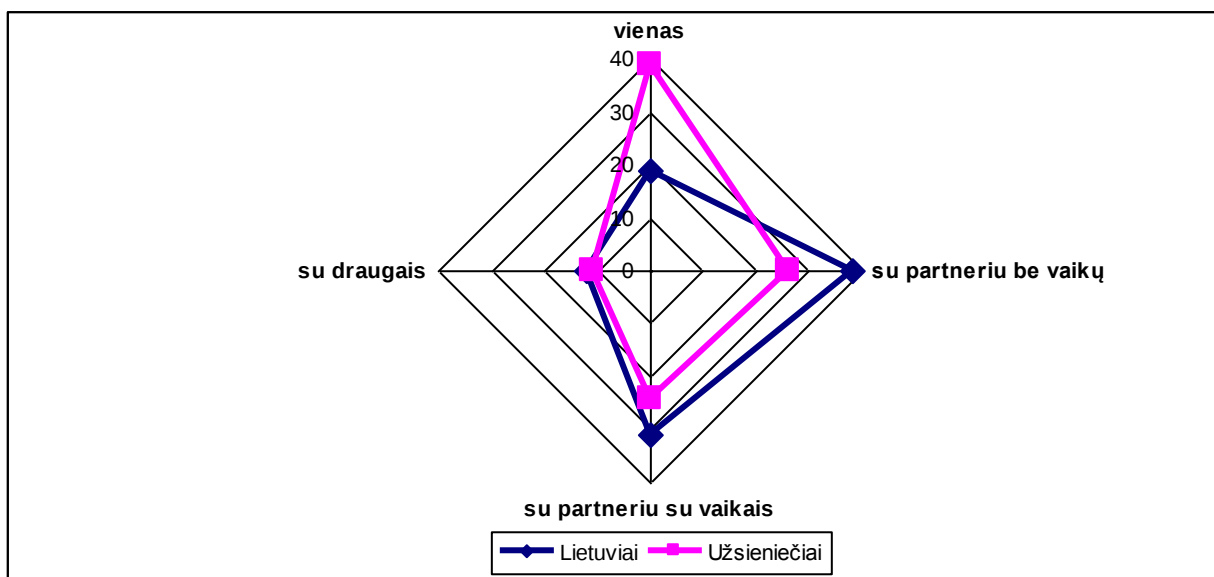
Užsieniečių prioritetai – apgyvendinimas – 44 %, pramogos – 38 % ir maitinimas – 42 %, svarbu ir aktyvus poilsis ir kultūriniai renginiai.

Apgyvendinimas sudaro didžiausią prioritetą, beveik tolygiai su maitinimu ir pramogomis. Vadinasi, užsienio respondentams vienodai reikalingas apgyvendinimas, maitinimas ir pramogos. Dalis užsieniečių respondentų, gyvenančių Vokietijoje, Lenkijoje, Rusijoje renkasi apgyvendinimą pas giminaičius, ar nuomojasi būstą netoli sanatorijos ir į sanatoriją ateina tik procedūrų atlikti ir pavalgyti, maitinasi nebūtinai toje sanatorijoje, kurioje gyvena, tokiu būdu užsieniečiai taupo. Papildomos paslaugos pagal svarbumą.

Veiksnių svarbumas renkantis sveikatos įstaigą. 38 paveiksle matyti respondentų prioritetai renkantis sveikatos įstaigą. Pagrindinis prioritetas renkantis sveikatos įstaigą – paslaugų kaina – 26 %, rami aplinka – 18 % ir paslaugų įvairovė – 15 %.

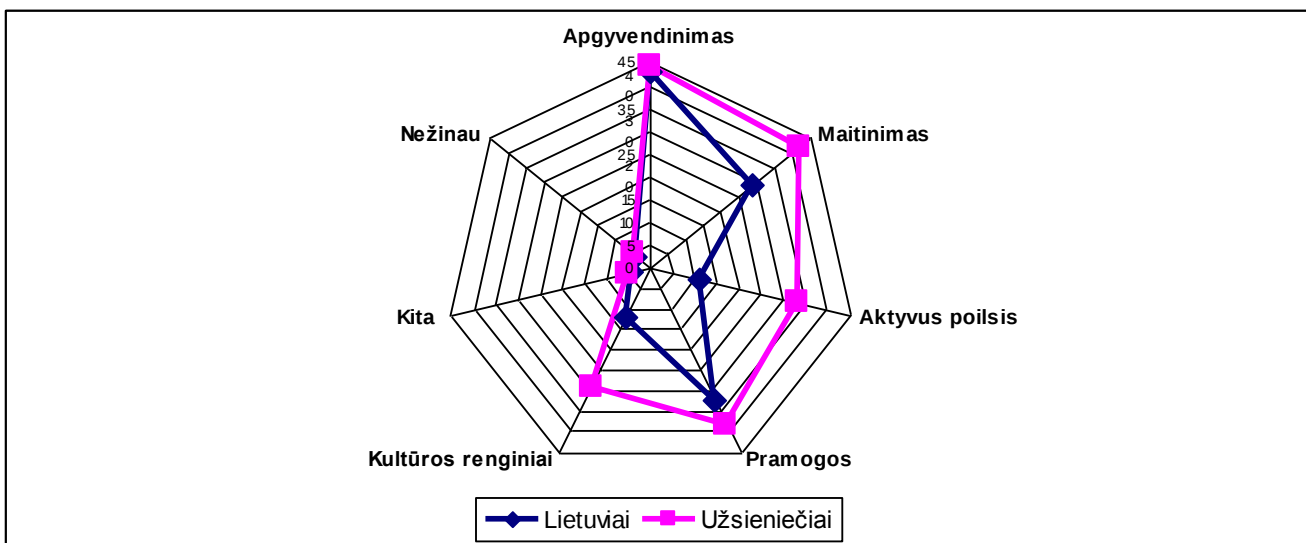
35 pav. Respondentų poilsio kokybės suvokimas.

36 pav. Respondentų lietuvių ir užsieniečių poilsio suvokimas.

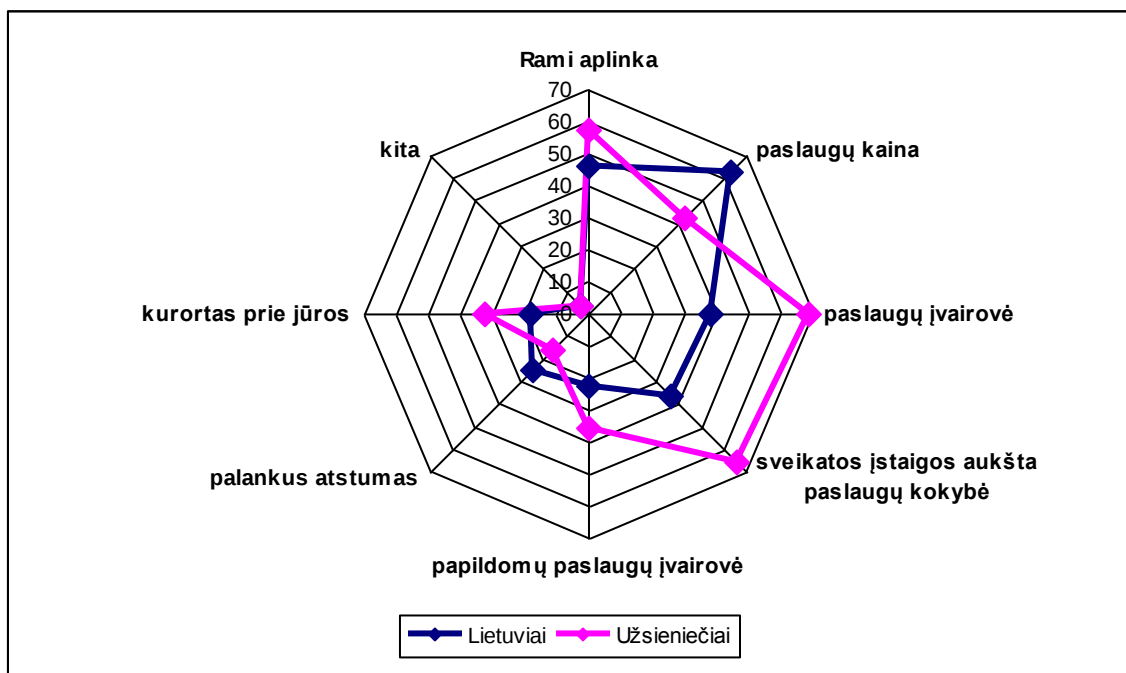
Sveikatingumo paslaugų kokybė užima tik ketvirtą vietą – 14%, galima daryti išvadą, kad lietuviams respondentams kokybė nėra itin svarbus veiksnys, pagal kurį rinktųsi sveikatos įstaigą, šiuo metu yra svarbiau paslaugų kaina ir rami aplinka, kurioje galima būtų pigiai ir ramiai pailsėti. Tokį respondentų pasirinkimą gali įtakoti dabartinė ekonominės stagnacijos būklė Lietuvoje. 38 paveiksle matyti

respondentų užsieniečių prioritetai renkantis sveikatos įstaigą. Esminis prioritetas – sveikatos paslaugų įvairovė ir sveikatos paslaugų kokybė.

37 pav. Lietuvos ir užsieniečių papildomų paslaugų prioritetai renkantis sveikatos įstaigą

Užsieniečiai vertina kokybę labiau už lietuvių respondentus, svarbu – paslaugų įvairovė, kur daugiau sveikatos paslaugų, tenkinančių užsieniečių, tą sveikatos įstaigą užsienietis bus labiau linkęs pasirinkti. Kaina – renkantis sveikatos įstaigą nėra pats svarbiausias veiksnys. Už gerą kokybę ir paslaugų įvairovę užsienio atstovas pasiryžęs sumokėti atitinkamai.

38 pav. Lietuvos ir užsieniečių respondentų prioritetai renkantis sveikatos įstaigą.

Tyrimo rezultatai. Pateikiant sveikatos turizmo paslaugų vartotojų rezultatus – respondentų nuomone sveikatos turizmas labiausiai plėtojamas Druskininkų, Birštono ir Palangos kurortuose. Sveikatingumo paslaugų vartotojų nuomone patraukliausi Lietuvos kurortai yra Druskininkai ir Palanga. Šiuose kurortuose sveikatingumo paslaugų vartotojai naudojami minėtomis paslaugomis. Neringos kurortas į sveikatos turizmą nepretenduoja.

Apie sveikatingumo paslaugas daugiausiai respondentų sužino iš interneto ir draugų, pažįstamų. Pažengusios informacinės technologijos lenkia draugų rekomendacijas.

Dažniausias užsieniečių ir lietuvių respondentų apsilankymo tikslas sveikatingumo įstaigoje – gydymosi tikslais (89) užsieniečiai ir (68) lietuviai, poilsio (57) užsieniečiai ir (66) lietuviai, gydymosi tikslais. Užsieniečiai dažniausiai į sveikatingumo įstaigą užsienyje vyksta gydymosi tikslais, kadangi tai būna pagrindinis tikslas vykstant į sveikatingumo įstaigą.

Sveikatingumo įstaigos pasirinkimą įtakoja paslaugų kaina, vadinasi, Lietuvos gyventojams sveikatingumo paslaugos – neprioritetinės paslaugos. Sveikatingumo paslaugoms sanatorijoje ir SPA centre lietuviai respondentai išleidžia iki 100 lt.

Didžiausias respondentų procentas (51 %) atsakė, kad SPA centre nesilanko. Galima prielaida, kad SPA paslaugos – prabangos dalykas, kurį ne visi gali sau leisti, ypač sunkmečiu. Užsieniečiai labiau linkę naudotis SPA paslaugomis, ypač Anglijos, Rusijos, Vokietijos piliečiai.

38 % respondentų lietuvių teigė, kad sanatorijoje neteko lankytis. Likusi respondentų dalis, kurie lankėsi sanatorijoje – rečiau nei kartą per kelis metus, o galbūt tik kartą. Užsieniečių, nesilankančių sanatorijoje sudaro 19 %, apsilankusių sanatorijoje sudaro didesnis procentas. Galima daryti išvadą, kad užsieniečiai labiau linkę naudotis sveikatingumo paslaugomis rūpinantis savo sveikata.

Sezoniškumas sanatorijoje jaučiamas. Daugiausiai respondentų lankosi vasarą – 44 %, žiemą – 32 %, mažiausiai rudenį – 13 % ir pavasarį – 11 %. Užsieniečiai dažniausiai lankosi vasarą – atostogų metu (69 %). Žiemos metu – tik 19 %. Medicinos įstaigoje dažniausiai lankomasi žiemą ir rudenį. Užsieniečiai linkę apsilankyti medicinos įstaigoje vasaros sezonu. (55 %).

Sanatorijoje lietuviai respondantai apsistoja 7 dienas – 31 %. Užsieniečių dauguma – 75 % atsakė, kad sanatorijoje apsistoja daugiau nei tris savaites, kadangi gydymosi tikslais vykti į sanatoriją trumpesniai laikui neapsimoka.

Dauguma respondentų atsakė, kad sveikatingumo paslaugomis nesinaudoja dažniau, nes trūksta pinigų ir laiko, o tai reiškia, kad dauguma lietuvių respondentų trūksta pajamų naudotis sveikatingumo turizmo paslaugomis. Likusi respondentų dalis atsakė, kad sveikatingumo paslaugomis nesinaudoja dažniau dėl poreikio nebuvimo.

3.3. Sveikatos turizmo plėtros perspektyvų Lietuvoje ekspertinis vertinimas

Sveikatingumo turizmo dabartinę situaciją įvertino ekspertai. (2 lentelė). Atliktos literatūrinės analizės pagrindu buvo atrinkti pagrindiniai veiksniai, apibūdinantys sveikatingumo turizmo dabartinę situaciją. Į Lietuvoje pagal ekspertus – kainos ir kokybės santykis įvertintas geriausiu balu ir užima pirmą vietą. Paslaugų pasiūlos lygis – antroje vietoje. (20 pav.). Sveikatingumo paslaugų kokybė, pagal ekspertus – trečioje vietoje. Stipriausios sveikatingumo pusės tai sveikatingumo paslaugų kokybė, sveikatingumo paslaugų pasiūla ir sveikatingumo paslaugų kainos ir kokybės puikus santykis. Labiausiai sveikatingumo turizmo dabartinę situaciją blogina atvykstamojo turizmo vizų režimas, ypatingai Rusijos ir Baltarusijos piliečiams. Supaprastinus vizų režimą Lietuvoje – potencialus Rusijos turistų antplūdis, o Rusijos rinka yra ypatingai didelė ir Lietuvai gali atnešti didelės naudos, daugiau įplaukų į valstybės biudžetą, kas neabejotinai padėtų atsigauti Lietuvos turizmo rinkai. Šalies ekonominė būklė ir Lietuvos įvaizdis neatneša pelno Lietuvai ir sudaro sveikatingumo turizmo neigiamą pusę, susisiekimas yra prastoje padėtyje. Norint pagerinti sveikatingumo turizmo padėtį Lietuvoje, būtina stiprinti silpnąsias puses ir stiprinti šalies įvaizdį, o tuo susirūpinti turėtų Lietuvos valdžia. Šalies tinkamas pozicionavimas ir patrauklus šalies įvaizdis turėtų pritraukti vis daugiau užsienio turistų, o tai pakeltų šalies lygį. Lietuvos žinomumas užima ne blogiausią vietą, bet Lietuvos žinomumą reikia didinti, norint pritraukti daugiau užsienio turistų. Vienas iš ekspertų paminėjo personalo užsienio kalbų nemokėjimą, vienas iš komentarų, daugelis ekspertų taip nemano.

Situacija panaši kaip ir sveikatingumo dabartinė situacija, kadangi šalies ekonominė būklė stabdo ne tik sveikatingumo bet ir sveikatinimo turizmo plėtrą. Atvykstamojo turizmo vizų režimas stabdo sveikatingumo ir sveikatinimo turizmą. (21 pav.). Skirtumas tas, kad apie sveikatinimo turizmą mažiau informacijos, nei apie sveikatingumo turizmą.

Dar palyginti nedaug atvyksta turistų gydymosi tikslais, to pasekmė greičiausiai informacijos stoka. Užsienio atstovai per mažai turi informacijos apie šalį, kaip sveikatinimo turizmo šalininkę, kurioje puikus kainos ir kokybės santykis.

Sveikatos turizmas – tai sveikatingumo ir sveikatinimo turizmas pasižymi puikiu kainos ir kokybės santykiu, kokybė puiki, o kainos palyginti su ES nėra didelės. Daugelis medicinos paslaugų yra žymiai, net kelis kartus pigesnės nei kitose išsivysčiusiose Europos sąjungos šalyse. Jei susisiekimas būtų patogesnis, reali tikimybė, kad užsienio turistų atvyktų dar daugiau.

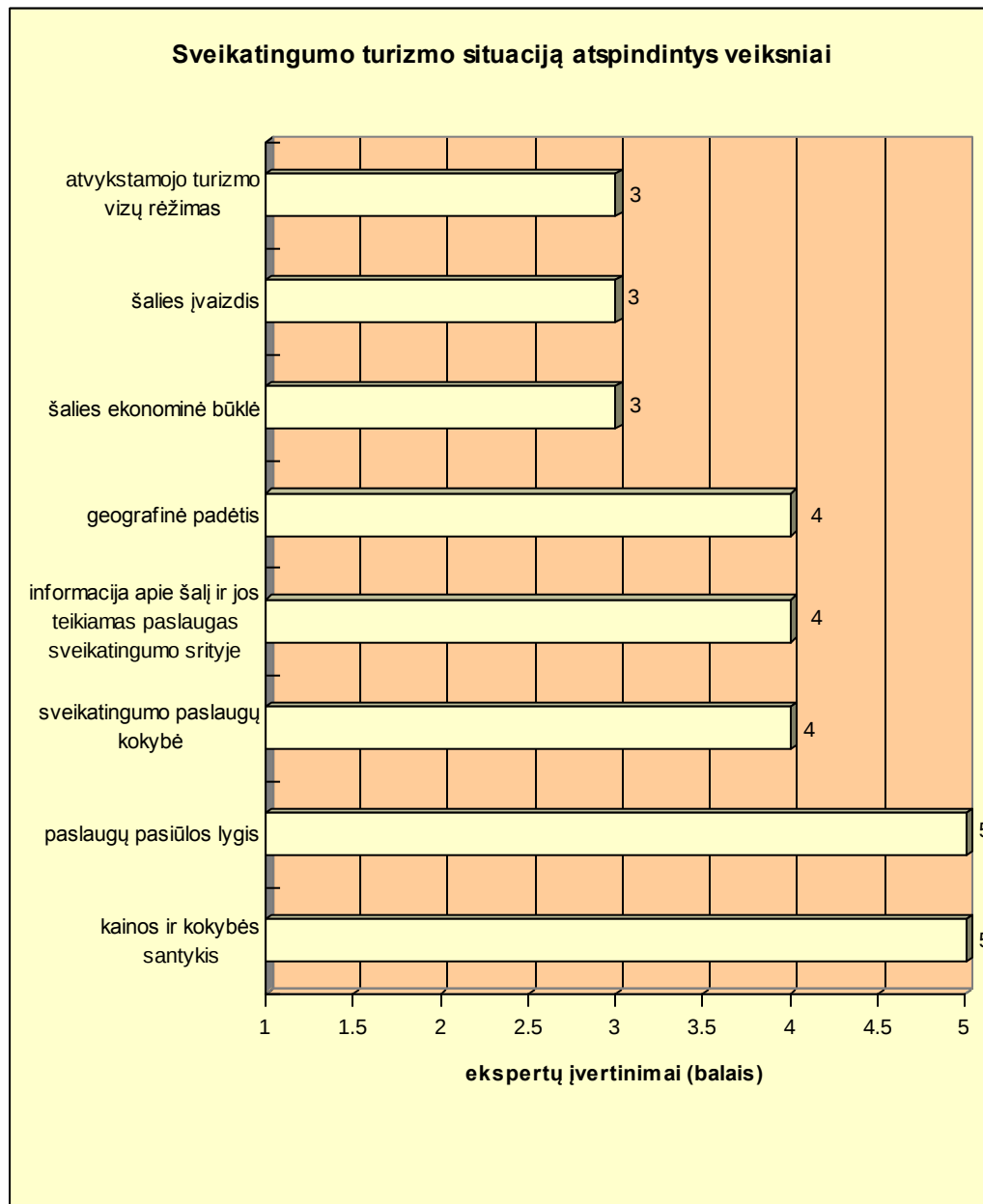
2 lentelė. Sveikatingumo turizmo Lietuvoje ekspertinis vertinimas

	Ekspertai											
Klausimas ir atsakymai	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	Viso:	Vidurkis	Vieta
Sveikatingumo turizmo dabartinė situacija Lietuvoje? Įvertinkite 5 balų sistemoje.												
a) informacija apie šalį ir jos teikiamas paslaugas sveikatingumo srityje.	4	4	4	4	3	4	4	4	2	33	4	4
b) šalies įvaizdis	3	3	3	3	4	3	4	3	3	29	3	6/7
c) geografinė padėtis (susisiekimas)	2	4	4	4	4	3	4	4	3	32	4	5
d) šalies ekonominė būklė	2	4	3	4	4	4	3	3	2	29	3	6/7
e) atvykstamojo turizmo vizų režimas	3	3	3	3	3	3	3	3	1	24	3	8
f) sveikatingumo paslaugų kokybė	5	4	5	4	4	5	5	4	4	40	4	3
g) paslaugų pasiūlos lygis	5	5	4	5	5	5	5	4	4	42	5	2
h) kainos ir kokybės santykis	5	5	4	5	5	5	5	4	5	43	5	1

Rusijos piliečiai, jei nebūtų tokio sudėtingo vizų režimo, vyktų dažniau ir po daugiau Rusijos turistų. Paslaugų pasiūla anot ekspertų medicinos srityje pakankamai didelė ir ekspertų vertinimo lentelėje – užima antrą vietą po kainos ir kokybės santykio. (40 pav.).

Kainos ir kokybės santykis – pirmoje vietoje, SPA paslaugų kokybė ir paslaugų pasiūla antroje ir trečioje vietos kaip ir sveikatingumo ir sveikatinimo turizmo srityse paslaugų kokybė, kaina ir paslaugų pasiūla pirmose vietose. (40 pav.). Sveikatingumo, sveikatinimo paslaugų kokybė yra aukšto lygio – sveikatingumo ir sveikatinimo specialistai yra pasiruošę plėstis savo srityje, bet valstybės vykdoma, tiksliau nevykdoma kryptingai politika –konkrečiai atvykstamojo turizmo vizų režimo sunkumai, bloga šalies ekonominė būklė, rinkodaros priemonių trūkumas populiarinant Lietuvą, nepakankamai informacijos apie mūsų šalį ir šalies galimybes. Nepakankamai išnaudojamas šalies potencialas.(41 pav.).

Lietuvos kurortų dabartinė būklė visumoje įvertinta patenkinamai. (42 ir 43 pav.). Gerai įvertinta ir pirmąsias vietas užėmė paslaugų diferenciacija ir geras kainos ir kokybės santykis.

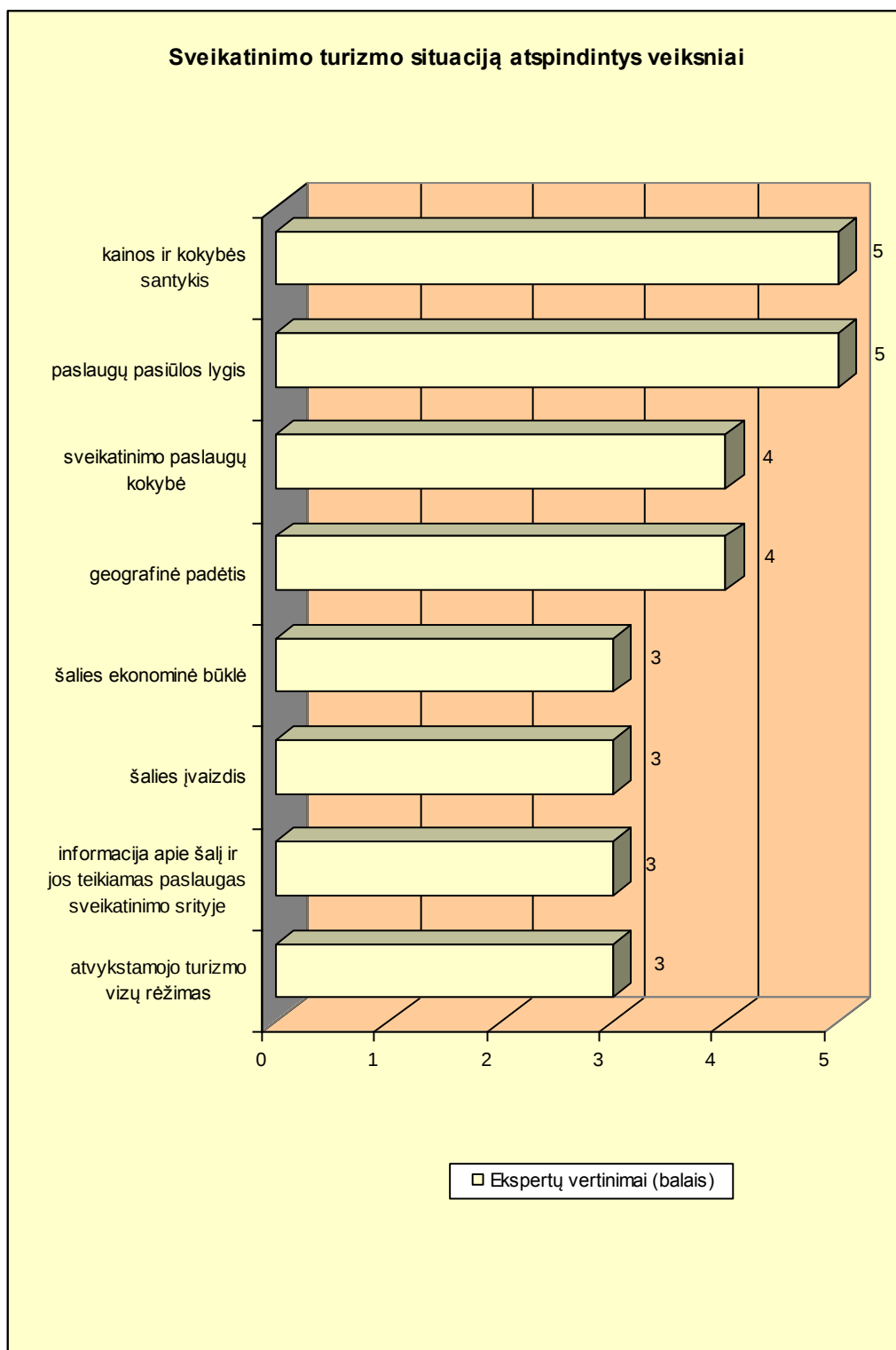

39 pav. **Dabartinės sveikatingumo turizmo situacijos ekspertinis vertinimas.**

Vadinasi, bendra kurortų būklė nebloga, tik reikia užsiimti kurortų plėtra ir kurortų būklės gerinimu. Didžiausias trūkumas – įstatyminės bazės spragos, stabdo kurortų plėtrą, neišnaudojamos pajūrio galimybės. Taigi, valstybės politika stabdo kurortų plėtrą. Kurortų unikalumas, specifika ir gamtos unikalus grožis bei švara – be tinkamos valstybės politikos stovi vietoje.

Kurortų individualus įvertinimas pateiktas 6 lentelėje. Atsakymų variantams buvo pasirinkti keturi oficialūs Lietuvos kurortai – Druskininkai, Palanga, Neringa ir Birštonas. (6 ir 7 lent.).

Iš keturių galimų variantų nei vienas ekspertas neįvardijo Druskininkų kurorto. Buvo pažymėti Birštono, Neringos ir Palangos kurortai.

40 pav. Sveikatinimo turizmo situacijos Lietuvoje ekspertinis vertinimas.

3 lentelė. Sveikatinimo (medicininio) turizmo Lietuvoje ekspertinis vertinimas

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso	Vidurkis	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9			
Medicininio turizmo dabartinė situacija Lietuvoje. Įvertinkite 5 balais sistemoje.												
informacija apie šalį ir jos teikiamas paslaugas sveikatinimo srityje.	2	3	3	2	3	4	4	4	2	27	3	7
šalies įvaizdis	3	3	3	3	4	3	4	3	3	29	3	6
geografinė padėtis (susisiekimas)	4	4	3	4	4	3	4	4	3	33	4	4
šalies ekonominė būklė	4	3	3	4	4	4	3	3	2	30	3	5
atvykstamojo turizmo vizų režimas	3	3	3	3	3	3	3	3	1	25	3	8
sveikatinimo paslaugų kokybė	5	5	4	5	4	5	4	4	4	40	4	3
paslaugų pasiūlos lygis	5	4	4	5	5	5	5	4	4	41	5	2
kainos ir kokybės santykis	5	5	4	5	5	5	5	4	5	43	5	1

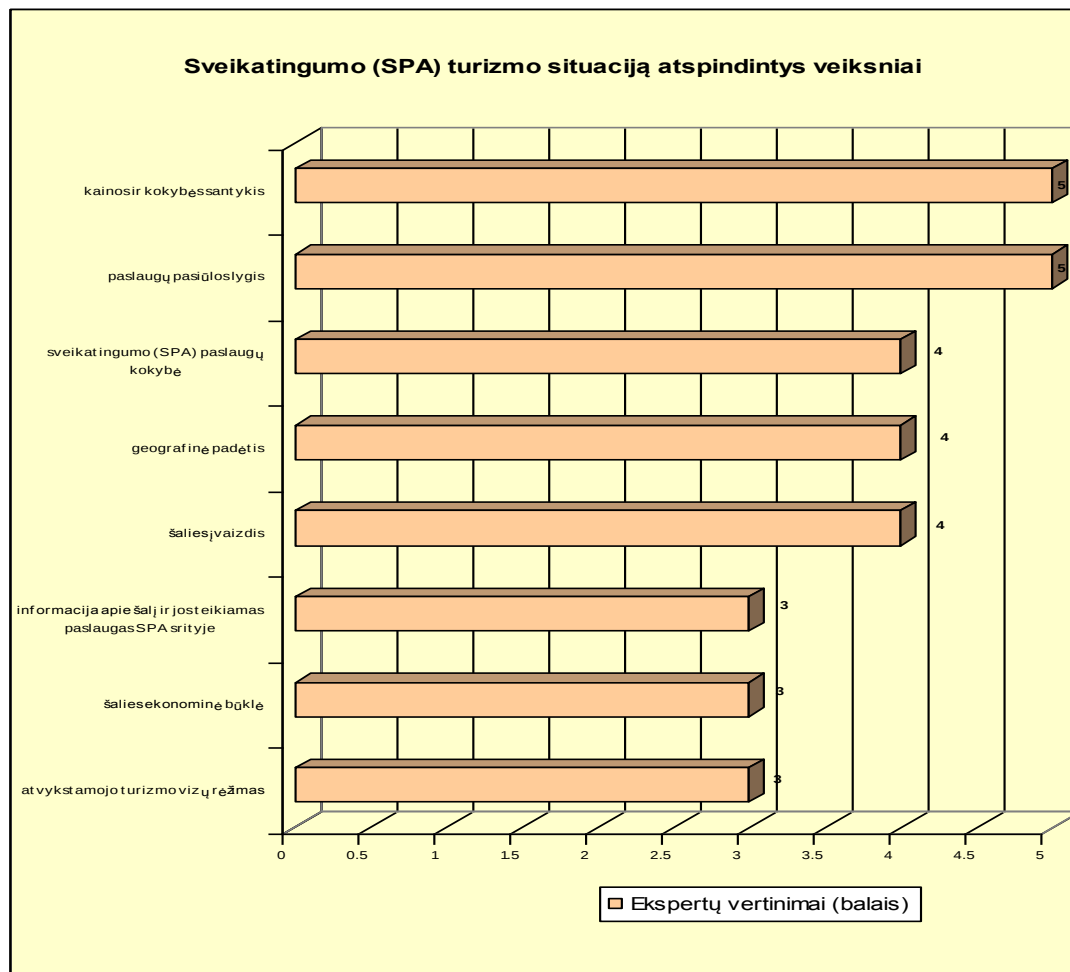
Daugiausiai neigiamų įvertinimų sulaukė Neringos kurortas – net šeši ekspertai įvardijo Neringos kurortą kaip kurortą, kuriame neišnaudojamas pajūrio potencialas, įvairūs draudimai kultūros paveldo pakitimams, draudžiamos statybos, Neringos regioninio parko draudimai vykdant Neringos plėtrą. Palangą paminėjo keturi ekspertai iš devynių. Palangoje, kaip ir Neringoje visiškai nepanaudojamos pajūrio galimybės, jaučiamas ryškus sezoniškumas, trūksta kultūrinių renginių ir pramogų ne sezono metu. Neringoje taip pat kaip ir Palangoje jaučiamas labai ryškus sezoniškumas, ne sezono metu Neringos kurortas apmiręs. Neringoje ne sezono metu nėra nei pramogų, nevyksta kultūrinių renginių, nėra veikiančių SPA centrų ir sanatorijų. Sveikatingumo ir sveikatinimo turizmas Neringoje nepraktikuojamas ir nevystomas. Neringa pasižymi tik kaip unikalus, ramus, švarus kurortas nepaliekama gamta ir kitokia kultūra, sala atskirta nuo kitų Lietuvos miestų.

Birštono kurortą pasirinko trys ekspertai manydami, kad Birštono kurortui reikia daugiausiai lėšų ir įdirbio. Birštono kurortui Birštono savivaldybė išties skiria daugiausiai lėšų kurorto plėtrai, bet rezultatų kol kas nematyti. Birštonas sutvarkytas, gražus, ramus miestelis su nuostabią gamta, puikus kurortas tinkantis tiems, kurie nori ramaus poilsio, bet Birštone neišvystyta pramonė. Taigi, daugiausia įdirbio ir lėšų reikia Neringos, Birštono ir Palangos kurortams.

Daugiausiai – net devyni ekspertai atsakė, kad Druskininkai turi didžiausias perspektyvas. (7 lentelė).

4 lentelė. Sveikatingumo turizmo situacijos SPA srityje ekspertų vertinimas

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai											
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	Viso	Vidurkis	Vieta
Sveikatingumo turizmo SPA srityje dabartinė situacija Lietuvoje. Įvertinkite 5 balų sistemoje.												
informacija apie šalį ir jos teikiamas paslaugas spa srityje.	4	4	4	2	4	3	4	4	2	31	3	6
šalies įvaizdis	4	4	4	3	4	4	4	3	3	33	4	5
geografinė padėtis (susisiekimas)	4	4	4	4	4	4	4	4	3	35	4	4
šalies ekonominė būklė	3	4	4	4	4	3	3	3	2	30	3	7
atvykstantojo turizmo vizų režimas	3	3	4	3	3	3	3	3	1	26	3	8
sveikatingumo (SPA) paslaugų kokybė	3	5	3	5	5	5	4	5	4	39	4	3
paslaugų pasiūlos lygis	5	5	4	5	5	4	5	5	4	42	5	2
kainos ir kokybės santykis	5	5	3	5	5	5	5	5	5	43	5	1

41 pav. Sveikatingumo (SPA) turizmo situacijos Lietuvoje ekspertinis vertinimas.

Dabartinė Druskininkų situacija pati geriausia, lyginant su kitais Lietuvos kurortais. Druskininkuose puikiai išvystyta infrastruktūra, Druskininkų savivaldybė ir privatūs asmenys ar Europos sąjungos remiami projektai. Valstybė nelinkusi užsiimti kurortų plėtra, taigi pats didžiausias įdirbis Druskininkuose – privačių asmenų ir savivaldybės indėlis, kadangi beveik visos sanatorijos ir kiti reabilitacijos centrai yra privatizuoti, todėl Druskininkų kurortas yra sutvarkytas, turintis daugiausiai sanatorijų ir SPA centrų, turintis didžiausią vandens pramogų kompleksą – Druskininkų vandens parką – teigia ekspertas Druskininkų kurorto sveikatinimo asociacijos prezidentas. Keturi ekspertai įvardijo kaip perspektyviausią kurortą – Palangą. Palangos kurortas patrauklus – jūra ir terminiais šaltiniais, turintis puikius sveikatingumo ir sveikatinimo kompleksus. Mažiausiai perspektyvų turintys – Neringos ir Birštono kurortai dėl prieš tai išvardintų priežasčių 6 lentelės komentaruose.

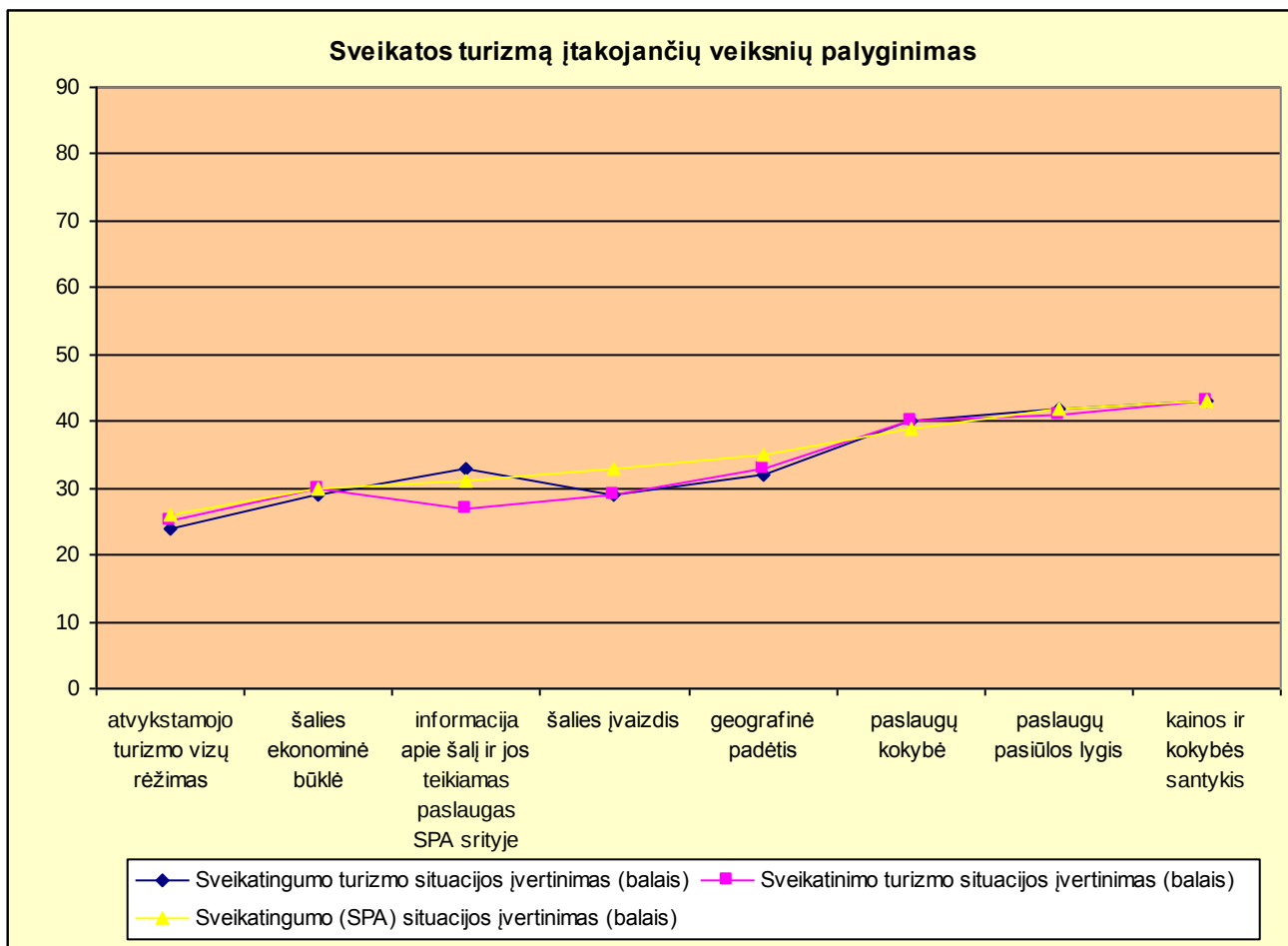
Ekspertai, įvertinę Neringos ir Birštono kurortų perspektyvas, omenyje turėta visų keturių Lietuvos kurortų puikios perspektyvos, reikia tik įdėti daug darbo ir skirti Lietuvos kurortų plėtrai daugiau lėšų, skatinant atvykstantįjį turizmą kryptingai vykdoma valstybės politika, pirmiausia įteisinus sveikatingumo ir sveikatinimo turizmo sąvokas, numatant ilgalaikę Lietuvos kurortų plėtros strategiją.

Į klausimą kokie veiksniai stabdo sveikatingumo turizmo plėtrą Lietuvoje – pagrindiniai ekspertų įvardinti veiksniai – devyni. Net septyni ekspertai atsakė, kad pagrindinis veiksnys, stabdantis sveikatingumo turizmo plėtrą – valstybės politika, politiniai veiksniai.

Trūkumai įstatyminėje bazėje – nereglamentuotos sveikatingumo turizmo ir sveikatinimo turizmo sąvokos, teisiškai nepatvirtinti, kol kas dar nesertifikuoti gamtiniai natūralūs ištekliai – gydomasis purvas ir kiti gamtiniai ištekliai, kurie be sertifikacijos naudojami sanatorijose, gydyklose, reabilitacijos centruose, nenumatyta ilgalaikė Lietuvos kurortų plėtros strategija, sunkiai gaunama parama Europos sąjungos remtiniams projektams.

Valstybė neskiria lėšų sveikatingumo turizmo plėtrai, privatūs asmenys patys turi verstis kurortų plėtra. Apibendrinus veiksnius, stabdančius sveikatingumo veiklą, visumoje pagrindiniai – septyni veiksniai. (41 pav.). Ekspertų vertinimu net septyni pagrindine priežastimi, stabdančia sveikatingumo veiklą bei sveikatinimo veiklą įvardijo politinius veiksnius.(42 pav.). Kaip jau buvo minėta prieš tai labiausiai sveikatos turizmo stagnaciją įtakoja valstybės politikos neveiknumas, atvykstamojo turizmo vizų režimo trukdžiai – įvardijo net keturi ekspertai. Keturi veiksniai dalijasi trečiąją vietą, tai sveikos gyvensenos nepropagavimas – tai žmonių sąmonė, kitas veiksnys – pasiekiamumas ir nacionalinio vežėjo nebuvimas, nepakankamai diferencijuotos kainos ir draudimai

infrastruktūros plėtrai. Žmonių sąmonė ir valstybės vykdoma politika yra pagrindiniai veiksniai stabdantys sveikatingumo ir sveikatinimo turizmo plėtrą. .

42 pav. Sveikatos turizmą įtakančių veiksnių ekspertinis vertinimas.

Žmonės sveikatą suvokia kaip dabartinę būseną, nesusimąstydami apie ateities padarinius. 40 -50 amžiaus žmonės ypatingai turėtų susirūpinti savo sveikatos profilaktika. Sveikatos profilaktika – kol kas nėra labai populiarus darinys, žmonės nelinkę skirti per daugiausiai pinigų sveikatingumui. Valstybė turi tokią pačią nuomonę .

Žmonių švietimui neskiriama pinigų, žmonės dažniausiai net nesusimąsto apie sveikatą tol ,kol nesuserga, o tada prasideda milžiniški pinigai, skiriami gydymui. Ligų prevencija turėtų būti ne tik valstybės reikalas, bet ir kiekvieno asmeniškai indėlis, o taip pat ir privačių įmonių reikalas.(43 pav.).

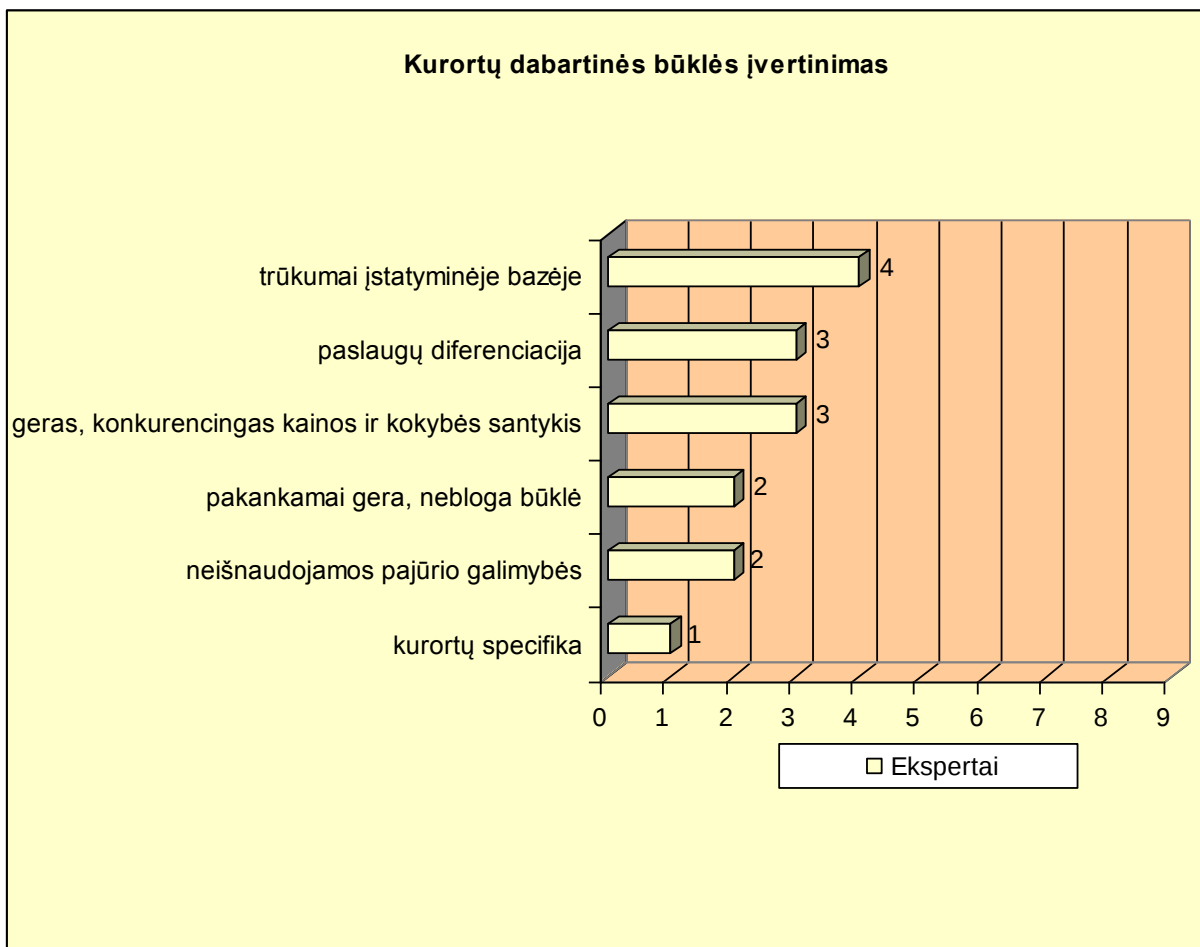
5 lentelė. Kurortų dabartinės būklės ekspertinis vertinimas

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai										
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	Viso	Vieta
Įvertinkite prašau kurortų esamą būklę.											
paslaugų diferenciacija	+	+				+				3	2/3
geras, konkurencingas kainos ir kokybės santykis Europos atžvilgiu	+							+	+	3	2/3
kurortų specifika		+								1	6
neišnaudojamos pajūrio galimybės			+						+	2	4/5
pakankamai gera, nebloga būklė				+	+					2	4/5
trūkumai įstatyminėje bazėje	+					+	+	+		4	1

Deja, kadangi visos šios sritys yra tarpusavyje susijusios – privačios įmonės yra priklausomos nuo valstybės mokesčių, o tai savo ruožtu stabdo privačių įmonių norą – skirti lėšų darbuotojų sveikatingumui. Darbuotojų sveikatos profilaktika visiškai neapsimoka darbdaviui, net dalinai apmokant išlaidas, kadangi darbdaviui išlaidos apsieitų dvigubai. Dėl to užsienyje taikoma praktika susijusi su darbuotojų sveikatos profilaktika Lietuvoje kol kas netaikoma.

Lietuvos turizmo departamentas daugiau dėmesio skiria turizmui, o ne sveikatingumui. Sveikatos apsaugos ministerija vengia prisiimti atsakomybę už kurortų bei kurortologijos sertifikavimą, sanatorijų bei SPA centrų veiklą. Sveikatos apsaugos ministerija turėtų susirūpinti sveikatingumo reikalais, tačiau vis dar delsiama sertifikuoti kurortus, sveikatingumo paslaugas bei sveikatingumo įstaigoje dirbančius darbuotojus. Kaip užsienyje taikoma praktika, Lietuvoje taip pat galėtų būti taikoma mokesčių mažinimas, mokesčių kompensavimas. Deja, Lietuvoje tai dar nėra taikoma. Galima būtų teigti, kad yra didelė spraga sveikatos teisinėje sistemoje. Taigi, žmonių sąmoningumas, valstybė yra pagrindiniai „stabdžiai“ plėtojant sveikatingumo turizmą. Žmonės dar kol kas nesuvokia, kad kiekvienas litas, įdėtas į žmogaus sveikatos prevenciją, pvz. į sveikatingumo paslaugas, su kaupu, net dvigubai atsiperka žmogui.

Kol žmogus sveikas, reikia susirūpinti sveikata, nes po to pinigai, reikalingi sveikatos atstatymui kainuoja dvigubai, o gal jau ir nepataisomai. Kol kas Lietuvos žmonių sąmonė mato tik dabartį, kol esu sveikas, tol skirti pinigų sveikatai stiprinti netikslinga, nėra būtinybės skirti tam pinigų. Kol vyraus tokia nuomonė, tol padėtis negerės nei valstybės lygiu nei privačiame bei vartotojų lygmenyse. Ne tik visuomenė nėra linkusi apsidrausti sveikatos gerbūviu ateityje, bet ir valstybė bei privatus sektorius nėra linkę sutaupyti gydymui, išvengiant ligų bei įvairių susirgimų, taikant sveikatingumo priemones.(44 pav.).

43 pav. Kurortų dabartinės būklės ekspertinis vertinimas.

6 lentelė. Lietuvos kurortų individualus ekspertinis vertinimas

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9		
Kuriam Lietuvos kurortui, Jūsų nuomone, reikėtų daugiausia įdirbio ir lėšų? Kodėl?											
Neringai	+			+	+	+		+	+	6	1
Birštonui	+	+	+							3	3
Palangai					+		+	+	+	4	2
Druskininkams										0	4

Sveikatingumo paslaugomis SPA centre ar sanatorijoje gali ne tik sveikatos sutrikimų turintys asmenys, bet ir bendrai sveikatos profilaktikai atlikti gali bet kuris asmuo – komercinis klientas.

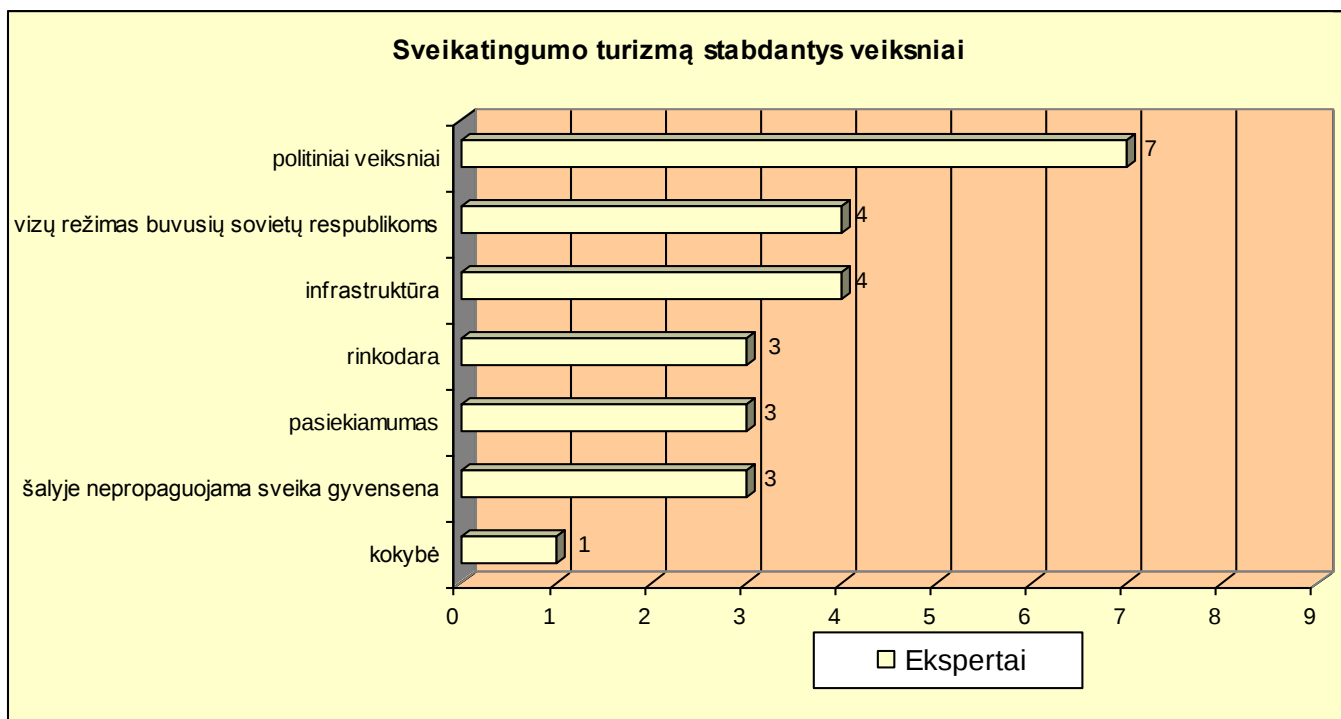
Visos sanatorijos, turinčios Sveikatos apsaugos ministerijos sertifikatus verstis sveikatingumo veikla, privalo priimti ne tik sveikatos sutrikimų, turinčius klientus, bet ir komercinius pavienius klientus, kurie rūpinasi savo sveikata.

7 lentelė. Didžiausias perspektyvas turinčių kurortų ekspertinis vertinimas.

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai										
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	Viso:	Vieta
Kuris Lietuvos kurortas, Jūsų nuomone, turi didžiausias perspektyvas? Kodėl?											
Druskininkai	+	+	+	+	+	+	+	+	+	9	1
Birštonas	+			+						2	3/4
Palanga		+		+		+		+		4	2
Neringa				+					+	2	3/4

8 lentelė. Veiksnių stabdančių sveikatingumo turizmo plėtrą ekspertinis vertinimas

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso:	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9		
Kokie veiksniai stabdo sveikatingumo turizmo plėtrą Lietuvoje?											
politiniai veiksniai	+	+			+	+	+	+	+	7	1
šalyje nepropoguojama sveika gyvensena	+						+	+		3	4/5/6
nacionalinio oro vežėjo nebuvimas(pasiekiamumas)				+		+			+	3	4/5/6
kokybė				+				+		2	7
infrastruktūra				+		+	+	+		4	2/3
rinkodara						+		+	+	3	4/5/6
vizų režimas buvusių sovietų respublikoms			+	+	+	+				4	2/3

44 pav. Sveikatingumo turizmą stabdančių veiksnių ekspertinis vertinimas.

Pasiekiamumas, šalies geografinė padėtis ir nacionalinio oro vežėjo nebuvimas – didelis trūkumas sveikatos turizmo plėtroje, kadangi stabdo atvykstantįjį turizmą, kurio plėtra atneštų didelę dalį pajamų ir būtų didelis indėlis į BVP ir bendrą valstybės biudžetą. Nacionalinio oro vežėjo sukūrimas padidintų šalies pasiekiamumo galimybes, tikslinga skatinti konkurenciją tarp tarptautinių oro vežėjų.

Sveikatingumo turizmo plėtrą stabdo draudimai infrastruktūros plėtrai užkertant kelią naujų projektų statybai Neringoje. Nerijos nacionalinio parko draudimai stabdo sveikatingumo turizmo plėtrą Neringos kurorte.(44 pav.).

Rinkodara tiek vietiniu lygmeniu tiek tarptautiniu vykdoma nepakankamai, silpna, todėl būtina atkreipti dėmesį į silpnąją pusę – rinkodarą ir jos vystymą populiarinant Lietuvą ir Lietuvoje teikiamas sveikatingumo, sveikatinimo paslaugas. Sveikatingumo, sveikatinimo paslaugų kokybė – mažiausią įtaką sveikatos turizmo plėtrą stabdantis veiksnys. Ekspertų nuomone, sveikatos paslaugų kokybė – aukšto lygio, sveikatos paslaugų tiekėjai yra pasiruošę permainoms, kurių laukiama iš valstybės tolimesnei sveikatos turizmo veiklai vystyti.

Sveikatinimo turizmą nepakankamai išvystyta infrastruktūra įtakoja mažiausiai, kadangi medicinos įstaigos gali būti steigiamos ne tik kurortuose, dažniau didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Vieta medicinos įstaigoms nėra itin svarbus veiksnys, tik infrastruktūros nebuvimas ar nepakankamas išvystymas gali apsunkinti medicinos įstaigų steigimą.

Vienas iš ekspertų pastebėjo, kad medicininis turizmas tik pradedamas vystyti, visos galimybės medicininio turizmo plėtrai tik priešakyje. (45 pav.). Ekspertų nuomone – rinkodara medicininio turizmo atžvilgiu pakankama, tik reikia dar daugiau įdirbio ir lėšų iš valstybės privačiam medicininio turizmo sektoriaus vystymui. Atvykstantojo turizmo, ypač buvusių sovietų respublikoms, vizų režimas itin sugriežtintas ir stabdo medicininį turizmą, kaip sveikatingumo ir sveikatingumo (SPA) turizmą.

Sveikatingumo (SPA) turizmą labiausiai riboja politiniai veiksniai, lyginant su kitomis sveikatos turizmo šakomis (atsakė net septyni ekspertai), kadangi sveikatingumo turizmui SPA srityje labiausiai trukdo SPA sąvokų neapibrėžtumas.(46 pav.).

9 lentelė. Sveikatinimo turizmą stabdantys veiksniai. Ekspertinis vertinimas

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai										Viso:	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9			
Kokie veiksniai stabdo sveikatinimo turizmo plėtrą Lietuvoje?												
politiniai veiksniai	+	+			+	+	+		+	6	1	
nacionalinio oro vežėjo nebuvimas(pasiekiamumas)				+		+				2	3	
kokybė				+						1	4/5/6/7	
infrastruktūra				+						1	4/5/6/7	
rinkodara						+				1	4/5/6/7	
medicinos turizmo pradžia								+		1	4/5/6/7	
vizų režimas buvusių sovietų respublikoms			+	+	+	+			+	5	2	

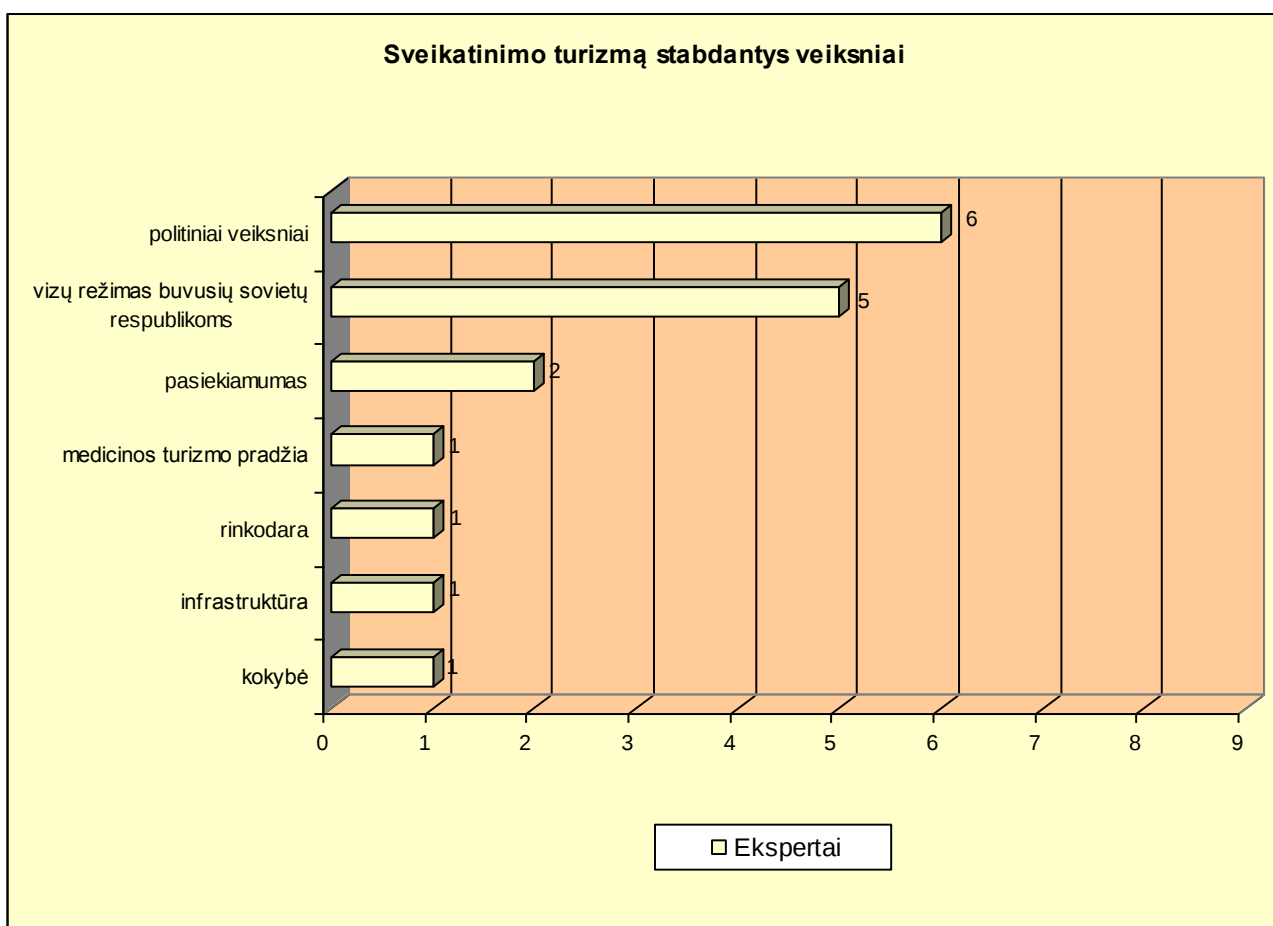
Vizų režimas ir politiniai veiksniai – minėti sveikatingumo turizmo kontekste. Sveikatingumo (SPA) ir sveikatinimo (medicininio) turizmo rinkodara – aktyviausiai vykdoma ir labiausiai išvystyta. Infrastruktūros nepakankamumas daro didelę įtaką sveikatingumo ir sveikatingumo (SPA) turizmui.

Labiausiai skatinantys veiksniai sveikatingumo turizmo srityje – ekonominiai veiksniai. Ekonominių veiksmų pagrindą sudaro paklausa, siejanti vietinės rinkos paklausą ir užsienio bendradarbiavimą, pakankamas lėšų disponavimas, atsigaunanti vidaus rinka, bei tinkamas Lietuvos pozicionavimas pritrauktų ne tik daugiau užsienio investuotojų, bet ir skatintų atvykstantįjį turizmą.

Atvykstantysis turizmas paskatintų didesnę turistų srautą su didėjančiu įplaukų kiekiu į šalies BVP. Net devyni ekspertai atsakė, kad ekonominiai veiksniai labiausiai skatina sveikatingumo ir sveikatinimo turizmą. Išaugantis pajamų skaičius padidintų galimybes skirti daugiau lėšų infrastruktūros plėtrai, turizmo paslaugų kokybės gerinimui ir medicininio personalo kvalifikacijos tobulinimui. Ilgalaiškės kurorto gydymo tradicijos, medicinos personalo aukštas kvalifikacijos lygis

gerina sveikatingumo turizmo paslaugų kokybę, kurortų infrastruktūros plėtra pritraukia daugiau vietinių ir užsienio turistų –paminėjo aštuoni ekspertai.

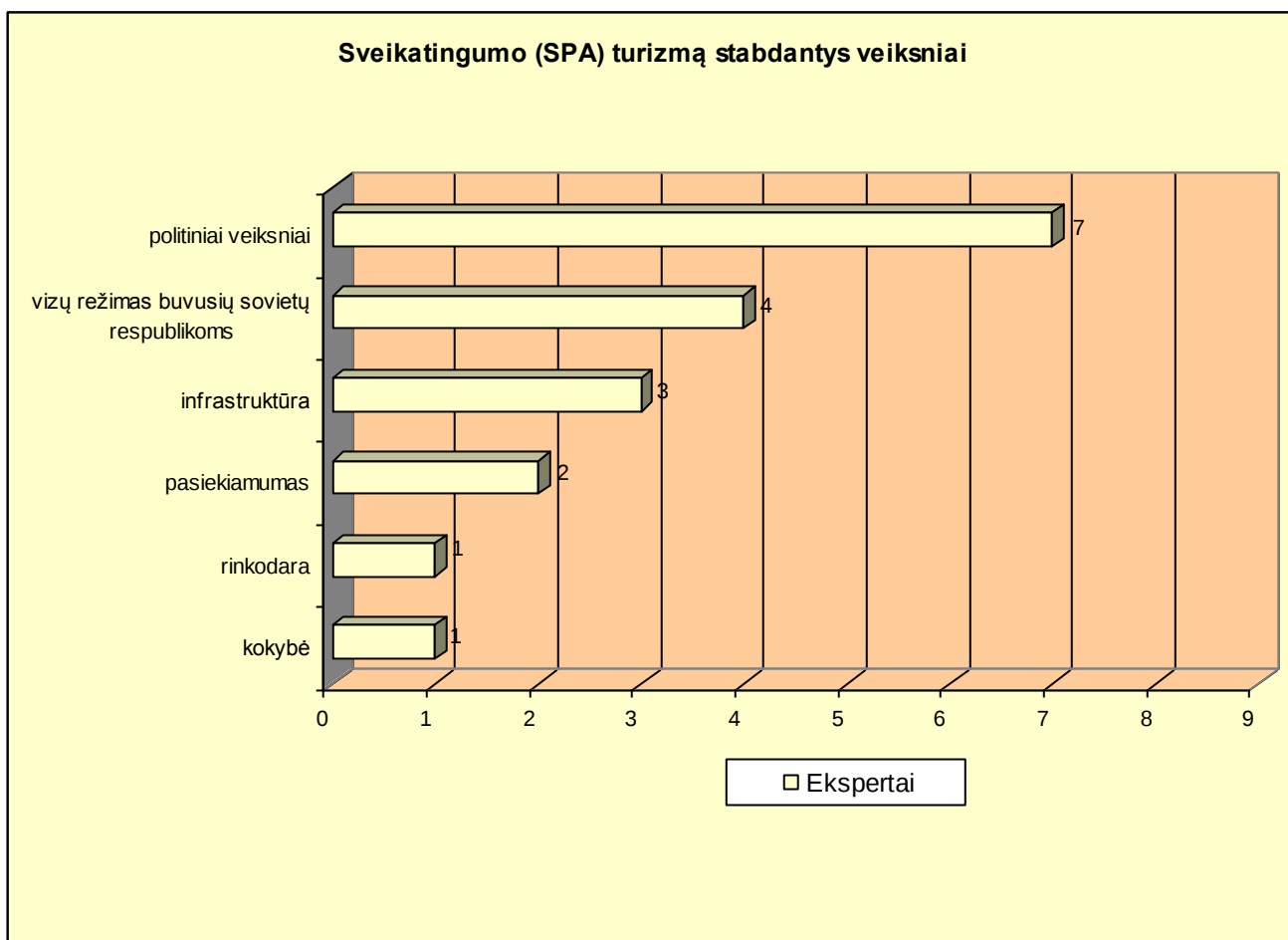
Anot ekspertų konkurencinga kaina ES šalyse, Lietuvos tikslingas pozicionavimas, tarptautinis bendradarbiavimas ir atsigaunanti vidaus rinka, užsienio rinkų paklausa – svarbūs veiksniai, skatinantys sveikatinimo turizmo plėtrą. Susisiekimas, turizmo produkto kokybės gerėjimas, verslo patrauklumas ir pakankamai išvystyta sveikatos turizmo infrastruktūra (Druskininkai, Palanga) nereikalauja papildomų investicijų.

45 pav. Sveikatinimo turizmą stabdantys veiksniai. Ekspertinis vertinimas.

10 lentelė. Veiksniai, stabdantys sveikatingumo turizmo plėtrą Lietuvoje. Ekspertinis vertinimas.

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai											
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	Viso:	Vieta	
Kokie veiksniai stabdo sveikatingumo turizmo plėtrą Lietuvoje SPA srityje?												
politiniai veiksniai	+	+			+	+	+	+	+	7	1	
nacionalinio oro vežėjo nebuvimas(pasiekiamumas)				+		+				2	4	
kokybė				+						1	5/6	
infrastruktūra				+		+	+			3	3	
rinkodara						+				1	5/6	
vizų režimas buvusių sovietų respublikoms			+	+	+	+				4	2	

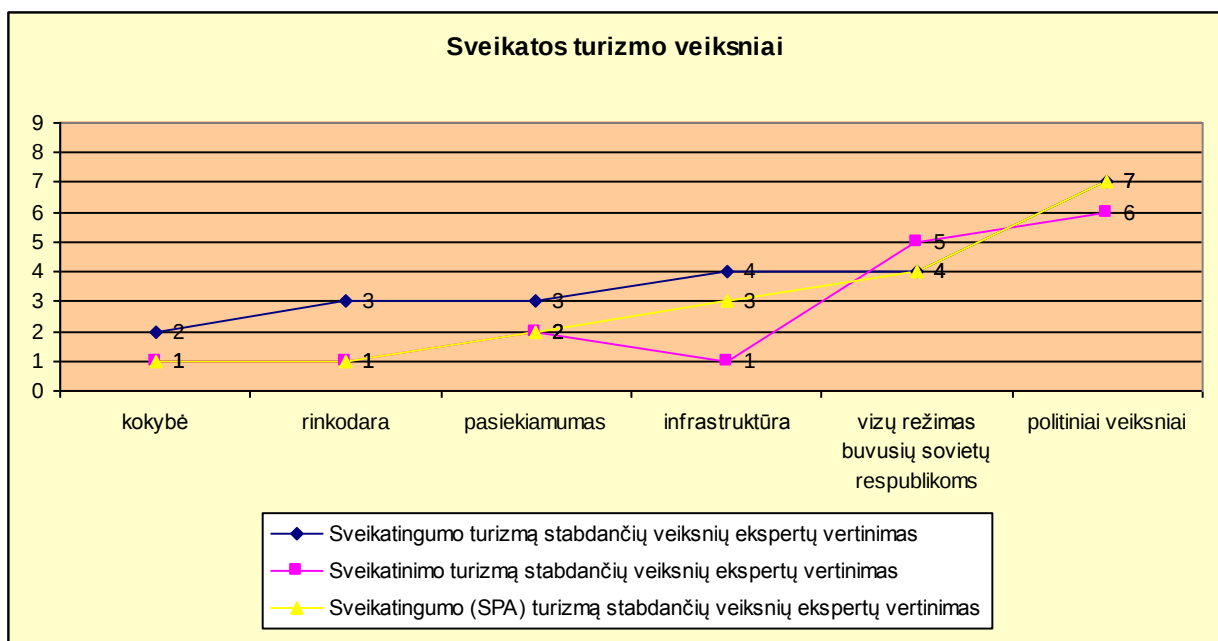
46 pav. Sveikatingumo (SPA) turizmą stabdantys veiksniai. Ekspertinis vertinimas.

Sveikatingumo turizmo ir sveikatingumo (SPA) turizmo skatinančių veiksnių palyginimas labiausiai sutampantis, kadangi tai ta pati sveikatos turizmo atšaka, tai sveikatingumo turizmą skatinantys veiksniai labiausiai sutampantys.

. Išsiskiria sveikatinimo turizmas, sutampantis tik su sveikatingumo (SPA) turizmo atšaka kokybės, rinkodaros ir pasiekiamumo taške. (47 pav.)

Pirmą ir antrą vietas užima Rusijos ir Lenkijos rinkos, į kurias Lietuvai labiausiai reiktų orientuotis. Antrą ir trečią vietas užima Vokietija ir Baltarusija.(48 pav.). Žemiausią balą surinko Estija ir Izraelis. Ekspertų dauguma paminėjo kaimynines šalis, neatmesdami būtinybės orientuotis į daugelį Europos šalių. Aktualu orientuotis į mažai gamtinių išteklių turinčias šalis. Svarbu atkreipti dėmesį į šalis, nevystančias sveikatingumo turizmo, sveikatos turizmui prioriteto neteikiančias šalis. Lietuva kainos ir kokybės santykiu gali konkuruoti su kitomis išsivysčiusiomis Europos šalimis, teikiančiomis sveikatos paslaugas.

Sveikatos turizmo plėtros galimybės yra analogiškos. Sveikatingumo, sveikatinimo turizmo galimybės yra realiausios ir perspektyviausios.

47 pav. Sveikatos turizmo situaciją stabdančių veiksnių palyginimas remiantis ekspertų vertinimu.

Visos sveikatos turizmo rūšys turi vienodai galimybių išsiplėsti ateities perspektyvoje, tačiau daugiausiai lūkesčių, anot ekspertų, žada sveikatingumo (SPA) turizmas.

Dauguma ekspertų įvardijo, kad sveikatingumo turizmas turės puikias perspektyvas, jei valstybė suteiks daugiau galimybių plėstis ir nestabdys sveikatingumo turizmo plėtros nekryptinga valstybės politika – Sveikatos Apsaugos ministerija labiau atkreips dėmesį į sveikatos turizmo plėtrą.

Kita dalis ekspertų įvardijo puikias perspektyvas tuo atveju, jei bus įdėta daug darbo.(49 pav.). Saikingas kurortų plėtojimas išsaugojant gamtos išteklius, išlaikant architektūrinį ir kultūrinį paveldą skatins sveikatingumo turizmo plėtrą. Didėjantis žmonių susirgimas, žmonių savimonė skatins plėstis sveikatingumo turizmui.

11 lentelė. Sveikatingumo turizmą skatinančių veiksnių ekspertinis vertinimas.

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9		
Kokie veiksniai skatina sveikatingumo turizmo plėtrą Lietuvoje?											
Užsienio rinkų paklausa Konkurencinga kaina ES šalyse Atsigaunanti vidaus rinka Tarptautinis bendradarbiavimas Lietuvos pozicionavimas	+	+	+	+	+	+	+	+	+	9	1
verslo patrauklumas turizmo produkto kokybės gerėjimas papildomų paslaugų įvairovė	+	+				+	+	+		5	3/4
ilgametės kurortinio gydymo tradicijos sveikatingumo srities atstovų entuziazmas aukštos kvalifikacijos medicininis ir kitas personalas kurortų ir sveikatos įstaigų išplėtoti infrastruktūra	+	+	+	+	+	+	+	+		8	2
natūralūs gamtiniai sveikatos veiksniai Sveikatos veiksnių panaudojimo potencialas procedūrų įvairovė, gamtos unikalumas ir švarumas kurortuose		+		+		+	+		+	5	3/4

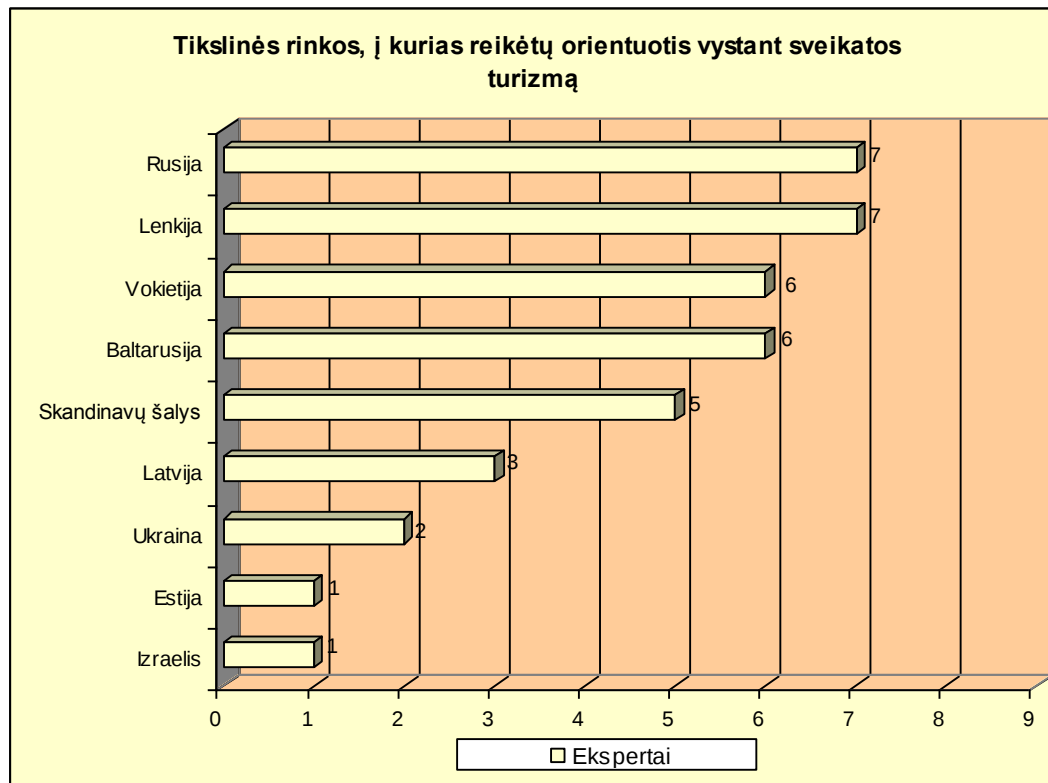
Personalo išsilavinimas – kalbų mokėjimas, auganti paklausa, Rusijos rinkos augantis atvykstamasis turizmas, mažesnė, konkurencinga kaina ES šalių lygmenyje taipogi skaitina sveikatingumo turizmo plėtrą. Ekspertų patarimai sveikatingumo turizmui vystyti – neperkrauti sveikatos rinkos sveikatingumo paslaugomis ir orientuotis ne į kiekybę, o – kokybę. Sveikatingumo turizmo galimybių plėtros perspektyvoje teigiami padariniai – sezoniškumo mažinimas. Kita dalis ekspertų įvardijo prastas medicininio turizmo perspektyvas dėl aukštų medicinos paslaugų kainų.(50 pav.). Sveikatingumo (SPA) turizmo galimybės ateities perspektyvoje įvertintos analogiškai sveikatinimo ir sveikatingumo turizmui.(51 pav.). Išskirta buvo vieno eksperto komentaras – suteikti sveikatingumo (SPA) turizmui daugiau savitumo ir išskirtinumo.

12 lentelė. Sveikatinimo turizmą skatinančių veiksnių ekspertinis vertinimas

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso:	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9		
Kokie veiksniai skatina sveikatinimo turizmo plėtrą Lietuvoje?											
Užsienio rinkų paklausa tarptautinio bendradarbiavimo plėtojimas Lietuvos pozicionavimas konkurencinga kaina ES šalyse atsigaunanti Lietuvos vidaus rinka	+	+	+	+	+	+	+	+		8	1
turizmo produkto kokybės gerėjimas Lietuva patogi susisiekimo prasme verslo patrauklumas sveikatos turizmo plėtra nereikalauja papildomų investicijų	+	+				+	+	+	+	6	2
sveikatos veiksnių panaudojimo potencialas, procedūrų įvairovė gamtos unikalumas bei švarumas kurortuose		+	+	+		+	+			5	3
kurortų ir sveikatos įstaigų išplėtoti infrastruktūra aukštos kvalifikacijos medicininis ir kitas personalas		+		+		+	+			4	4

13 lentelė. Tikslinės rinkos, į kurias reikėtų orientuotis vystant sveikatos turizmą

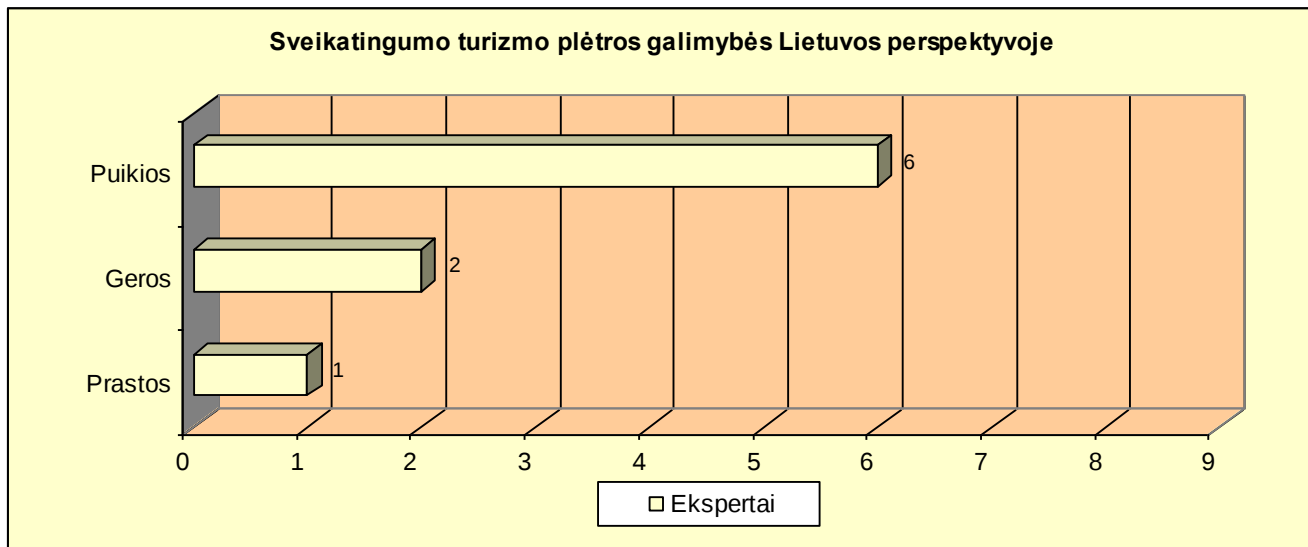
Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso:	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9		
Kokios, Jūsų nuomone, yra tikslinės rinkos, į kurias reikėtų orientuotis vystant sveikatos turizmą?											
Rusija	+		+	+	+	+	+	+		7	1/2
Baltarusija	+		+	+		+	+	+		6	3
Lenkija	+	+	+	+	+	+	+			7	1/2
Vokietija		+	+	+	+	+	+			6	3
Skandinavijos šalys		+		+	+		+	+		5	4
Latvija			+	+			+			3	5
Ukraina					+			+		2	6
Izraelis					+					1	7/8
Estija			+							1	7/8

48 pav. Tikslinių rinkų ekspertinis vertinimas.

14 lentelė. Sveikatingumo turizmo plėtros galimybių ekspertinis vertinimas

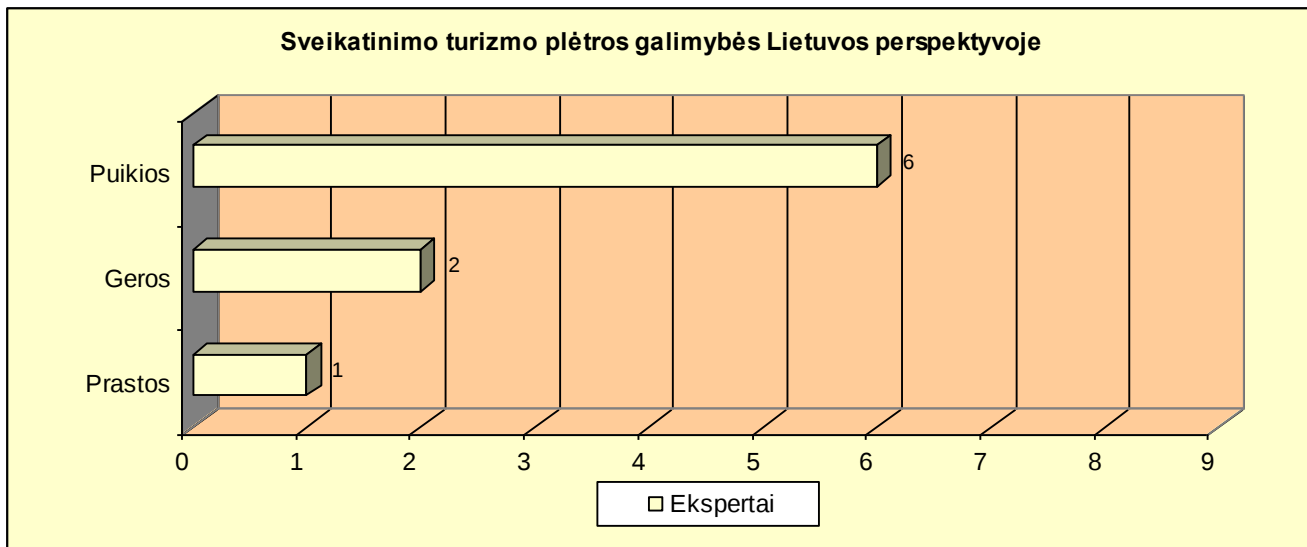
Klausimas ir atsakymai	Ekspertai										
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	Viso:	Vieta
Sveikatingumo turizmo plėtros galimybės Lietuvos perspektyvoje?											
puikios, reikia dirbti.	+									1	1
geros perspektyvos, jei ateityje Sveikatos ministerija nestabdys sveikatos plėtros		+			+	+				3	2
puikios, jei saikingai plėsime kurortus išlaikant kultūrinį, architektūrinį, gamtinį paveldą			+							1	1
geros, tik reikėtų neperkrauti rinkos orientuotis ne į kiekybę, o - kokybę				+						1	2
puikios dėl didėjančių susirgimų skaičiaus ir žmonių savimonės							+			1	1
puikios – kalbų mokėjimas, auga paklausa, mažesnės kainos ES lygiu didelė Rusijos rinka								+		1	1
puikios perspektyvos, tolimesnė paslaugų plėtra prisidėtų prie sezoniškumo mažinimo									+	1	1

49 pav. Sveikatingumo turizmo plėtros galimybių ekspertinis vertinimas.

15 lentelė. Sveikatinimo turizmo galimybių ekspertinis vertinimas.

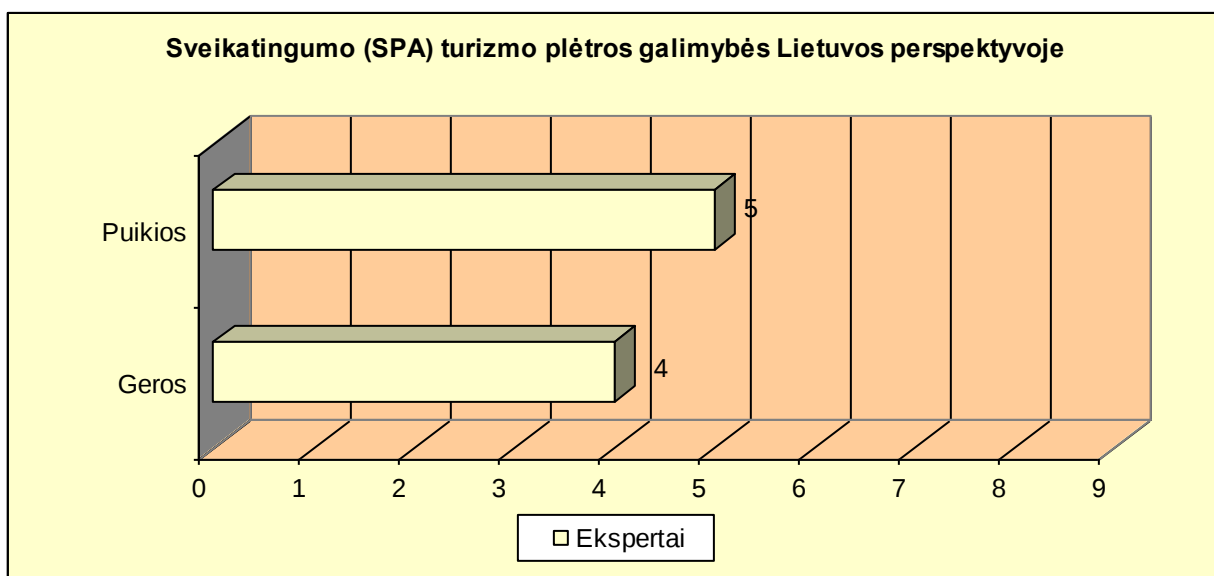
Klausimai ir atsakymai	Ekspertai										
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	Viso:	Vieta
Sveikatinimo turizmo plėtros galimybės Lietuvos perspektyvoje?											
puikios, reikia dirbti.	+								+	2	1/2
geros perspektyvos, jei ateityje Sveikatos ministerija nestabdys sveikatos plėtros		+		+						2	1/2
puikios, jei valstybė suteiks visas sąlygas gydytojams dirbti ir išlaikyti gerus specialistus, didelį dėmesį sutelks ties medicinos personalo tobulinimo ir mokymo			+							1	3/4/5/6/7
kol kas nekokios, nes paslaugų kainos kai kurių medicinos paslaugų yra itin aukštos					+					1	3/4/5/6/7
puikios dėl didėjančių susirgimų skaičiaus ir žmonių savimonės								+		1	3/4/5/6/7
puikios, kalbų mokėjimas, auga paklausa, mažesnės kainos ES lygi didelė Rusijos rinka							+			1	3/4/5/6/7
puikios perspektyvos, tolimesnė paslaugų plėtra prisidėtų prie sezoniškumo mažinimo ir įplaukiančių didesnių pajamų						+				1	3/4/5/6/7

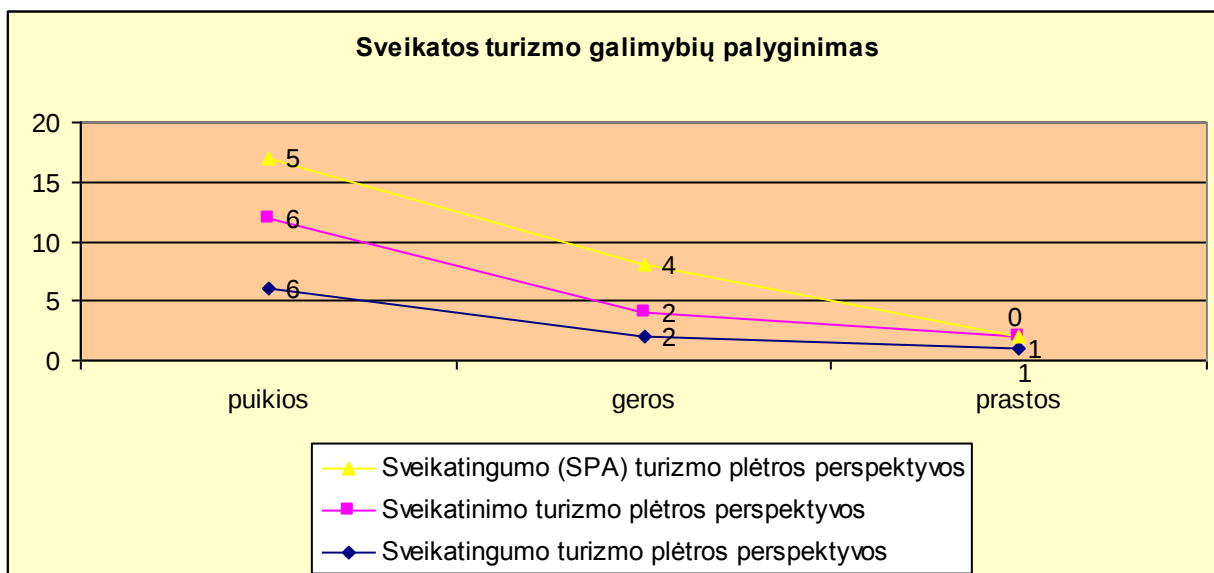
50 pav. Sveikatinimo turizmo plėtos galimybių ekspertinis vertinimas.

16 lentelė. Sveikatingumo SPA turizmo plėtos galimybių Lietuvoje ekspertinis vertinimas.

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso:	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9		
Sveikatingumo turizmo plėtos galimybės Lietuvos perspektyvoje SPA srityje?											
puikios, reikia dirbti.	+									1	1
geros perspektyvos, jei ateityje Sveikatos ministerija nestabdys sveikatos turizmo plėtos		+		+					+	3	2
puikios, jei valstybė suteiks visas sąlygas s dirbti ir išlaikys gerus specialistus, didelį dėmesį sutelks ties medicinos personalo tobulinimo ir mokymo, gamtinio paveldo išsaugojimas			+							1	1
geros, daugiau savitumo ir išskirtinumo					+					1	2
puikios dėl vis didėjančių susirgimų, žmonių savimonės								+		1	1
puikios, kalbų mokėjimas, auga paklausa, mažesnės kainos ES lygiu, didelė Rusijos rinka							+			1	1
puikios perspektyvos, tolimesnė paslaugų plėtra prisidėtų prie sezoniškumo mažinimo ir įplaukiančių didesnių pajamų						+				1	1

51 pav. Sveikatingumo (SPA) turizmo plėtros galimybės Lietuvos perspektyvoje.

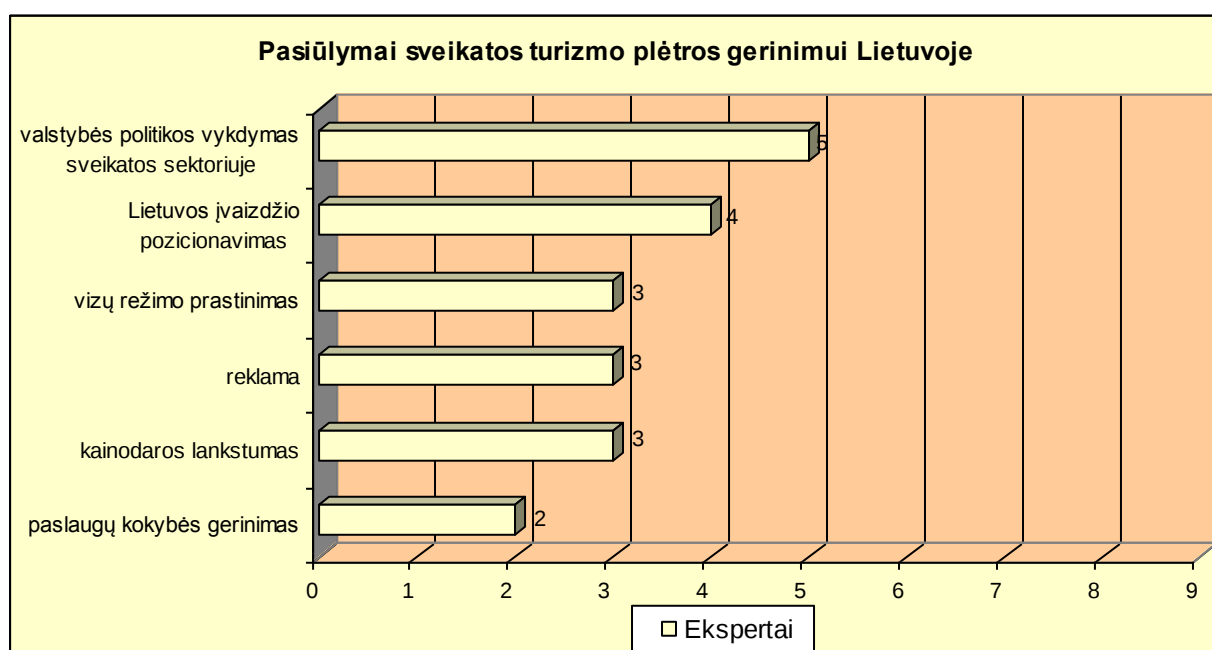

52 pav. Sveikatos turizmo galimybių palyginimas.

Pagrindiniai pasiūlymai sveikatos turizmo plėtrai – valstybės aktyvumas vykdant turizmo politiką sveikatos sektoriuje. Vizų režimo prastinimas, kainodaros lankstumas ir reklamos platinimas sveikatos sektoriuje – ne mažiau svarbūs pasiūlymai sveikatos turizmo plėtrai. Keletas ekspertų pasiūlė gerinti paslaugų kokybę ir gerinti Lietuvos įvaizdį pozicionuojant Lietuvą kaip sveikatos turizmo, kokybiškas paslaugas konkurencingomis ES šalyse kainomis, teikiančią šalį (53 pav.).

17 lentelė. **Pasiūlymai Lietuvos sveikatos turizmo plėtrai**

Klausimas ir atsakymai	Ekspertai									Viso:	Vieta
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9		
Jūsų pasiūlymai sveikatos turizmo plėtros gerinimui Lietuvoje?											
vizų režimo prastinimas	+			+		+				3	3/4/5
paslaugų kokybės gerinimas	+							+		2	6
kainodaros lankstumas	+				+			+		3	3/4/5
reklama	+				+		+			3	3/4/5
valstybės politikos vykdymas sveikatos sektoriuje		+	+	+		+			+	5	1
Lietuvos įvaizdžio pozicionavimas		+			+		+		+	4	2

53 pav. **Ekspertų pasiūlymai sveikatos turizmo plėtrai Lietuvoje**

Tyrimo rezultatai. Apibendrinant ekspertinio vertinimo rezultatus, galima daryti išvadą, kad sveikatos turizmas Lietuvoje turi visas galimybes būti vystomas, kadangi turi didelį potencialą gamtinių natūralių išteklių ir pakankamai išvystytą infrastruktūrą Druskininkuose.

Druskininkų ir Birštono gydomųjų kurortų perspektyvos numatomos remiantis ekspertų vertinimais įvertinant realią dabartinę situaciją – dabartinę kurortų būklę ir atlikus Lietuvos kurortų plėtros perspektyvų analizę. Pajūrio kurortuose Palangoje sveikatingumo turizmo rinka yra mažiausia, o Neringoje sveikatos turizmas nepropoguojamas, trūksta sveikatingumo įstaigų, sveikatos turizmo sritis yra neplėtojama.

Sveikatos turizmo dabartinė situacija – geriausiai įvertinta kainos, kokybės santykis (1 vieta) ir sveikatos turizmo paslaugų pasiūlos lygis (2 vieta) ir sveikatos turizmo paslaugų kokybė (3 vieta).

Sveikatos turizmo plėtrą labiausiai stabdo politiniai veiksniai (7 ekspertai) ir vizų režimas buvusių sovietų respublikoms.

Sveikatos turizmo plėtrą labiausiai skatina užsienio rinkų paklausa, kainos konkurencingumas ES šalyse, tarptautinio bendradarbiavimo ir Lietuvos pozicionavimo poreikis, atsigaujančios vidaus rinkos požymiai.(9).

Tikslinės užsienio turizmo rinkos sveikatos turizmo plėtrai – Rusija (7), Lenkija (7), Vokietija (6) ir Baltarusija (6).

Ekspertų pagrindiniai pasiūlymai sveikatos turizmo plėtrai – valstybės politikos vykdymas sveikatos turizmo sektoriuje.

3.4. Interviu rezultatų analizė

SPA sektoriaus analizė. Interviu su Druskininkų kurorto sveikatinimo asociacijos prezidentu.

Lietuvoje SPA sektorius gyvuoja 7 metus. Per tą laiką įsikūrė daugybe SPA centrų, bet tikrųjų SPA centrų, kurie turėtų teisę verstis SPA veikla, yra labai mažai. Dažniausiai SPA centruose dirba nepakankamą kvalifikaciją turintys darbuotojai, o teikiamų paslaugų pasiūla neatitinka SPA vardo, SPA paslaugų kokybė neatitinka klientų lūkesčių, o kaina yra nepalyginamai aukšta. Kalbant apie sveikatingumo turizmo dabartinę situaciją Lietuvoje, tikslinga įvertinti SPA centrų būklę, bei teikiamų paslaugų paklausą bei pasiūlą. Pagrindinis faktorius kalbant apie paslaugų paklausą yra paslaugos vartojimas. Ar Lietuvos gyventojams tai nėra per didelė prabanga? Turint omenyje dabartinę SPA situaciją Lietuvoje, tai SPA paslaugų vartojimas nuo praeitų metų gruodžio mėn. rodo SPA rinkos atsigavimą. Žmonės, po truputį atsigauja po krizės ir dabartinis laikotarpis pasiekė prieškrizinį laikotarpį vartotojų skaičiumi. Kalbant apie pajamų lygį, tai pajamos dar nėra pakankamai didelės, kadangi krizės laikotarpiu sumažintos SPA paslaugų kainos vis dar yra sumažintos, dėl to gaunamas pajamų lygis iš SPA sektoriaus kol kas dar nėra aukštas. Krizės laikotarpiu ženkliai sumažėjo SPA paslaugų vartotojų skaičius, kadangi ne daug kas galėjo skirti pinigų sveikatingumo paslaugoms.

Sveikatos turizmą stabdantys veiksniai – žmonių sąmonė. Žmonės sveikatą suvokia kaip dabartinę būseną, nesusimąstydami apie ateities padarinius. 40 -50 amžiaus žmonės ypatingai turėtų susirūpinti savo sveikatos profilaktika. Sveikatos profilaktika – kol kas nėra labai populiarus darinys, žmonės nelinkę skirti per daugiausiai pinigų sveikatingumui. Valstybė turi tokią pačią nuomonę . Žmonių švietimui neskiriama pinigų, žmonės dažniausiai net nesusimąsto apie sveikatą tol ,kol

nesuserga, o tada prasideda milžiniški pinigai, skiriami gydymui. Ligų prevencija turėtų būti ne tik valstybės reikalas, bet ir kiekvieno asmeniškai indėlis, o taip pat ir privačių įmonių reikalas. Deja, kadangi visos šios sferos yra tarpusavyje susijusios – privačios įmonės yra priklausomos nuo valstybės mokesčių, o tai savo ruožtu stabdo privačių įmonių norą – skirti lėšų darbuotojų sveikatingumui. Darbuotojų sveikatos profilaktika visiškai neapsimoka darbdaviui, net dalinai apmokant išlaidas, kadangi darbdaviui išlaidos apsieitų dvigubai. Dėl to užsienyje taikoma praktika susijusi su darbuotojų sveikatos profilaktika Lietuvoje kol kas netaikoma. Lietuvos turizmo departamentas daugiau dėmesio skiria turizmui, o ne sveikatingumui. Sveikatos apsaugos ministerija vengia prisiimti atsakomybę už kurortų bei kurortologijos sertifikavimą, sanatorijų bei SPA centrų veiklą. Sveikatos apsaugos ministerija turėtų susirūpinti sveikatingumo reikalais, tačiau vis dar delsiama sertifikuoti kurortus, sveikatingumo paslaugas bei sveikatingumo įstaigoje dirbančius darbuotojus. Kaip užsienyje taikoma praktika, Lietuvoje taip pat galėtų būti taikoma mokesčių mažinimas, mokesčių kompensavimas. Deja, Lietuvoje tai dar nėra taikoma. Galima būtų teigti, kad yra didelė spraga sveikatos teisinėje sistemoje. Taigi, žmonių sąmoningumas, valstybė yra pagrindiniai „stabdžiai“ plėtojant sveikatingumo turizmą. Žmonės dar kol kas nesuvokia, kad kiekvienas litas, įdėtas į žmogaus sveikatos prevenciją, pvz. į sveikatingumo paslaugas, su kaupu, net dvigubai atsiperka žmogui. Kol žmogus sveikas, reikia susirūpinti sveikata, nes po to pinigai, reikalingi sveikatos atstatymui kainuoja dvigubai, o gal jau ir nepataisomai. Kol kas Lietuvos žmonių sąmonė mato tik dabartį, kol esu sveikas, tol skirti pinigų sveikatai stiprinti netikslinga, nėra būtinybės skirti tam pinigų. Kol vyraus tokia nuomonė, tol padėtis negerės nei valstybės lygiu nei privačiame bei vartotojų lygmenyse. Ne tik visuomenė nėra linkusi apsidrausti sveikatos gerbūviu ateityje, bet ir valstybė bei privatus sektorius nėra linkę sutaupyti gydymui, išvengiant ligų bei įvairių susirgimų, taikant sveikatingumo priemones. Sveikatingumo paslaugomis SPA centre ar sanatorijoje gali ne tik sveikatos sutrikimų turintys asmenys, bet ir bendrai sveikatos profilaktikai atlikti gali bet kuris asmuo – komercinis klientas. Visos sanatorijos, turinčios Sveikatos apsaugos ministerijos sertifikatus verstis sveikatingumo veikla, privalo priimti ne tik sveikatos sutrikimų, turinčius klientus, bet ir komercinius pavienius klientus, kurie rūpinasi savo sveikata.

Lietuvos kurortuose daugiausia suskaičiuojama sanatorijų, sveikatos sektoriui kurortai yra neatsiejamas pajamų šaltinis, kadangi pritraukia ne tik Lietuvos, bet ir užsienio turistus, kas sudaro didžiulę pajamų dalį. Miestas, norintis vadintis kurortu ar kurortine teritorija turi turėti išvystytą infrastruktūrą. Pats perspektyviausias ir labiausiai išvystytą infrastruktūrą turintis kurortas – **Druskininkai**. 218 metų aukštuomenė ilsėdavosi Druskininkų kurorte. Tai ne tik galias tradicijas turintis, bet ir išvystytą infrastruktūrą turintis miestas su įvairove paslaugų bei pramogų. Druskininkų

kurortas buvo išrinktas švariausiu oru pasižyminčiu kurortu iš 10 Europos geriausių kurortų. **Druskininkai** pasižymi puikiu mineralinių vandenų, kalcio bei magnio santykiu. **Palanga** – apart jūros, daugiau niekuo ypatingai nepasižymi. Pats didžiausias Palangos turtas – jūra, kuri naudojama sveikatingumo procedūroms atlikti. Viena pagrindinių procedūrų – talasoterapija, vis labiau taikoma praktikoje, ypatingai taikoma jūriniuose kurortuose, kaip Palangoje ir Neringoje. Jūros jodas taip pat ypatingai svarbus gydymui bei ligų profilaktikai. **Palanga** naudoja terminius šaltinius, geriamajam vandeniui bei išoriniam vartojimui. Terminiais šaltiniais naudojosi dar keltai 16 a. Vengrijoje turkų valdymo laikotarpiu klestėjo baseinai bei maudyklės, kas tuo metu Europoje buvo nebūdinga. **Neringa** – labai gražus, atokus, ramus gamtos kampelis, atskirta sala nuo Lietuvos, kurioje ypatingai neišnaudojama infrastruktūra. Tai unikalus gamtos kampelis, neturintis netgi miesto plano, be civilizacijos. Infrastruktūra minimali, valstybės griežti apribojimai neleidžia nugriauti kultūros objektais pripažintų statybos objektų. Neringoje ypatingai trūksta pramogų: tiek kultūros renginių, tiek vietos pramogų – diskotekų, barų, tiek aktyvaus poilsio pramogų. **Birštonas**, panašiai kaip ir **Neringa**, neturi pramonės. Kita vertus, kai gamta nesugadinta pramonės plėtra, tai būna tik unikalus, ramus, gražus gamtos kampelis, į kurį žmonės traukia pabėgti nuo miesto šurmulio ir išplėtotos infrastruktūros padarinių, o tam tikslui puikiai tinka ramus poilsis **Birštone** ar **Neringoje**.

Vienas iš SPA tipų, labai populiarius Lietuvoje kaip viešbučių SPA - dienos SPA, taip ir medicininis SPA, kitaip vadinamas gydomasis SPA – sanatorija. Sanatorijoms keliami ypatingai aukšti reikalavimai – SPA gydomąsias paslaugas turi atlikti tik medicininį išsilavinimą turintys darbuotojai.

Lietuvos Nacionalinei SPA Asociacijai priklausančios SPA nariai – yra aukštos kokybės SPA centrai, sanatorijos, kuriose dirbantys aukščiausios kvalifikacijos specialistai su medicininio išsilavinimu. Tai specialistai, kurie tiesiogiai aptarnauja klientus ir turi specifinę kvalifikaciją liudijančius pažymėjimus.

Klientų struktūrą sanatorijose sudaro virš 50 % užsieniečiai, 50 % sudaro lietuviai – komerciniai klientai, kurie už paslaugas mokasi patys. Lietuvių krizės laikotarpiu sumažėjo, užsieniečių skaičius ir toliau tendencingai auga. Druskininkų sanatorijoje klientų kiekis virš 50 % ne sezono metu, klientų nedaugėja, jaučiasi sezoniškumas ne tokiam lygyje kaip Palangoje – kur ne sezono metu turistų skaičius sudaro tik 10%.

Padaugėja komercinių klientų atostogų metu, tiek vaikų atostogų metu, tiek žiemos atostogų metu.

„Pušyno kelias“ sanatorijos Vilniuje analizė. Interviu su sanatorijos „Pušyno kelias“ vyr. specialiste.

„Pušyno kelias“ sanatorija Vilniuje teikia ne tik sveikatinimo bet ir grožio procedūras, kuriomis naudojasi 27 – 40 m. vartotojai. Sanatorijos gydomosiomis paslaugomis naudojasi vyresnio amžiaus

žmonės, kurie turi problemų su specifinėmis sveikatos problemomis: reabilitacijai po insulto, su judamosios atramos problemomis, su protezais, su kvėpavimo, nefro, odos, lor. sveikatos problemomis. Sezoniskumo Vilniaus sanatorijoje nesijaučia – visais mėnesiais sezoninių svyravimų nesijaučia. Vasarą sanatorijos klientai turi daugiau laiko atostogų metu, naudojami ne tik sveikatingumo bet ir grožio procedūromis. Sanatorijos klientai 27 – 40 m. amžiaus žmonės skiria ir laiko ir pinigų sveikatingumo procedūroms. Galima daryti išvadą, kad vis daugiau žmonių susirūpina savo sveikatos gerove ir profilaktika ir pinigų sveikatos gerinimui negaili. Procedūros, kurias renkasi sanatorijoje visos populiaros, kiekvienam klientui pagal poreikį o populiariausios – masažai ir vandens procedūros.

Vaikų reabilitacijai skirtas vaikų reabilitacijos centras prie „Pušyno sanatorijos“. Šiame reabilitacijos centre suteiktos geriausios sąlygos vaikams, nuo pat gimimo iki 18 metų. Vaikų reabilitacijos centre praktikuojamas mokymas sanatorijoje.

Sanatorijos būklės gerinimas yra aktualus klausimas, kadangi sanatorijos būklė panaši į sovietinių laikų sanatoriją, skiriasi tik sanatorijoje teikiamų paslaugų kokybė. Galima daryti išvadą, kad valstybė nepakankamai skiria lėšų sanatorijos būklės gerinimui.

Vilniaus sanatorijoje „Pušyno kelias“ lankosi aplinkinių miestų, rajonų gyventojai, daug siuntimų iš Santariškių ligoninės. Šioje sanatorijoje lankosi specifinių problemų turintys klientai su ligonių teritorinėmis pažymomis.

Vilniaus „Pušyno kelias“ sanatorijos vyr. specialistė aktualizavo SPA centruose medicininį išsilavinimo neturinčius darbuotojus, kurie negali garantuoti sveikatingumo paslaugų kokybės, tuo tarpu sanatorijoje dirba tik medicininį išsilavinimą turintys darbuotojai.

Darbo rezultatai: Sveikatos turizmas turi visas perspektyvas būti išvystytu. Sveikatos turizmo plėtrai reikalingi atlikti uždaviniai, kurie šiuo metu stabdo atvykstantį turizmą ir vietinį turizmą sveikatos srityje Lietuvoje. Ekspertų vertinimu buvo išsiaiškinta ekspertų nuomonė veiksnių, stabdančių sveikatos turizmo (sveikatingumo, sveikatinimo, SPA) plėtrą su tikslu spręsti šių veiksnių kaip politinių veiksnių, vizų režimo ar infrastruktūros, rinkodaros klausimus.

Ir veiksnių skatinančių sveikatos turizmo plėtrą atsižvelgiant į veiksnius, skatinančius sveikatos turizmo plėtrą maksimaliai panaudojant privalumus – konkurencinga kaina ES šalyse, užsienio rinkų paklausa, Lietuvos tikslingas pozicionavimas, verslo patrauklumas, sveikatos veiksnių panaudojimo potencialas, procedūrų įvairovė, aukštos kvalifikacijos medicininis personalas, atsigauanti Lietuvos vidaus rinka, gamtos unikalumas ir švarumas kurortuose.

Atsižvelgiant į sveikatos turizmo sektoriaus privalumus ir trūkumus, sveikatos turizmo (sveikatingumo, sveikatinimo, sveikatingumo (SPA) dabartinę situaciją kurortuose ir didžiuosiuose

Lietuvos miestuose, ištyrus tikslines rinkas, į kurias tikslinga orientuotis, atlikus interviu metodo analizę, pateiktus ekspertų pasiūlymus sveikatos turizmo rinkai ir įvertinus plėtros perspektyvas, galima planuoti tolimesnius veiksmus siekiant išplėsti sveikatos turizmo rinką Lietuvoje.

Sveikatos turizmo paslaugų vartotojų tyrime buvo nagrinėjama vartotojų nuomonė sveikatos turizmo paslaugoms išsiaiškinant vartotojų poreikius sveikatos (sveikatinimo, sveikatingumo) paslaugoms su tikslu surasti sprendimus vartotojų pateiktiems rezultatams.

Sveikatos turizmo vystymui pateikti pasiūlymai ir išvados remiantis ekspertų, statistinių duomenų ir vartotojų tyrimu.

Išvados ir pasiūlymai

Atlikus turizmo literatūros šaltinių analizę, lyginamąją statistikos analizę, ekspertinio vertinimo tyrimą, padarytos tokios **išvados**:

1. Sveikatos turizmas - holistinė turizmo šaka, apimanti sveikatingumo, (SPA) ir sveikatinimo atšakas.
2. Pagrindinės SPA tobulinimo problemos:
  - SPA apibrėžimo nereglamentavimas sukelia problemų steigiant SPA centrus. Kadangi nėra apibrėžta SPA sąvoka, nėra nurodyti reikalavimai SPA centrams. Kuriasi neaiškos paskirties organizacijos, pasivadinę SPA centrais. Šią problemą patvirtina ir Nacionalinė SPA Asociacija.
  - Respondentai labiausiai naudojami masažo paslaugomis (13%), vandens procedūromis (13%) ir grožio procedūromis (14 %).
  - 51 % respondentų nesinaudoja SPA paslaugomis, 33 % respondentų įvardijo pinigų trūkumą kaip pagrindinę priežastį kodėl sveikatingumo paslaugomis nesinaudoja dažniau. SPA, medicinos paslaugų kainos yra pakankamai aukštos dviejų ekspertų vertinimu.
3. Pagrindinės sveikatingumo paslaugų problemos:
  - Nereglamentuojama sveikatingumo paslaugų teikimo tvarka ar neapibrėžti kokybės valdymo standartai sukelia rinkoje nepatikimumą ir riboja vartotojams pasirinkimo galimybes, prarandami Lietuvos konkurenciniai pranašumai.
  - Sveikatingumo programų apmokestinimo tvarka stabdo sveikatingumo programų vystymą darbdavių tarpe siūlant sveikatingumo programas savo darbuotojams. Kol kas sveikatingumo programų teikimas savo darbuotojams darbdaviams neapsimoka, nes yra dvigubas pajamų apmokestinimas. Išvadą patvirtina du ekspertai: (Druskininkų kurorto sveikatinimo asociacijos prezidentas ir Nacionalinės Kurortų Asociacijos direktorė).
  - Nepakankamai suteikiama informacijos apie sveikatingumo paslaugų naudą vietiniame lygmenyje. (Patvirtina Druskininkų kurorto sveikatinimo asociacijos prezidentas).
4. Pagrindinės sveikatinimo (medicininio) turizmo tobulinimo problemos:
  - Sveikatinimo (medicininis) turizmas pradėtas plėtoti 2004 metais, medicininio turizmo pradžia. (Patvirtina Nacionalinės Kurortų asociacijos direktorė).
  - Sveikatinimo turizmas Lietuvoje pasižymi puikiu kainos ir kokybės santykiu, kuris buvo įvertintas 5, penkių balų sistemoje. (8 ekspertų vertinimas): sveikatos paslaugų kaina yra konkurencinga ES šalių lygmenyje.

- Medicininis turizmas pasižymi aukštu higienos lygiu – švara, kvalifikuotų specialistų atliekamų paslaugų aukšta kokybe. Ekspertų vertinimas – 4, penkių balų sistemoje.
5. Pagrindinės kurortų tobulinimo problemos:
- Lietuvos įstatyminėje bazėje trūkumai – nesertifikuojami kurortai, nereglamentuojamos sveikatos turizmo paslaugos, nereglamentuojamos sveikatos turizmo darbuotojų pareigos ir sveikatos turizmo sąvokos. (Nacionalinė Kurortų Asociacija).
  - Lietuvos kurortams, ypač Neringai ir Birštonui trūksta išvystytos infrastruktūros. Neringos kurorte trūksta sveikatingumo įstaigų – SPA centrų, nėra nei vienos sanatorijos. (Druskininkų kurorto sveikatinimo įstaigų asociacijos prezidentas).
  - Palangos (4 ekspertų nuomonė) – ir Neringos kurortų (6 ekspertų nuomonė) nepakankamai panaudotos pajūrio galimybės.
  - Palangos, Neringos kurortuose ypač jaučiami sezoniškumo svyravimai. Ne sezono metu trūksta pramogų: kultūrinių renginių, aktyvių pramogų, įvairių akcijų sezoniškumui mažinti. 44 % respondentų atsakė, kad kurortuose lankosi vasarą. Užsienio respondentai – vasarą (69%), žiemą (19%).
  - Lietuvos kurortuose lankosi užsieniečiai, daugiausia – Druskininkuose: iš Vokietijos 29 %, Rusijos 22 %, Lenkijos 15 %, Baltarusijos 12 %. Druskininkų savivaldybėje sveikatingumo įstaigose 2004 – 2005 m. apsigyveno (16429), (17 632) turistų iš užsienio. Birštono savivaldybėje mažiausiai – (595), (694).
  - Lietuvos kurortų plėtra rūpinasi privatus sektorius, o ne valstybė. Beveik visos sanatorijos ir SPA centrai priklauso privačiam sektoriui. Sunku gauti Europos sąjungos paramą sveikatos verslui vystyti. (Druskininkų kurorto sveikatinimo asociacijos prezidentas).
  - Labiausiai išvystyta turizmo infrastruktūra – Druskininkuose. Privataus sektoriaus ir Druskininkų savivaldybės dėka Druskininkų kurortas labiausiai išvystytas. (9 ekspertų nuomonė iš 9). Patraukliausiu sveikatos turizmo centru įvardijo – Druskininkų kurortą (59 % respondentų lietuvių). 2004 – 2005 m.
  - Teigiamas perspektyvas turi visi Lietuvos kurortai, tačiau daugiausiai perspektyvų turi Druskininkų kurortas, kadangi Druskininkai užsieniečiams – vienas patraukliausių Lietuvos kurortų, sparčiausiai vystomas kurortas. (9 ekspertų nuomonė iš 9). Statistikos Departamento duomenimis 2004 – 2005 m. Lietuvos gyventojų skaičius sveikatingumo įstaigose – Palangoje (33690), (37767). Druskininkuose – (35334), (36551), Birštone (9416), (8632).
  - Ryškėja trumpo apsistojimo sanatorijoje tendencija, vidutiniška trukmė – 10 dienų.

31 % lietuvių respondentų sveikatingumo įstaigoje apsistoja 5 - 6 dienoms, užsieniečiai (75 %) – daugiau nei trims savaitėms.

- 38 % respondentų poilsio kokybę sveikatingumo įstaigoje suvokia su partneriu ir be vaikų, 31 % respondentų poilsį suvokia su partneriu ir su vaikais. Užsienyje vyrauja socialinis turizmas sveikatingumo įstaigose. (Vieni poilsiauja – 39 % užsieniečių turistų.).
  - Mažiausiai perspektyvų šiuo metu turi Neringos – (2 ekspertai iš 9 pažymėjo, kad turi geras perspektyvas) ir Birštono – (2 ekspertai iš 9) kurortai. 7% respondentų lietuvių įvardijo Neringos kurortą kaip mažiausiai patraukliausią sveikatos turizmo kurortą.
  - Lietuvos kurortų nepakankamai panaudojami gamtiniai natūralūs ištekliai – rekreaciniai miškai ir vandens telkiniai. (Nacionalinė Turizmo Plėtros programa 2007 – 2010).
6. Lietuvos sveikatos turizmo pagrindinės tikslinės rinkos – Rusija (7 ekspertai), Lenkija (7 ekspertai), Vokietija (6 ekspertai), Baltarusija (6 ekspertai).
  7. Nepakankamai reklamuojama Lietuva kaip šalis, teikianti sveikatos paslaugas: sveikatingumo paslaugas (3 ekspertų nuomonė), sveikatinimo paslaugas (1 eksperto nuomonė), sveikatingumo (SPA) paslaugas (1 eksperto nuomonė).
  8. Lietuva turi visas sąlygas sveikatos turizmo vystymui: sveikatingumo turizmui (8 ekspertai) sveikatinimo turizmui (8 ekspertai) ir sveikatingumo (SPA) turizmui (9 ekspertai)
  9. Vizų režimas stabdo atvykstantįjį turizmą, ypač buvusių sovietų respublikoms. Sveikatingumo turizmą: (4 ekspertai), sveikatinimo turizmą – (5 ekspertai), sveikatingumo (SPA) – (4 ekspertai).
  10. Nacionalinio oro vežėjo nebuvimas sudaro mažiau galimybių šalies pasiekiamumui. (4 ekspertai).

Pagal atliktų tyrimų rezultatus parengti šie **pasiūlymai**:

1. Sveikatingumo turizmo tobulinimo kryptys:
  - LR Švietimo ir mokslo ministerijai ir Sveikatos apsaugos ministerijai parengti gamtinių - rekreacinių išteklių apsaugos, kurortologijos tyrimų vykdymui, rekreacijos specialistų ruošimui.
  - LR Ūkio Ministerijai, Lietuvos Turizmo departamentui parengti sveikatingumo turizmo vystymo programą Lietuvos kurortuose ir kurortinėse teritorijose.
  - Privačiam sektoriui tikslinga koncentruotis ties populiariausiomis procedūromis, tobulinant jų kokybę ir atsižvelgiant į sveikatingumo paslaugų diferencijavimą.

- Privataus sektoriaus (sanatorijom) tikslinga būtų orientuotis į lietuvių ir užsieniečių poreikius pagal apsistojimo sanatorijoje trukmę siūlant sveikatingumo kompleksus savaitei laiko ir daugiau nei trims savaitėms gydomąjį – poilsinį sveikatingumo kompleksą.
- Atsižvelgiant į vartotojų poreikius, privačiam sveikatos turizmo sektoriui (sanatorijoms) orientuotis į vartotojų poilsio kokybę, organizuoti sanatorijos klientams vaikų priežiūrą.
- LR Ūkio ministerijai pateikti pasiūlymą – dvigubai neapmokestinti sveikatingumo programos pajamų, tokiu būdu vystant darbdavių siūlomų sveikatingumo programų savo darbuotojams.
- LR Švietimo ir mokslo ministerijai pagerinti visuomenės švietimą apie sveikatingumo paslaugų naudą ir atsiperkamumą propaguojant ligų prevenciją organizuojant paskaitas švietimo įstaigose.

2. Sveikatinimo (medicininio) turizmo tobulinimo kryptys:

- LR Sveikatos apsaugos ministerijai parengti programą Vyriausybei – vystyti medicinos turizmą remiant ne tik didžiuosius medicinos centrus, bet ir mažesnius, tik pradedančius kurtis medicinos centrus. Reguluoti medicinos paslaugų kokybę.

3. SPA centrų tobulinimo kryptys:

- Privačiam sektoriui reikėtų labiau atsižvelgti į vartotojų poreikius siūlant akcijines programas, lojalumo programas su tikslu išlaikyti esamą klientą ir įsigyti potencialių klientų.
- SPA centrų lankstesnis požiūris: jaunimui ir pensijinio amžiaus žmonėms prieinamesnės SPA paslaugos: Express Spa tipo praktikavimas (trumpesnės ir pigesnės SPA paslaugos).
- Sveikatos apsaugos ministerijai reguliuoti SPA centrų veiklą. SPA centruose turėtų dirbti medicinos kvalifikaciją turintys darbuotojai. SPA centrai turi atitikti SPA paslaugų reglamentavimą, bet prieš tai turi būti įteisinti SPA terminai, pareigybių instrukcijos ir SPA veiklos reglamentavimas.

4. Kurortų plėtros tobulinimo kryptys:

- Nacionaliniuose plėtros plano dokumentuose vienas iš prioritetų turi būti – kurortų plėtra.
- LR Ūkio ministerijai, LR Sveikatos apsaugos ministerijai įteisinti gydomąjį – poilsinį, kurortinį turizmą Lietuvos įstatyminėje bazėje.
- Mažinti sezoniškumą Lietuvos kurortuose siūlant ypatingai Palangos, Birštono, Neringos kurortų savivaldybėms daugiau aktyvių pramogų, slidinėjimo trasų ir kitų žiemos pramogų, kultūrinių renginių.
- Svarbu vystyti tarptautinį turizmą skatinant atvykstamąjį turizmą, orientuojantis į tikslines rinkas ir kaimynines šalis – Rusiją, Ukrainą, Baltarusiją ir tartis dėl tarpusavio sanatorinio kurortinio gydymo keitimosi.

5. LR Sveikatos apsaugos ministerijai, LR Ūkio ministerijai, LR Aplinkos apsaugos ministerijai, parengti programą skatinti ne tik tarptautinio lygio, bet ir vietinio lygmens gydomąjį – poilsinį turizmą.
6. LR Sveikatos apsaugos ministerijai, LR Ūkio ministerijai, LR Aplinkos apsaugos ministerijai, būtina parengti Kurorto įstatymą, reglamentuoti SPA, sveikatingumo ir sveikatinimo turizmo sąvokas ir sveikatingumo paslaugų teikimo tvarką apibrėžiant kokybės valdymo standartus.
7. Valstybiniam Turizmo Departamentui reiktų didinti sveikatingumo, sveikatingumo (SPA), sveikatinimo (medicininio) turizmo žinomumą reklamuojant sveikatingumo, sveikatinimo paslaugas vietiniame ir tarptautiniame lygmenyse.
8. LR Ūkio Ministerijai, LR Turizmo departamentui, Turizmo tarybai parengti Vyriausybei pasiūlymą Lietuvos įvaizdžio gerinimui didinant Lietuvos žinomumą kaip šalį, teikiančią kokybiškas sveikatos paslaugas ir konkurencinga kaina ES lygmenyje.
9. Supaprastinti vizų režimą su Baltarusija 50 km zonoje atvykstantiems turistams, ypatingai sveikatinimo tikslais.
10. Privačiam sektoriui gerinti sveikatos paslaugų kokybę organizuojant vietinius ir tarptautinius seminarus, skiriant lėšų darbuotojų apmokymui, sveikatingumo paslaugų tobulinimui.

LITERATŪRA

1. **Altman Nathaniel**, *Healing springs: the ultimate guide to taking the waters : from hidden springs to the world's greatest spas*. Inner Traditions / Bear & Company, 2000. [ISBN 0892818360](#)
2. **Behrens Anja**. The internationalization process of wellness tourism. 2007 m. Wellness and lifestyle changes. 9-10 p. Development of wellness tourism. 10 p.-12 p.
<http://books.google.com/books?id=dEhkscec608C&printsec=frontcover&dq=wellness+tourism&lr=&hl=lt&cd=8#v=onepage&q=&f=false>. [Žiūrėta 2009 01 10].
3. **Charles R.Goeldner J.R.Brent Ritchie**. Tourism. 2006 m. ISBN-13:978-0-471-45038-2.
4. **Chillibreeze publication**. Medical tourism: A Bangalore perspective. 2006 m. December. ISBN: 81-904055-3-5.
5. **Connell, J.** (2006) Medical tourism: Sea, sun, sun and ...surgery. *Tourism Management* 27(1093-1100 p.). School of Geosciences, University of Sydney, NSW 2006, Australia. 2010 01 24.
6. **Dr. Christine Lee** . Medical Tourism, the Future of Health Services.
Tourism Research Unit (TRU), Department of Management, Monash University, Australia.[Žiūrėta 2009 01 04].
7. **Fedotova Elena** . Aromaterapija bevertė sveikatai.
http://www.sveikata.info/aromaterapija_beverte_sveikatai. [Žiūrėta 2010 09 25].
8. **Gartner, William C.** Tourism development: principles, processes, and policies/William C. Gartner. New York (N.Y.) : John Wiley, 1996.xii, 539 p. 54 p.
9. **Healthiness tourism development duom. baze** <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/121552640/PDFSTART> International journal of tourism research. *Int. J. Tourism Res.* **11**, 185–199 (2009) Published online 9 December 2008 in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com) DOI: 10.1002/jtr.703 [žiūrėta 01 08].
10. **Health tourism**. <http://www.essaycustom.com/2009/10/28/health-tourism/> [Žiūrėta 2009 01 04].

11. „Ispado“ spa terminologijos žodynėlis : <http://www.ispadoplus.lt/lt/apie-spa/spa-terminologija.html> ,2007.[Žiūrėta 2010 05 11].
12. **Jane Crebbin-Bailey, John W. Harcup, John Harrington**, *The Spa Book: The Official Guide to Spa Therapy*. Publisher: Cengage Learning EMEA, 2005. [ISBN 1861529171](#)
13. **Janice T.S.** Journal of Managerial Psychology, Vol. 12 No. 3, 1997, pp. 177-189.© MCB University Press, 0268-3946 Corporate wellness programmes in Singapore: effect on stress, satisfaction and absenteeism Ho *Division of Human Resource and Quality Management, Nanyang Business School, Nanyang Technological University, Singapore*.
14. **Kaufmann Lanz, Hansruedi Müller und Eveline Bern**, Schweiz. Wellness –Tourismus: Eine analyse des schweizer marktes und konsequenzen fur die hotellerie (2000).
15. **Kazlauskienė Jurgita**. Sveikatos turizmo reglamentavimas. Pasiūlymai į Turizmo įstatymą. Turizmo taryba prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos, Lietuvos kurortų asociacijos direktorė, 2010.
16. **Klinger, D. and Nalbandian, J.** (1998), *Public Personnel Management: Contexts and Strategies*, 4th ed., Prentice-Hall, Upper Saddle River, NJ. ISSN: 1363-951X.
17. „**Krašto vitrina**“ **dienraštis**. „Š. m. spalio 13 d. Palangoje Nacionalinė kurortų asociacija kartu su Europos kurortų asociacija (ESPA) surengė tarptautinį seminarą „Talasoterapija – naujas pasiūlymas Baltijos šalių sveikatos turizmui“, <http://www.kvitrina.com/straipsnis-1909--m-spalio-13-d-palangoje-nacionaline-kurortu-asociacija-kartu-su-europos-kurortu-asociacija-espa-surenge-tarptautini-seminara-talasoterapija--naujas-pasiulymas-baltijos-saliu-sveikatos-turizmui.php> ,2008.[Žiūrėta 2010 05 11].
18. **Kurortinės teritorijos**. <http://www.tourism.lt/upload/Kurortines%20teritorijos.htm> [Žiūrėta 2010 05 12].
19. **Kurortai** <http://www.tourism.lt/upload/Kurortai.htm> [Žiūrėta 2010 05 12].

20. **Kurortinės rinkliavos Lietuvoje nustatymo galimybių ir pasekmių įvertinimas, praktinių taikymo priemonių parengimas.** Parengta LR Ūkio ministerijos užsakymu Nr. 8-510/4, 2004 10 04 . Lietuvos regioninių tyrimų institutas.
21. **Laisvalaikis ir sveikata.** Paskaita Lietuvos kūno kultūros akademijos NS SOP 4 grupės studentams 2009 10 16 penktadienis.).[Žiūrėta 2010 05 10].
22. **Lietuvos valstybinis turizmo departamentas.** Nacionalinė turizmo plėtros 2007–2010 m. programa. – 2006, - URL:
<http://www.tourism.lt/lt/dokumentai/nhttp/NTPP%20studija%20ir%20tyrimas.htm>
23. **Lietuvos sveikata.** Taikomės į sveikatos turizmo nišą - ar ne per drąsu? Liepos mėn. 2010 m.
<http://www.lsveikata.lt/aktualijos/lietuvoje/63-lietuvoje/1707-taikoms--sveikatos-turizmo-ni--ar-ne-per-drsu.html> [Žiūrėta 2010 09 21].
24. **Lietuvos kurortai vilios sveikatos turistus.** <http://www.zebra.lt/lt/laisvalaikis/keliones/Lietuvos-kurortai-vilios-sveikatos-turistus-2010-09-20.html> [Žiūrėta 2010 09 21].
25. **Lietuvos Turizmo Įstatymas.** [Žiūrėta 2010 09 21].
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=197451
26. **Mačerinskienė Aida,** Turizmo plėtros institutas „SPA paslaugų klasifikavimo metodinės rekomendacijos” 2008 m. Gruodis.
27. **Medical tourism advantages and disadvantages.**
<http://www.scumdoctor.com/Lithuanian/medical-tourism/Advantages-And-Disadvantages-Of-Medical-Tourism.html> [Žiūrėta 2010 10 04].
28. **Medical tourism – a ray of light amongst gathering gloom.**
<http://www.hospitalityabc.com/lt/medical-tourism-a-ray-of-light-amongst-gathering-gloom.html> 2008 m. gruodis. [Žiūrėta 2010 10 07].

29. **Monash University.** Medical tourism, an emerging international business..2007 m. Emerald duomenų bazė.
30. **Nacionalinė kurortų asociacija.** Apie mus. <http://www.kurortuasociacija.lt/index.php?contents=02> [Žiūrėta 2009 01 05].
31. **Regioninių tyrimų institutas.** Tarptautinės konferencijos "Regionų plėtra-2001" medžiagos ištraukos. <http://www.lrti.lt/veikla/publikacijos.html>. [Žiūrėta 2010 10 13].
32. **Rudzkienė, Vitalija.** Mokslinių tyrimų metodai - ekspertinė analizė. Mykolo Romerio universitetas.
33. **Smith Melanie, Laszlo Puczko.** Health and wellness tourism. Typologies of health and leisure tourism. 2009 m. 83-85p.URL:
http://books.google.com/books?id=yxh3ELegawC&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_v2_summary_r&cad=0#v=onepage&q=&f=false [Žiūrėta 2009 01 10].
34. **Skerstonienė Aldona .**“Lietuvos turizmo ištekliai”, 2002 ISBN : 9955-519-04-5.
35. **SPA article.** <http://en.wikipedia.org/wiki/Spa> [Žiūrėta 2010 05 10].
36. **SPA paslauga ir apibrėžimas**
http://www.spatravel.lt/index.php?mod=misc&action=artikul&item_id=60 [Žiūrėta 2010 09 22].
37. **Specialistai ragina politikus suskubti užimti sveikatos turizmo rinką Baltijos šalyse.**
http://www.alfa.lt/straipsnis/10369797/?Specialistai.ragina.politikus.suskubti.uzimti.sveikatos.turizmo.rinka.Baltijos.salyse=2010-06-09_15-22. [Žiūrėta 2010 09 21].
38. **Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės** „Turizmas Lietuvoje 2008“,2009. ISSN 1392-9925.

39. **Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studija. Mokslinio darbo tyrimas.** Vykdytojas UAB “BGI Consulting” Direktorė Rasuolė Andrulienė, projekto vadovė: dr. Aida Mačerinskienė.

40. **T. Choibamroong .** Marketing tourism. Knowledge of Tourists’ Behavior: A Key Success Factor for Managers in Tourism Business [Žiūrėta 2009 01 04].

41. **T. Miller Erica,** Sallovations‘ day SPA operations. ISBN:1-56 253-255-3, 1996 .

Taikomasis mokslinis tyrimas. SPA paslaugų klasifikavimo metodinės rekomendacijos. Ūkio ministerija, VŠĮ Turizmo plėtros institutas.

http://www.druskininkai.lt/EasyAdmin/sys/files/SPA_STUDIJA_metodines_rekomendacijos.pdf.
[Žiūrėta 2010 09 22].

42. **Tarptautinė SPA asociacija (ISPA)** ://www.experienceispa.com/spa-goers/spa-101/types-of-spas/
[Žiūrėta 2010 05 10].

43. **Tarptautinių žodžių žodynas,** Vyriausioji enciklopedijų redakcija

<http://www.zodziai.lt/reiksme&word%3Dbalneoterapija&wid%3D2285>, 1985. [Žiūrėta 2010 05 10].

Trasalis. <http://www.trasalis.lt/pirtys.hamamas>, [Žiūrėta 2010 05 10].

44. **Turizmas Lietuvoje** =Tourism in Lithuania : [statistikos biuletenis] /Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius : Statistikos dep. 2008- nr. : ilius

45. **Turizmo verslo misijoje – dėmesys Lietuvos sveikatingumo ir SPA paslaugoms bei aktyviam poilsiui.** Meniu.lt http://www.meniu.lt/horeca_news.php?strid=66559&id=386500 [Žiūrėta 2009 01 05].

46. **Tursienė Ina .** Žvelgiantys į ateitį verslininkai grožio salonuose kuria SPA zonas..<http://www.grozioklubas.lt/main.php?n=85&l=226&k=1> [Žiūrėta 2010 09 22].

47. **Valstybinis turizmo departamentas.** Turizmo plėtros planavimo dokumentų, programų, galimybių studijų rengimo ir jų įgyvendinimo stebėsenos metodinės rekomendacijos URL: www.tourism.lt/lt/dokumentai/TURIZ%20Plan%20metod06-11.doc

48. **Vandens ir šviesos terapijos dušas.** <http://gyvenimas.delfi.lt/timemachine/vandens-ir-sviesos-terapijos-dusas.d?id=23364157>. 2009. [Žiūrėta 2010 09 22].
49. **VŠĮ Lietuvos kurortologijos tyrimų centro** „VŠĮ Lietuvos kurortologijų studija mokslinis tyrimo darbas“. Parengta LR ūkio ministerijos užsakymu, sutartis Nr. 8-319, 2007 07 30 (2007).
50. **VŠĮ Lietuvos kurortologijos tyrimų centro** „Mineralinio vandens naudojimo Lietuvos kurortuose sveikatinimo, profilaktikos, gydymo ir reabilitacijos tikslais standartinės metodinės rekomendacijos“ Parengta LR ūkio ministerijos užsakymu, sutartis Nr. 8-324, mokslinis tyrimo darbas (2008).
51. **Western New England Law Review.** Volume 29, Issue 2 2007 Article 6
Symposium: The politics of health law under – regulated health care phenomena in a flat world:medical tourism and outsourcing. Nicolas P. Terry. Copyright c 2007 by the authors. Western New England Law Review is produced by The Berkeley Electronic Press (bepress).
<http://digitalcommons.law.wnec.edu/lawreview>.

ANOTACIJA

Bujanauskaitė G. Tarptautinio turizmo administravimo/ Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas. Sveikatos turizmo plėtros perspektyvos Lietuvoje. Vadovas dr. Alvydas Baležentis.- Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, Viešojo administravimo fakultetas, 2010 -118.p.

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota sveikatos turizmo formų : sveikatingumo, sveikatinimo turizmo raida, išanalizuota dabartinė sveikatos turizmo situacija Lietuvoje, išnagrinėta statistinių duomenų pagrindu. Atlikus sveikatos turizmo empirinius tyrimus, pateiktos sveikatos turizmo išvados, iškeltos problemos, uždaviniai, ir pateikti pasiūlymai šioms problemoms spręsti. Pirmoje darbo dalyje teoriniu pagrindu nagrinėjami sveikatos turizmo aspektai – sveikatos turizmo samprata, sveikatos turizmo raida, sveikatos turizmo dabartinė situacija Lietuvos ir pasaulio aspektu. Antroje dalyje – nagrinėjama sveikatos turizmo situacija Lietuvoje, trečioje dalyje – analizuojama sveikatos turizmo situacija remiantis statistiniais duomenimis, ketvirtoje dalyje – nagrinėjamas Lietuvos turizmo ekspertų požiūris į sveikatos turizmą, penktoje dalyje nagrinėjamas vartotojų požiūris į sveikatos turizmą.

Pagrindiniai žodžiai: sveikatos turizmas, sveikatingumo turizmas, sveikatinimo turizmas, Lietuvos kurortai, kurortų plėtra, sveikatingumo turizmo plėtra, sveikatinimo turizmo plėtra, infrastruktūra, valdžia.

ANNOTATION

Bujanauskaitė G. Management of International tourism. The perspectives of Health tourism development in Lithuania. The MA thesis of external management. Supervisor prof. Alvydas Baležentis. Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Politic and Management, 2010.-118 p.

Present MA thesis analyses different states of health in tourism: health promotion, development of wellness tourism. Current situation concerning health in Lithuania is analysed on the basis of statistical data. After empiric research description the results of health tourism, problems, goals and suggestions of how those problems may be solved are presented. The first part is theoretical and deals with the following health promotion tourism aspects: the notion of health tourism, development of health tourism, current situation of health tourism in Lithuanian and in global perspective. The second part of the thesis deals with health tourism in Lithuania, the third part analyses the situation of health tourism in Lithuania on the basis of statistical data, the fourth part of the thesis is dedicated to the

outlook of Lithuanian tourism experts towards the health tourism, the fifth part deals with the consumer outlook towards health tourism.

Key words: health tourism, health promotion tourism, wellness tourism, Lithuanian resorts, development of resorts, health promotion tourism development, wellness tourism development, infrastructure, government.

SANTRAUKA

Bujanauskaitė G. Tarptautinio turizmo administravimo/Viešojo administravimo magistro baigiamais darbas. Sveikatos turizmo plėtros perspektyvos Lietuvoje. Vadovas dr. Alvydas Beležentis.-Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2010.-118 p.

Sveikatos turizmas – turizmo šaka, susidedanti iš sveikatingumo ir sveikatinimo atšakų, todėl nagrinėjant sveikatos turizmo sampratą, raidą, perspektyvas Lietuvoje buvo nagrinėjamos ir šios dvi atšakos. Nagrinėjant sveikatos turizmo galimybes ateities perspektyvoje, aktualu buvo ištirti esamą situaciją Lietuvoje lyginant su sveikatos turizmo pasauline praktika. Pagrindinė darbo problema – nepakankamai ištirta tema Lietuvos lygmenyje. Lietuvoje yra įsteigta Kurortologijos Tyrimų Centras, įsteigta nacionalinė SPA Asociacija, įsteigta Nacionalinė Kurortų Asociacija, bet tyrimų atlikta tik keletas, vienas iš jų – ištirta sveikatingumo ir poilsio centrų poreikis ir perspektyvos Lietuvoje, bet to nepakanka, kad būtų kryptingai ir nuosekliai plėtojamas sveikatos turizmo sektorius. Tikslinei sveikatos turizmo plėtrai svarbu sukurti sveikatos turizmo plėtros programą ir efektyviai ją plėtoti. Deja, Kurortologijos tyrimų centras turi paruošęs tik Birštono kurorto plėtros koncepciją, o teisinėje Lietuvos sistemoje nėra reglamentuota ne tik sveikatos turizmo sąvokos, trūksta kurortologijos tyrimų kurortų gamtiniais ištekliams reglamentuoti, sveikatingumo centrams nėra nurodytos veiklos gairės, nereglamentuota ir sveikatingumo centrų specialistų kvalifikacijos reikalavimai bet ir kurortų plėtra nėra prioritetas Nacionalinėje Turizmo Plėtros Programoje. Tyrimo tikslas – ištirti sveikatos turizmo galimybes Lietuvoje. Toks tikslas lemia sekančius uždavinius Atskleisti sveikatos turizmo – sveikatingumo, SPA, sveikatinimo (medicininio turizmo) sampratą., apžvelgti sveikatingumo ir poilsio kompleksų esamą situaciją Lietuvoje, ištirti klientų poreikius sveikatingumo kompleksams, parengti perspektyvų analizę plėtojant sveikatos turizmo sritį Lietuvoje. Siekiant įvertinti sveikatos turizmo plėtros galimybes Lietuvoje, darbe taikomi keli metodai. Teorinis metodas naudojamas analizuojant sveikatos turizmo koncepcijas ir sveikatos turizmo dabartinę situaciją pasauliniame kontekste. Siekiant ištirti sveikatos turizmo esamą situaciją ir plėtros perspektyvas buvo naudojami empiriniai metodai: vartotojų anketavimas ir ekspertų vertinimas. Remiantis darbe naudotais metodais, nustatyta, kad Lietuvoje sveikatos turizmas turi visas galimybes būti vystomas, su sąlygomis, kad aukščiausieji organai susirūpins sveikatos turizmo plėtra ir skirs tam daugiau lėšų ir įdės daugiau darbo. Pabaigoje pateiktose išvadose ir siūlymuose, rekomenduojama aktyviai vystyti sveikatos turizmą įsitraukiant už sveikatos turizmo plėtrą atsakingoms institucijoms parengiant sveikatos turizmo strategiją, Nacionalinėje Turizmo Plėtros Programoje prioritetą teikiant kurortų plėtrai.

Bujanauskaitė. G, International tourism management/ Master's thesis in public administration. The perspectives of Health tourism development in Lithuania. Supervisor dr. Baležentis A. - Vilnius: Faculty of Politic and Management, Mykolas Romeris University, 2010. 118 p.

ABSTRACT

Due to the fact that health tourism belongs to the branch of tourism which consists both of wellness and health promotion, the notion of tourism, its development, perspective in Lithuania were analysed together with wellness and health promotion. During the analysis of health tourism opportunities in future prospective, it was useful to investigate current situation in Lithuania in comparison with situation in the world. **The main problem** of the thesis was the lack of previous research of health tourism in Lithuania. Despite the fact that in Lithuania there are such institutions as Kurortologijos Tyrimų Centras, SPA Asociacija, Nacionalinė Kurortų Asociacija, there are so little research done. One of them, is the research dedicated to the need of health promotion tourism, but this is not enough to target and consistently develop the segment of health tourism. It is important to create a health tourism development program and to develop it effectively. Unfortunately, "Kurortologijos tyrimų centras" has only prepared a concept of Biršton resort development. What is more, there is no such concept as health tourism in Lithuanian legal system, there is a lack of balneology research to specify natural resources of resorts, also, there are no operational guidelines or requirements of health promotion specialists determined. Resort development is not a priority for the National Tourism Development Programme. **The aim** of current research is to explore opportunities for health tourism in Lithuania. Such an aim determines the following goals: to reveal health tourism – health promotion, SPA, wellness (medical) tourism concepts, to overview the current situation of Lithuanian health promotion and resort complexes, to investigate the consumers' needs for health promotion complexes, to prepare a prospective analysis of development of the health tourism area in Lithuania. There were several methods applied in order to evaluate the opportunities of tourism development in Lithuania. **Theoretical method** was employed in analysis of health tourism concepts and present health tourism situation over the world. To investigate current situation of health tourism and perspectives of its development **empirical methods** were employed: questionnaires and evaluation of experts. With reference to the employed methods it was discovered, that in Lithuania there are great possibilities for health tourism development, under the condition that the higher institutions will take the responsibility and will provide more resources and put more effort. In the Summary and Suggestions sections it is recommended to actively develop the health tourism, health tourism for intervening in the development

of responsible health authorities in developing the tourism strategy, the National Tourism Development Programme with priority to the development of resorts.

PRIEDAI

1 priedas. Sveikatingumo, grožio (SPA) turizmo paslaugos.....	122
2 priedas. Sveikatinimo paslaugos.....	126
3 priedas. Kurortų ir kurortinių teritorijų savivaldybių, kurioms 2008 m. skiriamos lėšos kultūrinių renginių projektų, skirtų sezoniškumui mažinti, veiklos sąnaudoms kompensuoti, paskirstymo tvarka.....	127
4 priedas. Sveikatos turizmo paslaugų vartotojų tyrimo apklausos pavyzdys.....	128
5 priedas. Ekspertų apklausos pavyzdys.....	131

SVEIKATINGUMO, GROŽIO (SPA) TURIZMO PASLAUGOS

GROŽIO PROCEDŪROS „VILLON“

Baltijos jūros dovanojamas Gintaras - tai ypatingas mineralas. Gintaro pudros, smėlio, aliejaus ir jūrinės Phytomer kosmetikos derinys paverčia kiekvieną masažą ir grožio procedūrą maža sveikatos ir grožio švente Jūsų kūnui, o „Gintaro arbatos“ puodelis suteikia energijos.

Grožio procedūros su Phytomer kosmetika ir Gintaru: Gintaro pudros kaukė veidui Minkšta ir švelni gintaro pudros kaukė išvalo, nuramina odą bei suteikia jai jaunatviškumo, o drėkinančios Phytomer kosmetikos priemonės užtikrina, kad elastingumo bei gaivumo pojūtis išliktų ilgai. 40 min 190Lt

Viso kūno šveitimas (pylingas) su gintaro smėliu. Intensyvus odos šveitimas Gintaro smėliu suaktyvina kraujotaką, reguliuoja medžiagų apykaitą ir padeda išsaugoti stangrią, lygią ir jaunatvišką odą. 30 min 110Lt

Anticeliulitinis gintaro pudros įvyniojimas. Savaime kaistanti Gintaro pudros kaukė itin intensyviai veikia celiulito pažeistą odą, ją lygina, valo, ramina ir paverčia stangria bei jaunatviška. 90 min 300Lt.

Gintariniai masažai:

Sausas masažas su Gintaro pudra. Itin lengvas Gintaro pudros sluoksnis apgaubia kūną ir praturtina masažo procedūrą ypač subtiliais pojūčiais, grąžindamas Jūsų odai jaunatviškumą ir kūdikio švelnumą.

Viso kūno masažas su gintaro pudra 60 min 250Lt.
Nugaros ir kaklo masažas su gintaro pudra 30 min 120Lt

Masažai su Gintaro aliejumi

Unikalaus kvapo Gintaro aliejus padeda atsipalaiduoti ir pasinerti į nepakartojamų pojūčių jūrą.

Viso kūno masažas 60 min 200Lt

Viso kūno masažas 90 min 260Lt

Viso kūno masažas 120 min 320Lt

Nugaros ir kaklo masažas 30 min 100Lt

Kojų masažas 20 min 80Lt

Rankų masažas 20 min 60Lt

Grožio ir sveikatingumo procedūros „Trasalyje“

- **karšto / šalto vandens procedūros:** stimuliuoja kūno apytaką, išvalymą, nuraminimą ir energijos tiekimą. Vandens terapija stimuliuoja, suteikia energijos
- **svorio metimas / detoksikacija / celiulitas:** OCEANA™ procedūromis gali būti sumažintas celiulito atsiradimas, taip pat sumažintas svoris; efektyvus celiulito mažinimas ir svorio metimas atliekamas tik energingai didinant cirkuliaciją, stimuliuojant medžiagų apykaitą, šalinant skysčių perteklių
- **mineralų atstatymas / drėkinimas:** kūno įvyniojimo ir kaukių procedūros pradedamos pirmiausia nuo nešvarumų šalinimų, po to eterinių aliejų, žolelių, purvo, molio, jūros žolių ar dumblių panaudojimu. Šie natūralūs ingredientai turi daug vitaminų ir mineralų bei papildo sausos, pažeistos ar senstančios odos maisto medžiagų trūkumą. Taikant efektyvaus karščio ir hidroterapijos procedūras, šie produktai net pažeistai odai suteiks gaivumo, švaros ir drėgmės pojūtį
- **senėjimo stabdymas:** intensyvus odos drėkinimas, tonizavimas daro odą elastingesnę, vyksta bendras odos maitinimas, stimuliuoja kolageno vystymąsi, kuriantį švelnią, jaunatvišką odą. Derinant atsipalaidavimą, pastovią šilumą ir stimuliuojančią hidroterapiją su jūros žolių ar purvo taikymu, senėjimą stabdančių ir valančių ingredientų absorbavimas padidėja, oda tampa elastinga ir švytinti.

Kūno grožio ir sveikatinimo paslaugų kompleksas

Masažas su medumi

Pirtis

Jacuzzi vonia

Masažas su aliejais

Poilsis, gydomoji arbata

Kaina: 90 min. – 90 Lt.

Procedūrų kokteilis "Įvyniojimas medumi"

Pirtis

Švelnus pilingas su aromatizuotais kūno šveitikliais

Kūno padengimas medumi su eteriniais aliejais, įvyniojimas į plėvelę ir gulėjimas

Lengvas viso kūno įtrynimasis stangrinančiu ir jauninančiu kūno sviestu.

Poilsis, gydomoji arbata

Kaina: 90 min. – 98 Lt.

Kūno odos pilingas su Negyvosios jūros druska

Pirtis

Viso kūno pilingas su Negyvosios jūros druska

Viso kūno masažas su aromatiniais aliejais

Poilsis, gydomoji arbata

Kaina: 60 min. – 69 Lt.

Procedūrų kokteilis "Relax"

Sukūrinė (Jacuzzi) vonia

Bendras kūno masažas su aromatiniais aliejais

Poilsis, gydomoji arbata

Kaina: 60 min. (masažo) – 75 Lt.

Kūno detoksikacinė programa su Negyvosios jūros druska ir purvu

Kūno pilingas su Negyvosios jūros druska

Viso kūno padengimas purvu ir įvyniojimas

į plėvelę ir gulėjimas

Kūno ištrynimasis aromatiniais aliejais

Poilsis, arbata

Kaina: 90 min. – 105 Lt.

Kūno anticeliulitinė programa su Negyvosios jūros druska ir purvu

Kūno pilingas su Negyvosios jūros druska

Apatinės kūno dalies padengimas jūros purvu ir įvyniojimas į plėvelę

Gulėjimas

Apatinės kūno dalies masažas

Poilsis, arbata

Kaina: 60 min. – 59 Lt.

Kūno anticeliulitinė programa su Negyvosios jūros druska, purvu ir eteriniais aliejais

Kūno pilingas su Negyvosios jūros druska

Apatinės kūno dalies padengimas jūros purvu ir eteriniais aliejais , įvyniojimas į plėvelę. Gulėjimas

Apatinės kūno dalies anticeliulitinis masažas

Poilsis, arbata

Kaina: 60 min. – 69 Lt

SVEIKATINIMO PROCEDŪROS

Sanatorijoje teikamos reabilitacinės (sveikatinimo) procedūros:

- Gydomasis masažas
- Vandens procedūros (vertikalinės vonios, gydomoji mankšta ir povandeninis masažas, Jacuzzi dušas, sūkurinės vonios, mineralinio)
- Druskų kambarys (haloterapija, sergantiems alerginėmis, odos ir plaučių ligomis)
- Elektros procedūros (nuskausminimas, raumenų stimuliacija, magneto terapija, elektroforezė) ir kt.
- Lazerių terapija,
- Inhaliacijos
- Gydomoji mankšta (kineziterapija vandenyje ir salėje, plaštakos ergoterapija)
- Purvo, parafino terapija
- Bioptrono lempos procedūros
- Individualūs ir grupiniai psichoterapijos užsiėmimai
- Krioterapija – šalčio terapija
- Grožio procedūros (su medumi, jūros augalais bei moliu, odos pilingas su žemės jūros druska)
- Ilgalaikė deguonies terapija
- Balso grąžinimas po gerklų operacijos ir kt.
- **Pritaikoma ortopedinė ir kompensacinė technika.**

**KURORTŲ IR KURORTINIŲ TERITORIJŲ SAVIVALDYBIŲ, KURIOMS 2008 M. SKIRIAMOS
LĖŠOS KULTŪRINIŲ RENGINIŲ PROJEKTŲ, SKIRTŲ SEZONIŠKUMUI MAŽINTI, VEIKLOS
SĄNAUDOMS KOMPENSUOTI, PASKIRSTYMO TVARKA**

Savivaldybė			Skiria- mos lėšos, Lt	Lėšų skyri- mo intensy- vumas, proc.	Išmok ėta 2008- 10-22
Birštono savivaldybė			Iki 90 tūkst.	85	27000
Druskininkų savivaldybė			Iki 210 tūkst.	85	129500
Neringos savivaldybė			Iki 90 tūkst.	85	46000
Palangos miesto savivaldybė			Iki 210 tūkst.	85	63000
Anykščių rajono savivaldybė			Iki 45 tūkst.	85	
Ignalinos rajono savivaldybė			Iki 45 tūkst.	85	18784
	Iš viso:		Iki 690 tūkst.		284284

Sveikatos* turizmo plėtros perspektyvos Lietuvoje

Prašau Jūsų skirti kelias minutes ir atsakyti į pateiktus klausimus, taip prisidėtumėte prie tyrimo, o tyrimo rezultatai padėtų pateikti pasiūlymus sveikatos turizmo gerinimui, kurortų plėtros pagerinimui. Viso yra 17 klausimų, kuriuos sudaro atviri ir uždari klausimai, į kuriuos atsakydami neturėtumėte sugaišti daug laiko. Iš anksto dėkoju.

1. Sveikatingumo** turizmo dabartinė situacija Lietuvoje. Įvertinkite 5* balų sistemoje. (1 balas- labai blogai, 2- blogai, 3- vidutiniškai, 4-gerai, 5- labai gerai.)

- a) informacija apie šalį ir jos teikiamas paslaugas sveikatingumo srityje 1,2,3,4,5
- b) šalies įvaizdis 1,2,3,4,5
- c) geografinė padėtis (susisiekimas) 1,2,3,4,5
- d) šalies ekonominė būklė 1,2,3,4,5
- e) atvykstamojo turizmo vizų režimas 1,2,3,4,5
- f) sveikatingumo paslaugų kokybė 1,2,3,4,5
- g) paslaugų pasiūlos lygis 1,2,3,4,5
- i) kainos ir kokybės santykis 1,2,3,4,5
- h) kita.(įvardinkite)... 1,2,3,4,5

2. Dabartinė sveikatinimo*** (medicininio) turizmo situacija. Įvertinkite 5 balų sistemoje. (1 balas- labai blogai, 2- blogai, 3- vidutiniškai, 4-gerai, 5- labai gerai.)

- a) informacija apie šalį ir jos teikiamas paslaugas medicininio turizmo srityje 1,2,3,4,5
- b) šalies įvaizdis 1,2,3,4,5
- c) geografinė padėtis (susisiekimas) 1,2,3,4,5
- d) šalies ekonominė būklė 1,2,3,4,5
- e) atvykstamojo turizmo vizų režimas 1,2,3,4,5
- f) paslaugų kokybė 1,2,3,4,5
- g) paslaugų pasiūlos lygis 1,2,3,4,5
- h) kita.(įvardinkite)...

*Į sveikatos turizmo sąvoką įeina **sveikatingumo, spa, sveikatinimo** sąvokos.

****Sveikatingumo įstaiga** „apima apgyvendinimo paslaugas teikiančias sveikatos stiprinimo ir sveikatos priežiūros įstaigas, pvz.: mineralinių vandenų kurortus, terminų vandenų kurortus, sanatorijas, kalnų sanatorijas, rehabilitacijos įstaigas, sveikatingumo ūkius ir kitas panašias įstaigas.

*****Sveikatinimo veiklos sąvoka** – tai „asmens sveikatos priežiūra, visuomenės sveikatos priežiūra, farmacinė ir kita sveikatinimo veikla, kurios rūšis ir reikalavimus ją vykdančioms subjektams nustato Sveikatos apsaugos ministerija“

3. SPA**** turizmo dabartinė situacija Lietuvoje. Įvertinkite 5 balų sistemoje. (1 balas- labai blogai, 2- blogai, 3- vidutiniškai, 4-gerai,5-labai gerai.)

- a) informacija apie šalį ir jos teikiamas paslaugas SPA srityje 1,2,3,4,5
- b) šalies įvaizdis 1,2,3,4,5
- c) geografinė padėtis (susisiekimas) 1,2,3,4,5
- d) šalies ekonominė būklė 1,2,3,4,5
- e) atvykstamojo turizmo vizų režimas 1,2,3,4,5
- f) paslaugų kokybė 1,2,3,4,5
- g) paslaugų pasiūlos lygis 1,2,3,4,5
- h) kita.(įvardinkite)... 1,2,3,4,5

4. Įvertinkite prašau kurortų esamą būklę.

.....

5. Kuriam Lietuvos kurortui, Jūsų nuomone, reikėtų daugiausia įdirbio ir lėšų? Kodėl?

.....

6. Kuris kurortas Jūsų nuomone turi didžiausias perspektyvas? Kodėl?

.....

7.Kokie veiksniai stabdo sveikatingumo turizmo plėtrą Lietuvoje?

.....

8.Kokie veiksniai stabdo sveikatinimo (medicininio) turizmo plėtrą Lietuvoje?

.....

9.Kokie veiksniai stabdo SPA turizmo plėtrą Lietuvoje?

.....

10.Kokie veiksniai skatina vystyti sveikatingumo turizmą Lietuvoje?

.....

11. Kokie veiksniai skatina sveikatinimo (medicininį) turizmą Lietuvoje?

.....

12. Kokie veiksniai skatina SPA turizmą vystyti Lietuvoje?

.....

13. Kokios, Jūsų nuomone, yra tikslinės rinkos, į kurias reikėtų orientuotis vystant sveikatos turizmą?

.....

**** SPA paslauga – sveikatinimo ar sveikatingumo paslauga, kuri teikiama naudojant natūralius gamtinius veiksnius.

14. Sveikatingumo turizmo plėtros galimybės Lietuvos perspektyvoje.

.....

15. Medicininio turizmo plėtros galimybės Lietuvos perspektyvoje.

.....

16. SPA turizmo plėtros galimybės Lietuvos perspektyvoje.

17. Kokie Jūsų pasiūlymai sveikatos turizmo plėtros gerinimui Lietuvoje?

.....

Ačiū už atsakymus.
Gražios Jums dienos.

Jūsų duomenys:

Jūsų amžius .....vyras ☐ moteris.☐ Jūsų pareigos.....
Ryšys su sveikatos turizmu..... Išsilavinimas.....
Patirtis šioje srityje.(metais).....

..Mykolo Romerio universiteto
Tarptautinio turizmo magistrantė
Giedrė Bujanauskaitė

Sveikatos* turizmo plėtros perspektyvos Lietuvoje

Prašau Jūsų skirti kelias minutes ir atsakyti į pateiktus klausimus apie sveikatingumo,** sveikatinimo,*** SPA**** paslaugas Lietuvoje, taip prisidėtumėte atliekant tyrimą, kuris padėtų pagerinti Lietuvos SPA ir sveikatingumo turizmo būklę Lietuvoje. Iš anksto dėkoju.

1. Iš kur dažniausiai sužinote apie sveikatos paslaugas? Pažymėkite vieną ar kelis variantus.

- a) internete
- b) iš draugų
- c) iš reklamos (nurodykite konkrečiau.....)
- d) iš gydytojo
- e) iš žiniasklaidos
- f) kartą buvau apsistojęs,-(usi) viešbutyje ir pamačiau spa centrą
- g) iš turizmo informacijos centro
- h) nepamenu
- i) kita.....

2. Koks dažniausias apsilankymo tikslas sveikatos įstaigoje? Pažymėkite vieną variantą.

- a) gydymosi tikslais, gydomosios procedūros, reabilitacija
- b) poilsio tikslais, jėgų atstatymas, relaksacija
- c) aktyvus poilsis, pramogos

3. Kaip dažnai tenka lankytis SPA centre ir naudotis sveikatingumo paslaugomis? Pažymėkite vieną variantą.

- a) kartą per metus
- b) 2 kartus per metus
- c) 3 kartus
- d) 4 kartus
- e) kartą per kelis metus
- f) rečiau nei kartą per kelis metus
- g) nežinau
- h) nesilankau

4. Kaip dažnai tenka lankytis sveikatingumo įstaigoje- sanatorijoje? Pažymėkite vieną variantą.

- a) kartą per metus
- b) 2 kartus per metus
- c) 3 kartus
- d) 4 kartus
- e) kartą per kelis metus
- f) rečiau nei kartą per kelis metus
- g) nežinau
- h) nesilankau

*Į Sveikatos sąvoką įeina: sveikatingumo(SPA) ir sveikatinimo (SPA) sąvokos.

**Sveikatingumo įstaiga „apima apgyvendinimo paslaugas teikiančias sveikatos stiprinimo ir sveikatos priežiūros įstaigas, pvz.: mineralinių vandenų kurortus, terminių vandenų kurortus, sanatorijas, kalnų sanatorijas, reabilitacijos įstaigas, sveikatingumo ūkius ir kitas panašias įstaigas.

*** SPA paslauga – sveikatinimo ar sveikatingumo paslauga, kuri teikiama naudojant natūralius gamtinius veiksnius.****Sveikatinimo veiklos sąvoka – tai „asmens sveikatos priežiūra, visuomenės sveikatos priežiūra, farmacinė ir kita sveikatinimo veikla, kurios rūšis ir reikalavimus ją vykdančioms subjektams nustato Sveikatos apsaugos ministerija“.

5. Kokių metų sezonu dažniausiai lankotės sveikatingumo įstaigoje – sanatorijoje ar reabilitacijos centre? Pažymėkite vieną variantą.

- a) vasarą
- b) rudenį
- c) žiemą
- d) pavasarį

6. Kokių metų sezonu dažniausiai lankotės sveikatinimo (medicinos) įstaigoje gydymosi tikslais? Pažymėkite vieną variantą.

- a) vasarą
- b) rudenį
- c) žiemą
- d) pavasarį

7. Jei teko lankytis SPA centre : kokių metų sezonu dažniausiai lankotės SPA centre? Pažymėkite vieną variantą.

- a) vasarą
- b) rudenį
- c) žiemą
- d) pavasarį

8. Apsistojimo sveikatingumo įstaigoje(-se) (sanatorijoje, reabilitacijos centre) trukmė: Pažymėkite vieną ar kelis variantus.

- a) 1 dieną
- b) 2 dienas
- c) 3-4 dienas
- d) 5-6 dienas
- e) 7 dienas
- f) 2 savaites
- g) daugiau nei 2 savaites

9. Kurie kurortai Jums yra patraukliausi? Kodėl? Pažymėkite vieną variantą.

- a) Druskininkai, nes.....
- b) Birštonas, nes.....
- c) Neringa, nes.....
- d) Palanga, nes.....

10. Įvertinkite sveikatos paslaugų patrauklumą 5 balų sistemoje. (1 balas- l.nepatraukli, 2- nepatraukli , 3- vidutiniškai patraukli, 4-patraukli, 5-labai patraukli.)

a) Jokios					
b) baseinas	1	2	3	4	5
c) vandens vonios	1	2	3	4	5
d) relaksacinis masažas	1	2	3	4	5
e) povandeninis masažas	1	2	3	4	5
f) purvo vonios	1	2	3	4	5
g) druskų kambariai	1	2	3	4	5
h) pirtys, saunos	1	2	3	4	5
i) gydomieji dušai	1	2	3	4	5
j) aromaterapija	1	2	3	4	5
k) gydomoji gimnastika	1	2	3	4	5

l) gydomosios grožio procedūros	1	2	3	4	5
m) aerobika	1	2	3	4	5
n) kita.....	...1	2	3	4	5.....

11. Papildomų paslaugų, kuriomis naudojotės sveikatos įstaigose svarbumas. Įvertinkite 5 balų sistemoje. . (1 balas- visai nesvarbi , 2- nesvarbi, 3- vidutiniškai svarbi, 4-svarbi, 5-labai svarbi.)

a) apgyvendinimas	1	2	3	4	5
b) maitinimas	1	2	3	4	5
c) aktyvus poilsis (vidaus, lauko žaidimai, dviračiai...)	1	2	3	4	5
d) pramogos (kavinės)	1	2	3	4	5
e) kultūros renginiai	1	2	3	4	5
g) kita	1	2	3	4	5
h) nežinau					

12. Kodėl būtent šias papildomas sveikatos paslaugas renkatės? Įrašykite.

13. Įvertinkite 5 balų sistemoje veiksmų svarbumą renkantis sveikatos įstaigą:

a) rami aplinka	1	2	3	4	5
b) paslaugų kaina	1	2	3	4	5
c) paslaugų įvairovė	1	2	3	4	5
d) sveikatos įstaigos aukšta paslaugų kokybė	1	2	3	4	5
e) papildomų paslaugų įvairovė	1	2	3	4	5
f) palankus atstumas (netoli nuo namų)	1	2	3	4	5
g) kurortas prie jūros	1	2	3	4	5
h) kita.....					

14. Kuriose sanatorijose teko lankytis? Kodėl būtent šiose sanatorijose? Įrašykite.

15. Kokią sumą per dieną išleidžiate sveikatingumo paslaugoms lankydamiesi sanatorijoje? Pažymėkite vieną variantą.

- a) Iki 50 lt
- b) nuo 51- 100
- c) nuo 101-150
- d) nuo 151-200
- e) nežinau

16. Kurioje sveikatinimo įstaigoje tenka dažniausiai lankytis? Kodėl būtent šią įstaigą renkatės? Įrašykite.

17. Kokią sumą per dieną išleidžiate sveikatingumo paslaugoms lankydamiesi sanatorijoje? Pažymėkite vieną variantą.

- a) Iki 50 lt
- b) nuo 51- 100
- c) nuo 101-150
- d) nuo 151-200
- e) nežinau

18. Kuriame SPA centre teko lankytis? Kodėl būtent šį SPA centrą pasirinkote? Įrašykite.

19. Kokią sumą per dieną išleidžiate sveikatingumo paslaugoms lankydamiesi SPA centre? Pažymėkite vieną variantą.

- a) Iki 50 lt
- b) nuo 51- 100

- c) nuo 101-150
- d) nuo 151-200
- e) nežinau

20. Kodėl sveikatingumo, Spa paslaugomis nesinaudojate dažniau? Pažymėkite kelis variantus.

- a) trūksta laiko
- b) trūksta pinigų
- c) nėra poreikio
- d) per didelis atstumas nuo namų
- e) maža paslaugų pasiūla
- f) sudėtinga rezervavimo sistema
- g) kita.....

21. Įvertinkite poilsio kokybę, jei vykstate: *Įvertinkite tuos variantus, kuriuos bandėte.*

a) vienas	1	2	3	4	5
b) su partneriu, be vaikų	1	2	3	4	5
c) su partneriu, su vaikais	1	2	3	4	5
d) su draugais	1	2	3	4	5

22. Pasiūlymai sveikatos sektoriaus plėtrai? Įrašykite.

Bendrieji duomenys:

Jūsų amžius:.....Lytis: M ☐ V ☐ Šeimos dydis ☐ Iš jų vaikų skaičius ☐
 Pareigos.....Išsilavinimas.....
 Jūsų atlyginimas:
 • ☐ 500-1000, ☐ 1000- 1500, ☐ 1500- 2000, ☐ 2000-2500; ☐ 2500-3000; ☐ 3000
 Šalis.....Miestas.....

Ačiū už atsakymus.

Mykolo Romerio universiteto
 Tarptautinio turizmo magistrantė
 Giedrė Bujanauskaitė